

PLAVA
PTICA

F. MERIJET

BRODOLOM PACIFIKA I

„PLAVA PTICA“

Knj. 89 i 90

Frederik Merijet BRODOLOM „PACIFIKA“

Engleski pisac Frederik Merijet (1792—1848) poznat je u književnosti i pod imenom Kapetan Merijet jer je dobar deo svoga života proveo na morima kao oficir, a već u petnaestoj godini učestvovao u jednoj pomorskoj bici. Stoga nije ni čudo što su more i pomorci teme njegovih romana od kojih je „Brodolom Pacifika“ najznamenitiji.

Doživljaji koji su ovde opisani dešavaju se negde početkom XIX veka. Na svojoj plovidbi za Sidnej, velika lađa „Pacifik“ doživljava nasred Atlantskog okeana veliku buru i brodolom. Posada se spasava bežeći pomoćnim čamcima, odnoseći i teško obolelog kapetana broda. Izuzetak je stari mornar, masterman Redi, kojemu je stalo da spase pre svega jedine putnike, kompletnu i brojnu porodicu Sigreiv. On ih iskrcava na jedno pusto ostrvo gde su bili prinuđeni svi da žive, daleko od svake civilizacije, okruženi lepotama i bogatstvima dotle ljudskom rukom nedirnute prirode, ali i u opasnostima svake vrste, a najviše od napada urođenika sa susednih ostrva.

U stilu Robinzona Krusa, za koga stari mornar dotad nikad nije čuo, on će organizovati goli opstanak počinjući tako reći od nule. Zahvaljujući ogromnom iskustvu i bezmernoj dobroti neobično toplo datog lika starog Redija i njegovom svesrdnom podgrevanju žudnje za spasenjem, porodica, a naročito deca, mogla je da se održi na ostrvu i dočeka brod koji će doći. A kad je oslobođenje zaista došlo, pomućena je velika radost jer je Redi smrtno pogođen od divljaka pao i ostao kao nezaboravni spomen požrtvovanja i čovekoljublja.

ПЛАВА ПТИЦА

KNJIGA ZA MLADE I STARE

Knj. 89 i 90

**FREDERIK MERIJET
BRODOLOM
„PACIFIKA“**

**DOŽIVLJAJI JEDNE PORODICE
NA PUSTOM OSTRVU**

Naslov originala

Frederick Marryat

MASTERMAN READY

or THE WRECK OF THE PACIFIC

Preveo s engleskog:

MIHAILO ĐORĐEVIĆ

Ilustracije

ALEKSANDAR HECEL

MILOVAN ARSIĆ

MOMA F. MARKOVIĆ

„Prosveta“

BEOGRAD, 1986

SADRŽAJ

PRVI DEO	1
PRVA GLAVA	2
DRUGA GLAVA.....	6
TREĆA GLAVA	11
ČETVRTA GLAVA	15
PETA GLAVA.....	22
ŠESTA GLAVA.....	27
SEDMA GLAVA.....	34
OSMA GLAVA	41
DEVETA GLAVA	45
DESETA GLAVA.....	51
JEDANAESTA GLAVA.....	55
DVANAESTA GLAVA.....	59
TRINAESTA GLAVA.....	66
ČETRANAESTA GLAVA.....	70
PETNAESTA GLAVA	77
ŠESNAESTA GLAVA.....	81
SEDAMNAESTA GLAVA.....	85
OSAMNAESTA GLAVA	89
DEVETNAESTA GLAVA.....	92
DVADESETA GLAVA.....	96
DVADESET PRVA GLAVA	100

DVADESET DRUGA GLAVA.....	105
DVADESET TREĆA GLAVA.....	109
DVADESET ČETVRTA GLAVA	112
DVADESET PETA GLAVA.....	115
DVADESET ŠESTA GLAVA.....	118
DVADESET SEDMA GLAVA.....	122
DVADESET OSMA GLAVA	129
DVADESET DEVETA GLAVA	132
TRIDESETA GLAVA	135
TRIDESET PRVA GLAVA.....	141
TRIDESET DRUGA GLAVA	151
TRIDESET TREĆA GLAVA	157
DRUGI DEO.....	166
TRIDESET ČETVRTA GLAVA	167
TRIDESET PETA GLAVA	175
TRIDESET ŠESTA GLAVA	184
TRIDESET SEDMA GLAVA	192
TRIDESET OSMA GLAVA.....	201
TRIDESET DEVETA GLAVA.....	210
ČETRDESETA GLAVA.....	217
ČETRDESET PRVA GLAVA	221
ČETRDESET DRUGA GLAVA.....	233
ČETRDESET TREĆA GLAVA.....	242
ČETRDESET ČETVRTA GLAVA	250
ČETRDESET PETA GLAVA.....	254
ČETRDESET ŠESTA GLAVA.....	258
ČETRDESET SEDMA GLAVA.....	261
ČETRDESET OSMA GLAVA	264
ČETRDESET DEVETA GLAVA	267
PEDESETA GLAVA.....	271

PEDESET PRVA GLAVA	276
PEDESET DRUGA GLAVA.....	280
PEDESET TREĆA GLAVA.....	285
PEDESET ČETVRTA GLAVA.....	289
PEDESET PETA GLAVA.....	293
PEDESET ŠESTA GLAVA.....	297
PEDESET SEDMA GLAVA.....	301
PEDESET OSMA GLAVA	307
PEDESET DEVETA GLAVA	312
ŠEZDESETA GLAVA.....	317
ŠEZDESET PRVA GLAVA	321
ŠEZDESET DRUGA GLAVA.....	327
ŠEZDESET TREĆA GLAVA.....	331
ŠEZDESET ČETVRTA GLAVA.....	336
ŠEZDESET PETA GLAVA.....	341
ŠEZDESET ŠESTA GLAVA.....	347

PRVI DEO

PRVA GLAVA

Lađa u buri. – Burevesni galebovi. – Robinson Kruso. – Opis broda i posluge.

Jednog dana u mesecu oktobru 18... velika lađa *Pacifik* jurila je pod silnom navalom vetra posred prostranog Atlantskog okeana. Na njenim katarkama bio je razvijen samo mali broj jedrila, jer je vetar bio tako jak da bi se platna razderala u najsitnije komadiće od njegovog besnog navaljivanja koje je gonilo lađu kroz valove. Oni su bili vrlo visoki i jurili su za lađom skoro istom brzinom kojom je i ona letela kroz njihovu uskomešanu vodu; njena krma se ponekad uzdizala tako visoko, a kljun pobadao tako duboko, i toliko je zapadala u udubljenja morske vode da je izgledalo kao da će zaroniti u njene talase. Ali, to je bila odlična lađa, a kapetan joj je bio dobar pomorac i činio je sve što je smatrao da je najbolje za njegovu lađu.

Kapetan je stajao ispred krme i posmatrao ljude koji su krmanili lađom; jer, kad se tako leti pod navalom jakog vetra, mora se jako paziti na krmu. Gledajući oko sebe i naviše u nebo, on tiho zapeva jednu pomorsku pesmu:

*„Beskrajno široko more svuda oko nas,
Nad nama samo beskrajno crno nebo.“*

A tako je i bilo u stvari: nalazili su se sred Atlantskog okeana, nigde nikakve lađe na dogled oka, a nebo pokriveno crnim oblacima koje vetar besno goni ispred sebe; more se uzdiže u visinu kao planine i razbija se u velike kose okićene belom penom, a pobesneli vetar urla kroz užad na brodu.

Osim kapetana broda i dvojice ljudi za krmom, na palubi su bila još dva lica: jedno je bio dečko od svojih dvanaest godina, a drugo preplanuo, stari mornar, čija se proseda, duga kovrdžava kosa lepršala na vetru dok je išao prema pupi i gledao preko ograde broda.

Dečak, videći kako prema krmi leti ogroman talas, dohvati starca za mišicu i viknu glasno:

– Hoće li onaj veliki talas doći do nas, Redi?

– Ne, mladi gospodine Viljeme, neće, zar ne vidite kako lađa diže pupu prema njemu? A sad je, eto, talas prošao ispod nas. Ali se i to moglo dogoditi. A u tom slučaju, kad se ja ne bih držao i kad vas ne bih držao, šta bi bilo od vas? Talas bi vas splaknuo preko ograde.

– Ja ne volim mnogo more, Redi; više bih voleo da sam opet u sigurnosti na kopnu, odgovori dečko. Zar ne izgleda kao da talasi žele da razlupaju lađu u komade?

– Razume se da žele, pa riču kao da su ljuti što ne mogu da je sahrane pod sobom; ali ja sam navikao na njih, mladi gospodine Viljeme, pa kraj ovako dobre lađe, dobrog kapetana i posluge baš nimalo ne strepim od njih.

– Ali se dešava da neka lađa i potone, pa se onda utopi sve živo na njoj.

– Jeste, mladi gospodine Viljeme, i često se dešava da potonu baš one lađe za koje oni što su na njima misle da su najsigurnije. Mi samo možemo da radimo sve što do nas stoji, a posle toga da se pokorimo volji božjoj.

– Kakve su to ptice što lete tako blizu vode?

– To su pilići tetke Keri, mladi gospodine Viljeme, kako ih mi mornari nazivamo. One se retko viđaju, sem za vreme bure ili kad se ona približuje.

Ptice o kojima je Viljem govorio bili su burevesni galebovi.

– Jeste li ikad usled brodoloma dospeli na pusto ostrvo, kao Robinson Kruso?

– Jesam, mladi gospodine Viljeme, pretrpeo sam brodolom; ali nikad nisam čuo za Robinsona Krusa. Toliki su ljudi pretrpeli brodolom i strašno stradali, a još ih je mnogo više koji ga nisu ni

preživeli da bi pričali šta su prepatili, te nije mnogo verovatno da sam među tolikima poznavao i toga što pomenuste.

– O, pa o tome se samo priča u jednoj knjizi koju sam čitao. Mogao bih i vama pričati o tome, pa ću to i učiniti kad se lađa opet smiri. Nego sad bih vas molio da mi pomognete sići u kabinu: obećao sam mami da neću dugo ostati.

– Onda uvek držite svoje obećanje, kao svaki dobar dečko, reče starac. Sad dajte ovamo ruku, a ja vam jemčim da nećemo pasti dok ne unišanimo u otvor za silaženje; a kad se vreme opet prolepša, pričaću vam kako sam pretrpeo brodolom, a vi ćete meni pričati o Robinsonu Kruse.

Pošto je srećno doveo Viljema do vrata kabine, stari mornar se vrati na palubu, jer je bio na straži.

Masterman Redi – tako se zvao starac – proveo je na moru preko pedeset godina; jer bilo mu je tek deset kad je stupio kao šegrt na jednu ugljaricu koja je polazila iz Južnog Šildsa. Lice mu je bilo mrko usled dugog izlaganja suncu i nevremenu, a obrazi izbrazdani dubokim borama. Ali je to bio snažan i preduzimljiv čovek. Mnoge je godine služio na jednom bojnom brodu i prošao kroz sva podneblja. Umeo je da priča mnoge čudne priče, a čak i kad su te priče bile neobične, moralo im se verovati, jer on nije nikad govorio neistinu. Mogao je da upravlja lađom, a znao je i čitati i pisati. Ime Redi mu je potpuno pristajalo, jer je on retko bio u nedoumici¹, a u slučaju teškoća i opasnosti, kapetan nije oklevao da ga zapita za mišljenje i da često postupi po njegovom savetu. Na brodu je bio drugi potkapetan.

Pacifik je, kako smo već rekli, bio vrlo dobra lađa, potpuno sposobna da se ponese i sa najžešćom burom. Mogla je da nosi više od četiri stotine tona, a sad je putovala za Novi Južni Vels² sa skupocenim tovarom engleske gvoždarije, noževa i drugih proizvoda. Kapetan je bio dobar moreplovac i mornar, a uz to i dobar čovek, vesele i blage naravi, čovek koji je sve uzimao s dobre strane, a kad bi se dogodila neka nezgoda, uvek je pre bio gotov da udari u smeh, nego da se uozbilji. Zvao se Ozbourn. Prvi potkapetan,

¹ Engleska reč ready znači gotov, spreman. (Prim. prev.)

² Novi Južni Vels – država na jugoistoku Australije. Glavni grad Sidnej. (Prim. prev.)

po imenu Mekintoš, bio je Škotlandanin, grub i prgav, ali strogo savestan u vršenju dužnosti – čovek u koga se kapetan Ozborn mogao pouzdati, ali koga nije voleo.

O Rediju je već ranije bilo govora, a ni o ostalim mornarima na brodu neće biti potrebno da govorimo bilo šta drugo osim da ih je bilo trinaest – što se teško može smatrati kao dovoljan broj kad se ima u vidu veličina broda – jer su petorica mornara, nezadovoljni načinom na koji je potkapetan Mekintoš postupao s njima, napustili lađu baš pred sam polazak, a kapetan Ozborn nije hteo da pričeka dok ne nađe druge na njihovo mesto. Ta njegova žurba bila je uzrok nesreće, kao što će se videti iz događaja koje ćemo dalje ispričati.

DRUGA GLAVA

Malo obaveštenja o Viljemu i njegovim roditeljima.

- Majina. – Događaji u toku bure.**
- Ovčarski psi Romulus i Remus.**
- Čovek se uči dok je živ. – Sirota Džuno.**

Mladi Viljem koga smo predstavili čitaocu bio je najstarije dete u porodici koja je putovala tom lađom i koja se sastojala od oca, majke i četvoro dece. Otac mu se zvao Sigreiv i bio je čovek bistra uma i pun znanja; on se, pošto je mnoge godine proveo na izvesnom položaju pri vladi u Sidneju, glavnom gradu Novog Južnog Velsa, sada vraćao posle trogodišnjeg odsustva provedenog u Engleskoj. Sigreiv je od vlade bio kupio nekoliko hiljada hektara zemlje, čija je vrednost kasnije znatno skočila, a ovce i goveda koje je na njoj gajio pokazali su se kao izvor velikog prihoda. Za vreme njegovog odsustvovanja u Engleskoj tim njegovim imanjem upravljalo je izvesno lice kome je on bio poverio upravu nad njim, a on je sad nosio sobom puno svakovrsnih stvari za unapređenje toga imanja i za svoje lične potrebe, kao što su kućni nameštaj, sprave za zemljoradnju, semenje, biljke za presađivanje, stoku i još toliko drugih stvari da se sve ne mogu ni pobrojati.

Gospođa Sigreiv je bila ljubazna žena, ali vrlo slabog zdravlja. Njihov porod se sastojao od Viljema, njihovog najstarijeg sina, dečka bistrog i temeljnog, a istovremeno punog veselosti i šale, Tome, kome je bilo šest godina i koji je bio vetrenjast, dobroćudan dečko pun vragolija, te je stalno zapadao u nekakav škripac. Njihova ćerčica Karolina bila je devojčica od sedam godina, a Albert lep i snažan muškarčić kome još nije bila ni puna godina dana; o njemu se starala mlađa Crnkinja koja je u Sidnej došla sa Rta dobre nade,

pa zatim sa gospođom Sigreiv otišla u Englesku. Sad smo naveli sva lica na brodu *Pacifik*, a možda ne bi trebalo da zaboravimo ni dva ovčarska psa koji su pripadali gospodinu Sigreivu i malu kučkicu terijerske rase, veliku ljubimicu kapetana Ozborna, kome je i pripadala. A sad ćemo nastaviti svoje pričanje. Vetar je popustio tek četvrtog dana otkako je počeo duvati, a zatim se postepeno sasvim stišao, te je zavladala gotovo potpuna majina. Ljudi, koji su za sve vreme bure iz noći u noć bili na oprezi, sad su iznosili svoje odelo sasvim prokvašeno od kiše i morske vode, i prostirali ga po užetima da se suši, a jedrila, koja su bila skupljena i potpuno mokra, sad su razdrešivali i širili da se ne bi ubuđala. Duvao je još sasvim slab i tih vetrić, more se smirilo, a lađa je plovila po vodi brzinom od neke četiri milje na sat. Gospođa Sigreiv, umotana u svoj ogrtač, sedela je na sanduku za oružje na krmi, a njen muž i deca su zajedno s njom uživali u lepom vremenu, kad im priđe kapetan Ozborn, koji je dotle svojim sekstantom³ određivao položaj sunca.

– Pa, mladi gospodine Tomice, je li vam milo što je bura prestala?

– Nije ona meni smetala, odgovori Tomica, samo mi se prosipala supa kad sam jeo. A Džuno se prevalila sa stolice i kotrljala se s bebicom sve dok tata nije stigao da ih oboje digne.

– Velika je sreća što siroti Albert nije poginuo, primeti gospođa Sigreiv.

– Pa to se moglo i dogoditi da Džuno nije mislila samo na njega, a nimalo na sebe, odgovori gospodin Sigreiv.

– To je sasvim tačno, gospodine, primeti kapetan Ozborn. Ona je sačuvala dete, ali se bojim da se sama povredila.

– Ja dobro lupnula glavu, reče Džuno smešeći se.

– Jesi, samo je sreća što na njoj imaš dobro, kovrdžavo runo, odgovori kapetan Ozborn smejući se. Ništa ne mari, Džuno; ti si dobra devojkica.

– Sad je prema suncu tačno dvanaest sati, gospodine, reče prvi potkapetan Mekintoš kapetanu Ozbornu.

³ Sekstant — sprava s obeleženim stepenima jedne šestine obima kruga, koja se upotrebljava u moreplovstvu i geodetskim premeravanjima za određivanje veličine uglova. (Prim. prev.)

– Onda mi odredite i donesite geografsku dužinu, dok ja izračunam geografsku širinu iz podataka koje sam jutros prikupio. Za pet minuta, gospodine Sigreive, moći ću da na karti tačkom obeležim mesto gde se sad nalazimo.

– Evo i psi dolaze na palubu, reče Viljem. Sigurno se i oni raduju lepom vremenu kao i mi. Ovamo, Romuluse! Ovamo, Remuse... Remuse!

– Ama, gospodine, reče Redi, koji je stajao pored njih s kvadrantom⁴ u ruci, hteo bih da vas nešto pitam. Ovi naši psi imaju nekakva imena koja nisam nikad čuo. Ko su bili Romulus i Remus?

– Romulus i Remus, odgovori gospodin Sigreiv, zvala su se dva brata pastira koji su u staro vreme osnovali grad Rim, prestonicu kasnije najveće i najslavnije carevine na svetu. Oni su bili prvi kraljevi Rima i vladali su zajedno.

– A kad su bili mali sisali su vučicu, nastavi Viljem. Šta vi velite na to, Redi?

– Velim da su imali neobičnu dojkinju, mladi gospodine Viljeme, odgovori Redi.

– Pa je Romulus ubio Remusa, reče Viljem.

– Nije nikakvo čudo, kad se ima na umu ko ga je odgajio, odgovori Redi. Nego, zašto ga je ubio?

– Što je skočio suviše visoko, odgovori Viljem smejući se.

– Da li se mladi gospodin Viljem šali? upita Redi obraćajući se gospodinu Sigreivu.

– Šali se i ne šali se. Istorija kaže da je Remus uvredio Romulusa time što je preskočio zid koji je on podigao, i Romulus mu je u ljutini oduzeo život; ali je istorija tih starih vremena vrlo nepouzdana.

– Kao i ta braća, kako se meni čini, odgovori Redi, ali stara je stvar da se dvojica od istog zanata nikad ne slažu. I danas se ponekad govori o Rimu; je li to taj isti grad?

– Jeste, odgovori Viljem, to su ostaci staroga grada.

– E, bogme, čovek se uči dok je živ, reče Redi. Danas sam naučio nešto, kao što i svaki drugi može naučiti, samo ako se potrudi da

⁴ Kvadrant – sprava slična sekstantu, s obeleženim stepenima jedne četvrtine obima kruga. (Prim. prev.)

pita. Ja sam star čovek, pa možda i ne znam bogzna šta, sem ponešto što se tiče moreplovstva, ali bih još mnogo manje znao da nisam pitao, a nisam se stideo da priznam kad nešto ne znam. Tako se uči, mladi gospodine Viljeme.

– To je vrlo dobar savet, Redi, reče gospodin Sigreiv, i ti ćeš ga, Viljeme, nadam se, iskoristiti. Nikad se nemoj stideti da pitaš šta znači nešto što ne razumeš.

– Ja to uvek radim. Zar vas ne zapitkujem dosta često, Redi?

– Jeste, pitate me, i vaša su pitanja vrlo bistra za dečaka vaših godina, mladi gospodine Viljeme; samo je šteta što ja često ne mogu na njih da odgovorim onako kako bi trebalo.

– Ja bih sad rado sišla dole, dragi moj, reče gospođa Sigreiv svome mužu. Redi će, nadam se, moći da snese bebu niz stepenice.

– Hoću drage volje, gospođo, reče Redi i spusti kvadrant na argan⁵. Hajde, Džuno, daj meni dete, pa idi napred niz stepenice – natraške, luda devojko! Koliko puta ću ti govoriti? Jednog dana ćeš se obresti dole brže nego što si mislila.

– Razbijene glave, reče Džuno.

– Da, ili slomljene ruke, pa ko će onda držati dete?

Čim su svi sišli u kabinu, kapetan i gospodin Sigreiv obeležiše na karti položaj broda i izračunaše da se nalaze na sto trideset milja od Rta dobre nade.

– Ako vetar podrži ovako, stići ćemo tamo sutra, reče gospodin Sigreiv svojoj ženi. Ti ćeš, Džuno, možda videti oca i majku.

Sirota Džuno samo mahnu glavom, a nekoliko suza joj se skotrlja niz mrke obraze. Zatim tužna lica ispriča kako su njen otac i majka robovi nekog zemljoradnika Holandanina, koji ih je odveo sa sobom u unutrašnjost. Ona se rastala od njih još kao mala devojčica i ostala u Kejptaunu.

– Pa ti si sad slobodna, Džuno, reče gospođa Sigreiv; ti si bila u Engleskoj, a ko god kroči nogom na tle Engleske, on od toga trenutka postaje slobodan.

⁵ Argan – alat u obliku glavčine točka u koju se umeću poluge kao paoci i njima se alat okreće pri izvlačenju sidra. (Prim. prev.)

– Da, gospođa, ja slobodna, ali ja opet nema otac i majka⁶, odgovori Džuno plačući. Ali je mali Albert potapša po obrazu i ona se ubrzo poče opet smešiti i igrati se s muškarčićem.

⁶ Džuno ne govori pravilno engleski. (Prim. ur.)

TREĆA GLAVA

- Lađa u zalivu Sto. – Planina Sto.**
– **Izlazak na kopno. – Botanička bašta.**
– **Smeštanje životinja. – Pećina za lavove.**
– **Tomica u opasnosti. – Vraćanje na lađu.**

Sutra ujutru *Pacifik* stiže do Rta i usidri se u zalivu Sto.

– Zašto se ovaj zaliv zove Sto, Redi? upita Viljem.

– Valjda zato što se ona planina zove Planina Sto, mladi gospodine Viljeme, vidite kako joj je vrh zaravnjen.

– Jeste, sasvim je sličan stolu.

– Da, i što je najzanimljivije, ponekad se vidi kako se beli oblaci valjaju preko njenog vrha, što mornari nazivaju prostiranjem stolnjaka. To predskazuje ružno vreme.

– Onda se nadam da se taj stolnjak neće prostreti dok smo mi ovde, Redi, reče Viljem, jer ja nikako neću moći da jedem. Već nam je bilo dosta ružnog vremena, a mami je tako zlo od njega. Što je to lepo mesto!

– Ostaćemo ovde dva dana, gospodine, reče kapetan Ozborn gospodinu Sigreivu, ako biste vi i gospođa Sigreiv hteli, mogli biste izaći na kopno.

– Idem dole da upitam gospođu Sigreiv, reče gospodin Sigreiv, pa pođe u kabinu, a za njim siđe i Viljem.

Kad je upitaše o tome, gospođa Sigreiv odgovori da je njoj sasvim dosta što se lađa ne ljulja i da se oseća sposobna da ide na kopno, te tako rešiše da ona ostane na lađi sa dvoje mlađe dece, a da sutradan gospodin Sigreiv povede Viljema i Tomicu da vide Keptaun, pa da se pre mraka vrate na lađu.

Sutradan ujutro kapetan Ozborn spusti u more jedan od velikih čamaca, pa onda gospodin Sigreiv, u društvu kapetana Ozborna, pođe na kopno s Viljemom i Tomicom. Tomica je mami obećao da će biti dobar, ali je on to uvek obećavao i skoro uvek zaboravljao na svoje obećanje čim bi okrenuo leđa. Pošto se iskrcaše na obalu, oni odoše kući jednog gospodina s kojim se kapetan Ozborn poznavao. Ostali su kratko vreme, koliko da popiju čašu limunade, jer je bila vrućina; pa zatim neko predloži da odu u Vrt Društva da vide divlje životinje zatvorene u njemu, na šta Viljem kliknu od radosti, a Tomica zapljeska rukama.

– Šta je to Vrt Društva, tata? upita Viljem.

– Taj Vrt je napravilo Holandsko društvo za Istočnu Indiju u vreme kad je Rt dobre nade pripadao njemu. To je u stvari botanička bašta, ali se u isto vreme tamo drže i divlje zveri. Ranije ih je bilo mnogo, ali im se u poslednje vreme nije poklanjala velika pažnja, jer sad u Engleskoj ima dovoljno tih životinja.

– A šta ćemo videti? upita Tomica.

– Videćete lavove, Tomice; puno lavova okupljenih u jednoj velikoj pećini, reče kapetan Ozborn.

– Oh! Ja tako želim da vidim lava.

– Ali pamti da im se ne smeš suviše približiti.

– Paziću; neću im se približavati, reče Tomica.

Čim udoše kroz vratnice bašte, Tomica se otrže od kapetana Ozborna i brzo otrča napred, žureći se da što pre vidi lavove; ali ga kapetan Ozborn opet uhvati i zadrža njegovu ruku u svojoj.

– Ovo ovde vam je par vrlo čudnih ptica, reče gospodin koji je išao s njima; zovu se sekretari, zbog pera koja im vise pozadi na glavi, kao peruška od pera koje neki pisar zatakne za uvo; međutim, one su vrlo korisne, jer ubijaju zmije. U samoj stvari, one bi, kad bi mogle, živele samo od zmija, pošto su im tako veliki neprijatelji da nijednu ne puštaju da im umakne. Udaraju ih nogama, i to tako snažno da ih na mestu ubiju.

– Ima li mnogo zmija u ovoj zemlji? upita Viljem.

– Ima, i to vrlo otrovnih, odgovori gospodin Sigreiv; pa su ove ptice vrlo korisne baš zbog toga što ih tamane. Nijedna životinja, naročito iz reda štetočina, ne može se preko mere razmnožiti, jer se

njeno razmnožavanje koči time što je neko lovi: kad god u nekoj zemlji postoji neka vrsta životinja u velikom broju, tu se obično nađe druga koja je uništava. Ptica sekretar živi u ovim krajevima gde ima veliki broj zmija zato da bi ih tamanila, dok u Engleskoj ona ne bi bila ni za šta.

– Ali, tata, neke životinje su suviše krupne i suviše krvoločne da bi ih druge životinje mogle tamaniti tako lako; na primer, slon i lav.

– Sasvim tačno; ali se te životinje ne razmnožavaju tako brzo, te njihov broj ne raste tako naglo. Na primer, par slonova dobija samo po jedno mladunče tek na dve ili tri godine, dok bi se pitomi zečevi, koje divlje životinje, kao i ptice, silno tamane, užasno namnožili kad se ne bi uništavali. Ja sam čitao da se par pitomih zečeva samo od sebe i svoga podmlatka, koji se isto tako brzo koti, može da namnoži na nekoliko stotina samo u toku jedne godine. Razmisli o svima tim stvarima na svetu, pa ćeš videti da postoji jedna nepogrešiva ruka koja neumitno održava tačnu ravnotežu, i da postoji tačno onoliko usta za koliko ima hrane u dovoljnoj količini, premda slučajne okolnosti mogu privremeno dovesti do izvesnih promena.

Šetali su tako sve dalje dok nisu došli do pećine za lavove. To je bilo prostrano mesto ograđeno jakim i visokim kamenim zidom, samo s jednim prozorom, otvorenim visoko, da bi posetioци mogli gledati. Prozor je bio širok, s jakim gvođenim šipkama od vrha pa do dna, ali je razmak između šipki bio toliki da je lav lako mogao proturiti šapu između njih, te su ih zato upozorili da ne prilaze suviše blizu. Bilo je vrlo lepo pogledati osam do deset tih životinja dostojanstvena izgleda kako leže naokolo u raznim položajima – naoko potpuno ravnodušni prema svetini napolju – sunčaju se i lagano mašu tamo-amo kitnjastim repovima. Viljem ih je razgledao stojeći na pristojnom odstojanju od prečaga, a tako isto i Tomica, koji je bio zinuo od čuđenja, pomešanim isprva sa podosta, straha; ali se ubrzo oslobodio. Gospodin koji je išao s njima i koji je dugo živeo na Rtu dobre nade pričao je gospodinu Sigreivu i kapetanu Ozbornu neke zanimljive priče o lavovima. Viljem i oni su se bili toliko zaneli da nisu ni opazili kad se Tomica iskrao i prišao prozoru s prečagama. Tomica je gledao lavove, pa je onda zaželeo da ih natera da hodaju tamo i ovamo. Među njima je bio jedan potpuno odrastao lav od svoje tri godine, koji je ležao najbliže prozoru, i

Tomica dohvati jedan kamen pa ga baci na njega. Izgledalo je da lav ništa ne opaža, jer se nije ni makao, iako je uperio pogled u Tomicu. Zato se Tomica još više ohrabrio, pa je bacio još jedan kamen, a zatim još jedan, i stalno se sve više primicao prozoru.

Lav odjednom strahovito riknu i skoči prema Tomici, ustremivši se na gvozdene prečage kaveza s takvom snagom da bi ih i polomio da one nisu bile vrlo jake. Ali su se one i pored svega toga zadrmale i zazvečale, a komade maltera je počelo otpadati od kamena. Tomica vrisnu i, na svoju sreću, uzmače i preturi se unazad preko glave, jer bi ga inače lav zgrabio šapom. Kapetan Ozborn i gospodin Sigreiv pritrčase Tomici i podigoše ga: a on je, čim je povratio dah, stao da urla od silnog straha, dok je lav za to vreme stajao iza prečage, šibao repom, režao i pokazivao ogromne očnjake.

– Vodite me oдавde!... vodite me na lađu!... vikao je Tomica užasno uplašen.

– Šta su mu uradio, Tomice? upita kapetan Ozborn.

– Neću vas nikad više gađati kamenjem, gospodine lave, neću zaista! viknu Tomica gledajući uplašeno u životinju.

Gospodin Sigreiv dobro izgrdi Tomicu zbog njegovog nepromišljenog postupka, te se on postepeno pribra, ali se nije potpuno umirio sve dok nisu odmakli podalje od kaveza za lavove.

Posle toga su pregledali druge životinje koje su se mogle videti, a za sve to vreme Tomica je stajao na pristojnom odstojanju od svake. Sad nije više hteo prići blizu čak ni afričkoj ovci debelog repa.

Pošto su videli sve što je bilo za gledanje, otišli su kući onoga gospodina na ručak, a posle ručka se vratiše na lađu, gde ispričaše Tomičinoj majci ceo njegov doživljaj s lavom, na šta ona reče da nikad više neće verovati Tomičinim obećanjima, niti ga gubiti iz vida.

ČETVRTA GLAVA

Albatros. – Čudesna predohrana prirode.

– Predznaci bure. – Pripreme za buru. – Užasna bura.

– Udar groma. – Strašno stradanje broda i gubici života.

Sutra ujutru u lađu unesoše svežu vodu i namirnice, pa onda *Pacifik* ponovo razvi na vetru svoja široka jedra, sa svim izgledima da će ploviti brzo kao i nekoliko dana pre toga, pod povoljnim vetrom i sa razvijenim jedrima. Ali to ne potraja dugo: nastupi majina koja je trajala skoro puna tri dana, a za to vreme nije bilo ni najmanjeg daška vetrića na svoj prostranoj vodenoj površini. Izgledalo je kao da se sva priroda odmara, sem što bi se s vremena na vreme poneki albatros spustio na vodu nedaleko od zadnjeg dela lađe, pa bi leno plivao oko nje upola prikupljenih krila i hvatao ostatke hrane bačene preko ograde.

– Koja je to velika ptica, Redi? upita Viljem.

– To je albatros, mladi gospodine Viljeme; najveća ptica koja postoji na moru. Krila su joj vrlo dugačka. Viđao sam poneku ubijenu čija su krila u rasponu iznosila jedanaest stopa⁷.

– Ovo je prvi put da ja vidim takvu pticu, reče Viljem.

– Zato što se one retko viđaju severno od Rta dobre nade, mladi gospodine; priča se da one spavaju u letu i održavaju se na krilima visoko u vazduhu.

– Tata, reče Viljem okrećući se gospodinu Sigreivu, koji je stajao blizu njih, otkuda to da neka ptica može da pliva, a neka ne može? Sećaš li se kad je Tomica naterao kokoške u veliku baru? One su se

⁷ Stopa – mera za dužinu od 30,48 cm, tako da jedanaest stopa iznosi preko tri metra.
(Prim. prev.)

batrgale po njoj; perje im se ukvasilo, te ih nije podržavalo, nego su se podavile. A kako morske ptice uspevaju da se održe na vodi tako dugo?

– Zato što morske ptice imaju neku vrstu masti kojom mažu spolja svoje perje, i ta mast ne propušta vodu da im ga prokvasi. Zar nisi opazio kako patke, dok su na suvu, glade kljunom perje? One ga na taj način premazuju tom mašću da bi postalo nepromočivo.

– Kako je to smešno!

– Nemoj reći smešno, Viljeme. Ne treba da se služiš tom reči kad govoriš o divnim sredstvima predohrane, tvorevinama Prirode, koja ne prenebregava ni najsitnije svoje stvorenje; bolje reci: čudesno!

– To je sasvim tačno, gospodine, primeti Redi; ali ipak ne treba da budete suviše strogi prema mladom gospodinu Viljemu, jer sam ja čuo i mnoge zrele ljude kako upotrebljavaju taj isti izraz.

– Njih nije imao ko da pouči nečem boljem kad su bili mladi, dragi moj Redi.

– Možda je i to istina, gospodine, a mladi gospodin Viljem treba da hvali boga što ima oca koji hoće da se potrudi oko toga. Ali evo ide Džuno da nam kaže da je čaj gotov.

Trećega dana majine barometar pade tako nisko da kapetan Ozborn zaključio da će nastupiti jaka bura, te naredi da se učine sve pripreme kako bi se što bolje poneli s njom kad naiđe. I nije se prevario: oko pola noći oblaci se stadoše brzo skupljati, i dok su se oni gomilali u teške gromade i valjali se jedni preko drugih, munje su šibale kroz njih u svim pravcima, pa kako su se oblaci sve više gomilali, tako je i vetar postajao sve bešnji, mada je isprva dolazio samo u jakim naletima posle kojih je nastupalo zatišje.

– Redi, reče kapetan Ozborn; šta mislite kakav će biti vetar?

– Pa, znate, kapetane Osborne, da vam pravo kažem, ja ne mislim da će zadugo duvati bez prekida ma sa koje strane. Prvo će možda jako navaliti sa severa, ali će, po mome mišljenju, brzo promeniti pravac i duvati s neke druge strane, i tada će duvati još jače.

– Šta vi mislite, Mekintošu?

– Imaćemo ga do mile volje, i to ćemo imati dugu i postojanu buru, eto šta ja mislim, i ukoliko pre sklopimo oči, utoliko bolje.

Gospodin Sigreiv i Viljem su za vreme toga razgovora stajali blizu njih, te se na reči „sklopimo oči“ na Viljemovom licu ukaza izvesna zabrinutost, a Redi, opazivši to, reče:

– To je glup naziv za kapke koji se pričvršćuju na malim, okruglim prozorima kabina da voda ne bi prodrila kroz njih u kabinu kad vetar goni lađu kroz talase. Znae da smo ih stavliali i prošli put za vreme bure, zato nemojte ići dole da poplašite majku pričom kako bi bilo bolje da što pre sklopi oči.

– Ja se nisam uplašio, Redi, ali priznajem da sam mislio na mamu: ona je bila tako slaba ova dva-tri dana.

– Nego, Redi, reče kapetan Ozbourn; zašto vi mislite da će vetar promeniti pravac?

– Pa ne znam ni sam, možda sam se prevario, odgovori starac; a gospodin Mekintoš ima pravo: vetar zaista kao da već dolazi sa severoistoka, to je nesumnjivo, i na to Redi priđe stubu sa spravama za plovību da pogleda u kompas; gospodin Sigreiv i Viljem zatim siđoše u kabinu, a gospodin Mekintoš ode na prednji deo lađe da izda naređenja. Čim oni svi odoše, Redi opet priđe kapetanu Ozbournu i reče:

– Kapetane Ozborne, nije lepo od mene da pobijam gospodina Mekintoša, ali to nije važno u ovakvoj prilici. Ja bih ostao pri svome ranijem da gospodin putnik i njegov sin nisu stajali blizu nas; ali sad kad su oni otišli, ja vam kažem da ćemo dobiti nešto još gore nego što je jaka bura. Ja sam i ranije plovio u ovim geografskim širinama, i stari sam mornar, kao što i sami znate. Ima nešto u vazduhu, a bilo ga je i za poslednja tri dana majine, što me isuviše podseća na nešto što sam i ranije doživljavao, te sam uveren da ćemo imati ništa manje nego pravi uragan⁸, bar što se vetra tiče – a u izvesnom pogledu i nešto još gore, jer će to trajati mnogo duže nego što uragani obično traju. Ja sam sve posmatrao, pa su mi to čak i ptice kazale, a njima to govori njihova priroda, koja se nikad ne vara. Ona majina nije bila ništa drugo nego odmaranje vetrova pre nego što se

⁸ Uragan – žestoka bura koju prouzrokuju vetrovi što duvaju sa suprotnih strana stvarajući jake vihore. (Prim. prev.)

razbesne da učine sve što najgore mogu. Eto, to vam je moje mišljenje.

– Pa i ja sam nekako sklon da se složim s vama, Redi. Zato moramo spustiti na palubu gornje križeve i sa vrhova očistiti sva poderana jedra. Skinite penun i privežite košno jedro. Ja idem na pramac.

Nisu smeli gubiti nimalo vremena, i tek što su izveli sve pripreme, vetar pređe u besnu buru sa severoistoka. More se naglo uzburka, kosnjača za kosnjačom se skraćivala; a u suton brod *Pacifik* je jurio po moru s vetrom u krmeni bok, sa smanjenim prednjim jedrima i letnim jedrima pripremljenim za oluju. Na krmenom točku tri čoveka su jedva vladala krmom zbog siline naleta kojom su talasi grurali u zadnji deo lađe. Nijedan mornar se te noći nije koristio vremenom slobodnim od straže da ode da spava, iako su oni obično velike nebrige: bura je bila isuviše strašna.

Oko tri sata ujutro vetar se odjednom stiša; ali samo za dva-tri minuta, pa onda opet navali na lađu, samo sada sa potpuno druge strane kompasa, kao što je Redi bio i predskazao pa razdera prednje jedro u paramparčad, koja stadoše šibati i fijukati na vetru kao bičevi, dok ih najzad vetar sasvim ne otrže i ne odnese daleko prema zavetarnoj strani.

Nebo im je nad glavama bilo crno kao katran, i jedina svetlost je dolazila od bele mlečne pene talasa s obe strane lađe.

Ta nagla promena pravca vetra, koji je dotle duvao u pravcu zapad-severozapad, primora ih da promene pravac plovljenja, jer im nije ostajalo ništa drugo nego da jure napred onako kako ih vetar goni, i to s golim katarkama. Ali kako su morski talasi imali već svoj pravac usled ranijeg vetra koji je duvao sa severoistoka, sadašnji pravac talasa, je, kako mornari kažu, bio *unakrsan*, te bi talasi s časa na čas prelili lađu i, usled snage vode, poneli ispred sebe sve na šta bi naišli. Tako splakaše preko ograde i jednog čoveka, i niko i ne pokuša da ga spase, jer mu se ništa ne bi moglo pomoći. Kapetan Ozborn je stajao u zaklonu od nevremena i držao se za jedan od *palaca*⁹, pa reče Mekintošu, koji je stajao blizu njega:

⁹ *Palac* – račvast klin oko kojeg se namotava užice koje drži križnjak ili jedro. (Prim. prev.)

– Šta mislite, koliko će ovo trajati?
– Duže nego lađa, odgovori potkapetan ozbiljno.
– Ta neće valjda! reče kapetan, a ipak izgleda da ne može biti gore. Šta vi mislite, Redi?

– Zasada nam preti veća opasnost odozgo nego odozdo, odgovori Redi pokazujući na križnjake, na čijem se svakom vrhu sijao elektricitet skupljen u male kuglice. Pogledajte ona dva oblaka, gospodine, kako jure jedan prema drugom; da sam ja... Redi nemade vremena da dovrši što je hteo da kaže, jer ih munja zaseni i ostavi ih za nekoliko minuta u gustom mraku, a uz to odjeknu takav udar groma da se lađa sva zatrese od kljuna pa do krme. Prolomi se užasan tresak – napred nastade neko trčanje – pa se začu strahovit vrisak, a kad im se povrati vid, videše da je grom rascepio prednju katarku kao da je obična letva i da je lađa u plamenu. Ljudi na krmi, zaslepljeni munjom i prestravljeni, nisu mogli da krmane; brod se iznenada iskrmio – glavna katarka ode u vodu preko ograde – pa nastade lomnjava, zbrka i zaprepašćenje.

Na sreću, veliki talasi koji su zapljuskivali preko kasera ugasiše vatru, jer bi inače svi na brodu nastradali, ali je lađa sad ležala nemoćna, prepuštena milosti i nemilosti talasa, i žestoko se lupala o komade polomljenih katarki što su plivali po vodi na zavetarnoj strani zato što ih je užarija držala čvrsto privezane za lađu. Čim malo dođoše sebi od potresa, Redi i prvi potkapetan požuriše na krmu da pokušaju da uprave lađu prema vetru; ali im to ne pođe za rukom, jer je, pošto su srednja i glavna katarka bile nestale, krmena katarka smetala da brod odmiče i da se pokorava krmi. Pošto je pridobio dva čoveka da preuzmu krmu, Redi dade znak Mekintošu (jer je vetar tako fjukao da se nikakav govor nije mogao čuti), pa odoše na zadnji deo lađe, nađoše sekire i presekoše svu užariju srednje katarke, a zatim vrh i koš krmene katarke odleteše preko ograde, a ostatak prednje katarke ostade da se pomoću njega lađa opet uputi ispred vetra. Ali je ipak trebalo mnogo vremena i vladala je velika zbrka dok su se raščistili komadi polomljenih katarki. Čim su pak dobili vremena da sve bolje razgledaju, utvrdili su da su četvorica ljudi poginula od groma i pada prednje katarke, te ih je sada bilo još samo osmorica pored kapetana Ozborna i njegova dva potkapetana.

PETA GLAVA

Mornari nikad ne klonu duhom.

– Kapetanova zabrinutost. – Ponovna bura.

– Uniženje čovekovog ponosa. – Mornari se nikad ne zbunjuju – Neizvesnost života.

– Razmišljanje o mornarskom pozivu.

Mornari nikad ne klonu duhom u opasnosti, sve dok ima izgleda da se mogu pomoći svojim sopstvenim naporima. Gubitak drugova, koje je smrt tako iznenadno zvala, osakaćeno stanje njihovog broda, besni valovi koji su ih sahranjivali pod pomahnitalu vodu, zavijanje vetra, sevanje munja i zaglušni tutanj groma nisu ih sprečavali da rade ono što nužda nalaže. Prvi potkapetan Mekintoš okupi ljude oko sebe, pa zatim uspe da rukama pričvrsti koturaču i kaiš za ostatak prednje katarke koji se još pušio, i pošto kroz koturaču proturiše uže i podigoše košno jedro, lađa je mogla brže leteti ispred vetra i pokoravati se krmi bolje nego dotle.

Lađa je sad opet jurila pod navalom vetra i bila je prilično sigurna i pored povremenih teških udara valova što su je gonili. Mrak se opet spusti, ali se nije moglo ni misliti na odmaranje, a ljudi su bili iznureni od nevremena i napora. Kapetan Ozborn i Redi su često silazili da pruže neku pomoć i utehu putnicima u kabini. Gospođa Sigreiv, izmučena strahom i brigom, bila je ozbiljno bolesna, a njen muž je bdio nad njom; decu su nagovorili da ostanu u posteljama, a strpljiva i neumorna Džuno nije ispuštala iz ruku bebicu.

Svanu i treći dan bure, a izgledi nisu bili nimalo bolji nego dotle; stalno gruvanje talasa preko zadnjeg dela lađe odnelo je stub s kompasom, te se sad više nije moglo znati u kom pravcu lađa plovi

nit i koje je odstojanje prešla; mnoge pukotine na lađi koje su propuštale vodu dokazivale su koliko je ona već nastradala od žestokih potresa koje je pretrpela, te je bilo očev i dno da neće moći još dugo odolevati snazi talasa, sem ako se nevreme ne stiša.

Na licu kapetana Ozborna čitala se ozbiljna zabrinutost, na njegovim plećima je ležala velika odgovornost – moglo se desiti da, čak i ako ne bi svi izgubili živote, izgubi skupocenu lađu i još dragoceniji tovar; jer su se približavali kraju u kome je more bilo posejano niskim koralnim ostrvima, na koja bi ih mogli baciti talasi i vetar a da oni s onako onesposobljenom lađom ne budu u stanju učiniti bilo šta da to spreče.

Redi je stajao blizu kapetana Ozborna kad ovaj reče:

– Ovo mi se nimalo ne dopada, Redi; sad jurimo u opasnosti, a ne možemo ništa uraditi da se pomognemo.

– To je prilično tačno, odgovori Redi; ne možemo ništa uraditi da se pomognemo. Ali to je božja volja, gospodine, pa neka bude volja njegova.

– Amin! svečano odgovori kapetan Ozborn posle kratkog ćutanja. Mnogi su mi kapetani zavideli kad sam dobio zapovedništvo nad ovom divnom lađom – a da li bi se sad menjali sa mnom?

– Rekao bih da ne bi, kapetane Ozborne; ali čovek nikad ne zna šta nosi dan a šta noć. Vi ste krenuli na ovoj lađi puni nade, a sad osećate, ne bez razloga, gotovo očajanje; ali ko zna, možda ćemo se već sutra moći nadati najboljem. Vi ste nesumnjivo učinili sve što ste mogli – nema čoveka koji bi mogao učiniti nešto više.

– Imate pravo, reče kapetan Ozborn; nego, držite se dobro, Redi – more navaljuje na lađu.

Redi imade taman toliko vremena da se grčevito uhvati za palčeve, kad more preplavi palubu tolikom količinom vode da ih ona za neko vreme sasvim odiže; oni su se i dalje čvrsto pripijali dok najzad ne uspeše da stanu na noge.

– Ja bih posigurno rekao da je ovim udarom more otkovalo poneku dasku ovde-onde, reče Redi skidajući kapu da strese vodu s nje.

– I ja se toga bojim; ni najbolja lađa na svetu ne bi mogla dugo izdržati ovakve potrebe, odgovori kapetan Ozborn; a sad još, sa ovako slabom poslugom, ja zaista ne mislim da ćemo joj moći dodati još koje jedro.

Lađa je cele te noći letela kroz mrak gonjena burom. U svanuće vetar popusti i more se umiri; ali je lađa još uvek plovila onako kako ju je vetar gonio, jer je bila isuviše oštećena da bi se usudili da joj bokove izlože udarima talasa. Sad su činili pripreme da joj nameste privremene katarke, te su iznureni mornari, pod nadzorom kapetana Ozborna i njegova dva potkapetana, bili vredno zaposleni kad gospodin Sigreiv i Viljem iziđoše na palubu.

Viljem je zaprepašćeno buljio oko sebe: video je, na svoje veliko čudo, da je nestalo visokih katarki sa svom užarijom i jedrima i da na celoj palubi vladaju zbrka i nered.

– Vidiš li, dete moje, reče gospodin Sigreiv, kakav kvar i pustoš su nastali ovde? Pogledaj kako je čovekov ponos postao ništavan pred stihijama.

– Ali, tata, reče Viljem posle kratkog ćutanja, kako ćemo doploviti do Sidneja bez katarki i jedrila?

– Pa, znate, mladi gospodine Viljeme, odgovori Redi, moramo činiti sve što možemo. Mi mornari nikad ne gubimo glave, i mogu slobodno reći da ćete nas pre nego što padne mrak opet videti s kakvim takvim jedrima. Izgubili smo velike katarke, pa ćemo mesto njih namestiti privremene, kako ih mi zovemo, to jest male, i podići na njih mala jedra, pa ćemo s božjom pomoći ipak nekako doploviti u Sidnej. Kako je gospođa, gospodine? nastavi Redi obraćajući se gospodinu Sigreivu; je li joj bolje?

– Rekao bih da je vrlo slaba i bolesna, odgovori gospodin Sigreiv; može joj pomoći samo lepo vreme. Šta mislite, da li će sad nastati lepo vreme?

– Pa, da vam pravo kažem, gospodine, sve me je strah da ćemo imati još nevremena. Ja još nisam rekao svoje mišljenje kapetanu, jer se možda varam, ali meni se tako čini; nisam se ja lomio po moru punih pedeset godina a da nisam ništa naučio. Nikako mi se ne dopada ono gomilanje oblaka onamo, gospodine Sigreive, te me ne bi začudilo ako bi opet stalo duvati baš sa one strane, i to još pre mraka.

– Neka bude volja božja, reče gospodin Sigreiv; samo se jako bojim za svoju sirotu ženu, jer je prosto postala kao senka.

– Ja se ne bih mnogo brinuo u tome pogledu, gospodine, jer nisam nikad čuo da je neko umro od te boljke, iako se mnogi strašno muče. Znete li, mladi gospodine Viljeme, da smo izgubili neke ljude otkako ste vi sišli s palube?

– Ne znam... čuo sam kako nostromo¹⁰ napolju govori nešto o prednjoj katarci, ali ja nisam voleo da pitam, jer bi se mama uplašila.

– To je bilo lepo s vaše strane, mladi gospodine Viljeme; ali čujte sad: izgubili smo pet najboljih i najvrednijih ljudi. Vilsona je talas splaknuo preko ograde, Feningsa i Mastersa je ubio grom, Džonsa i Emerija je smrvila prednja katarka kad je pala.

– Ja sam nešto mislio, reče gospodin Sigreiv pošto je počutao dva-tri minuta, da mornar ne bi smeo da se ženi.

– I ja sam uvek bio toga mišljenja, odgovori Redi; a mogu slobodno reći da je mnoga napuštena mornarska žena mislila to isto slušajući vetar i kišu u svojoj samotnoj postelji.

– Moji sinovi, reče gospodin Sigreiv; neće nikad otići na more s mojim dopuštenjem, ako budu mogli da izaberu bilo kakav drugi poziv.

– Pa, znate, gospodine Sigreive, kažu da ništa ne pomaže braniti ako neki mladić želi da ide na more, i da će on kad-tad otići ako se odlučio na to; ali ja mislim drukčije: moje je mišljenje da roditelji imaju pravo da se protive u pogledu te stvari, ako tako misle; jer, znate, gospodine, kad neko momče u mladim godinama odlazi na more, ono u stvari i ne zna šta hoće. Svaki živahan dečko želi da ide na more – to je sasvim prirodno; ali kad bi većina od njih rekla pravu istinu, videlo bi se da oni ne žele toliko da idu na more koliko da pobegnu od škole ili od kuće, gde su pod nadzorom učitelja ili roditelja.

– Sasvim tačno, Redi; oni hoće da budu, i misle da će biti – svoji ljudi.

¹⁰ Nostromo – lice koje se na brodu stara o smeštanju i ishrani putnika. (Prim. prev.)

– A u tome se jako varaju, gospodine. Ta nema većeg roba na svetu nego što je dečko koji ode na more, za nekoliko prvih godina po stupanju na brod; jer umesto svakog prekora koji bi dobio na kopnu, na moru bude deset puta kažnjen, a sem toga, nikad više ne nailazi na ljubav i naklonost koje je ostavio za sobom. Težak je to život, i malo je onih koji se nisu gorko kajali i koji se ne bi vratili i pali pred noge svoga oca, samo kad ih ne bi bilo stid.

– To je živa istina, Redi, i eto, baš zbog toga ja i mislim da je svaki roditelj u pravu kad neće da pusti sina na more ako mu može obezbediti mesto u nekom drugom zvanju. Nikad se neće oskudevati u dobrim mornarima, jer će uvek biti siromašnih mladića kojima rodbina neće moći da pruži ništa bolje, a u tome slučaju pomorski život je prilično povoljan, jer se za napredovanje u njemu ne traži drugi kapital osim vrednoće i hrabrosti.

– To je tačno ono što sam i ja sam mislio, gospodine, reče Redi. Smem li pitati kako su mali Tomica, druga deca i sirota Džuno?

– Oni su svi sasvim dobro, iako su se prilično ugruvali usled kotrljanja sad ovamo sad onamo, odgovori gospodin Sigreiv. Nego, ja ne smem duže ostati ovde. Biću potreban gospođi Sigreiv dole u kabini. Viljeme, hoćeš li ti ostati na palubi?

– Bolje nemojte, mladi gospodine Viljeme; mi sad svi imamo vrlo mnogo posla, te ja ne bih mogao paziti na vas. Niko od nas neće moći noćas spavati, bilo lepo ili ružno vreme, jer nas je suviše malo. Zato vam obojici želim laku noć, gospodo!

ŠESTA GLAVA

- Zbrka u kabini. – Kapetan onesvešćen od udara.**
– Predznaci pobune. – Mekintošev savet.
– Pripremanje za napuštanje lađe.
– Očajanje gospodina Sigreiva. – Redijevo plemenito
držanje. – Odlazak brodske posluge.

Gospodin Sigreiv i Viljem siđoše u kabinu, gde ih je čekalo puno posla. Nostromo je bio doneo za decu činiju vrele čorbe od graška. Tomica, koji je sedeo u jednoj postelji zajedno sa sestrom, zgrabio je tanjir, i pri tome je polio čorbom Karolinu, koja je udarila u dreku, dok se Džuno, žureći se da pomogne Karolini, okliznula na podu i pala zajedno sa bebom, pa je beba isto tako plakala od straha, iako se nije udarila. Po nesreći, Džuno je pala na Zloću, malu terijersku kučkicu, koja ju je iz osвете ujela za nogu. Džuno je na to vrisnula od bola, a gospođa Sigreiv se nagnula iz svoje postelje izbezumljena usled straha od nesreće, ali nemoćna da makar kako pomogne. Srećom, gospodin Sigreiv naiđe taman na vreme da pridigne jednu Džuno s bebom, pa se zatim potrudi da uteši malu Karolinu, koja najzad i nije bila jako oparena, jer je čorba imala vremena da se ohladi.

– Gos'n Tomica mlogo ne dobro dečko! viknu Džuno trljajući nogu. Mladi gospodin Tomica je mislio da će biti bolje ako ne kaže ništa, jer je dobio propisan prekor; nostromo je počistio prosutu čorbu i red je najzad bio uspostavljen.

Za to vreme oni na palubi nisu bili zaludni: drvodelja je bio zaposlen građenjem postolja u koje će uglaviti rezervnu srednju katariku mesto glavne katarke, a ljudi su nameštali užariju. Lađa je na nesreću počinjala propuštati vodu, te su četiri ruke morale

neprestano biti zaposlene pumpanjem vode, a to je jako ometalo njihov posao. Kao što je Redi bio predskazao, vetar stade duvati još pre noći, more se od njega opet uzburka, a prodiranje vode u lađu je bilo tako jako da se morao obustaviti svaki drugi posao, pa se samo pumpala voda. Bura je trajala još puna dva dana, i za to vreme je posluga sasvim iznemogla od umora: nije više mogla ni vodu pumpati. Prevaljivanje lađe s boka na bok dokazivalo je da ima mnogo vode u donjim smestištima – kad se pored njihovih već i tako žalosnih izgleda dogodi i nova nesreća, za kojom nastupiše vrlo ozbiljne posledice. Kapetan Ozbourn je bio na kaseru i izdavao ljudima zapovesti kad kaiš koturače, kojim je bilo podignuto košno jedro na preostalom delu prednje katarke, odjednom popusti, križnjak i jedro padoše na palubu, udariše kapetana i onesvestiše ga. Sve dok im je kapetan Ozbourn zapovedao, mornari su imali vrlo visoko mišljenje o njegovim mornarskim sposobnostima, a njegovo vedro raspoloženje toliko im je ulivalo hrabrost da su radili dobro i veselo. Ali kad je on bio, ako ne mrtav, a ono, u svakom slučaju, bez svesti i nemoćan, oni nisu više osećali nikakav nadzor nad sobom. Mekintoš nije bio nimalo u volji mornarima, te njegove reči nisu mogle imati za njih nikakve važnosti. Oni se nisu ni osvrtni na njegove zapovesti i molbe, nego su se sad dogovarali između sebe.

– Vetar je sad izgubio snagu, drugovi, i brzo ćemo imati lepo vreme, primeti Redi prilazeći mornarima na kaseru. Vetar se naglo stišava.

– Da, odgovori jedan od ljudi, a i lađa tone isto tako brzo, to je takođe sigurno.

– Ako za neko vreme dobro navalimo na pumpe, to će nam mnogo pomoći, odgovori Redi. Šta vi velite na to, momci?

– Koja čaša groga¹¹ bi nam bolje pomogla, odgovori onaj mornar. Šta velite na to, drugovi? Ja ne mislim da bi nam siroti kapetan to odbio kad bi mogao da govori.

– Šta vi to mislite da radite, momci? upita Mekintoš, nećete valjda da se napijete?

– A što da ne? primeti jedan od ljudi; lađa mora uskoro potonuti.

¹¹ Grog – napitak spravljen od ruma, vrele vode, šećera i kore od limuna. (Prim. prev.)

– Možda je i to tačno, neću da sporim, reče Mekintoš; ali to nije razlog da se ne spasavamo; samo, ako se izopijate, nema izgleda da se iko spase, a meni je moj život vrlo dragocen. Ja sam gotov da radim sve što vam je volja, pa možete rešavati šta treba da radimo; ali napiti se nećete ako ja tu nešto mogu, u to budite uvereni.

– A šta ti tu možeš? upita nabusito jedan od mornara.

– Mogu zato što su dva odlučna čoveka u stanju mnogo da učine – mogu slobodno da kažem tri čoveka, jer će u ovom slučaju Redi biti na mojoj strani, a mogu pozvati u pomoć i putnika iz kabine. Imajte na umu da je sve vatreno oružje u kabini. Nego, zašto da se svađamo? Bolje odmah recite šta mislite da radite, a ako još niste načisto s tim, onda slušajte šta ja predlažem.

Kako su Mekintoševa hrabrost i odlučnost bile dobro poznate, mornari se opet stadoše dogovarati, pa ga onda upitaše šta on predlaže.

– Ostao nam je jedan dobar čamac, nova jola na sohama; ostale su, kao što znate, talasi odneli, sve sem malog giga na krmi, koji nije ni za šta, jer je razlupan skoro u komade. Mi sad ne možemo biti vrlo daleko od neke grupe ostrva; ja mislim da smo mi u stvari već među njima. Treba da čamac snabdemo svim što nam je potrebno, da se latimo posla tiho i postojano, da sad popijemo onoliko groga koliko nam neće nauditi i da ga podosta ponesemo sa sobom. Čamac je sasvim ispravan, s jarbolima, jedrima i veslima, i teško se može zamisliti da se nećemo spasti gde bilo. Je li moj savet dobar ili nije, a, Redi?

– Vaš savet je dobar, Mekintošu; samo šta će biti s putnicima iz kabine, sa ženama i decom? Pa onda, zar ćete ostaviti sirotog kapetana Ozborna koji leži onamo pozadi, bez daha, bez svesti? Ili šta mislite da radite?

– Nećemo ostaviti kapetana, reče jedan od mornara.

– Nećemo... nećemo! povikaše ostali.

– A putnike?

– Njih mi je jako žao, odgovori pređašnji govornik; ali ćemo ionako imati dosta muke da spasemo i svoje glave: čamac nije suviše velik.

– E, tu se ja, momci, slažem s vama. Milosrđe počinje od svoje kuće. Šta, dakle, velite? Hoćemo li tako?

– Hoćemo, odgovoriše mornari jednodušno, i Redi je znao da bi svako dokazivanje bilo uzaludno. Oni se sad dadoše na posao da spremе čamac i da ga snabdeju svim potrebama. Dvopek, suvo meso, dva-tri burenceta vode i burence ruma stajali su na gomili kraj mostića. Mekintoš iznese svoj kvadrant i busolu, nekoliko pušaka, nešto baruta i olova; drvodeljа uz pomoć jednog čoveka obori brodsku ogradu sve do ruba da bi lakše pustili čamac u vodu, jer ga sad više nisu mogli spuštati pomoću koturača, pošto nije bilo katarki. Posle jednog sata sve je bilo spremno. Privezaše za čamac dugo užе i doguraše ga do ivične daske, spremni da ga spuste na vodu, pa onda okretoše lađu bokom prema vetru. Redi nije nikako učestvovao u tom njihovom poslovanju, on je jednom ili dvaput procenio dubinu vode u smestištima lađe, da utvrdi da li se količina vode povećava, a zatim je seo kraj kapetana Ozborna, koji je još bio u nesvesti od udarca zadobijenog po glavi. Baš kad se lađa okretala bokom prema vetru, gospodin Sigreiv izađe na palubu i stade gledati oko sebe.

Video je čamac spreman za spuštanje, namirnice i vodu na gomili kraj mostića, lađu okrenutu prema vetru kako se prevaljuje s boka na bok prema talasanju mora; najzad vide Redija gde sedi pored kapetana Ozborna, koji je izgledao kao mrtav.

– Šta je sve ovo, Redi? upita gospodin Sigreiv. Zar će da napuste lađu? Jesu li ubili kapetana Ozborna?

– Nisu, gospodine, stvari ne stoje baš tako strašno. Sirotog kapetana je udario križnjak prilikom pada, te je u nesvesti sve od onda; što se tiče one druge stvari, bojim se da je to odlučeno; vidite da spuštaju čamac.

– Ali moja sirota žena nikako neće moći da ide; ona se ne može ni maći, tako je bolesna.

– Ja se bojim, gospodine Sigreive, da oni i ne nameravaju da povedu sa sobom ni vas, ni vašu ženu, ni decu.

– Šta? Zar nas ostavljaju da propadnemo? Milostivi bože! Kako je to svirepo... varvarski!

– Nije lepo, gospodine Sigreive; ali šta ćete, to je prirodni zakon. Kad život dođe u pitanje, onda svaki gleda sebe, jer je život drag. Oni nisu ništa gori prema vama nego što bi bili jedan prema drugom

kad ne bi mogli svi stati u čamac. Sve sam ja to i ranije viđao otkako sam na ovom poslu; odgovori Redi ozbiljno.

– Moja žena! Moja deca! vikao je gospodin Sigreiv pokrivši lice rukama. Ali ja ću još govoriti s njima, nastavi on posle kratkog ćutanja; oni će sigurno poslušati ono što im nalaže čovečnost; gospodin Mekintoš će svakako imati neki uticaj na njih. Ne mislite li i vi tako, Redi?

– E pa, gospodine Sigreive, ako baš moram da govorim, priznaću vam da nema tvrđeg srca nego što je srce u gospodina Mekintoša i da vam ništa ne vredi govoriti ni njemu ni drugima, a ne smete ih ni suviše strogo osuđivati: čamac je premalen i u njega ne može stati više ljudi i hrane koju oni nose sa sobom – to je činjenica. Ako bi uzeli u čamac vas i vašu porodicu, mogli bi zbog toga svi da nastradaju; kad bih drukčije mislio, ja bih učinio sve da ih nagovorim, ali ovako mi ništa ne vredi.

– Pa šta da se radi u tom slučaju, Redi?

– Moramo se uzdati u blagoga boga, gospodine Sigreive, a on će raspolagati nama kako nađe za shodno.

Mi moramo! Kako to, zar vi ne idete s njima?

– Ne, gospodine Sigreive. Ja sam u toku minulog sata razmišljao o tome, pa sam se rešio da ostanem s vama. Oni nameravaju da ponesu sa sobom i kapetana Ozborna, da mu pruže mogućnost da se spase, a nudili su i meni da pođem s njima, ali ja ću ostati ovde.

– Da propadnete? upita gospodin Sigreiv iznenađeno.

– Kako je milom bogu drago, gospodine Sigreive. Ja sam star čovek, pa to ne znači bogzna šta; a nadam se da sam se pripravio za smrt koliko sam god bolje mogao. Ja vam kažem, gospodine Sigreive, da mislim mnogo više na vašu decu nego na sebe. Meni nije stalo do toga da li ću otići s ovog sveta godinu-dve ranije, ali ne volim da vidim da se procvetalo drvo poseče u proleće. Ako ostanem, mogu još biti od neke koristi, jer nosim staru glavu na ramenima; ne mogu vas ostaviti da propadnete, kad biste se možda *mogli* svi spasti ako biste umeli da se snađete. Nego, evo dolaze mornari – čamac je potpuno spreman, i oni hoće da ponesu sa sobom sirotog kapetana Ozborna.

Mornari dođoše na pupu i podigoše kapetana koji je još bio u nesvesti. Jedan od njih doviknu odlazeći:

– Hajde, Redi! Ne sme se gubiti vreme.

– Ne brini za mene, Viljeme; ja se ne odvajam od lađe; odgovori Redi. Želim svaku sreću od sveg srca, a vas, gospodine Mekintošu, samo molim da mi obećate jednu stvar, i nadam se da mi to nećete odbiti, a to je u slučaju da se srećno spasete, da ne zaboravite one koje sad ostavljate ovde na lađi, nego da preduzmete korake da ih neko potraži na ovim ostrvima.

– Koješta, Redi! Hajdete u čamac! reče prvi potkapetan.

– Ja ostajem ovde, gospodine Mekintošu, a vas samo molim da mi obećate to što tražim. Obavestite prijatelje gospodina Sigreiva o svemu što se dogodilo i gde se mi verovatno možemo naći, ako bude božja volja da se spasemo – to je sve što je potrebno. Obećavate li mi to?

– Da, obećavam, Redi, ako ste se baš tvrdo rešili da ostanete, nastavi on, prilazeći bliže Rediju i šapćući mu: Ama, to je ludost, čoveče! Hajdete s nama!

– Zbogom, gospodine Mekintošu, odgovori Redi pružajući mu ruku. Hoćete li održati obećanje?

Posle još mnogo navaljivanja od strane Mekintoša i ostalih mornara, na koje se Redi oglušio, čamac se odbi od lađe i otplovi prema severoistoku.

SEDMA GLAVA

Očajavanje gospodina Sigreiva. – Redi teši gospodina Sigreiva. – Viljemovi i Redijevi napori. – Prvi znaci konca. – Blaženo detinje doba.
– Sumorni izgledi. – Nada se pomalo vraća.
– Kopno na pomolu. – Krmani se prema kopnu.
– Lađa na koralnim stenama.

Pošto se čamac odbio od lađe, stari Redi je neko vreme stajao skrštenih ruku i gledao ćuteći za njima. Gospodin Sigreiv je stajao kraj njega: srce mu je bilo prepuno osećanja koja se nisu mogla iskazati, jer mu se činilo da se sa sve većim udaljavanjem čamca od lađe isto tako udaljuje i svaki zračak nade i da su njegova žena i deca, on sam i taj starac pored njega osuđeni na propast. Na licu mu se video izraz krajnjeg očajanja. Najzad stari Redi progovori.

– Oni misle da će se oni spasti, a mi da moramo propasti, gospodine Sigreive.

– I ja sam ne mogu da zamislim kakve izgleda na spasenje možemo imati na lađi koja tone, pored tolikih nejakih stvorova oko sebe, odgovori tiho gospodin Sigreiv.

– Mi moramo raditi sve što do nas stoji, pokoravajući se volji božjoj, reče Redi, pa zatim ode na pupu i okrenu krmu tako da lađa opet dođe pod vetar.

Kao što je starac bio predskazao mornarima pre nego što su napustili lađu, bura je bila već potpuno prošla i more se prilično smirilo. Ali se lađa ipak sporo vukla po vodi, i posle kratkog vremena Redi priveza krmu i pođe na pramac. Kad se vrati na kapetanski most, zateče gospodina Sigreiva kako (očevidno u

nastupu očajanja) leži ničice na jedru na koje su ranije bili položili kapetana Ozborna posle nesreće.

– Ako se molite bogu, gospodine Sigreive, izvinite što vas prekidam; ali ako se ne molite, nego vas je ophrvla briga zbog položaja u kojem se nalazimo, ja ću možda moći da vam dam malo nade.

– Molio sam se bogu, reče gospodin Sigreiv ustajući; a posle toga sam se trudio da saberem misli koje su mi, moram priznati, vrlo zbrkane. Najviše me srce boli kad pomislim kako li ću ženi saopštiti naš očajni položaj.

– Kad bih ja smatrao da je naš položaj očajan, reče Redi; ja bih vam to otvoreno rekao; ali još uvek postoji izvesna nada, i u slučaju najgorega. Ja ću vam, gospodine Sigreive, sad govoriti kao mornar i kazaću vam kakve mogućnosti stoje pred nama. Lađa je upola puna vode, zato što su joj se sastavci razmakli usled naprezanja u toku bure i teških udara koje je pretrpela. Ali sad, kad se bura stišala, i ona se znatno oporavila. Ja sam izmerio dubinu vode u njenoj utrobi, i našao sam da za poslednja dva sata nije porasla za mnogo palaca, pa je verovatno da će, ako joj se sastavci zatvore, rasti još i manje. Ako je, dakle, božja volja da ovo lepo vreme potraje, nema opasnosti da lađa potone pod nama još za neko vreme; a kako se sad nalazimo među ostrvima, nije nemoguće, čak je i vrlo verovatno, da ćemo je moći nasukati negde na obalu i tako spasti živote. Ja sam na sve ovo pomišljao kad sam odbio da odem u čamac, a uz to sam mislio, gospodine Sigreive, da vi, ako bih vas i ja napustio kao svi ostali, ne biste mogli sami iskoristiti bilo kakve povoljne okolnosti koje bi mogle iskrsnuti u vašu korist, te sam zato ostao, nadajući se da ću, s božjom pomoći, poslužiti kao sredstvo da se pomognete vi i vaša porodica u sadašnjem teškom položaju. A sad mislim da bi najbolje bilo da siđete u kabinu, pa da vesela lica ohrabrite sirotu gospođu Sigreiv veću o promeni vremena i nadom u dolazak do nekog sigurnog mesta. Ako ne zna da su ljudi napustili lađu, ne govorite joj to; recite joj da je nostromo sa ostalim ljudima, što je, uostalom, sasvim tačno, otišao i zatajite joj sve što se dogodilo, ako je moguće. U mladog gospodina Viljema se možemo pouzdati, pa ga, ako hoćete, pošaljite ovamo meni da porazgovaram s njim. Šta vi mislite, gospodine Sigreive?

– Ja skoro ni sam ne znam šta da mislim, Redi, ni kako bih mogao da vam dovoljno zahvalim za vaše samopožrtvovanje u ovoj nuždi, ako mogu da ga tako nazovem. Možete biti uvereni da je vaš savet odličan i da ću ga ja poslušati; a ako se spasemo smrti koja nam sad tako bulji u lice, moja zahvalnost...

– Ne govorite o tome, gospodine; ja sam samo star čovek kome ne treba mnogo i čiji život sad nije više mnogo koristan. Ja se jedino trudim da vršim svoju dužnost u položaju u koji sam dospao voljom božjom. Šta ovaj svet može da pruži čoveku koji je celog veka tegobno radio i koji nema nikoga od roda ko ga zna i poznaje i koga bi srce zbolelo zbog njegove smrti. Ali ipak vam hvala, gospodine Sigreive. A sad mislim da bi bolje bilo da vi siđete dole, a mene da pustite da se osvrnem oko sebe.

Gospodin Sigreiv steže ruku Rediju i siđe u kabinu ne rekavši ni reči. Tamo saznade da njegova žena spava već čitav sat i da se još nije probudila. Deca su isto tako bila mirna u svojim posteljama. Samo su Džuno i Viljem bili na nogama.

Viljem dade ocu znak da njegova majka spava, pa onda reče šapatom:

– Ja nisam voleo da odem iz kabine dok si ti na palubi, međutim, ima dva sata otkako nostromo nije dolazio; otišao je da pomuze kozu za bebu i više se nije vratio. Niko od nas nije još doručkovao.

– Viljeme, idi časkom na palubu, reče njegov otac. Redi hoće da govori s tobom... Ja ću ostati ovde.

Viljem ode na palubu Rediju, koji mu odmah objasni položaj u kojem se nalaze i naglasi mu kako je potrebno da on sa svoje strane čini sve što može kako bi pomogao ocu i ne bi zadavao strah svojoj majci, koja je tako slabog zdravlja. Viljem, koji je, kao što se može i misliti, gledao ozbiljno, smesta shvati Redijeve poglede i odmah se potrudi da učini sve što može.

– Ali slušajte, Redi, reče on, vi znate da je nostromo otišao sa ostalim ljudima, a kad se majka probudi, ona će pitati zašto deca nisu doručkovala. Šta onda da radimo?

– Ne znam, smatram jedino da možete pomusti jednu kozu, ako vam ja pokažem kako se to radi, dok ja odem da spremim druge

stvari. Ja sad mogu da odem s palube, jer, kao što vidite, lađa sasvim dobro sama krmani, a osim toga, mladi gospodine Viljeme, ja sam izmerio dubinu vode u njoj baš pre nego što ste vi došli na palubu, i ne bih rekao da propušta mnogo vode, a, nastavi on okrećući se oko sebe, imaćemo lepo vreme i sasvim mirno more još pre mraka.

Redi i Viljem udruženim trudom pripremiše doručak, dok je gospođa Sigreiv i dalje tvrdo spavala. Lađa se sad vrlo sporo kretala; ona se samo lagano valjala s boka na bok, jer je bila teška od vode koja je prodrla u nju; vetar i more su se stišali, a sunce je obasjavalo jasnom svetlošću njihove glave; čamac se već poodavno bio izgubio iz vida, a lađa nije odmicala po vodi više od tri milje na sat, jer nije imala drugog jedra na sebi sem glavnog košnog, podignutog na preostalom stubu prednje katarke. Redi, koji je neko vreme proveo dole u kabini, predloži gospodinu Sigreivu da Džuno s decom izađe na palubu.

– Od njih se ne može očekivati da budu mirni, a kako gospođa sad tako slatko spava, šteta bi bilo da je probude. Ko zna koliko ona može spavati posle tolikog zamora, a što duže bude spavala, utoliko bolje, jer vi znate da će – i to uskoro, kako mi se čini – morati da podnosi napore.

Gospodin Sigreiv se složi s tim pametnim predlogom i ode na palubu s Džunom i decom, ostavivši Viljema u kabini da pazi na majku. Sirota Džuno se jako začudila kad se popela uz lestvice i videla u kakvom se stanju nalazi lađa i da ljudi više nigde nema; ali joj gospodin Sigreiv kaza šta se dogodilo i upozori je da ne govori ni reči gospođi Sigreiv. Džuno obeća da neće govoriti, ali je sirota devojka shvatila njihov opasan položaj, pa je pritisnula malog Alberta na grudi i stala roniti suze: nije mislila na sebe, nego samo na svoje malo miljenče. Čak i Tomica i Karolina ne mogaše da ne upitaju gde su katarke i jedra, i šta je bilo s kapetanom Ozbornom.

– Pogledajte onamo, gospodine, reče Redi gospodinu Sigreivu i pokaza mu neke morske alge što su plovile po vodi.

– I ja to gledam, reče gospodin Sigreiv; ali šta je s tim?

– To samo po sebi još ne bi bio dovoljan dokaz, odgovori Redi; ali mi mornari imamo i druge znake i dokaze. Vidite li one ptice što lebde u vazduhu nad talasima?

– Vidim.

– E pa, gospodine, te ptice nikad ne idu daleko od kopna, to i ništa više. Ja sad idem dole po svoj kvadrant, jer iako sad ne mogu da odredim tačno geografsku dužinu, na svaki način mogu izračunati geografsku širinu na kojoj se nalazimo, pa ćemo onda, gledajući na kartu, moći nekako nagađati gde smo, ako uskoro ugledamo kopno... Sad je skoro podne, primeti Redi čitajući podatke sa kvadranta; sunce se penje vrlo lagano. Što su deca blaženi stvorovi! Gledajte, gospodine, ona mala stvorenja kako se igraju, i kako su vesela i tako daleko od svake pomisli na opasnost kao da su kod svoje kuće. Dvanaest je sati, gospodine. Ja idem časkom dole da sračunam geografsku širinu i donesem sobom kartu.

Gospodin Sigreiv ostade na palubi. On se posle kratkog vremena zanesu u ozbiljne misli, a to nije bilo nikakvo čudo: lađa, već prava olupina i napuštena od posluge – na njoj na prostranom moru on sam sa ženom i nejakom decom, i samo sa jednim čovekom kao pomoćnikom. Kakav bi sad bio njegov položaj da je i taj otišao kao i oni drugi? Bio bi u krajnjoj nevolji. A čemu se i ovako mogu nadati? Najveća im nada leži u tome da se, ako im pođe za rukom, dovuku do nekog ostrvceta, možda pustog, a možda naseljenog divljacima, pa da na njemu umru od gladi i žeđi, ili da ih divljaci pobiju. Ili, ako se pretpostavi čak i da će na neki način naći sredstva za opstanak, šta će onda biti? Zar da tamo ostanu, da niko ne obrati pažnju na njih i da umru nepronajeni.

– Evo karte, gospodine, reče Redi. Ja sam olovkom povukao crtu preko našeg stepena geografske širine; možete videti da ona prolazi kroz ove grupe ostrva, a ja čak mislim da smo već među njima ili vrlo blizu njih. Sad moram ići da pristavim nešto za ručak, pa ću onda pažljivo motriti ne bih li ugledao kopno. Hoćete li sad vi gledati oko sebe, gospodine Sigreive, naročito napred i sa bokova?

Redi siđe da vidi šta može pribaviti za ručak, jer su mornari odlazeći s lađe pokupili skoro sve što im je prvo došlo do ruku. Brzo nađe komad usoljene govedine i nešto krompira, što metnu u lonac da se kuva, pa se vrati na palubu.

Gospodin Sigreiv je stajao na pramcu i gledao na obe strane; Redi mu priđe.

– Redi, meni se čini da vidim nešto, ali bi mi bilo teško da odredim šta je to: izgleda da lebdi u vazduhu, a ipak nisu oblaci. Pogledajte onamo gde ja uperim prst.

– Imate pravo, gospodine, odgovori Redi; nešto se vidi; to što vidite nije kopno, nego drveće na kopnu, koje se, kako se to kaže, prelama pod ostrim uglom, te izgleda, kako vi kažete, da lebdi u vazduhu. To je neko ostrvo, možete biti uvereni u to. Ali, idem po svoj dogled... To je kopno, gospodine Sigreive; reče Redi pošto ga je razgledao dogledom; da, tako je, nastavi on zamišljeno. Šteta što ga nismo ranije opazili, ali ipak moramo zahvaliti bogu.

– A zašto to, Redi?

– Pa prosto zato, gospodine, što lađa sporo ide po vodi, te se sve bojim da nećemo stići do njega pre mraka, a ja bih želeo da je dan, pa da je lepo priteram uz obalu.

– Sad ima vrlo malo vetra.

– Pa nadajmo se da će dunuti malo jače, odgovori Redi; a ako to ne bude, onda moramo uraditi sve što možemo. Ali ja sad moram uzeti krmu u ruke, jer moramo uputiti lađu pravo prema ostrvu. Ne bi nikako valjalo da ga promašimo; jer, da vam pravo kažem, gospodine Sigreive, iako sad u lađu ne ulazi tako mnogo vode kao pre, ipak, moram vam kazati, ne mislim da bi se ona mogla držati nad vodom duže od dvadeset četiri časa. Nisam tako mislio jutros kad sam izmerio dubinu vode u njenoj utrobi, ali kad sam maločas sišao u magacin po ono meso, opazio sam da nam preti mnogo veća opasnost nego što mislimo. Ali ipak, sad smo blizu kopna i imamo sve izgleda da se spasemo. Zato zahvalimo bogu na njegovoj milosti.

– Amin! odgovori gospodin Sigreiv.

Redi uze krmu u ruke i uputi lađu prema ostrvu, koje je bilo vrlo nisko i nije bilo tako daleko kako je on u prvi mah zamišljao. Vetar postepeno ojača i lađa zaplovi brže kroz vodu, a ono drveće koje je izgledalo kao da lebdi u vazduhu sad se spoji sa zemljom, te videše da je to nisko koralno ostrvo puno šumica kokosovih palmi. Redi bi ponekad predao krmu u ruke gospodinu Sigreivu, pa bi otišao na pramac da bolje razgleda kopno. Kad dođoše do na tri-četiri milje od njega, Redi se vrati s pramca i reče:

– Ja mislim da mi je sad prilično jasno šta treba da radimo. Mi se sada nalazimo prema strani ostrva izloženoj vetru, a kod ovakve vrste ostrva voda je na toj strani uvek duboka, dok su grebeni i plićaci na zavetarnoj strani. Prema tome moramo naći neki mali prosek u koralnim stenama da lađu tako-reći uvučemo kao u neki dok, jer bi inače mogla da se vrati u duboku vodu i pošto se nasuče, zato što se strana izložena vetru u tih ostrva ponekad uzdiže okomito, kao zid, iz vode duboke trideset do četrdeset hvati¹². Nego, ja zaista već vidim jedno mesto gde mislim da je mogu sa sigurnošću nasukati na obalu. Vidite li one tri kokosove palme na žalu jednu do druge? E pa lepo, gospodine, ja ih ne vidim dobro dok krmanim, zato vi idite na pramac, pa ako treba da krmanim više udesno, dignite desnu ruku, a ako treba ulevo, učinite to isto s levom; a kad kljun lađe ide kako treba, vi onda spustite ruku koju ste podigli.

– Potpuno vas razumem, Redi, odgovori gospodin Sigreiv, koji zatim ode na pramac i stade davati uputstva za upravljanje lađom dok su se primicali ostrvu. Kad se primakoše do na jedno pola milje od njega, boja vode se promeni, na veliko Redijevo zadovoljstvo, jer je po tome znaku odmah znao da vetrovita obala neće biti tako okomita kao što je često slučaj; ali je trenutak kad je trebalo lađu nasukati ipak bio uzbudljiv. Sad su bili daleko od obale svega na dužinu od jednog kabla,¹³ ali lađa još nikako da se nasuče, pa zatim, malko bliže obali, njeno dno stade strugati – to je bio znak da se lomi koralno drveće koje raste pod vodom kao čitave šume. Nešto kasnije struganje se ponovi, ovog puta još oštrije; zatim dođe jak udar, pa talas odiže lađu i ponese je malo dalje, a posle toga ona stade mirno i nepomično kao ukopana. Redi pusti krmu i ode da proverí položaj lađe. Pogleda preko ograde na pupi i svuda oko lađe, pa vide da je ona i prednjim i zadnjim delom čvrsto nasela na ležaj od koralnih stena.

¹² Hvat – stara mera za dužinu – 1,949 m. (Prim. prev.)

¹³ Kabl – mera za dužinu, koja ima sto hvati, to jest 194,9 metara. (Prim. prev.)

OSMA GLAVA

Strah gospođe Sigreiv. – Redi nabraja sredstva i povoljne okolnosti. – Gospodin Sigreiv jadikuje.

– Redi prekoreva gospodina Sigreiva.

– Njemu se vraća pribranost. – Popisivanje stoke.

– Priprema za iskrčavanje.

– Dosad je sve dobro išlo, gospodine, reče Redi gospodinu Sigreivu; a sad je red da zahvalimo bogu na njegovoj dobroti.

Redi kleče na palubu, skide kapu i ostade neko vreme zadubljen u molitvu. Gospodin Sigreiv uradi to isto. Deca su isprva samo gledala i čudila se, pa su se zatim i ona spustila na kolena pored njih, povodeći se za Džuninim primerom.

Kad ustadoše, Viljem iziđe na palubu i reče:

– Tata, majka me je poslala po tebe; nju je probudilo struganje ispod lađe, pa se poplašila – molim te, sići do nje.

– Dobro, dete moje, idem odmah, reče gospodin Sigreiv.

– Šta je to bilo, mili moj? I gde ste svi bili? viknu gospođa Sigreiv kad joj muž uđe u kabinu. Ja sam se tako poplašila... tako sam tvrdo spavala, a probudila me je ona strašna buka.

– Umiri se, mila moja, reče joj gospodin Sigreiv. Bili smo u velikoj opasnosti, a sad smo, kako mi se čini, na sigurnom mestu. Kaži mi da li se osećaš bolje posle tako dugog spavanja.

– Da, osećam se mnogo bolje, mnogo sam jača. Nego, kaži mi šta se dogodilo.

– Mnoge su se stvari dogodile, draga moja, još i pre nego što si ti zaspala, ali smo mi to sakrili od tebe, a sad se nadamo da ćemo se skoro iskrcati na obalu.

– Iskrcati se na obalu, dragi?

– Da, na obalu. Samo budi mirna i saslušaj šta je sve bilo i koliko imamo razloga da zahvaljujemo bogu.

Zatim gospodin Sigreiv potanko ispriča sve što se dogodilo. Gospođa Sigreiv ga je slušala ne govoreći ništa, a kad on završi, ona mu pade u zagrljaj i gorko zaplaka.

Gospodin Sigreiv ostade kod žene, nastojeći svim silama da je uteši, sve dok se ponovo ne pojavi Džuno s decom, jer je već bilo prilično dockan, a tada se vrati na palubu da se dogovori sa Redijem.

– Pa, gospodine, reče Redi kad mu gospodin Sigreiv priđe; ja sam razgledao sve oko nas i mislim da imamo puno razloga da blagodarimo bogu. Lađa leži sasvim čvrsto i neće se maći sve dok ne naiđu jake bure i ne razbiju je; ali se za sada još ne moramo bojati toga. Ovo malo vetra što sad duva postepeno se stišava i do zore će nastati majina.

– Slažem se s tim da nam ne pretila neposredna opasnost, Redi; ali kako ćemo izaći na obalu? A kad već budemo na obali, od čega ćemo živeti?

– Mislio sam ja i o tome, gospodine. Morate mi pomoći vi, pa čak i mladi gospodin Viljem, da mali čamac dignemo na palubu i popravimo ga. Istina je da mu je dno nešto razlupano, ali sam ja dovoljno vešt drvodjelja za to, te ću s nešto katranjavog platna uspeti da ga udesim koliko da ne propušta vodu dok se svi srećno ne iskrcamo i dok ne dobijemo vremena da ga bolje opravimo. Moramo se dati na posao čim svane.

– A kad se iskrcamo?

– Pa, znate, gospodine Sigreive, gde god ima kokosovih palmi u ovolikim količinama kao ovde, tu nema bojazni od gladovanja, čak i kad ne bi bilo toliko namirnica na brodu. Možda ćemo se nešto malo mučiti u pogledu vode, jer je ostrvo nisko – vrlo nisko i malo, ali ne možemo tražiti da bude sve onako kako bismo mi hteli.

– Ja zahvaljujem svemogućem što nas je sačuvao, Redi; ali ipak osećam i izvestan strah kojeg se ne mogu otresti. Dospeli smo na pusto ostrvo kojem se možda nikakva lađa nikada neće približiti, te tako ima malo izgleda da će nas odvesti odavde. Tako ćemo možda

ovde živeti i pomreti – ovde će moja deca možda odrasti... da, čak i ostariti, pošto sahrane vas, oca i majku, pa i sami poći u isti grob. Svi njihovi izgledi za život, svi moji izgledi – sve je to otišlo u vetar, sve su moje nade propale. Žalosna je to i svirepa sudbina, Redi, to morate i vi priznati.

– Gospodine Sigreive, ja sam u poređenju s vama star čovek, pa mogu da se usudim da vam kažem: koliko ste nezahvalni bogu kad tako jadikujete! Ko zna da iz ovoga što sad izgleda zlo neće proizaći i neko dobro? Vi, gospodine, govorite o svojoj deci i njihovim izgledima, a možete li mi kazati šta se sve moglo dogoditi da ste srećno stigli u Sidnej i posvetili se svojim svetovnim poslovima. Većina dece obećava da će biti dobra, ali kad dođe u zrelo doba, opravda li uvek očekivanja svojih roditelja? Ko zna da ih ovo iskušenje neće sačuvati od nevaljalstva ili nasilne smrti usled nekog nevaljalstva?... od toga da ih smrt ne pokosi u cvetu mladosti... od toga da ne osramote vas i svoju dobru majku? Molim vas da mi ne zamerite što vam ovo kažem; nadam se da vas nisam uvredio; ali zaista, gospodine, ja osećam da mi je dužnost da vam kažem ovo što sam vam rekao.

– Vi ste me s punim pravom precoreli, Redi, i ja sam vam vrlo zahvalan za to, odgovori gospodin Sigreiv; neću se više tužiti, nego ću sve snositi što bolje mogu. Moram se staviti pod vašu komandu, jer ste vi u našem sadašnjem položaju sposobniji od mene; znanje je moć. Možemo li nešto uraditi još večeras, Redi?

– Ja mogu uraditi nešto malo, gospodine Sigreive; ali vi mi ne možete pomoći do sutra ujutru, sem da odvučete na pramac ove dve grede, kako bih mogao postaviti brekinje da bi sve bilo gotovo da sutra ujutru dignemo čamac na palubu. Znae kako je, pošto imamo malo radne snage na lađi i nemamo nikakvih katarki, moraćemo se dovijati kako znamo.

Gospodin Sigreiv pomože Rediju da prenese dve grede na pramac i da ih postavi na mesto gde treba.

– E sad, gospodine Sigreive, vi možete sići dole. Mladi gospodin Viljem bi dobro uradio ako bi pustio ona dva psa i dao im nešto da jedu, jer smo na njih, jadnike, sasvim zaboravili. Ja ću noćas stražariti, jer imam dosta da radim i da razmislim o mnogim stvarima, zato laku noć, gospodine.

I gospodin Sigreiv požele Rediju laku noć, pa siđe u kabinu. Redi ostade na palubi, priveza konopcima glave dveju greda, pričvrsti za njih koturače i pripremi ih za sutradan. Kad sve to svrši, on sede na jedan kokošinjac na pramcu i duboko se zamisli. Najzad, umoran od stražarenja i mnogih napora, starac zaspao. U svanuće ga probudiše psi, koji su bili pušteni, pa su, pošto su išli svuda i nisu našli nikoga, legli i zaspali ispred vrata kabine. U zoru su se probudili, pa pošto su izašli na palubu, našli su tamo Redija gde spava na kokošinjcu i stali ga lizati po licu od silne radosti što su ga našli.

„Da,“ reče starac ustajući s kokošinjca, „svi ćete vi vremenom biti korisni, ako se ne varam. Dole, Zloćo, dole!... Sirotice, sve me je strah da si izgubila dobrog gospodara. Čekaj, deder da vidim“, reče Redi govoreći sam sebi. „Na prvom mestu... Nego, doneću ovamo kapetanovu crnu tablu i parče krede, pa ću ih sve popisati, jer me pamćenje ne služi više kao ranije“.

Redi namesti tablu na kokošinjac, pa počeo kredom pisati po njoj: „Tri psa, dve koze i jare Bili (mislim da ima pet svinja); živina (nje ima podosta), tri-četiri goluba (to znam sigurno), jedna krava (ona je legla i bojim se da više neće ustati, te ćemo je morati zaklati); pa onda dođe merino ovan s ovcama, svojina gospodina Sigreiva – priličan broj stoke. A sad, šta treba prvo izneti na obalu pošto se svi iskrčamo? Jedan jarbol i veliko jedrilo za šator; dva-tri koluta užadi, nekoliko ležaja za gospođu i decu, dve sekire, čekić i klinaca, nešto za jelo, da... nešto čime će se to seći. Eto, to će biti dovoljno zasada“, reče stari Redi ustajući. „Sad ću samo da naložim vatru i metnem vodu da se greje, a kad sam to pomenuo, da pristavim dva-tri komada govedine i svinjetine, što ćemo poneti sa sobom na kopno; pa ću onda probuditi gospodina Sigreiva, jer računam da ćemo imati naporan dan, i neka nam bog blagoslovi sve što radimo.“

DEVETA GLAVA

- Izvlačenje čamca. – Gospodin Sigreiv i Redi se iskrcajavu. – Povratak na lađu.**
– Radost malog Tomice. – Preseljenje na ostrvo.
– Postavljanje jednog šatora. – Redi se vraća na lađu.

Kad Redi posvršava sve što je nameravao da uradi i pošto nahrani životinje on priđe vratima kabine i pozva gospodina Sigreiva i Viljema. Zatim uz njihovu pomoć podiže brekinje i učvrsti ih, a zatim kukama zakači čamac. Ali kako je bilo potrebno jedno lice koje će ga održavati dalje od soha i ograde, nisu ga mogli podići na palubu.

– Mladi gospodine Viljeme, hoćete li da skoknete časkom po Džuno? Recite joj da dođe na palubu da nam pomogne – sad moramo svi raditi. Gospođa će za časak pridržati bebu.

Viljem se uskoro vrati sa Džunom, koja je bila snažna devojka, pa uz njenu pomoć uspeše da čamac izvuku na palubu, a posle toga opet vratiše Džuno dole u kabinu.

Izvrnuše čamac, pa se Redi dade na posao, a za to vreme je gospodin Sigreiv, na njegovu molbu, metnuo na vatru u brodskoj kabini lonac s crnom smolom, da se platno namaže čim se prikuje. Tek u vreme ručka Redi, koji je naporno radio, uspe da dovrši krpljenje čamca, i tada premaza rastopljenom crnom smolom spolja i iznutra platno i sastavke, koje je prethodno bio popunio kućinom.

– Mislim da će sad biti dobro, reče Redi. Odvući ćemo ga do mostića, pa ćemo ga spustiti na vodu. Sreća je što su oni pre nas skinuli brodsku ogradu na tome mestu, te se nećemo mučiti oko toga.

Privezaše za čamac uže, da bi ga ono zadržalo u vezi s lađom, pa ga onda Redi i gospodin Sigreiv zajedničkim snagama spustiše preko ivice lađe, i tada se, na njihovo veliko zadovoljstvo, pokaza da čamac propušta vrlo malo vode.

– A sad, gospodine, reče Redi; šta da uradimo prvo – da li da iznesemo na kopno neke stvari ili neko od dece.

– Šta vi velite, Redi?

– E pa onda, gospodine, molim lepo; po mome mišljenju, pošto je more glatko kao ogledalo, to se možemo iskrcati gde nam je volja, i na tome imamo da zahvalimo bogu, jer imamo da iskrcamo žene i decu; najbolje bi bilo da ja i vi prvo odemo u izvidnicu – nema ni dvesta jardi od žala, te nećemo izgubiti mnogo vremena na to.

– Vrlo dobro, Redi; samo ću prvo otrčati dole da izvestim ženu.

– A ja ću za to vreme spustiti u čamac jedra i još neke stvari; tako ćemo uštedeti nešto vremena.

Redi spusti jedro, jednu sekiru, jednu pušku i nešto užeta. Gospodin Sigreiv se vrati na palubu; obojica siđoše u čamac i zaveslaše prema obali.

Kad izađoše na kopno, uvideše da ne mogu zagledati nimalo dublje u unutrašnjost ostrva, toliko su šume od kokosovih palmi bile guste; ali na desnoj strani, otprilike na jedno pola milje, opaziše mali peskovit zaton, gde je ispred kokosovih palmi raslo šipražje.

– Ono, reče Redi pokazujući na tu stranu; mora biti prava zgoda za nas, što bi rekli Amerikanci. Da opet uđemo u čamac, gospodine Sigreive, pa da odveslamo onamo: to nije daleko za veslanje, ali je dosta daleko za prenošenje stvari iz čamca.

Posle nekoliko minuta doveslaše u zaton. Voda je bila plitka, a bistra kao suza. Ispod čamca, na pesku, videle su se divne školjke, a ribe su letele kao strele u svim pravcima.

Pesak se prostirao nekih trideset jardi od vode, pa je posle počinjalo šipražje, koje se, izmešano sa po kojom osamljenom palmom, pružalo još za daljih četrdeset jardi, a onda je nastajala šuma od kokosovih palmi. Oni uploviše čamcem u zaton, pa izađoše na obalu.

– Ala je ovo krasno mesto! kliknu gospodin Sigreiv; dosad, možda, čovečja noga nije kročila na njega. Ove kokosove palme su

iz godine u godinu donosile plod; propadale su i druge su rasle mesto njih, i ovo je mesto stajalo tako možda vekovima, spremno da ljudi žive na njemu i da uživaju kad god dođu.

– Providenje je štedro izdašno, gospodine Sigreive, reče Redi; i ono podmiruje naše potrebe kad se mi najmanje nadamo. Ako je po volji da malko zađemo u šumu. Ponesite pušku tek samo iz predostrožnosti, a ne što bi izgledalo da bi nam mogla biti potrebna, jer se na ovako malim ostrvima retko nađe neka divlja zver, sem po koja svinja, koju na njima ostave dobri hrišćani. Ja sam nekada plovio po ovim morima s jednim kapetanom koji se nikad ne bi iskrcao na neko pusto ostrvo da na njega ne izbací po par svinja ili nešto slično, da se plode za slučaj da se kasnije neko spase na njega posle brodoloma. Bila je to plemenita misao.

– Jeste, Redi. A sad, kad smo već u šumi, šta sad mislite?

– Tražio sam pogodno mesto na kojem bismo privremeno razapeli šator, pa mislim da bi ona uzvišica bila vrlo zgodna dok se ne osvrnemo malo oko sebe i ne nađemo nešto bolje, za šta sad nemamo vremena, jer ćemo do mraka morati još mnogo puta íći do lađe i natrag. Ako se slažete s tim, iznećemo na žal jedro i ostale stvari, pa ćemo se vratiti na lađu.

Dok su veslali natrag, Redi reče:

– Nešto sam mislio, gospodine Sigreive, šta bi bilo najbolje. Da li bi gospođa Sigreiv imala šta protiv ako biste je vi ostavili za neko vreme? Ako ne bi, ja bih onda predložio da prvo prevezemo na kopno Džuno i mladog gospodina Viljema, jer nam oni mogu pomoći.

– Ne mislim da bi joj bilo krivo ako bi ostala na lađi s Viljemom i decom, pod uslovom da se ja vratim po nju kad bude vreme da se i ona iskrca s bebom.

– E pa, neka onda mladi gospodin Viljem ostane na lađi, molim vas, gospodine. Ovoga puta ću iskrcati vas, Džuno, malog Tomicu i pse, jer nam oni mogu služiti kao zaštita za slučaj neke nezgode. Vi i Džuno možete nešto raditi dok se ja vratim po druge stvari koje će nam biti potrebne.

Čim stigoše na lađu, gospodin Sigreiv siđe u kabinu da obraduje ženu veću o svemu što je video, pa dobi i njen pristanak da uradi onako kako je Redi smislio. A dok je on bio u kabini, Redi je odrešio dve grede pomoću kojih su digli čamac na palubu, pa pošto ih odvuče napred, baci ih preko ivice broda i čvrsto ih priveza užetom za čamac, da se vuku za njim po vodi do obale. Posle nekoliko minuta Džuno i Tomica izadoše na palubu. Redi metnu u čamac nešto alata, kao i dva ašova koje je izneo iz magacina kad je išao po pse, pa se ponova iskraše u zaton. Tomica je dugo blenuo oko sebe, ali nije ništa govorio, dok ne vide kako u pesku na žalu leže mnoge školjke, a na to čisto vrisnu od radosti i stade ih sakupljati što je mogao brže; psi su lajali i jurili tamo-ovamo, presrećni što su opet na kopnu, a Džuno se smešila gledajući oko sebe i govorila Rediju:

– O, kako ovde divno!

– E sad, gospodine Sigreive, ja ću još malo ostati s vama na kopnu. Prvo ćemo napuniti pušku, zlu ne trebalo, pa je možete skloniti negde gde je Tomica neće domašiti, jer on, kako sam video, svuda zavuče svoj nos. Nas dvojica ćemo poneti jedro, a ti, Džuno, ponesi alat; posle se možemo vratiti po grede, užad i ostale stvari. Vi, pak, Tomice, možete nositi bar jedan ašov, pa ćete tako i vi biti korisni. Sad moramo svi da zapnemo.

Pošto su preneli sve te stvari na malu uzvišicu koju je Redi bio ranije označio, vratiše se po grede i u dva navrata preneše sve. Tomica je išao s drugim ašovom na ramenu, ponosan što i on nešto radi.

– Evo ovde dva drveta koja će nam vrlo lepo poslužiti za našu svrhu, reče Redi; zato što su na dovoljnoj razdaljini jedno od drugog, tako da možemo na njih pričvrstiti jednu gredu, pa preko nje prebaciti jedro i s obe strane ga pričvrstiti za zemlju; to će biti dovoljno bar za prvi mah. Posle ću s lađe doneti još platna da razapnemo još jedan šator između ova dva druga drveta i da zatvorimo krajeve na oba šatora. Tako ćemo imati jedan zaklon za gospođu, Džuno i manju decu, a drugi za mladog gospodina Viljema, Tomicu i nas dvojicu. A sad, gospodine, ja ću vam pomoći samo još da privežemo grede, pa ću vas onda ostaviti da dovršite posao, a ja idem natrag na lađu.

– Ali kako ćemo domašiti tako visoko, Redi?

– Bože moj, gospodine, to ćemo postići na taj način što ćemo prvu gredu privezati na onoj visini koju možemo lako domašiti, pa ćemo posle, stojeći na njoj, privezati drugu gredu gde treba. Ja ću doneti na obalu još jednu gredu da to isto uradimo kad budemo razapinjali drugi šator.

Pošto su na taj tako lepo smišljen način privezali prvu gredu dovoljno visoko i prebacili jedro preko nje, Redi i gospodin Sigreiv ga lepo raširiše i videše da su dobili prilično prostran šator.

– E, ja sad idem na lađu, gospodine, a vi za to vreme možete u onom čestaru naseći i istesati kočice da pričvrstite za zemlju krajeve jedra, na koje ćete onda ašovom nagrnuti pesak, da se ne odižu, a kad se i to uradi, šator će biti dobro zatvoren. Evo vam mog noža, gospodine, ako nemate svoj.

– Urađiću ja to vrlo dobro; reče gospodin Sigreiv. Džuno će mi pomoći da dobro zategnemo jedro kad budem gotov.

– Da, a dotle ti, Džuno, uzmi ašov, pa lepo poravnaj i udesi zemlju u samom šatoru i izbacij sve ono kokosovo lišće, a onda pregledaj da se u njemu ne krije neka opasna buba. A vi, Tomice, ne smete nikuda odskitati i nemojte dirati sekire, jer se možete poseći. Neće biti zgoreg da vam kažem, gospodine, Sigreiv, da ako vam u slučaju neke nevolje zatreba moja pomoć, opalite pušku, pa ću ja smesta doći na obalu. Ali to nije nimalo verovatno; nastavi Redi, koji posle tih reči siđe na žal, uđe u čamac i odvesla na lađu.

DESETA GLAVA

Tomičin nestašluk. – Tomica čuva stražu.

– Prevoženje gospođe Sigreiv.

– Dolazak pod šator. – Redijev umor.

Kad se Redi vrati na lađu, on prvo siđe u kabinu da obavesti gospođu Sigreiv i Viljema o svemu što su uradili. Gospođa Sigreiv se, naravno, zabrinu što joj je muž ostao sam na obali, ali Redi joj reče kako su se dogovorili da gospodin Sigreiv opali iz puške ako bi se nešto dogodilo. On posle toga siđe u smestište za jedrila da uzme malo platna i još jedno novo veliko jedro koje se tamo nalazilo, i uz to svoj mornarski naprstak, igle i kanapa. Tek što je on povadio te stvari i spustio ih dole kraj lestvica, kad se ču kako na obali grunu puška, a na to gospođa Sigreiv izlete iz kabine kao bez duše. Redi zgrabi drugu pušku, skoči u čamac i odvesla prema obali što je brže mogao. Kad stiže tamo sav zaduvan – jer je veslajući bio okrenut leđima kopnu, to nije mogao ništa videti – on zateče gospodina Sigreiva i Džuno zaposlene oko šatora, a Tomicu gde sedi na zemlji i plače izglasa. Pokazalo se da su gospodin Sigreiv i Džuno radili, a za to vreme se Tomica prikrao do mesta gde je puška stajala prislonjena uz jednu kokosovu palmu, pa je, pošto ju je neko vreme vukao tamo-ovamo, povukao za oroz. Puška je opalila, a kako je cev bila uperena naviše, sačma je oborila dva kokosova oraha, koji su pali blizu mesta na kojem je Tomica sedeo ispod palme i koji bi ga nesumnjivo ubili da su ga pogodili. Gospodin Sigreiv, koji je dobro znao kakav će to strah izazvati na lađi, strašno je izgrdio Tomicu, te je on sad gorko plakao da pokaže koliko se kaje.

– Najbolje će biti da se odmah vratim na lađu, gospodine; reče Redi; da izvestim gospođu Sigreiv.

– Učinite to, dobri prijatelju, odgovori gospodin Sigreiv.

I tako se Redi vrati na lađu i objasni stvar, pa onda nastavi svoj posao.

Pošto je spustio u čamac torbu s priborom za uređenje jedrila i naprstkom i iglama, a uz to dva ležaja, ćebad iz kapetanove kabine, lonac s govedinom i svinjetinom, i jednu gredu privezao za zadnji deo čamca, Redi uvide da je utovario taman toliko koliko može da vozi; ali kako u čamcu nije bilo nikog sem njega on sasvim dobro stiže do obale. Pošto je uz pomoć gospodina Sigreiva i Džuno preneo sve stvari na uzvišicu, Redi namesti gredu za drugi šator, pa ostavi njih da ga dovrše, a on opet ode na lađu. Džuno je bila vrlo lepo počistila ispod šatora i rekla da među lišćem nije našla nikakvih životinja ni buba. Pre nego što pođe na lađu, Redi dade Tomici jedan štap i reče mu da čuva govedinu i svinjetinu da ih psi ne pojedu, i tako je Tomica koji se sad dobro vladao, čuvao stražu s ozbiljnim izgledom nekog sudije. Redi još dvaput odvesla do lađe i donese sve posteljne stvari, vreću broskog dvopeka, vreću krompira, tanjire, noževe, viljuške i kašike, tiganje i ostalo kuhinjsko posuđe, kao i razne druge stvari. Zatim pokaza Džuni kako da prvi šator dobro zatvori s oba kraja platnom koje je doneo s lađe i ututka ga svuda unaokolo. Džuno uze iglu i konac, pa sve to uradi vrlo lepo. Redi, uviđajući da će ona moći raditi i bez njih, reče:

– Gospodine Sigreive, imamo još dva sata do mraka, pa je već vreme da gospođa Sigreiv izađe na kopno. Zato, ako vam je po volji, da idemo da je dovezemo zajedno s decom. Ja mislim da će to biti dosta posla za danas, a sutra, ako nam bog podari lep dan, možemo uraditi mnogo više – upravo sve dok potraje lepo vreme mi moramo raditi naporno da iznesemo na obalu sve stvari iz lađe, jer bi je jedna jača bura verovatno razlupala u komade. Ja sam tovario robu u magacine, pa znam gde se nalazi većina stvari, ali se bojim da nećemo moći izvući sve što bi nam bilo od koristi.

Čim stigoše na lađu, gospodin Sigreiv siđe u kabinu da predloži ženi da se iskrca na obalu. Ona je bila vrlo uzbuđena i slaba usled skorašnje bolesti, ali se i pored toga hrabro držala, pa uz pomoć svoga muža izađe na palubu; za njom je išao Viljem s bebicom, a za Viljemom Redi noseći njegovu sesticu Karolinu. Najzad se smestiše u čamac s nešto malo teškoće, pa se onda otisnuše od lađe.

Međutim, gospođi Sigreiv je odmah tako pozlilo da ju je gospodin Sigreiv morao neprestano držati u naručju, a Viljem se prihvatio vesla. Srećno se iskrcaše na obalu i preneše gospođu Sigreiv u šator, pa je položiše na ležaj. Ona zamoli za malo vode.

– Eto, a ja sasvim zaboravio na vodu. E, nema zbora, baš sam glup starac; ali idem odmah natrag na lađu, reče Redi. Kad samo pomislim da sam bio toliko zaposlen prenošenjem drugih stvari da sam potpuno zaboravio na ono što je najpotrebnije za život. Ja sam u stvari nameravao da potražim vodu na ostrvu čim budem mogao, jer bi nam nalaženje izvora uštedelo mnogo truda.

Redi se vrati na lađu što je brže mogao i donese dva burenceta vode za piće, pa ih onda on i Viljem otkotrljaše do šatora.

Džuno je bila sasvim dovršila svoj posao, a gospođa Sigreiv, pošto je popila malo vode, izjavi da se oseća mnogo bolje.

– Večeras se neću više vraćati na lađu, reče Redi. Osećam se umoran, jako umoran, nema zbora.

– Ta, kako ne biste bili umorni, dobri čoveče? reče mu gospodin Sigreiv. Bili ste na nogama toliko noći, a radili ste povazdan. Nemojte ništa više raditi.

– A nisam ništa okusio celog dana, čak se nisam ni vode napio, odgovori Redi sedajući.

– Da niste bolesni, Redi? upita Viljem.

– Nešto sam malko slab, mladi gospodine Viljeme; pa nisam više mlad kao što sam bio. Možete li mi dati malko vode.

– Čekaj, Viljeme, ja ću mu dati, reče gospodin Sigreiv i uze limenu kanticu napunjenu za gospođu Sigreiv. Evo, Redi, napijte se!

– Odmah će mi biti bolje. Malko ću prileći, pa ću posle pojesti malo dvopeka i mesa.

Siroti stari Redi je bio zaista iznemogao, ali je živnuo čim je nešto pojeo. Džuno je bila u velikom poslu: davala je deci malo usoljenog mesa i dvopeka za večeru. Beba, mala Karolina i Tomica su već bili u postelji, a i drugi šator je bio već skoro gotov.

– Biće sasvim dobro za prvu noć, Džuno, reče gospodin Sigreiv. Dosta smo uradili za danas.

– Bogme jesmo, gospodine, potvrdi Redi; pa mislim da bi trebalo da zahvalimo bogu na njegovej milosti pre nego što legnemo.

Na to gospodin Sigreiv očita molitvu zahvalnosti, pa onda svi odoše na počinak.

JEDANAESTA GLAVA

Lepota prirode oko njih. – Zahvalnost gospodina Sigreiva. – Kako se dolazi do vatre. – Povratak na lađu. – Istovarivanje lađe. – Pripremanje doručka.

Sutradan ujutru gospodin Sigreiv se prvi probudi i ustade. Izašao je iz šatora, pa je gledao svuda unaokolo. Nebo je bilo vedro i jasno. Lak povetarac je slabo nabirao površinu vode, a sitni talasići su zapljuskivali beli pesak u zatonu. Nalevo od zatona zemljište se uzdizalo u omanje brežuljke, iza kojih se nastavljala šuma kokosovih palmi. Na desnoj strani iz mora se, okomito kao zid, uzdizao nizak povijarac koralnih stena i spajao se na sto koraka dalje s većim prostorom obraslim travom i šipražjem; dok je olupina Pacifika) koja je ležala kao neko ogromno nasukano čudovište, bila glavni predmet u celom pejzažu. Sunce je jako peklo na mestima gde su njegovi zraci mogli dopreti, ali onde gde je gospodin Sigreiv stajao lišće kokosovih palmi, nalik na perje, njihalo se na vetru i pružalo neprobojnu hladovinu. Dok je razmišljao o svemu što se dogodilo, gospodina Sigreiva je obuzimalo osećanje neobične lepote prizora, pomešano sa žalosnim utiskom koji je činila olupina nastradale lađe.

„Da“, mislio je on, „da sam, umoran od života i njegovih briga, potražio neko sklonište puno mira i lepote, to mesto ne bi nikako moglo biti zgodnije od ovoga. Kako je krasan ovaj pogled! Kakva tišina!... Kakvo zadovoljstvo! Kakvo blago osećanje tuge sve to izaziva! Žena, deca, svi smo izbačeni od opasnosti! Mogu samo da žalim zbog gubitka nešto svetovnog blaga i zbog toga što ću za neko vreme biti izdvojen od sveta – da, ali ko zna koliko vremena!... Šta! Opet se buniš? I to zbog vremena koje će ti bog po svojoj mudrosti

odrediti!“ Gospodin Sigreiv se vrati šatoru. Viljem, Tomica i Redi su još tvrdo spavali. „Čestiti starče“, mislio je gospodin Sigreiv, „ako se ikad vratimo u vrtlog poslovnog sveta, tvoja dobrota i tvoje hrišćansko milosrđe će biti pristojno nagrađeno, ukoliko ja budem u stanju da ti se za njih odužim. Kako se verno srce, čvrsto kao hrastovina, krije pod tom grubom korom! Šta bi sad bilo sa mnom i sa svim ovim milim i nejakim stvorovima da nije bilo njegove odanosti i njegovog krajnjeg žrtvovanja sebe sama? Spavaj samo, dobra starino, i neka te bog blagoslovi!“

Psi, koji su se bili uvukli u šator i legli na ležaje pored Tomice i Viljema, sad se stadoše umiljavati gospodinu Sigreivu. Njihovo cviljenje probudi Viljema, koji se brzo obuče i izađe, pošto ga je otac opomenuo da ne probudi Redija.

– Zar ne bi bilo bolje da probudimo Džuno, tata? reče Viljem. Mislim da mogu to uraditi a da ne probudim mamu, ako još spava.

– Onda je probudi ako možeš sine, a ja idem da vidim kakvo je posuđe Redi izneo na obalu.

Viljem se brzo vrati ocu s izveštajem da njegova majka tvrdo spava i da je Džuno ustala a nije probudila ni nju ni decu.

– E, onda ćemo videti da li možemo spremi nešto za doručak, Viljeme. Ovo suvo lišće kokosovih palmi biće odlično za gorivo.

– Ali, tata, kako ćemo ovde potpaliti vatru? Nemamo ni kutije s kresivom ni šibice.

– Nemamo, ali ima i drugih načina za to, Viljeme, premda je za većinu od njih potreban trud. Divljaci mogu da potpale vatru trljanjem parčeta mekog drveta o parče tvrdog. Ali se bojim da bi za to trebalo mnogo vremena, a mi imamo baruta, pa možemo od njega napraviti nešto slično trudu, ako ga ovlažimo i natrljamo njime krpu ili komad hartije, pa čak i komad mekog drveta. A za potpaljivanje baruta imamo dva načina: jedan pomoću kremenca i ocila, a drugi sabiranjem sunčanih zrakova u žižu uveličavajućeg stakla.

– Ali mi nemamo uveličavajuće staklo.

– Nemamo, ali možemo ga skinuti s teleskopa kad ponovo odemo na lađu. Zasada nemamo drugog sredstva sem kremenca iz puške.

– Ali, tata, šta ćemo kuvati kad budemo potpalili vatru? Nemamo ni čaja ni kafe.

– Ne, mislim da nemamo; odgovori gospodin Sigreiv.

– Ali imamo krompira, tata.

– To je tačno, Viljeme, ali zar ti se ne čini da bismo za doručak bar jednom mogli jesti hladne govedine i svinjetine s brodskim dvopekom, da ne bismo trošili krompir? Znaš da nam on može zatrebati za seme. Ali zašto ne bismo mi sami otišli na lađu? Ti dosta dobro veslaš, a sad moramo svi naučiti da radimo i ne smemo dopustiti da samo stari Redi sve radi. Trebaće nam dosta vremena da i mi postanemo tako spretni i tako gotovi da se ponesemo sa svakom teškoćom kao što je taj starac. Hajdemo Viljeme!

Posle toga gospodin Sigreiv siđe na obalu zatona. Mali čamac je ležao na žalu, a talasići su lako dizali samo jedan njegov kraj. Oni ga porinuše u vodu i uđoše u njega.

– Ja, tata, znam gde je nostromo držao kafu i čaj, reče Viljem dok su veslali prema lađi. Mama bi, znam sigurno, volela da pije nešto za doručak, a za bebicu ću pomusti kozu.

Iako nijedan od njih nije bio spretan u rukovanju veslima, oni ipak brzo pristadoše uz lađu, pa pošto su dobro privezali čamac, popeše se na palubu.

Viljem prvi siđe u ostavu da nađe čaj i kafu, pa zatim ostavi oca da prikupi neke druge stvari, a on ode da pomuze kozu u jedan limeni sud. Zatim, da se ne bi prosulo, presu mleko u bocu, koju je najpre oprao, pa se vrati ocu.

– Ja sam ove dve kotarice napunio raznim potrebnim stvarima, Viljeme, a sve će dobro doći mami. Šta bismo još mogli poneti?

– Da ponesemo dugi durbin za svaki slučaj, tata, pa da ponesemo još i sve rublje; mama će se tome obradovati. Čisto rublje je u fiokama; možemo ga sve uviti u jedan čaršav, a pored toga, tata, da ponesemo i koju knjigu: uveren sam da će mama zaželeli Sveto pismo i svoj molitvenik; evo ih ovde.

– Ti si dobar dečko, Viljeme, odgovori gospodin Sigreiv. Ja ću sad sve ovo preneti u čamac, pa ću se onda vratiti po ostalo.

Posle kratkog vremena sve su stvari bili smestili u čamac, pa onda zaveslaše natrag prema obali. Zatekoše Džuno gde se umiva, čekajući ih na obali zatona da im pomogne pri prenošenju stvari.

– Pa, Džuno, kako se ti jutros osećaš?

– Vrlo dobro, gos'n; reče Džuno, i dodade pokazujući na bistru vodu; tu puno riba.

– Da, samo kad bismo imali udice, odgovori gospodin Sigreiv. Ja mislim da Redi ima negde i udice i strukove. Hajde, Džuno, ponesi u šator ovaj zavežljaj s rubljem, a mi ćemo se pobrinuti za sve ostalo.

– Onda ti, Džuno možeš poneti i ovu bocu mleka koju sam doneo malom Albertu za doručak.

– Fala, gos'n Viljem, to vrlo lepo od vas.

– Samo se moraš požuriti, jer eno, Tomica je već ustao i trči tamo-ovamo u košuljici.

Kad stigoše do šatora, videše da su poustajali svi sem starog Redija, koji je, izgleda, još tvrdo spavao. Gospođa Sigreiv je dobro provela noć i osećala se potpuno okrepljena. Viljem spremi potpaljivač od hartije, koji pripali staklom sa durbina, i za tili čas su imali jaku vatru. Gospodin Sigreiv siđe na žal i donese tri velika kamena, pa ih podmetnu pod lonac, te posle pola sata voda proključa i čaj bi gotov.

DVANAESTA GLAVA

- Redijevo iznenađenje. – Okupljanje za doručkom.**
– Opasnost od ajkula. – Iskrccavanje korisnih stvari.
 – Svinja i ajkula. – Pametna predostrožnost.
 – Predskazivanje vremena. – Materinska ljubav.
 – Korisnost kokosove palme. – Osećanje bratstva.

Džuno je donela decu na obalu, pa pošto je zagazila u vodu do kolena, stala ih je cele gnjuriti u vodu, nalazeći da je to najbrži način da se deca operu, pa ih je zatim obukla i ostavila kod majke, a ona je pomogla Viljemu da pripremi šolje, tanjiriće i tanjire za doručak. Sve je bilo postavljeno lepo i uredno između dva šatora, i Viljem tada predloži da probude Redija.

– Dobro, sine, sad ga možeš probuditi, sad će već imati volju za doručak.

Viljem uđe u šator i prodrma Redija za rame.

– Redi, jeste li se naspavali? reče Viljem kad starac sede na postelju.

– Jesam, mladi gospodine Viljeme. Valjda mi je dosta bilo, te ću ustati i videti šta vam mogu pripremiti za doručak.

– Molim vas, reče Viljem smejući se.

Redi se brzo obuče, jer je, ležući, bio skinuo samo mornarsku bluzu. Oblačio ju je izlazeći iz šatora, kad, na svoje veliko iznenađenje, zateče celo društvo (jer je i gospođa Sigreiv bila izašla s decom) kako stoji oko doručka postavljenog na zemlji.

– Dobro jutro, Redi, reče gospođa Sigreiv i pruži mu ruku. Gospodin Sigreiv se isto tako rukova s njim.

– Lepo ste i dugo spavali, Redi; reče gospodin Sigreiv; nisam hteo da vas budim posle jučerašnjeg zamaranja.

– Velika vam hvala, gospodine; a meni je milo što vidim da je i gospođi dobro, i nije mi nimalo krivo ni što vidim da možete tako lepo i bez mene; nastavi Redi smešeći se.

– Bogme, sve me je strah da ne to možemo, odgovori gospođa Sigreiv. Šta bi sad bilo s nama da nije bilo vas i vaše dobrote?

– Možemo lako da pripremimo doručak bez vas reče gospodin Sigreiv; ali da nije bilo vas, dragi prijatelju, mislim da nam dosad već ne bi bio potreban nikakav doručak. Ali dok budemo doručkovali, isprićaćemo Rediju sve što smo uradili. A sada, mila, izvoli.

Kad su sedeli za doručkom, Viljem ispriča Rediju kako su on i otac išli na lađu i šta su sve doneli na kopno, pa mu reče i kako je Džuno kupala decu u moru.

– Ali Džuno ne sme to više da radi, reče Redi; sve dok ja ne preduzmem sve mere bezbednosti. Treba da znate da oko ovih ostrva ima puno ajkula, te je vrlo opasno ulaziti u vodu.

– Oh, Sigreive, kako su srećno prošli! viknu gospođa Sigreiv i sva se strese od groze.

– To je živa istina, nastavi Redi; ali one se ne zadržavaju mnogo na vetrovitoj strani ostrva, gde se mi sad nalazimo. Samo ipak, ovaj tihi zaton im je vrlo zgodan da u njega uđu, i bolje da to više ne radiš, Džuno, dok ja ne dobijem vremena da uredim neko mesto gde ćemo se moći bez brige kupati. Nego, sad imam puno drugog posla, te ne možemo ni misliti na to, a čim budemo mogli izvući iz lađe sve što nam je potrebno, moraćemo odlučiti da li ćemo ostati ovde ili nećemo.

– Da li ćemo ostati ovde ili nećemo!... Kako vi to mislite, Redi?

– Pa mi još nismo našli nikakvu vodu, a to je najvažnija životna potreba. Ako ne bude vode na ovoj strani ostrva, moraćemo naše šatore premestiti na neko drugo mesto.

– To je sasvim tačno, složi se gospodin Sigreiv. Voleo bih kad bismo imali vremena da malo ispitamo ostrvo.

– To možemo, gospodine, ali moramo koristiti ovo lepo vreme. Sutra već može naići nevreme, pa nećemo moći ništa izvući iz lađe.

Bolje bi bilo da to sad odmah uradimo, vi, gospodine, Viljem i ja. Vi i Viljem možete ostati na lađi i prikupljati stvari, ja ću ih prevoziti na žal, a Džuno neka ih prenosi ovamo.

Ceo dan im prođe u prevoženju na kopno svakovrsnih stvari koje su im mogle biti od koristi. Sva mala jedra, užariju, kanap, platno, malu burad, testere, dleta i velike klince, brestove i hrastove daske prevezli su do ručka. Pošto su slatko ručali, opet su se vratili na posao. Sad su prevozili stolove i stolice iz kabina, sve rublje i odelo, nekoliko sanduka sveća, dva džaka kafe, dva pirinča, još dva džaka dvopeka, nekoliko komada goveđeg i svinjskog mesa, nekoliko džakova brašna, jer nisu mogli preneti celo bure, još nešto vode, tocilo i kutiju s lekovima gospođe Sigreiv. Kad Redi opet dođe na lađu, on reče:

– Naš siroti čamac opet jako propušta vodu i neće moći još dugo izdržati bez opravke. Džuno nije mogla preneti ni polovinu stvari: suviše su teške za jednu osobu. Ja mislim da smo zasada dosta uradili, gospodine Sigreive, pa bi dobro bilo da do mraka izbacimo na obalu i svu stoku. Ne volim da je pustim da sama pliva do obale, ali su to jako nezgodni stvorovi za prevoženje čamcem. Pokušaćemo na svaki način s jednom svinjom, i dok ja donesem jednu ozdo, vi i mladi gospodin Viljem svežite noge živini i potrpajte je u čamac. Što se tiče krave, nju ne možemo preneti na obalu. Ona još leži, te mislim, da neće više ni ustajati. To je obično kod tih životinja. Ja sam joj ipak ostavio dosta sena, pa ako ne ustane, ja ću je bogme zaklati i meso ćemo joj usoliti.

Redi siđe, i časak kasnije čulo se cićanje jednog svinjčeta, a zatim se Redi pojavi na palubi držeći ga za stražnje noge, pa ga preko ograde baci u more. Svinjče se isprva stade batrgati po vodi, ali posle nekoliko sekundi okrenu glavu od lađe i zapliva prema obali.

– Pliva pravo ka obali, reče Redi, koji je sa gospodinom Sigreivom i Viljemom posmatrao životinju, ali minut kasnije Redi uzviknu:

– To sam i mislio... propalo je!

– Kako? – upita gospodin Sigreiv.

– Vidite li onamo nešto crno iznad vode što brzo juri prema svinjčetu – ono vam je leđno peraje ajkule, i ona će dočepati jednu

životinju... eno!... zgrabila ju je!... reče Redi, i životinja iščeze uz teško pljeskanje po vodi. Eto, svršeno je s njom. Bolje svinjče, nego vaša deca, gospodine.

– Jeste, zaista, neka je dobrom bogu hvala! Ovo čudovište je moglo biti blizu njih u trenutku kada ih je Džuno unela u vodu.

– Ja mislim da nije bilo daleko, reče Redi; ali se mora zadovoljiti onim što je dobilo, jer neće ništa više dobiti. Sad idemo dole da ostala četiri svinjčeta vežemo za noge i donosimo ih na palubu. Pored onoga što je već u čamcu imaćemo dosta težak tovar.

Čim svinje dospeše u čamac, Redi ga upravi prema obali, a za to vreme gospodin Sigreiv i Viljem izvedoše na palubu koze i ovce za narednu vožnju. Redi se brzo vrati.

– Ovo će nam sad biti poslednja vožnja za danas i, ako se ja makar malo razumem u vremenu, naše poslednje putovanje za nekoliko dana: teški se oblaci gomilaju nad pučinom. Ovoga puta ćemo moći da metnemo u čamac i džak žita za stoku za slučaj da ustreba, pa ćemo onda reći zbogom lađi, bar za dan-dva. Kravi sam dao vode; ostavio sam kraj nje dva vedra i balu sena; ali ne mislim da ćemo je zateći živu kad se opet vratimo.

Zatim svi uđoše u čamac, teško natovaren, jer je žito bilo teško, no ipak srećno prispeše na obalu, iako je mnogo vode ulazilo u čamac. Pošto iskrcaše koze i ovce, Viljem ih odvede do šatora, gde su one mirno stajale. Svinje su se bile razbegle, a tako isto i sva živina; ali se to moglo i očekivati. Sav je žal bio pokriven mnogobrojnim stvarima koje su bili izneli na obalu.

– E ovo je bio dan pun posla, gospodine Sigreive, reče Redi; mali čamac je dobro izvršio svoju dužnost, ali se više u njemu ne smemo navesti na more dok ga malo bolje ne popravimo.

Nije im bilo nimalo krivo kad posle čitavog dana rada videše da im je Džuno pripremila kafu, a dok su je pili, pričali su gospođi Sigreiv kako je siroto svinjče žalosno stradalo od ajkule. Gospođa Sigreiv zagrlj svog malog dečka koji joj je bio u naručju dok je slušala tu priču, a kad posle toga diže glavu, suza zahvalnosti joj se skotrlja niz obraz. Džuno je čak i sad, kad je sve prošlo, izgledala strašno uplašena pri pomisli na opasnost u kojoj su deca bila.

– Sutra ćemo imati pune ruke posla, primeti gospodin Sigreiv; dok sve stvari metnemo na svoje mesto.

– Mislim da ćemo za neko vreme imati dosta posla, reče Redi. Posle dva meseca, ili otprilike tako, nastaće kišno doba, te moramo pre toga vremena sve skloniti pod krov, ako ikako budemo mogli. Ne možemo očekivati da će ovakvo vreme trajati preko cele godine.

– Šta moramo prvo raditi, Redi? upita gospodin Sigreiv.

– Dobro bismo učinili ako bismo sutra podigli još jedan do dva šatora da pod njih sklonimo namirnice koje smo doneli. To je jedan dobar dan posla. Onda ćemo znati gde ćemo odmah naći nešto kad nam zatreba i videćemo šta nam je još potrebno.

– To je sasvim tačno; a šta ćemo posle raditi?

– E onda, gospodine, mislim da bismo morali preduzeti jednu malu ekspediciju da ispitamo ostrvo i utvrdimo gde moramo sagraditi kuću, reče Redi.

– Zar mi možemo sagraditi kuću? upita Viljem.

– O, pa da, gospodine, i to mnogo lakše nego što mislite. Ne postoji drvo tako dragoceno kao što je kokosova palma, a građa od njega je tako laka, da se može bez muke prenositi.

– A je l' te, kakve su dobre osobine kokosove palme? upita gospođa Sigreiv.

– Reći ću vam to, gospođo: na prvom mestu dobijate drvo za građenje kuće; zatim imate koru, od koje pravite užeta, kanap i ribarske mreže, ako vam je volja; posle dolazi lišće, koje upotrebljavate za pokrivanje kuće, a ako hoćete, i za pokrivanje glave, jer se od njega mogu praviti vrlo dobri šeširi, a tako isto i kotarice; onda imate plod, koji je kad sazri vrlo dobar za jelo i vrlo koristan pri kuvanju, dok se u mladom orahu nalazi i mleko, koje je vrlo zdravo za piće; pa imate ulja za gorivo i ljske za šolje, ako ih nemate, a zatim iz drveta možete vaditi izvestan sok koji je vrlo prijatan napitak dok je svež, ali ako je dugo stajao, može da vas opije, a posle toga to piće možete pretvoriti u *arak*, koji je vrlo jak alkohol. Nema nikakvog drugog drveta koje daje čoveku toliko korisnih stvari, jer ono pruža skoro sve.

– Ja nisam imala ni pojma o tome, odgovori gospođa Sigreiv.

– Mi ih ovde, na svaki način, imamo puno, reče Viljem.

– Da, mladi gospodine Viljeme, ne oskudevamo u njima i to mi je vrlo milo, jer da ih je malo, meni bi bilo žao da ih uništavam. Moglo bi se dogoditi da i drugi ljudi dospeju na ovo ostrvo kao brodolomci, a da nisu mogli izvući na obalu ovoliko bogatstvo u potrebnim stvarima kakvo smo mi izvukli, pa da moraju živeti samo od kokosove palme.

– E, ja mislim da je sad vreme da svi idemo na počinak, reče gospodin Sigreiv.

TRINAESTA GLAVA

**Zabrinutost gospođe Sigreiv. – Gospođa Sigreiv dobija
prekor. – Redijeva nekoristoljubivost.
– Pripreme za putovanje. – Tomica za tocilom.
– Rastanak.**

Mi ćemo ubuduće prelaziti preko svakodnevnog rada i života naše družine na pustom ostrvu, pošto ćemo imati dovoljno posla pričajući razne događaje koje je svaki dan nosio sobom. Sutradan, po doručku, Redi primeti:

– Sada, gospodine Sigreive, moramo održati ratni savet i doneti odluku o ekspediciji koja će poći sutra da ispita jedan deo ostrva, a pošto to uredimo, moramo naći neki koristan posao kojem ćemo posvetiti ostatak dana. Prvo je pitanje ko će ići u tu ekspediciju. O tome bih hteo da čujem vaše mišljenje.

– Pa meni izgleda, Redi, odgovori gospodin Sigreiv; da bi trebalo da idemo ja i vi.

– Svakako ne obojica, dragi moj, upade mu u reč gospođa Sigreiv. Vi možete ići i bez moga muža, zar ne, Redi?

– Ja bih nesumnjivo voleo da idem u društvu gospodina Sigreiva, da bih se s njim savetovao, gospođo, odgovori Redi; ali sam ipak razmislio o toj stvari, pa mi se čini da vam mladi gospodin Viljem ne bi bio dovoljna zaštita, ili bar, na svaki način, vi ne biste osećali da jeste, a to izlazi na isto; te zato, ako gospodin Sigreiv nema ništa protiv toga, možda bi bolje bilo da on ostane s vama.

– Pa zar biste onda išli sami, Redi? reče gospodin Sigreiv.

– Ne bih, gospodine, ja mislim da ni to ne bi bilo mudro – mogao bi se dogoditi neki nezgodan slučaj; ne zna čovek šta sve može biti, iako po svemu izgleda da nema nikakve opasnosti; ali mi

smo u božjoj ruci. Zato bih više voleo da neko pođe sa mnom; samo je pitanje da li da pođe Viljem ili Džuno.

– Povedite mene, reče Tomica.

– Da povedem vas, Tomice? reče Redi smejući se. Onda bi trebalo povesti Džuno da se stara o vama. Ne, ja mislim da se ovde ne može bez vas. Vaša mama bi osetila da vas nema ako biste vi otišli: vi ste korisni zato što skupljate drva za vatru, pa onda pazite na svoga malog brata i sestru, i zato se mama ne može rastaviti od vas, nego moram povesti Džuno ili vašeg brata Viljema.

– A koje biste od njih dvoje više voleli? upita gospođa Sigreiv.

– Mladog gospodina Viljema, na svaki način, gospođo, ako biste mu vi dopustili da pođe sa mnom, pošto bi vam bilo teško bez devojke. Ja sam se samo bojao da ćete se vi protiviti.

– Pa ja zaista ne bih to volela; ipak bih više volela da za neko vreme ostanem bez Džuno, odgovori gospođa Sigreiv.

– Draga ženo, reče gospodin Sigreiv; šta je Redi rekao baš maločas? Da smo svi mi u božjoj ruci, pa imaj na umu da nas je ta ruka sačuvala u tako strašnim opasnostima – nismo li se srećno iskrcali na čvrsto tle? A zar se sad nećeš uzdati u boga, kad su opasnosti, po mome mišljenju, čiste maštarije?

– Pogrešila sam, moj dragi mužu, mnogo sam pogrešila; ali bolest i patnje učinile su te sam, bojim se, ne samo nervozna i plašljiva nego i sebična. Ja sam tvrdo rešena da se toga otresem. Dosad sam vam bila samo teret i briga, ali držim da ću se brzo oporaviti i potruditi se da budem korisna. Ako misliš da bi bilo bolje da ti ideš s Redijem, a ne Viljem, meni je sasvim pravo; ja sam pogrešila što sam se u prvi mah usprotivila tome. Onda idi ti s Redijem i neka vas bog štiti obojicu!

– Ne, gospođo, reče Redi; mladi gospodin Viljem će isto tako dobro poslužiti cilju. Ja bih u stvari, gospođo, vrlo rado išao sam. Ja se ne bojim da bi mi se moglo nešto dogoditi, ali ipak ne znam šta nosi dan a šta noć, mogao bih se razboleti, mogao bih se i povrediti – znate kako je. Star sam čovek, pa sam mislio da bi vam onda bilo teško bez mene ako bi mi se dogodila neka nesreća; to i ništa drugo – ja nisam to rekao sebe radi.

– Uverena sam da niste, dragi stari prijatelju, odgovori gospođa Sigreiv; ali majke su ponekad nerazumne.

– Možda preterano brižne, gospođo, ali ne nerazumne, ne zamerite što to kažem, primeti Redi.

– E pa lepo, Redi, onda će Viljem ići s vama; to je rešeno, reče gospodin Sigreiv. Šta sad imamo da radimo?

– Sad imamo da se spremimo za put. Moramo poneti malo hrane i vode, pušku, municiju, jednu veliku sekiru za mene i sekiricu za Viljema i, ako dopustite, gospodine, bilo bi dobro da i Romulus i Remus pođu s nama, a da Zloća ostane s vama. Džuno, metni u lonac komad svinjskog mesa. Gospodine Viljeme, hoćete li da napunite vodom četiri boce od jedne kvarte¹⁴ dok ja za svakog od nas ne sašijem od platna po jednu uprtnjaču?

– A šta ja da radim? upita gospodin Sigreiv.

– Pa vi, gospodine, ako ćete biti tako ljubazni, možete naoštriti na tocilu sekiru i sekiricu. Time biste nam učinili veliku uslugu; a Tomica može okretati tocilo. On je tako snažan dečko i tako voli da nešto radi.

Tomica odmah skoči na noge. Bio je dovoljno jak za okretanje tocila, ali je mnogo više voleo da se igra, nego da radi. No kako je Redi kazao da on voli rad, želeo je da pokaže kako je to tačno, te je tako zaista junački pregao na posao, jer je Redi, koji je pravio uprtnjače, sedeo blizu njih, pa kad god bi Tomica bio sklon da ostavi posao, on ga je hvalio kako je vredan i skretao pažnju gospođi Sigreiv kako je to okretan dečko. Zato je Tomica, koji je voleo da čuje kako ga hvale, okretao ručicu tocila da mu je sve znoj oblivao čelo. Sekira je bila naoštrena pre nego što je došlo vreme molitve pred spavanje, uprtnjače su bile gotove i sve ostalo spremno za put.

– Kad nameravate da krenete, Redi? upita gospodin Sigreiv.

– Ja bih voleo da pođemo u zoru, pre nego što osvoji vrućina.

– A kad mislite da se vratite? reče gospođa Sigreiv.

– Pa, gospođo, imamo dovoljno hrane za tri dana. Ako pođemo sutra ujutru, to jest u sredu, nadam se da ćemo se vratiti do petka

¹⁴ Kvarta – starinska mera za tečnost, koja sadrži dve pinte, 1,86 litra. (Prim. prev.)

uveče, ali nikako kasnije od subote pre podne, ako bude stajalo do mene.

– Laku noć... i zbogom, mama! reče Viljem – jer te ujutru neću videti.

– Neka te bog blagoslovi i čuva, dete moje, reče gospođa Sigreiv. Pazite na njega, Redi, pa zbogom i vama i doviđenja!

Gospođa Sigreiv uđe u šator da sakrije suze koje nije mogla zadržati.

– Sad je sve to novo za nju, gospodine, primeti Redi. Za kratko vreme to joj neće padati tako teško.

– Sasvim tačno, Redi, reče gospodin Sigreiv; ali je ona sad nervozna i slaba; a kako se još nikad nije rastajala od dece ni za jedan čas i kako joj dete ide ni sama ne zna kuda, ja mislim da ona to još dosta dobro podnosi.

– Zaista je tako, reče Redi; materinske brige su isto tako prirodne kao i materinska ljubav. Ako mi se učini da za ugovoreno vreme ne možemo svršiti sve što želimo, ja ću se na svaki način vratiti, pa posle opet otići.

– Učinite tako, Redi, to će joj uliti više poverenja. A sad zbogom i neka vas sreća prati!

ČETRNAESTA GLAVA

- Početak putovanja. – Novo obeležavanje puta.**
- Zabrinutost zbog vode. – Dobre strane iskustva.**
- Iznenadna uzbuna. – Spremnost na najgore.**
- Doručak. – Promene prizora. – Ugledali more.**

Redi je bio na nogama pre nego što se sunce rodilo, pa je probudio Viljema. Obukli su se tiho, jer nisu hteli da uznemire gospođu Sigreiv. Uprtnjače su već bile spremljene: u svakoj je bilo po dve boce vode umotane u kokosovo lišće da se ne razbiju, a govedina i svinjetina bile su podjednako razdeljene na obe torbe. U Redijevoj uprtnjači, koja je bila veća, nalazio se dvopek, pored nekih drugih stvari koje je Redi poneo da im se nađu u slučaju potrebe; a oko pasa je omotao dva užeta da veže pse, ako bude trebalo.

Čim uprtiše torbe na leđa, Redi uze sekiru i pušku, pa upita Viljema da li mu se čini da će moći nositi preko ramena i jedan mali ašov koji su bili doneli s broda zajedno s lopatama. Viljem odgovori da može; a psi, koji kao da su znali da će i oni ići, već su stajali pored njih, kad Redi priđe jednom malom buretu s vodom, napi se, dade Viljemu da pije, pa zatim i psima da piju koliko hoće. Kako taj posao svršiše baš kad se sunce rodi, oni zadoše dublje u šumu kokosovih palmi i ubrzo izgubiše iz vida šatore.

– A sad, mladi gospodine, reče Redi i zastade pošto su prešli dvadesetak metara; znate li vi kako biste našli put da se vratite, jer ovakva šuma puna drveća može lako da zbuni čoveka, a nema ugažene staze da ga vodi?

– Ne, siguran sam da ne bih znao. I ja sam baš mislio kad ste vi progovorili, i o Tomici Palčiću koji je bacao za sobom zrna graška da se po njima vrati, ali nije uspeo, jer su ptice bile pozobale grašak.

– E, Tomica Palčić nije uspeo, ali mi moramo to udesiti malo bolje, moramo raditi ono što Amerikanci rade u svojim šumama: *oprljiti* drveće.

– Oprljiti! Kako to? Je l' vatrom? upita Viljem.

– O ne, nikako, mladi gospodine Viljeme. Oprljiti je reč koju oni upotrebljavaju (ni ja ne znam zašto, sem ako nije zbog toga što se za svašta mora naći neko ime) kad se odvali komad kore sa stabla nekog drveta samo jednim udarcem sekire, kao znak za nalaženje puta pri povratku. Oni ne oprlje svako drvo, nego otprilike svako deseto, onako uz put, prvo jedno s desne, pa onda jedno s leve strane, što je sasvim dovoljno, a uz to nije nimalo teško – to se radi u hodu bez zastajanja. Tako ćemo sad i mi početi. Vi idite onom drugom stranom, biće vam zgodnije, pošto držite sekiricu u desnoj ruci, a ja mogu da se služim i levom. Pogledajte sad – samo komad kore – to težina sekire skoro sama učini, i to će skoro godinama služiti kao putokaz kroz šumu.

– Ala je to sjajna zamisao! primeti Viljem dok su išli i s vremena na vreme obeležavali drveće.

– Ali ja imam u džepu još jednog prijatelja, reče Redi; pa se skoro moram poslužiti njim.

– A šta je to?

– Džepna busola sirotog kapetana Ozborna. Znaite, Viljeme, belege će nam pokazati kako da se vratimo, ali nam ne mogu pokazati u kojem pravcu treba da idemo. Ja zasad znam da idemo kako valja, pošto mogu da vidim kroz šumu iza sebe; ali vremenom to nećemo moći, te se moram poslužiti busolom.

– To razumem sasvim dobro; nego, kažite vi meni, Redi, zašto smo poneli sobom ovaj ašov? Šta će nam on? Juče ujutru niste ništa rekli o nošenju ašova.

– Nisam, mladi gospodine Viljeme, nisam govorio o tome, jer nisam voleo da zadajem brige vašoj majci; ali da vam pravo kažem, ja se i sam mnogo brinem zbog jedne stvari, i to baš po pitanju da li će igde na ovom ostrvu biti vode za piće. Ako je ne bude, mi ćemo ga kad-tad morati napustiti, jer iako bismo mogli doći do vode kopanjem rupa u pesku, ta bi voda bila mutna i ne bi bila za upotrebu, i svi bismo se od nje porazbovali. Sad je na obali nemamo još mnogo, a ako naiđe rđavo vreme, možda je nećemo više ni doneti iz olupine broda. Međutim, voda se često može naći ako

se kopanjem traži, iako se ne pokazuje nad zemljom. Eto zašto smo poneli ašov.

– Vi mislite na sve, Redi.

– Ne, ne mislim, mladi gospodine; nego u našem sadašnjem položaju mislim o većem broju stvari nego što bi možda mislili vaš otac i majka. Oni nisu nikad znali šta znači zavisiti samo od svoje dovrtljivosti; nikad se nisu našli u položaju koji ih je nagonio da misle o takvim stvarima; ali čovek kao što sam ja, koji je čitav vek proveo na moru, doživljavao brodolome, mučio se i stradao, morao da misli ili da umre – ima više znanja, ne samo na osnovu svojih sopstvenih patnji nego i na osnovu onoga što je slušao da su drugi radili kad su se nalazili u teškom položaju. Kaže se da je nužda majka pronalazaka, i to je sušta istina, mladi gospodine Viljeme, jer ona čoveku izoštrava um, i vrlo je zanimljivo videti čemu se sve ljudi mogu dovit kad ih nužda natera, naročito mornari.

– A kuda mi sad idemo, Redi?

– Prvo prema zavetarnoj strani ostrva, i nadam se da ćemo tamo stići još pre mraka.

– Zašto vi to nazivate zavetarnom stranom ostrva?

– Zato što među ovim ostrvima vetrovi skoro uvek duvaju u jednom pravcu. Mi smo se iskricali na strani izloženoj vetru; vetar nam je za leđima; samo dignite prst u vazduh, pa ćete ga osetiti, čak i ovde među drvećem.

– Ne, ja ga ne osećam, reče Viljem digavši prst.

– Onda ovlažite prst, pa opet pokušajte.

Viljem ovlaži prst u ustima i opet ga diže u vazduh.

– Da, sad osećam, reče on. Ali kako to?

– Zato što vetar duva na vlažnu kožu i vi osećate hladnoću.

Baš kad Redi izgovori te reči, psi stadoše režati, pa pojuriše napred i zalajaše.

– Šta li to može biti tamo? viknu Viljem.

– Ostanite gde ste, mladi gospodine Viljeme, reče mu Redi i naperi pušku; a ja idem napred da vidim.

Redi oprezno pođe napred, držeći pušku u pripravnosti. Psi zalajaše još bešnje, dok najzad iz gomile kokosovog lišća ne izleteše sve svinje koje su oni bili iskricali na kopno, pa grokćući pobegoše što su mogle brže, a psi ih stadoše goniti.

– Svinje i ništa drugo, mladi gospodine Viljeme, reče Redi smešeći se. Nikad nisam mogao pomisliti da ću se toliko uplašiti od pitome svinje. Hej, Romuluse! Hej, Remuse! Hej! Ovamo, natrag! nastavi Redi dozivajući pse. Eto, mladi gospodine, ovo je naša prva pustolovina.

– Samo da ne doživimo ništa opasnije, reče Viljem smejući se. Ali moram priznati da sam se i ja uplašio.

– Nije nikakvo čudo, jer iako to nije verovatno, ipak na ostrvu može biti divljih životinja, pa čak i divljaka. Zato u nepoznatom kraju moramo biti spremni na najgore. Ali, mladi gospodine Viljeme, jedno je trgnuti se, a drugo uplašiti se, jer čovek može da se trgne a da ne uzmakne ni za jednu stopu; dok čovek koji se uplaši obično i beži.

– Ja ne mislim da ću ikad u slučaju opasnosti pobeći, a vas ostaviti, Redi.

– Uveren sam da nećete, mladi gospodine Viljeme; ali ipak ne smete biti nepromišljeni. A sad idemo dalje, čim ja spustim okidač na pušci. Nego, uzgred rečeno, mladi gospodine, pošto ćete jednog dana i vi često morati nositi pušku, nikad ni za živu glavu ne nosite zapetu pušku. Ja sam viđao kako se dešavaju nesreće samo zato što ljudi zapnu pušku, pa zaborave da je posle odapnu, i to češće nego što bi čovek mogao i misliti.

– Pamтите, *nikad ne zapinjite pušku* pre nego što dođe vreme da opalite. A sad moram i pogledati u busolu, jer smo se okretali, pa ne znam u kom pravcu treba da idemo. Sad je dobro – napred za mnom.

– Nemojte davati psima ni kapi vode, gospodine Viljeme, niti usoljenog mesa. Dajte im samo dvopeka.

– Ne, voda će na prvom mestu trebati nama samima, a osim toga ja hoću da oni budu žedni. Pa i vi, mladi gospodine, poslušajte moj savet i uvek pijte samo pomalo vode, to je sasvim dovoljno da ugasi žeđ, a što je više pijete, sve vam se više pije.

– Ali oni su strašno žedni; zar im ne smem dati samo malo?

– Onda ne bih smeo jesti toliko usoljenog mesa.

– To je istina; što manje jedete, tim bolje, sem ako ne bismo naišli na vodu da opet napunimo boce.

– Ali mi imamo sekire, pa uvek možemo poseći kokosovu palmu i dobiti mleko iz svežih oraha.

– I to je istina, i velika je sreća što možemo da pribegnemo tome sredstvu; ali ipak ne bismo mogli živeti samo od kokosovog mleka, čak i kad bi se ono moglo dobiti preko cele godine. A sad, mladi gospodine Viljeme, idemo dalje, ako niste umorni.

– Nisam nimalo. Dosadilo mi da gledam samo u stabla kokosovih palmi i biće mi milo da izađemo iz ove šume.

– Onda što brže idemo, to će biti bolje, reče Redi. Koliko sam mogao tačno proceniti kad smo se primicali ostrvu, mora biti da smo već prešli polovinu puta.

Redi i Viljem nastaviše put, i posle hoda od pola sata videše da zemljište nije više tako ravno kao dotle: ponekad su se peli blagom uzbrdicom, a ponekad silazili.

– Radujem se što vidim da ostrvo nije ovde tako ravno, mladi gospodine Viljeme. Ima izgleda da ćemo naći vodu.

– Ama gledajte, tamo ispred nas je mnogo strmiije, odgovori Viljem krešujući koru s jednog drveta; čitav breg.

– Utoliko bolje. Hajdemo napred!

Zemljište je postajalo sve talasastije, iako je i dalje bilo pokriveno kokosovim palmama, čak i gušćim nego dotle. Oni su išli sve dalje, gledajući ponekad u busolu, dok Viljem ne počeo osećati znake zamorenosti, jer je šuma postepeno postajala neprolaznija nego isprva.

– Šta mislite, Redi, koliko smo milja dosad prešli? upita Viljem.

– Ja bih rekao, otprilike, osam milja.

– Ne više od osam?

– Ne. Mislim da nikako nismo prelazili više od dve milje na sat. Sporo se ide kad se putuje s busolom u ruci i kad se obeležava drveće; ali mislim da tamo ispred nas šuma postaje svetlija, sad kad smo već stigli na vrh brega.

– Jeste, Redi, čak mislim i da opet vidim plavetnilo neba.

– Vaše su oči mlađe od mojih, mladi gospodine Viljeme, pa možda i vidite – ali ćemo uskoro videti tačno.

Posle toga se spustiše u jednu malu udolicu, pa opet pođoše uzbrdo. Čim stigoše na vrh, Viljem kliknu:

– More, Redi! Eno mora!

– Živa istina, mladi gospodine Viljeme; ni meni to nimalo nije krivo.

– Činilo mi se da nikad više neću izaći iz te dosadne šume, reče Viljem nestrpljivo žureći napred, pa najзад sasvim izađe iz šume kokosovih palmi.

Redi ga brzo sustiže, pa ćuteći stadoše posmatrati prizor ispred sebe.

PETNAESTA GLAVA

**Lep prizor. – Ručak. – Morske sase.
– Morske kornjače. – Važno otkriće. – Čas odmora.**

– O, kako je ovde divno! kliknu Viljem najzad. Uveren sam da bi mama uživala da stanuje ovde. Mislio sam da je ona strana ostrva vrlo lepa, ali ona nije ništa u poređenju sa ovom.

– Vrlo je lepo, mladi gospodine, reče Redi.

Možda se divniji prizor nije mogao zamisliti. Šuma kokosovih oraha završavala se na jedno četvrt milje ispred žala, i to sasvim odsečno. Tu, od mesta na kojem su stajali, počinjala je nagla nizbrdica, duga nekih trideset stopa, po kojoj su bile razbacane male travne humke i šipražje, pa je tako išla sve do na pedeset jarda od vode, gde se sastajala s bleštavo belim peskom, ispresecana ovde-onde niskim povijarcima stena koje su zalazile u unutrašnjost ostrva.

Voda je bila modro-plava, sem na mestima gde je to plavetnilo remetila bela pena oko podvodnih koralnih greda i stena. Grede su se pružale na čitave milje od žala, a stene se ovde-onde pomaljale iz vode. Na tim stenama stajala su čitava jata morskih ptica plivačica, ganeta i krstarica, dok su druge kružile po vazduhu i svaki čas se zaletale pravo naniže u plavo more, da u kljunu iznesu neku ribu iz jata koja su lako zatalasavala vodu i u svome igranju svaki čas uzletala iznad vode. Obala je pravila zaliv u obliku konjske potkovice, čija su se dva kraja, s obe strane pokrivena žbunjem, pružala duboko u more. Tamo daleko na pučini videla se pruga vidika koju nije ništa remetilo.

Redi je neko vreme stajao ne govoreći ni reči i gledao pažljivo levo i desno: zagledao je koralne grebene u daljini, pa je onda prešao pogledom duž obale. Najзад Viljem upita:

– O čemu to mislite, Redi?

– Ama mislim da moramo tražiti vodu, i to što brže možemo.

– Pa zašto ste tako zabrinuti?

– Zato, mladi gospodine Viljeme, što na zavetarnoj strani ne vidim nikakvog ostrva, kao što sam očekivao, te prema tome imamo manje mogućnosti da odemo odavde, a ovaj zaliv, iako je vrlo lep, pun je podvodnih koralnih grebena i nigde ne vidim ulaza, što je nezgodno iz puno razloga. Ali se to ne može oceniti na prvi pogled. Hajde da sad sednemo pa da lepo ručamo, a posle toga ćemo sve bolje razgledati. Nego, stanite – pre nego što odemo odavde gde stojimo, moramo jasno obeležiti drveće pored mesta gde smo izašli iz šume, jer kad budemo hteli da se vratimo, nećemo lako ni brzo naći svoje beleže.

Redi zaseče široke beleže na dva stabla kokosove palme, pa se s Viljemom spusti na nisko zemljište i tu sedošе da ručaju. Pošto ručаше, oni se prvo spustiše do same vode, pa se Redi okrete prema unutrašnjosti ostrva da vidi neće li naći korito nekog malog potoka ili udubljenje u kome bi se moglo naći vode za piće.

– Eno onamo jedno dva mesta, reče Redi pokazujući prstom prema njima, kuda je tekla voda, u vreme kiša; moramo ih pažljivije ispitati, ali ne sad. Sutra ćemo imati dovoljno vremena za to. Sad bih hteo da vidim da li ima mogućnosti da se naš mali čamac provuče između koralnih grebena, jer će nam biti vrlo teško ako se rešimo da sadašnje prebivalište zamenimo ovim, da sve svoje namirnice i ostalo prenesemo kroz šumu, pošto bi nam za to trebalo više nedelja, ako ne i meseci. Zato ćemo ostatak dana provesti u ispitivanju obale, a sutra ćemo pokušati da nađemo svežu vodu.

– Pogledajte pse, Redi: piju morsku vodu, jadnici!

– Mislio sam ja da je neće mnogo piti; eno, vidite, već im se ne dopada.

– Kako su krasni koralni! Pogledajte ovamo kako rastu pod vodom kao drveće; a pogledajte ovamo, ovde vam je odmah ispod vode, na ovoj steni, jedan stvarno rascvetan cvet.

– Metnite prst u taj cvet, mladi gospodine.

Viljem to uradi, a cvet, kako ga je on nazvao, odmah se sklopi.

– Pa to je mesnato i živo!

– Da, tako je, ja sam ih ranije često viđao; mislim da se zovu morske sase – to su životinje; samo ne znam da li su školjke ili nisu. Ovaj svet je čudesno sazdan. Hajde sad da pođemo do kraja onog rta da vidimo nećemo li naći neki prolaz među koralnim grebenima. Sunce se spušta, te nećemo imati više od jednog sata dnevne svetlosti, i zato moramo potražiti neko zgodno mesto za spavanje.

– Ali šta je ono, viknu Viljem i pokaza na pesak, ono okruglo i mrko?

– To je nešto što me jako raduje, mladi gospodine Viljeme – to je morska kornjača. One izlaze ovako predveče da snesu jaja, pa ih onda zatrpavaju u pesak.

– Možemo li ih hvatati?

– Možemo, samo ako se krećemo sasvim tiho. Ali morate paziti da ne dođete iza njih, jer vas ona svojim zadnjim udovima, ili perajima, može zasuti pljuskom peska da obnevidite, te da ona umakne. One se hvataju na taj način što im prilazite pravo glavi, pa ih dohvatite za jedno od prednjih peraja i izvrnete ih na leđa, i one se ne mogu više okrenuti.

– Hajde da uhvatimo onu!

– Ja zaista mislim, mladi gospodine Viljeme, da ne bi bilo pametno da to radimo, jer je ne bismo mogli poneti sobom, a do sutra bi krepala na vrelom suncu. Nema smisla uništavati žive stvorove bez potrebe, jer bi nam ta kornjača koju bismo sad uništili mogla zatrebati drugom prilikom.

– Ja nisam pomišljao na to, Redi; ako dođemo da živimo ovde, svakako ćemo ih moći hvatati kad god zaželimo.

– Ne, to nećemo moći, jer one izlaze na obalu samo u vreme plodenja; ali ćemo negde napraviti bazen za morske kornjače, iz kojeg one neće moći izaći, ali u koji će ulaziti morska voda, pa ćemo ih stavljati unutra kako koju uhvatimo i tako ih imati pri ruci kad nam zatrebaju.

– To je vrlo dobra zamisao, odgovori Viljem.

Zatim nastaviše šetnju i, probijajući se kroz šipražje koje je gusto raslo po tome rtu, ubrzo dođoše do njegove krajnje tačke.

– Šta je ono tamo? upita Viljem pokazujući udesno od mesta na kojem su stajali.

– To je neko drugo ostrvo, gospodine Viljeme, i meni je vrlo milo što ga vidim, makar i u ovom pravcu; premda nam neće biti lako doći do njega ako budemo morali napustiti ovo zbog oskudice u vodi; ali bismo možda ipak uspeli u tome. Ono ostrvo je na svaki način mnogo veće od ovoga, nastavi Reditelj pažljivo razgledajući duž vidika, po kojem su se svuda videli vrhovi drveća. Nego, mladi gospodine Viljeme, mi smo dosta uradili za prvi dan. Ja sam prilično umoran, a i vi svakako tako isto. Zato ćemo sad otići da potražimo neko mesto gde ćemo leći i prespavati noć.

Vratiše se uzdignutijem zemljištu, gde se svršavala šuma kokosovih palmi, pa pošto su prikupili nekoliko grana i gomila lišća, napraviše sebi dobru i meku postelju ispod drveća.

– A sad ćemo popiti po malo vode, pa na ležaj. Pogledajte, mladi gospodine Viljeme, kako drveće baca duge senke! Sunce je skoro zašlo.

– Da li da dam psima malo vode, Reditelj? Pogledajte, siroti Remus liže bocu spolja.

– Ne, nemojte im dati nimalo. To izgleda nemilosrdno, ali meni će sutra biti potrebna bistrina tih sirotih životinja, a želja za vodom će ih učiniti vrlo oštroumnim i mi ćemo se time koristiti. A sad, mladi gospodine Viljeme, ne smemo propustiti da odamo zahvalnost milostivom bogu i da ga zamolimo da nas i noćas štiti. Laku noć vam želim, gospodine!

ŠESNAESTA GLAVA

Traženje vode. – Oštroumnost pasa. – Pronalaženje vode. – Mesto za novu kuću. – Ajkula. – Vraćanje. – Povratak u uvalu.

Viljem je slatko i tvrdo spavao kao da je na kopnu u Engleskoj, u svojoj mekoj postelji i toploj sobi, a i stari Redi tako isto. A kad su se sutradan probudili, bilo je već davno svanulo. Siroti psi su tako patili od žeđi da se Viljemu smučilo gledajući ih kako dahću isplaženih jezika i cvile gledajući u njega.

– Hoćemo li sad, mladi gospodine Viljeme, reče Redi, doručkovati pre nego što pođemo, ili ćemo se prvo prošetati?

– Redi, ja zaista ne mogu sam popiti ni kapi vode, iako sam žedan, ako ne date malo ovim jadnim životinjama.

– Meni je žao tih sirotih stvorova isto toliko koliko i vama, gospodine Vili. Budite uvereni da to što im ne dam vode nije znak tvrdog srca, nego, naprotiv, dokaz dobrote prema svima nama, pa i prema njima samima. Nego, ako više volite, mi se možemo prvo prošetati, pa ćemo videti da li ćemo naći vodu. Hajdemo prvo do one male udolice nadesno, pa ako tamo ne uspemo, pokušaćemo nešto dalje, gde je voda tekla za vreme kiša. Viljemu je bilo vrlo milo što će ići, te tako pođoše, a psi za njima; Redi pak uze ašov i nosio ga je na ramenu. Uskoro stigoše u udolicu, a psi spustiše njuške zemlji i stadoše njuškati unaokolo. Redi ih je posmatrao dok oni najzad ne legoše na zemlju dahćući.

– Hajdemo dalje, gospodine, reče Redi zamišljeno, te odoše onamo gde je izgledalo da je tekla voda, a psi stadoše njuškati uzrujanije nego ranije.

– Vidite li, mladi gospodine Viljeme, siroti psi su tako željni vode da, ako je ovde ima makar malo, oni će je naći, dok mi to ne bismo nikad mogli. Ja se ne nadam vodi iznad zemlje, ali je može biti ispod zemlje. Ovaj žal se ne prostire dovoljno daleko od vode, inače bih ja pokušao da kopam u pesku.

– U pesku! Pa zar ta voda ne bi bila slana? upita Viljem.

– Ne bi, ako bi bila dovoljno daleko od morske obale, jer vidite, Viljeme, voda se cedi kroz pesak i postaje dobra za piće, i vrlo često, kad se pesak prostire dosta daleko od najviše granice vode za vreme plime, kopanjem ćete naći u njemu dobru svežu, doduše pomalo mutnu, ali koja se ipak može piti. Bilo bi dobro kad bi ta činjenica bila poznata među mornarima, jer bi to mnogog dobrog čoveka spaslo mnogobrojnih muka. Ništa nije tako strašno kao kad je čovek bez vode, gospodine Viljeme, a ja znam kako je to kad se živi od pola pinte na dan, pa vas uveravam da je to grozna stvar.

– Redi, pogledajte Romulusa i Remusa kako svojski kopaju u onoj udolici!

– Bogu milom hvala što to rade, mladi gospodine Viljeme; ne znate kako ste me obradovali, jer, da vam pravo kažem, već sam počeo da se brinem.

– Ali zašto oni kopaju?

– Zato što osećaju da onde ima vode, jadne životinje! Sad vidite kakva je korist od toga što smo ih držali na mukama nekoliko časova; to će, po svoj prilici, biti spas za sve nas, jer smo morali ili naći vodu ili napustiti ovo ostrvo. A sad hajde da pomognemo psima našim ašovom, pa ćemo ih tako brzo nagraditi za njihove patnje.

Redi brzo pride mestu na kojem su psi kopali. Oni su već bili došli do mokre zemlje i tako su užurbano radili da ih je jedva sklonio da bi on kopao ašovom. Nije iskopao ni dve stope, kad voda počeo curiti u tankim mlazevima, i za četiri do pet minuta toliko je se nakupilo da su psi mogli zagnjuriti njuške i napiti se do mile volje.

– Pogledajte ih samo, gospodine, kako se naslađuju – kao Izrailjci kad su žedni prošli kroz pustinju i kad je Mojsije jednim udarcem štapa izmamio vodu iz kamena, a ona potekla bujicama da im ugasi žeđ. Sećate li se te glave iz Svetog pisma?

– Razume se da se sećam. Imam to i na jednoj slici kod kuće.

– E pa eto, ne mislim da je ijedan Izrailjac tada osećao toliku zahvalnost koliku ja sad osećam, Viljeme. To je bila jedina stvar koja nam je još nedostajala, ali stvar koja je neophodna. Sad imamo sve što smo mogli poželeti na ovom ostrvu, pa ako budemo zadovoljni, možemo biti srećni – da, mnogo srećniji od onih koji se satiru brigama kako će nagomilati što više blaga, a ne znaju kome će ono pripasti. Gledajte, te sirote životinje su se najзад napile – gledajte kako su se nadule! Hoćemo li sad da doručujemo?

– Hoćemo, reče Viljem. Sad ću svakako jesti, pa ću se i sam dobro napiti vode.

– Ovo je jak izvor, nemajte brige, gospodine, reče Redi dok su se vraćali mestu na kojem su spavali i ostavili uprtnjače. Samo moramo otvoriti tu žicu nešto više među drvećem, gde sunce neće dopreti do izvora, pa će voda onda biti hladnija i neće presušiti. Ako ostanemo ovde imaćemo posla bar za celu iduću godinu. Ovo mesto na kojem smo sad biće divno da se na njemu sagradi kuća.

Čim se doručak svrši, Redi reče:

– Sad moramo ići da ispitamo onaj drugi rt, jer znate, mladi gospodine Viljeme, ja još nisam našao prolaz kroz koralne grebene, a kako naš mali čamac mora obići ostrvo s ove strane, to moramo pokušati da nađemo ulaz pored ovog rta. Kad sam sinoć bio na onom drugom rtu, učinilo mi se da voda nije uzburkana pored ovog, pa ako nađemo prolaz, bićemo vrlo srećni.

Ubrzo stigoše do krajnje tačke rta i videše da se Rodi nije prevario u svojoj pretpostavci; voda je bila duboka čak i pri samom žalu, i video se čist prolaz širok nekoliko jarda. Površina vode je bila glatka, a voda tako bistra da se moglo sagledati i stenovito dno, te su gledali kako ribe lete kao strele tamo i ovamo.

– Pogledajte onamo, reče Vili pokazujući na nekih pedeset jarda od žala, veliku ajkulu, Redi!

– Da, vidim je, odgovori Redi, ovde ih ima puno, ni brige vas; zato morate dobro paziti kad ovde ulazite u vodu: ajkule se uvek drže zavetarne strane ostrva, i na svaku ajkulu koju nađete onamo gde je Džuno kupala vašeg malog brata ovde ćete naći pedeset. Ja sam sad potpuno ubeđen, Viljeme, da će nam ovde biti vrlo dobro i da sad treba da mislimo samo o tome kako ćemo se što pre preseliti ovamo.

– Hoćemo li se danas vratiti?

– Da, mislim da hoćemo, jer bismo ovde sad samo uzalud gubili vreme, a vaša majka se, sigurno, brine za vas. Mislim da još nije dvanaest sati, te ćemo imati dovoljno vremena, jer je jedno ići kroz šumu i obeležavati put, a sasvim drugo vraćati se već obeleženim putem. Zato mislim da bi dobro bilo da odmah krenemo. Ostavićemo ovde ašov i sekiru, jer nema potrebe da ih nosimo natrag. Pušku ću poneti, jer iako nema verovatnoće da će nam trebati, ipak je dobro biti spreman. Prvo se vratimo da opet pogledamo izvor i vidimo kako voda teče, pa ćemo onda poći.

Dok su išli po žalu kraj same vode, videli su mnoge morske ptice kako kruže u vazduhu blizu njih, pa onda odjednom veliko jato riba izlete visoko na suv pesak, a za njima mnogo krupnije, koje ostadoše ležeći na pesku, a morske ptice se ustremiše pravo kao strele, kraj samih Redijevih i Viljemovih nogu, zgrabiše ribe i odleteše zajedno s njima.

– Kako je to čudno! reče Viljem iznenađeno.

– Da, gospodine; ali vidite kako tu stoji stvar: krupnije ribe, koje se zovu bonita¹⁵, gonile su sitnije, a sitnije su od straha izletele na obalu. Bonite su želele da ih ulove, pa su i one izletele na obalu, a morske ptice su ih sve pokupile. U tome vam leži jedno naravoučenje, mladi gospodine Viljeme: kad ljudi suviše vatreno žele nešto, oni slepo srljaju u opasnost.

– Ali sitne ribe nisu nikog gonile.

– Nisu; ja sam sad mislio samo na krupne. Sitne ribe su jednostavno bežale iz tiganja, pa su skočile u vatru, kako kaže stara poslovice. Nego, hajdemo do izvora.

Rupu koju je Redi bio iskopao zatekoše do vrha punu, a kad srknuše malo vode, videše da je slatka i vrlo dobra. Van sebe od radosti što su to pronašli, oni ispod obeleženog drveća pokriše granjem stvari koje su rešili da ostave za sobom, pa pošto dovabiše pse, krenuše na put za uvalu.

¹⁵ Bonita – plava riba Tihog okeana iz roda sardine. (Prim. prev.)

SEDAMNAESTA GLAVA

**Znaci da se bura približuje. – Izvlačenje čamca na obalu.
– Posao za Tomicu. – Opasni izgledi.
– Redijeva razmišljanja. – Svi spremni na najgore.**

Držeći se belega načinjenih na drveću, Viljem i Redi su vraćajući se kući brzo napredovali, te se posle nepuna dva sata nađoše skoro izvan šume kroz koju su se dan ranije probijali gotovo punih osam sati.

– Ja već osećam vetar, reče Viljem, te mora biti da ćemo skoro izaći iz šume. Ali mi se nekako čini vrlo mračno.

– Ja sam baš ovoga časa mislio to isto, gospodine, reče Redi. Ne bi me nimalo iznenadilo ako bi naišla bura, a ako to bude, utoliko bolje što smo se brzo vratili, jer bi se vaša majka plašila.

Što su dalje išli, šuštanje i njihanje grana na drveću, a i povremeni iznenadni naleti vetra uz nekakvo ječanje i škripu, dokazivali su da je njegovo predviđanje tačno. A kad izađoše iz šume, opaziše da je nebo, sve dokle su mogli okom sagledati, nekako tamne olovne boje, a ne više plavo i sjajno kako su ga obično gledali.

– To zaista nailazi neka olujina, mladi gospodine Viljeme, reče Redi kad izađoše iz šume. Da požurimo što više možemo do šatora, jer se moramo postarati da sve što bolje osiguramo.

Sad psi pojuriše napred, a kad se oni pojaviše kod šatora, gospodin Sigreiv i Džuno izađoše, pa videći da idu Redi i Viljem, javiše veselu novost gospođi Sigreiv, koja je još bila unutra s decom. Trenutak kasnije Viljem je bio u majčinom zagrljaju.

– Radujem se što ste se vratili, Redi, reče gospođa Sigreiv rukujući se s njim pošto je zagrlila Viljema, jer se bojim da se primiće nepogoda.

– Ja sam uveren u to, odgovori Redi, zato moramo očekivati burnu noć. Zaista izgleda strašno natušteno. Ovo će biti jedna od onih bura što prethode vremenu kiša. Ali mi vam donosimo dobre vesti, gospodine, i ovo moramo shvatiti samo kao opomenu da požurimo sa preseljenjem što možemo više. Posle ovoga ćemo imati lepo vreme otprilike pun mesec dana, iako možemo očekivati ponekad i pomalo vetra. Ipak moramo naporno raditi i učiniti sve što možemo. A sad, molim vas, gospodine, vi, Džuno, mladi gospodin Viljem i ja moramo prvo preduzeti potrebne mere predostrožnosti, koje se sastoje u tome što ćemo sići na obalu, pa svi zajedno izvući čamac na žal što možemo više, jer će talasi biti visoki i zapljuskivaće vrlo daleko, a naš čamac će nam uskoro biti glavni oslonac.

Čim Redi prepili tri valjka od odsečenih balvana, sve četvoro siđoše na obalu, pa ih podmetnuše pod kobilicu i pomoću njih izvukoše čamac daleko u šipražje, gde je po Redijevom mišljenju bio van svake opasnosti.

– Nameravao sam da odmah počnem rad na opravci čamca; primeti Redi, ali sad moramo pričekati da se bura izduva. A tvrdo sam se nadao da ću još jednom otići na lađu i potražiti neke stvari kojih sam se naknadno setio i za koje sam mislio da bi nam bile od koristi, a i da vidim da li je ona sirota krava još u životu. Ali sad jako sumnjam, nastavi on gledajući kakvo je vreme, da ćemo još ikad otići na onu jadnu lađu. Slušajte, gospodine, kako bura ječi nastupajući; gledajte kako morske ptice kruže i krešte, kao da oglašavaju propast lađe. Ali ne smemo više čekati ovde, gospodine, sad moramo osigurati šatore, jer oni moraju izdržati svu silinu vetra, koja, ako se ne varam, neće biti mala. Ne bi bilo zgodno da gospođu i decu vetar oduva u šumu.

Kad stigoše do šatora, nađoše maloga Tomicu koji je bio izašao da razgovara s njima.

– A kako ste vi, Tomice? upita Viljem.

– Ja sam vrlo dobro, a tako isto i mama; vi se niste morali vraćati, ja sam dobro pazio na sve njih.

– Ja nimalo ne sumnjam u to da ste bili korisni, Tomice, reče Redi. Sad nam morate pomoći da iz magacina izvadimo kanapa i platna, da bismo sprečili da kiša uđe u šator vaše mame. Zato mi

dajte ruku, pa pođite sa mnom i pustite Viljema neka priča šta smo mi radili.

Redi uz pomoć gospodina Sigreiva iznese nešto kanapa i debelog platna, pa ga predvostruči i pokri njime šator da ne bi propustio kišu; uz to pomoću krmenih stubova i pojačanih užadi osiguraše šatore da ih vetar ne oduva, dok je Džuno ašovom još više izdubila jarkove iskopane oko njih, da voda može lakše oticati. Prestali su raditi tek kad su sve svršili, pa su onda dobili kasnu večeru. Dok su još radili, Redi je izložio gospodinu Sigreivu šta su sve pronašli i uradili na svojoj istraživačkoj ekspediciji, a slučaj sa svinjama od srca je nasmejao celo društvo. Po zalasku sunca vreme postade još zloslutnije. Sad je vetar jako duvao, a talasi s belom penom grurali su o kamenitu obalu, dok su čitavi nizovi zapenušanih valova šibali žal i odbijali se na pesku u uvali. Cela porodica se povukla u postelju, osim Redija, koji je rekao da hoće još da posmatra vreme, pa će tek kasnije leći. Starac je pošao prema žalu i naslonio se na ivicu maloga čamca, koji su bili uvukli u šipražje, pa je tu stajao upirući sive, oštre oči u daljinu, koja je sad bila mutna, neprozirna masa, sem na mestima gde je bela pena talasa svetlucala kroz noćnu tamu.

„Da“, mislio je on u sebi, „vetrovi i vali su prizvani da vrše volju božju, pa postojano, ravnomerno i složno rade svoj posao – kako se jedan propne, tako se giba i drugi; kad jedan zaurla, i drugi rikne u skladu sa njim; ruku pod ruku jure oni u besu svom i u sili svojoj. Hoće li se ona drvena gradnja, koja nas je kao nekim čudom dovezla dovde, održati do sutra ujutru? Mislim da neće. Šta su gvozdene čivije i okov, dela ruku slabog čoveka, prema sili prirodnih stihija? Oni će popucati kao slabe uzice i do sutra u zoru talasi će razbacivati olupine one jake lađe i igrati se njima. A to će baš biti prava blagodet za nas, jer će voda izvršiti ono što mi ne bismo mogli: razbiće drvenu građu za naše potrebe i iz magacina izbaciti na obalu one stvari do kojih naša slaba snaga ne bi mogla dosegnuti. Imaćemo još više razloga da budemo zahvalni.“ Oštro sevanje munje ošinu starčeve oči i za časak mu zamrači vid. „Bura će uskoro doći do vrhunca“, pomisli on. „Posmatraču šatore da vidim kako će izdržati njenu snagu.“ Redi se okrete da pođe prema šatorima, a baš u tome trenutku kiša stade pljuštati i vetar fijukati jače nego dotle. Posle dva-tri minuta tako se smrači da skoro nije mogao naći put do

šatora. On se okrete i pogleda unaokolo, ali nije ništa video, jer ga je zaslepljivao jak pljusak. Kako se ništa više nije moglo raditi, starac uđe u šator da se skloni od oluje, ali nije hteo da legne, bojeći se da može negde zatrebati njegova pomoć. Iako su svi bili polegali, niko sem Tomice i dece nije bio skinuo odelo. Gospodin Sigreiv se pružio po postelji obučen, a Viljem je, videći to, uradio isto tako. Gospođa Sigreiv, mada nije htela da pokaže da se plaši, takođe je ostala obučena, a Džuno se ugledala na nju.

OSAMNAESTA GLAVA

Vetar ruši šatore. – Jutro posle bure.

– Predskazivanje lepog vremena.

– Redijevi planovi za taj dan.

Bura je sad dostigla vrhunac svog besa; munje su pratili pucnji groma, a deca su se izbudila i stala plakati od straha, dok ih nisu ućutkali i ponovo uspavali. Vetar je zavijao i navaljivao svom silinom na platno šatora, a kiša je lila kao iz kabla. Šatorsko platno bi se čas naduvalo i ispupčilo, dok bi se konopci koji su ga držali zategli i stali puckati, a čas kasnije kovitlanje vetra bi otrglo neki kraj platna i šibalo njime bez prestanka, dok je kiša ulazila kroz mnoge nastale otvore. Noć je bila neobično tamna, a pobesnelost razuzdanih stihija grozna. Kao što smo rekli u prvom delu priče, šator koji je štitio gospođu Sigreiv i decu nalazio se ispred ostalih šatora, te je bio najviše izložen napadima vetra. Otprilike oko ponoći vetar navali na njega s dotle neviđenom žestinom. Redi i gospodin Sigreiv odjednom čuše neki tresak, a za njim vrisku gospođe Sigreiv i sirote Džuno. Kočiči šatora su bili popustili, te su se žene i deca odjednom našli izloženi besnim stihijama. Redi jurnu napolje, a za njim gospodin Sigreiv i Viljem. Vetar je tako mahnito duvao, a kiša tako šibala i mrak bio tako gust da su imali muke dok su zajedničkim naporima izvukli žene i decu. Redi je prvo izvukao Tomicu. Sve njegove hrabrosti je bilo nestalo, te je drečao na sav glas. Viljem uze na sebe da se postara o Albertu i odnese ga u drugi šator, gde je Tomica sedeo u mokroj košuljici i miloglasno urlao. Najzad izvukoše i odvedoše u drugi šator i Džuno, gospođu Sigreiv i devojčicu. Srećom, niko nije bio povređen, iako je bilo nemoguće umiriti poplašenu decu, koja su složno drečala zajedno s Tomicom. Samo, to nije bila velika nesreća, jer je vetar tako glasno zavijao da

nisu mogli čuti jedno drugo kad govore. Nije se moglo uraditi ništa drugo nego da se deca metnu u postelje, a ostalo društvo je posle toga presedelo ostatak noći slušajući hućanje vetra, gruvanje mora i glasno dobovanje kiše po platnu. Tako su proveli strašno zamornu i žalosnu noć, željno čekajući da svane dan. U zoru Redi izađe iz šatora i vide da je vetar izgubio snagu i da je već mnogo popustio. Ali nije svanulo jedno od onih sjajnih, divnih jutra kakva su oni navikli da viđaju otkako su dospeli na to ostrvo: nebo je još bilo natušteno, a oblaci su se mahnito gonili po njemu; nigde se nije moglo videti sunce niti komadić vedrog neba; kiša je padala, ali samo s vremena na vreme, a zemlja je bila meka i natopljena vodom; mali zaton, još juče tako lep, sad je bio pun zapenušalih i uskomešanih talasa, koji su uzletali po nekoliko jardi uz žal. Vidik je bio sav mutan: nije se mogla razlikovati pruga između vode i neba, a cela obala ostrva bila je opervažena belom penom. Redi baci pogled onamo gde je lađa bila nasela na stene; nje više nije bilo tamo – cele je gradnje bilo nestalo, ali njene olupine i ono što je bilo u magacinima plovilo je unaokolo u svim pravcima i pri svakom zapljuskivanju talasa poigralo po žalu.

– To sam i mislio, reče Redi pokazujući na mesto gde je lađa ležala, pa okrenuvši se unazad, vide da i gospodin Sigreiv ide za njim.

– Pogledajte, gospodine, reče on, bura ju je sasvim razlupala. Ovo nam je opomena da više ne ostajemo ovde; moramo što bolje iskoristiti lepo vreme koje će nastupiti pre kišnog doba, i nećemo imati nimalo vremena na pretek, to vam ja kažem.

– Potpuno se slažem s vama, Redi, reče mu gospodin Sigreiv, za to imamo i drugih dokaza, i pokaza na oboren šator. Sva sreća te niko od njih nije nastradao.

– Živa istina, gospodine, ali bura malaksava i sutra ćemo imati lepo vreme. Hajde sad da vidimo šta možemo uraditi sa onim šatorom, dok mladi gospodin Viljem i Džuno pokušaju da nam spremne nešto za doručak.

I pregoše na posao. Redi i gospodin Sigreiv pričvrstiše šator novim konopcima i kočićima i uskoro ga potpuno udesiše; samo su postelje i posteljne stvari bile skroz mokre. Oni izvrnuše mokrno platno, pa ga ostaviše i odoše na doručak, jer ih je Džuno već zvala.

– Zasada nije potrebno ništa više, reče Redi. Do večeri će se ono prosušiti, te će se lakše moći rukovati njim. Sad se vidi komadić plavog neba, što obećava lepo vreme vrlo skoro – oluja je bila tako besna da nije mogla dugo trajati. A sad, gospodine, reče Redi, dobro bi bilo da danas uradimo što više, jer možemo spasti vrlo mnogo stvari koje će se razlupati o stene ako ih ne izvučemo na žal. Džuno nam nije potrebna, a ne mislim ni da će nam Tomica trebati, jer on mora ostati ovde da čuva svoju majku.

Ali je Tomica bio prilično neraspoložen posle onoga što se dogodilo prošle noći, te ne odgovori ništa na to.

DEVETNAESTA GLAVA

**Prikupljanje robe u magacine. – Ajkule proždiru kravu. –
Izobilje u vodi. – Insekti koralni.
– Stvaranje i rašćenje koralnih stena.
– Čuda prirode.**

Sišli su na morski žal. Redi prvo donese iz magacina debelo uže, i čim bi talasi izbacili na obalu neko bure ili komad drveta od lađe, oni im ne bi dopustili da ga opet odvuku, nego bi ga odvaljali ili užetom odvukli daleko od njihovog domašaja. U tome poslu prošao im je veći deo toga dana, a ipak nisu bili prikupili ni četvrtinu predmeta koji su im dolazili na dohvat, a da se i ne govori o velikoj količini stvari koje su plovile po moru i na ulazu u uvalu.

– E bogme, gospodine, reče Redi, ja mislim da smo danas dosta uradili; sutra ćemo moći da uradimo mnogo više, jer se more, kao što se vidi, već stišava, a sunce izviruje iza kraja onog oblaka. Sad idemo da večeramo, pa ćemo posle nastojati da sebi napravimo udobnije prenoćište.

Gospođi Sigreiv i deci ustupiše šator koji vetar nije bio oborio, a onaj drugi preurediše kako se moglo. Posteljne stvari nisu bile sasvim mokre, te iz skloništa doneše neka jedra koja nisu mnogo stradala od kiše, jer su bila u dobrom zaklonu, pa pošto ih prostreše, polegaše na njih, i noć prođe bez ikakve nezgode, jer je vetar već bio prešao u prijatan povetarac.

Sutra ujutru sunce je sijalo – vazduh je bio svež i okrepljujući, lak povetarac mrskao je površinu vode, a penušavih talasa bilo je malo ili nimalo; a ukoliko ih je još i bilo, na njima su se ljuštili komadi razlupane lađe; po pesku je ležalo mnogo stvari koje je more bilo izbacilo u toku noći, i nije trebalo mnogo napora da se do

mnogih od njih dođe. Izgledalo je kao da postoji neka podvodna struja koja dere u uvalu, pošto su svi predmeti koji su plovili po površini vode sad postepeno prilazili obali u tome pravcu. Redi i gospodin Sigreiv su vredno radili do doručka i već dotle spasli veliki broj buradi i denjaka.

Posle doručka su opet sišli na obalu i nastavili posao.

– Gledajte, Redi, šta je ono? reče Viljem, koji je bio s njima, i pokaza na nekakvu beličastu masu koja je plovila po vodi u samoj uvali.

– Ono je, gospodine, naša sirota krava, a ako bolje pogledate, videćete da su ajkule oko nje i da se časte njenim mesom. Zar ih ne vidite?

– Da, vidim ih... bože, koliko ih ima!

– Da, skupile su se u vrlo lepom broju, gospodine Viljeme; zato dobro pazite kako gazite u vodu i ne dajte Tomici da se približava, jer one nimalo ne zaziru od plićaka, samo ako vide dobar zalogaj. Ali sad, gospodine, reče Redi, moram ostaviti vas i mladog gospodina Viljema da radite kako znate i spasete još nešto olupina, a ja idem da se bacim na posao da čestito opravim čamac. On će nam uskoro biti potreban, te što ga pre opravimo, utoliko bolje.

Redi ih ostavi tako zaposlene i ode po alat za opravljjanje čamca. Za to vreme gospodin Sigreiv i Viljem su prikupljali razne predmete izbačene na obalu i valjali burad što su dalje mogli. A što se tiče olupina i dasaka s lađe, njih su ostavljali da nasednu onde gde ih slučaj nanese. Imali su ih više nego što im je tada bilo potrebno, pa čak i više nego što im je moglo trebati još zadugo u doglednom vremenu.

Kako je Rediju trebalo nekoliko dana da čamac dovede u red, gospodin Sigreiv odluči da sa Viljemom ode na drugu stranu ostrva da je i sam ispita; a kako gospođa Sigreiv nije imala ništa protiv toga da ostane s Redijem i Džunom, oni pođoše na put trećeg dana posle bure. Viljem je išao napred kroz šumu držeći se belega na kokosovim palmama, te tako posle dva sata hoda stigoše na mesto svoga opredeljenja.

– Zar nije ovo prekrasno, tata? reče Viljem.

– Jeste, zaista je divno, dragi sine, odgovori gospodin Sigreiv. Ja sam mislio da ništa ne može biti lepše od onoga mesta na drugoj strani, gde sad živimo, ali ga ovo nadmašuje, ne samo po raznolikosti nego i po prostranstvu.

– A sada, tata, hajde da vidimo izvor, reče Viljem idući napred prema udolici.

Izvor je bio pun i prelivao se, a voda je bila izvrsna. Oni se posle toga uputiše prema peskovitom žalu, pa pošto su išli neko vreme, sedoš na jednu koralnu stenu.

– Ko bi ikad mogao zamisliti, Viljeme, reče gospodin Sigreiv, da su ovo i tolika druga ostrva kojih ima u izobilju u Tihom okeanu mogla nastati radom sićušnih životinjica, ne većih nego što je glava čiode?

– Od životinjica, tata? upita Viljem.

– Da, životinjica. Dodaj mi taj komad mrtvog koral, Viljeme. Vidiš li da u svakoj njegovoj grani ima na stotine sitnih rupica? E pa eto, u svakoj od tih rupica živio je nekada po jedan morski insekt, a što su se više ti insekti množili, to se više granalo celo koralno drvo.

– Dobro, to razumem, ali kako dolazite do toga da je celo ostrvo postalo od njih? To bih ja hteo da znam.

– A ipak je tačno, Viljeme, da su skoro sva ostrva u ovim morima nastala radom i razmnožavanjem tih životinjica. Koral isprva izrasta na dnu mora, gde mu ne smetaju vetrovi ni talasi. Zatim se postepeno, ukoliko se više razmnožava, sve više uzdiže prema površini, dok najzad ne dospe do pod najviši sloj vode. Tada izgleda kao one velike podvodne koralne grede koje vidiš onamo u moru – i tada mu u rašćenju mnogo smeta snaga vetrova i talasa, koja ga lomi – jer on, razume se, nikad ne raste iznad vode, pošto bi životinjice odmah uginule čim bi izašle iz nje.

– Pa kako onda od njih postaje ostrvo?

– Vrlo sporo i postepeno, a dužina vremena, razume se, zavisi od slučaja. Tako, na primer, neka drvena klada koja plovi po vodi, a pokrivena je sitnim morskim školjkama, može da nasedne na neku koralnu gredu. To je dovoljno za početak. Jer ona može da ostane iznad vode, te tako štiti korale koji se nalaze na njenoj zavetarnoj strani, dok se ne stvori jedna pljosnata stena u istoj visini s

površinom vode. Morske ptice uvek traže zgodno mesto za odmaranje i brzo je nađu, a zatim, u toku vremena, od njihovog izmeta se obrazuje mala mrlja nad vodom, i na njoj se nakupe druge materije što plove po vodi, a ptice s kopna koje vetar goni nad more spuštaju se na nju da se odmore, pa semenje izbačeno iz njihovih utroba u izmetu ponekad izraste u žbunje i drveće.

– To razumem.

– E pa onda, Viljeme, tu možeš da vidiš, takoreći, začetak jednog ostrva, a kad se jednom začne, ono brzo raste, jer je koral zaštićen od vetra, te se brzo množi. Opažaš li kako se koralne grede pružaju daleko na onoj strani ostrva gde su zaklonjene od vetra i talasa, a kako je to sasvim drukčije na onoj drugoj strani ostrva s koje smo maločas došli? Tako isto i ona mala mrlja iznad vode štiti korale na zavetarnoj strani i ostrvo brzo naraste, jer se ptice ne samo spuštaju na njega nego i prave gnezda i izvode mladunce, te se tako tle neprestano povećava iz godine u godinu; pa se onda može desiti da neki kokosov orah u svojoj velikoj spoljnoj ljusci (koja izgleda prosto kao poručena da se lako splače s kopna, jer nikako ne propušta vodu i tako je tvrda, a u isto vreme tako laka da plovi i može mesecima ostati u vodi a da se ne ošteti) najzad dospe na jednu od tih malih mrlja – uhvati koren i postane drvo, kojem svake godine otpadaju velike grane i, čim istrunu, pretvaraju se u zemlju crnicu, pa zatim drvo seje svoje orahe, koji opet hvataju koren i rastu u toj masnoj zemlji, i tako se to nastavlja iz godine u godinu, dok ostrvo ne postane tako veliko i tako obraslo drvećem kao i ovo na kojem se sad nalazimo. Zar to nije pravo čudo, dragi moj dečko?

– O, zaista jeste! kliknu Viljem.

I gospodin Sigreiv i Viljem su ćutali nekoliko minuta posle tog razgovora. Zatim gospodin Sigreiv ustade s mesta na kojem je sedeo i reče:

– Hajdemo, Viljeme, da idemo natrag. Imamo pred sobom još tri sata dnevne svetlosti, te ćemo na vreme stići kući.

– Da, na vreme za večeru, tata, odgovori Viljem, i ja osećam da ću joj od srca ukazati čast, te što pre pođemo, to bolje.

DVADESETA GLAVA

**Pripreme za preseljenje. – Izlet čamcem.
– Poseta izvoru. – Prijatno očekivanje gospode Sigreiv. –
Posao za Viljema i Džuno.**

Sve se sad pripremalo za njihovo preseljenje na zavetarnu stranu ostrva. Redi je već bio skoro gotov s popravljanjem čamca; izvršio je temeljnu opravku; namestio mu je jarbol i jedra. Viljem i gospodin Sigreiv su i dalje prikupljali i sklanjali na sigurno mesto razne predmete izbačene na obalu, naročito one kojima bi moglo naškoditi izlaganje nevremenu. Takve stvari bi odvaljali ili preneli u šumu kokosovih palmi da bi bile zaklonjene od sunca. Ali je bilo tako mnogo stvari koje je more iz dana u dan izbacivalo na obalu da skoro više nisu ni znali šta imaju, nego su sklanjali sanduk za sandukom i bure za buretom, a ostavljali su za neku bolju priliku da ispitaju šta je u njima. Najzad su nakupili na gomilu veliku količinu raznih predmeta, pa su onda lopatama nagnuli na njih pesak, pošto je bilo nemoguće skloniti ih sa žala dok se ne dobije više vremena.

Ali ni gospođa Sigreiv, koja se sad već bila sasvim oporavila, ni Džuno nisu sedele besposlene. One su pakovale sve što se moglo pakovati i spremale za preseljenje na drugu stranu ostrva. Osmoga dana posle bure bili su spremni, te održaše kratak dogovor. Ugovoriše da Redi metne u čamac posteljne stvari i platno jednog šatora, i da na tu ekspediciju povede i Viljema. Pošto bi to srećno preneo, vratio bi se da natovari druge najnužnije stvari, a porodica bi pošla pešice kroz šumu na drugu stranu ostrva, pa bi tamo ostala sa gospodinom Sigreivom, dok bi se Redi i Viljem vratili po drugi šator, a posle toga bi čamac išao tamo i natrag, onoliko puta koliko vreme bude dopustilo, dok se ne prenesu sve neophodno potrebne

stvari. Bilo je divno, tiho jutro kad Redi i Viljem otisnuše od obale dobro natovaren čamac, a čim izadoše iz zatona, razapeše jedro i poleteše duž obale gonjeni vetrom. Posle dva sata obišli su istočni kraj ostrva i stali ploviti sasvim uz obalu. Rt koji je zalazio duboko u more i uz čiji se vrh otvarao ulaz u zaliv nije više bio ni jednu milju daleko od njih, te su posle kratkog vremena spustili jedro i zaveslali prema pešćanom žalu.

– Vidite, mladi gospodine Viljeme, prava je sreća za nas što ćemo imati povoljan vetar kad budemo dolazili s natovarenim čamcem, a morati veslati natrag s praznim.

– Zaista je sreća. Šta mislite, koliko ima milja od zatona do ovoga dela ostrva?

– Otprilike šest do sedam milja, ne više. Znae, ostrvo je dugo i uzano. Hajde da sad iznesemo stvari, pa da ih prenesemo gore, a zatim ćemo natrag u zaton, gde ćemo stići mnogo pre mraka. Biću zadovoljan kad se budemo vratili, jer vašoj mami nije bilo lako pri duši kad ste vi opet pošli na more, gospodine Viljeme – ja sam to video.

Brzo su istovarili čamac, ali je stvari trebalo prenositi dosta daleko.

– Kad budemo ovde razapeli svoje šatore, onda nam bura neće mnogo naškoditi, makar bila i onako jaka kao ona od pre nekoliko dana, reče Redi, jer će nas šuma kokosovih oraha štititi celom svojom širinom. Gotovo nećemo ni osetiti vetar, premda ćemo imati kišu, a ona će pljuštati kao iz kabla.

– Moram ići da vidim šta je s našim izvorom i da se napijem vode iz njega.

– Idite, napijte se, pa onda dođite za mnom u čamac.

Viljem reče da je izvor do vrha pun vode i da nikad u životu nije pio tako ukusnu vodu.

Onda otisnuše čamac od obale, pa posle veslanja od dva sata i možda nešto više nađoše se u uvali, gde im je gospođa Sigreiv, kraj koje je stajao Tomica, mahala maramicom.

Uskoro priteraše čamac uz obalu, pa pošto su se iskricali, primiše čestitanja cele družine na prvom uspešnom putovanju morem, a svi su izražavali radost što je ono ispalo kraće no što se očekivalo.

- Drugi put će i Tomica ići, reče Tomica.
- Danas-sutra, kad mladi gospodin Tomica malo poraste, odgovori Redi.
- Malo gos'n Tomica dođe pomogne Džuno muze koze, reče Džuno.
- Da, Tomica muze koze, reče mali švrća i potrča za Džunom.
- Vama je, gospodo, sigurno već dosadilo jesti samo usoljeno meso i dvopek, reče Redi kad te večeri sedoš e za večeru, ali kad se budemo srećno smestili na drugoj strani ostrva, nadamo se da ćemo vas bolje hraniti. Zasada samo težak rad i teška hrana.
- Samo nek' su deca zdrava, pa mi to neće mnogo teško padati, ali moram reći da posle poslednje bure jedva čekam da se nađem na drugoj strani ostrva, naročito posle onoga što mi je Viljem pričao o njoj. To mora biti pravi raj! Kad polazimo?
- Tek prekosutra, gospodo, kako mi se čini; jer, znate, ja moram ići još jednom da odnesem posuđe za kuvanje i zavežljaje koje ste vi spremili. Ako možete da pustite Džuno da sutra ide pešice kroz šumu s mladim gospodinom Viljemom, onda ćemo pripremiti šator za vas i decu. Gospodin Sigreiv će ostati s vama, gospodo.
- Na svaki način, Redi. A kako bi bilo da oni ujedno oteraju ovce i koze? I to će biti neka pomoć.
- Hvala vam što ste se toga setili, gospodo. Utoliko će se više uštedeti u vremenu.

DVADESET PRVA GLAVA

- Dolazak Viljema i Džuno. – Planovi za budućnost.**
– Predlog za građenje kuće, uređenje povrtnjaka i
ribnjaka. – Redijeva starost i navike.
– Pripreme za kuvanje. – Redi nalazi morsku kornjaču.

Stari Redi je natovario čamac i otplovio prema drugoj strani ostrva mnogo pre no što je porodica ustala. On je čak izbacio ceo svoj tovar na žal pre no što su se oni i obukli, pa je mirno seo da doručkuje. Čim je pojeo usoljeno meso i dvopek koje je poneo sa sobom, preneo je stvari koje je bio dovezao, pa je stao udešavati sve što je potrebno za postavljanje šatora, s namerom da pričeka dok dođu Viljem i Džuno, pa da mu oni pomognu u privezivanju motke i prebacivanju platna preko nje.

Oko deset sati Viljem se pojavi vodeći na uzici jednu kozu, za kojom su išle ostale. Džuno je naišla s ovcama, i isto je tako vodila jednu na uzici, dok su ostale vrlo krotko išle jedna za drugom.

– Evo nas najzad! reče Viljem smejući se. Imali smo velike muke u šumi, jer je Neni stalno trčala s druge strane drveta, te sam uvek morao puštati uzicu. Opet smo naišli na svinje, a Džuno je udarila u vrisku.

– Ja mislim nekakvo zver, reče Džuno. Ah, kako ovaj lepo mesto! Gospa, 'oće voli živi ovde.

– Da, vrlo lepo mesto. Džuno; pa ćeš ovde moći i prati, a nećeš morati štedeti vodu.

– Ja sve nešto mislim, reče Viljem, kako li ćemo živinu preneti ovamo. Ona nije baš tako divlja, ali je ipak ne možemo pohvatati?

– Ja ih sutra donesem, gos'n Viljem.

- Ali kako ćeš ih pohvatati?
- Čekaš kad ono spava, pa onda sve ufatiš kad 'oćeš.
- Ja mislim da se golubovi i svinje moraju ostaviti da podivljaju?
- Ništa bolje ne možemo za njih uraditi, gospodine; svinje će se moći ishraniti među kokosovim palmama i brzo će se razmnožiti.
- Onda ćemo ih valjda morati ubijati iz puške.
- Pa i ubijaćemo ih, mladi gospodine Viljeme, a i golubove isto tako kad ih bude mnogo, ako ostanemo ovde tako dugo. Tako ćemo na ostrvu imati divljači. Uskoro ćemo biti dobro snabdeveni i živjećemo u izobilju. Svake godine ćemo, ako je božja volja, biti sve bogatiji. Nego vi mi sad morate pomoći da postavimo šator, tako da vaša mama nađe sve lepo i uredno kad stigne, jer će, uveren sam, biti vrlo umorna od pešačenja kroz šumu. Daleko je to za nju.
- Mami je sad mnogo bolje nego što joj je bilo, reče Viljem. Ja mislim da će ona uskoro opet biti sasvim zdrava, naročito kad dođe da živi na ovom lepom mestu.
- Mi ćemo imati mnogo da radimo, toliko da nećemo moći sve posvršavati pre nego što nastupi kišno doba, a to je grdna šteta. Ali tu se ništa ne može, a dogodine u ovo doba živjećemo mnogo udobnije.
- Pa šta imamo da radimo osim podizanja šatora i preseljenja ovamo?
- Na prvom mestu imamo da sagradimo kuću, a to će nam odneti dosta vremena, ali moramo se dovijati kako znamo dok ona ne bude gotova. Zatim ćemo morati urediti mali povrtnjak i posejati seme koje je vaš otac doneo iz Engleske.
- O, to će biti lepo; gde ćete ga urediti. Redi?
- Već sam ja merkao mesto za to: moraćemo pregraditi od kopna onaj rt, pa ga iskrčiti i očistiti od šipražja. Zemlja je vrlo dobra.
- A šta ćemo raditi posle toga?
- Posle toga će nam trebati smestište za sve stvari koje imamo ovde, tamo u šumi, kao i na onom žalu tamo. Moraćemo ih tamo ostaviti dok ne dobijemo vremena da ih bolje pregledamo, pa ćemo

tada proceniti koliko ćemo puta morati ići s malim čamcem da ih sve prenesemo ovamo.

– Sve je to tačno, Redi. A imamo li još šta da radimo?

– Još puno koječega: moramo napraviti ribnjak i bazen za morske kornjače, pa ograditi mesto za kupanje, gde će Džuno moći kupati decu.

– Jeste, pa i samu sebe, reče Džuno.

– Pa, znaš, mislim da ti malo pranja ne bi škodilo, iako si čista devojka. Nego, pre svega moramo ozidati čestit bunar tamo na izvoru, da uvek imamo dovoljno sveže vode. Eto to je dosta bar za čitavu godinu napornog rada, a što više budemo radili, javljaće nam se sve nove i nove potrebe, u to ne sumnjam.

– Dakle, samo da prevedemo ovamo mamu i decu, pa ćemo onda svi pregnuti na posao.

– Ja bih voleo da vidim sve gotovo, mladi gospodine Viljeme, reče Redi. Nadam se da ću na svaki način doživeti da vidim sve urađeno. Voleo bih da vas vidim sve udobno smeštene i sposobne da se snađete i bez mene.

– Ama zašto tako govorite, Redi? Vi ste star čovek, ali ste snažni i zdravi.

– Jesam sada, gospodine Viljeme, ali kako ono kaže biblija? „I usred života mi smo u rukama smrti.“ Mogu li se onda ja, star čovek iznuren tegobama, nadati dugom životu? A ipak bih voleo da ostanem ovde sve dotle dok sam od koristi, a onda ću, uzdam se, počinuti u miru. Ja nikako ne želim da odem s ovog ostrva, i imam nekakvo osećanje da ću na njemu ostaviti svoje kosti. Neka bude božja volja!

Za neko vreme pošto je Redi završio niko od njih ne izusti nijednu reč, nego su jednako radili, rasprostirali šatorsko platno i pričvršćivali ga kočicama za zemlju. Najzad Viljem poremeti tišinu.

– Redi, jeste li vi jednom rekli da vam je kršteno ime Masterman?

– Tako je, mladi gospodine Viljeme.

– To je vrlo čudno kršteno ime. Je li vam ga neko drugi nadenuo?

– Jeste, mladi gospodine Viljeme – bio je to jedan bogat čovek.

– Znete li, Redi, da bih ja voleo da mi vi jednog dana ispričate svoju istoriju – hoću reći, ceo svoj život, od vremena kad ste bili dečko.

– Pa možda ću to i učiniti jednog dana, gospodine Viljeme, jer ima u mome životu ponešto što može biti dobra pouka za druge, ali to će biti tek kad budemo posvršavali poslove, ne još za neko vreme.

– A koliko vam je godina, Redi?

– Imam pune šezdeset i četiri, mladi gospodine Viljeme; to je duboka starost za mornara. Ne bih se više ni mogao zaposliti na nekom brodu da me nekoliko kapetana ne poznaju vrlo dobro.

– Ali zašto kažete „duboka starost za mornara“?

– Zato što mornari žive brže od ostalih ljudi, nešto usled tegoba kroz koje prolaze, a nešto i usled svoje sopstvene greške što veoma mnogo piju; a zatim, oni su često neobuzdani i nimalo ne vode računa o svome zdravlju, te im se organizam satire i uništi brže nego kod ljudi na kopnu.

– Ali vi sad nikako ne pijete alkoholna pića?

– Ne, nikad, mladi gospodine Viljeme, ali sam u mladosti bio isto tako lud kao i drugi. E sad, Džuno, mi smo gotovi, te možete doneti posteljne stvari. Imamo još tri-četiri sata, gospodine Viljeme, šta ćemo sad da radimo?

– Zar ne bi bilo dobro da pripremimo ognjište za kuvanje? Ja i Džuno ćemo donositi kamenje.

– Vi ste pametna glava, mladiću. Ja sam baš hteo to da predložim. Sutra ću biti ovde pre nego što iko od vas dođe, pa ću se postarati da vas dočeka gotova večera kad dođete.

– Ja sam u svojoj uprtnjači doneo jednu bocu vode, reče Viljem, ne toliko vode radi koliko zato što hoću da pomuzem koze i odnesem bocu mleka za bebu.

– I time ste dokazali ne samo da umete da mislite unapred nego i da ste dobra srca, Viljeme. A sad, dok vi i Džuno donosite kamenje, ja ću skloniti pod drveće sve stvari koje sam doneo u čamac.

– Da li da pustimo ovce i koze, Redi?

– O da, nema opasnosti da će zalutati: ovde imaju bolju pašu nego na onoj strani, a ujedno i obilniju. One će ostati tu, možete biti uvereni.

– Onda ću pustiti Neni da ide kud joj je volja čim je Džuno pomuze; ali to će biti posljednje što ćemo uraditi pre nego što pođemo natrag. Hajde sad, Džuno, da vidimo koliko kamenja možemo poneti odjednom.

Posle jednog sata ognjište je bilo gotovo. Redi je bio uradio sve što je mogao; koze su bile pomuzene i puštene, pa su onda Viljem i Džuno pošli kroz šumu da se vrate kući.

Redi siđe na žal. Kad stiže tamo, on spazi jednu malu morsku kornjaču. Pošto joj se tiho privuče, došavši između nje i vode, on uspe da je prevrne na leđa.

– Ovo će biti dovoljno za sutra, reče on ulazeći u čamac, pa dohvati vesla i odvesla iz zaliva natrag u uvalu.

DVADESET DRUGA GLAVA

**Dizanje šatora. – Polazak na novo mesto stanovanja.
– Dolazak gospode Sigreiv. – Redijeva čestitanja.
– Planovi za budućnost. – Večeraju čorbu od morske
kornjače.**

Redi stiže u zaton, pa pošto izvuče čamac na suvo, pođe prema šatorima, gde zateče celo društvo kako željno sluša Viljemovo pričanje o svemu što se uradilo. Čim Redi stiže, ugovoriše šta će i kako će sve raditi sutra. Zatim se rastadoše i pođoše da legnu; međutim Redi i Viljem ostadoše da pričekaju da se smrkne, pa da onda pohvataju živinu, vežu joj noge i pripreme je da je ujutru metnu u čamac. U svanuće ih Redi sve pozva da se obuku što mogu brže, jer je želeo da digne šator u kojem je spavala gospođa Sigreiv s decom, dok su ostali, svi osim Tomice, koga su primili u ženski šator, kako su ga nazivali, spavali na nekom šatorskom platnu prostrtom ispod kokosovih palmi. Svuda su vladale užurbanost i zbrka, i čim se gospođa Sigreiv obuče, Redi diže šator i odnese ga u čamac zajedno s posteljnim stvarima. Odmah pošto svršiše s doručkom – tanjiri, noževi i viljuške, zajedno s nekim drugim potrebnim stvarima, takođe odoše u čamac. Redi još pre svega toga potrpa živinu, pa krenu sam prema novom naselju.

Pošto je on otišao, društvo se spremi da pođe kroz šumu kokosovih palmi. Viljem je išao prvi, a sva tri psa u stopu za njim, pa onda gospodin Sigreiv s bebom u naručju, Džuno s malom Karolinom i gospođa Sigreiv s Tomicom, koji je držao majku za ruku i čuvao je, kako je on govorio. Sa žaljenjem su se oprostili od mesta koje ih je prvo primilo posle izbegnutih opasnosti; bacili su još jedan pogled po uvali, olupinama razbijene lađe i tovaru rasturenom

unaokolo u svim pravcima, pa su onda zašli u šumu. Redi je stigao do rta i izašao na kopno za nepuna dva sata od polaska iz uvale. Čim je čamac bio u sigurnom zaklonu, on nije čekao da iskrca svoj tovar, nego pride pravo kornjači koju je uoči toga dana bio izvrnuo na leđa, pa je ubi i očisti na žalu. Zatim ode do mesta gde je sagradio ognjište od kamena, naloži vatru, napuni gvozden lonac vodom i pristavi ga da proključa. Posle toga odseče jedan deo kornjače i metnu ga u lonac zajedno s nekoliko komada svinjetine, pokri i ostavi da se kuva, pa pošto ostatak kornjače obesi u hladovini, otide na žal da iznese stvari iz čamca. Pusti živinu, koja se bila sva ukočila zato što su joj noge bile tako dugo vezane, ali koja se posle kratkog vremena povratila i vredno stala tražiti hranu.

Redi odnese do ognjišta sve tanjire, noževe, viljuške i druge sitnije stvari, pogleda lonac i podstaknu vatru, pa se vrati po posteljne stvari, šatorsko platno i grede za šator, koje je bio privezao za čamac i vukao ih za njim. Trebalo mu je dva do tri sata da sve prenese, jer je odstojanje bilo prilično veliko, a neke stvari su bile teške, te starcu nije bilo nimalo krivo kad je svršio posao i mogao sesti da se odmori.

„Već je skoro vreme da dođu“, mislio je Redi, „morali su poći gotovo pre četiri sata; a možda i nisu tako rano: nije laka stvar pokrenuti povorku žena i dece.“ Redi je sedeo jedno četvrt sata, pazio vatru i ponekad skidao penu s lonca, kad tri psa dojuriše do njega u velikim skokovima.

„E, sad nisu ni oni daleko“, primeti stari Redi.

To je bilo tačno; posle šest do sedam minuta pojavi se društvo zagrejano i vrlo umorno. Pokaza se da je sirota mala Karolina bila sustala, te ju je Džuno morala nositi; zatim se gospođa Sigreiv žalila na umor, te su se morali odmarati jedno četvrt sata, pa je onda Tomica, koji nikako nije hteo da ide uz majku, nego je trčkarao napred i natrag od jednog do drugog, najzad izjavio da je i on umoran i da ga neko mora nositi. Ali nije bilo nikoga ko bi ga mogao nositi, te je on udarao u plač i dreku sve dok nisu stali i proveli četvrt sata čekajući da se on odmori. Ali čim su ponovo pošli, on se opet stao žaliti da je umoran, pa ga je Viljem dobroćudno neko vreme nosio na krkačama, i idući tako izgubio obeleženi put, te mu je trebalo dosta vremena dok ga je ponovo našao. Onda je beba

ogladnela i plakala; pa se zatim Karolina uplašila što su tako dugo u šumi, te je i ona udarila u plač, a Tomica se stao derati, glasnije od svih ostalih, što ga Viljem nije mogao više nositi, te su opet stajali i svi pili vode iz boce koju je Viljem nosio sobom, i posle toga im je bilo bolje; najzad su stigli tako ugrejani i iznureni da je gospođa Sigreiv odmah otišla s decom u šator da se malo odmori, ne mogavši baciti ni jedan jedini pogled na mesto u kojem je morala da živi od toga dana.

– Ja mislim, reče gospodin Sigreiv koji je bebu predao Džuni, da je ovo naše današnje putovanje najbolje dokazalo kako mi ne bismo mogli ništa učiniti bez vas, Redi.

– Milo mi je što vas vidim ovde, gospodine, odgovori Redi. Spao mi je težak teret s duše. Sad će vam već biti bolje. Ja mislim da ćete posle nekog vremena živeti ovde vrlo udobno; ali imamo još mnogo da uradimo. Čim se gospođa bude odmorila, ručaćemo, pa ćemo onda udesiti naš šator, što će nam biti sasvim dovoljno posle tako teškog dana rada. A sutra ćemo početi sasvim ozbiljno da radimo.

– Hoćete li sutra natrag u zaton, Redi?

– Hoću gospodine, treba nam još namirnica ovde; moram doneti još govedine i svinjetine, brašna i graška, i još neke druge stvari bez kojih ne možemo. Trebaće nam otprilike tri putovanja da prenesemo sve što je u skloništu, a što se tiče onih drugih stvari, njih možemo pregledati i preneti ih kad stignemo. One mogu tamo ostati vrlo dugo a da im ništa ne bude. Čim budem obavio ta tri putovanja čamcem, moći ćemo stalno raditi ovde.

– Ali ja za to vreme mogu ovde nešto raditi.

– O, da, svakako, ima puno stvari koje možete raditi.

– Hoćete li povesti sobom i Viljema?

– Neću, on će biti korisniji ovde, a ja mogu i bez njega.

Gospodin Sigreiv uđe u šator i zateče ženu sasvim odmornu; sva deca su, međutim, tvrdo spavala na postelji. Oni pričekaju jedno pola sata, pa onda probudiše Tomicu i Karolinu da svi zajedno ručaju.

– O, bože, kliknu Viljem kad Redi skide poklopac s lonca, šta vi to imate tako ukusno u tome loncu?

– To je čast koju sam pripremio za sve vas. Znam da vam je dosta usoljenog mesa, te ćete se sad častiti kao gradski većnici na banketima.

– A, šta je to, Redi? upita gospođa Sigreiv. Miriše vrlo prijatno.

– Ovo je čorba od morske kornjače, gospođo, i voleo bih da vam se dopadne, jer ako vam se dopadne, možete je često jesti, kad ste već prešli na ovu stranu ostrva.

– To je zaista izvorsno. Samo nam treba soli. Imamo li soli, Džuno?

– Ima malo, gospođa. Ostalo još vrlo malo, odgovori Džuno.

– A šta ćemo raditi kad potrošimo i to malo? upita gospođa Sigreiv.

– Džuno je mora naći kako zna, odgovori joj Redi.

– Gde ja nađe so?... Ja više nema, reče Džuno gledajući u Redija.

– Ima je puno tamo napolju, reče gospodin Sigreiv pokazujući prema moru.

– Ja ne zna gde je, reče Džuno gledajući u tome pravcu.

– Šta ti hoćeš da kažeš, dragi moj? upita gospođa Sigreiv.

– Hoću da kažem da, samo ako nam zatreba, možemo dobiti soli koliko hoćemo iskuvavanjem slane vode u ovom kotliću ili pravljenjem solane među stenama, gde ćemo je dobiti na taj način što će sunce ispariti vodu, a so će ostati. Rediju je to poznato kao god i meni. So se uvek dobija na taj način, isparavanjem ili iskuvavanjem, što je potpuno ista stvar, samo je iskuvavanje nešto brže.

– Ja ću vam to brzo udesiti, gospođo, reče Redi, i pokazaću Džuni kako da dođe do soli kada joj zatreba.

– Vrlo mi je mило što to čujem, jer bi mi veoma mnogo nedostajala so, primeti gospođa Sigreiv. Zaista nisam nikada tako slatko ručala kao danas.

Svi su jednodušno govorili da je čorba izvorsna. Tomica je toliko puta tražio da mu se sipa još da mu majka više nije htela dati. Kad se svrši ručak, gospođa Sigreiv ostade kod dece, a Redi i gospodin Sigreiv, uz pomoć Džuno i Viljema, postaviše i drugi šator i spremiše sve za noć. Kad su svršili, već se bilo skoro smrklo. Okupili su se svi, zahvalili bogu što su srećno prispeli na novo prebivalište i, onako umorni posle čitavog dana rada, ubrzo tvrdo zaspali.

DVADESET TREĆA GLAVA

**Kopanje bunara. – Pripreme za ručak. – Gospodin i
gospođa Sigreiv se raduju. – Redi se služi svrdlom.
– Pravljenje bunara. – Umetanje bureta.**

Sutradan ujutro je gospodin Sigreiv bio prvi na nogama, i kad se Redi pojavio iz šatora on mu reče:

– Znete li, Redi, da se ovde osećam mnogo zadovoljniji, i mnogo mi je lakše pri duši otkako sam ovde nego što mi je bilo ranije. Na onoj drugoj strani ostrva sve me je podsećalo da sam brodolomnik, i nisam mogao da ne mislim o kući i zavičaju, dok mi ovde izgleda kao da sam se odavno nastanio i da sam došao od svoje volje.

– Ja se nadam da će to osećanje svakim danom samo jačati; jer od jadikovanja nema nikakve koristi.

– To ja i sam priznajem, dragi prijatelju. Šta želite da prvo radimo danas.

– Ja mislim, gospodine, da nam je prva potreba snabdevanje dobrom vodom za piće, pa zato želim da i vi i mladi gospodin Viljem... nego, evo njega, dobro jutro, gospodine Viljeme... ja baš kažem kako bi bilo dobro da gospodin Sigreiv i vi iščistite izvor dok ja budem na putu s čamcem. Juče sam doneo sobom još jedan ašov, pa možete obojica raditi. Možda će najbolje biti da odemo tamo, pošto vidim da Džuno sprema doručak. Vidite, gospodine Sigreive, mi moramo ići naviše za vodenom žicom dok ne zađemo među kokosove palme, gde će ona biti zaklonjena od sunca. To ćemo lako postići ako kopamo prema palmama i posmatramo kako voda teče. Zatim ćemo iskopati dovoljno široku rupu da se u nju može umetnuti jedno bure za vodu, koje leži na žalu tamo u uvali. Ja ću ga doneti danas po podne, pa kad se ono tako ukopa u zemlju, uvek

će nam biti puno vode za upotrebu, a izvor će ga stalno puniti ukoliko se bude praznilo.

– Potpuno vas razumem, odgovori gospodin Sigreiv, to će danas biti naš posao dok se vi ne vratite.

– E pa meni onda ne ostaje ništa drugo da uradim nego da Džuni rekнем nešto o ručku, odgovori Redi, pa da malo prezalogajim i krenem. Ovo divno vreme se ne sme propustiti.

Redi reče Džuni da u tiganju isprži nešto svinjetine, pa da odreže nekoliko komada kornjače i spremi od njih šnicle za ručak, a uz to i da podgreje preostalu čorbu od kornjače; pa zatim s dvopekom i komadom goveđeg mesa u ruci siđe u čamac i zavesla prema uvali. Gospodin Sigreiv i Viljem su vredno radili, i oko podne rupa je već bila dovoljno široka i duboka prema uputstvima koje im je Redi bio dao. Onda oni prekidoše rad, pa odoše do šatora, gde zatekoše gospođu Sigreiv kako krpi dečje rublje.

– Ne znate koliko se osećam zadovoljnija otkako sam ovde, reče gospođa Sigreiv uzimajući za ruku svog muža čim ovaj sede kraj nje.

– Ja se nadam da ti već predosećaš kako ćemo odsad srećno živeti, draga moja, reče gospodin Sigreiv. Uveravam te da i ja osećam to isto i da sam baš jutros govorio Rediju o tome.

– Ja osećam da bih mogla uvek živeti ovde, tako je tiho i lepo. Ali znaš li da mi nešto nedostaje? Nema nikakvih ptica pevačica kao u našoj zemlji.

– Ni ja nisam video nikakvih ptica osim morskih, a njih ima puno. Jesi li ih ti video, Viljeme?

– Samo jednom, tata. Video sam jedno jato u daljini. Redi nije bio sa mnom, te nisam mogao da znam kakve su to ptice; ali su bile velike otprilike kao golubovi, kako mi se učinilo. Eno, Redi dolazi iza rta, nastavi Viljem. Ala brzo plovi taj mali čamac! Ima čika-Redi prilično da vesla kad plovi odavde prema uvali. Je l' gotov ručak, Džuno?

– Jeste, gos'n Viljem. Odma' bude.

– Hajdemo dole da pomognemo Rediju i iznesemo stvari pre ručka, reče gospodin Sigreiv.

I odoše, pa Viljem dokotrlja prazno bure koje je Redi bio dovezao.

Šnicle od morske kornjače su im se isto tako dopale kao i čorba od kornjače, a u stvari, pošto su tako dugo živeli od usoljenog mesa, neobično im je prijalo vraćanje na svežu hranu.

– A sad idemo da dovršimo bunar, reče Viljem čim se ručak svrši.

– Kako naporno radiš, Viljeme! reče njegova majka.

– Pa moram da budem vredan, mama; sad moram učiti da radim sve.

– A to ćete brzo naučiti, reče Redi.

Otkotrljaše bure do izvora i, na svoje veliko čuđenje, nađoše veliku rupu koju su bili iskopali pre nepuna dva sata sasvim punu vode.

– O, bože! reče Viljem. Sad ćemo morati izbacivati svu tu vodu da bismo spustili bure u rupu.

– Razmisli malko, Viljeme, reče gospodin Sigreiv. Pošto voda izvire vrlo brzo, to ne bi bio lak posao. Zar ne bismo mogli uraditi ništa drugo?

– Šta, tata? Znaš i sam da bi bure plovilo po površini, reče Viljem.

– Razume se da bi, ovakvo kakvo je sad, ali zar nema načina da se udesi da potone?

– O, ima. Sad znam... Moramo izbušiti nekoliko rupa na dnu, pa će onda bure potonuti samo od sebe.

– Tačno tako, gospodine, umeša se Redi. Ja sam znao da ćemo morati raditi tako nešto, pa sam poneo sobom veliko svrdlo.

Redi probuši tri-četiri rupe na dnu bureta, i dok je ono plovilo na vodi, voda je postepeno ulazila u njega, te najzad sasvim potonu. Čim se ivica bureta poravna s površinom vode, oni ašovima i lopatama ispuniše zemljom praznine oko bureta i bunar je bio gotov.

– Sutra, kada se mutljag slegne, voda će biti bistra kao suza i ostaće uvek takva, ako se ne muti, reče Redi. Tako smo danas svršili nešto korisno. A sad da iznesemo sve ostale stvari ozdo iz čamca.

DVADESET ČETVRTA GLAVA

Predviđanje daljih radova. – Poseći drveće.

– Mesto za bazen za kornjače i baštu.

– Džuno i Viljem na poslu.

Sutradan, odmah posle doručka, gospodin Sigreiv reče:

– Sad, kad imamo da uradimo toliko stvari, moje je mišljenje, Redi, da treba utvrditi plan izvođenja tih radova; smišljenost je najvažnija stvar pri svakom radu. Sad mi vi recite na čemu ćemo sve raditi u toku iduće sedmice, jer je sutra dan odmora, nedelja, pa iako, otkako smo na kopnu, još nismo mogli svetkovati taj dan kako bi trebalo, mislim da ga odsad moramo poštovati i praznovati.

– Da, gospodine, odgovori Redi, i ja sam mislio da to predložim, da vi to niste učinili. Sutra ćemo se odmoriti od rada i pomoliti se bogu. A sad što se tiče vašeg predloga, gospodine Sigreive – hoćemo li da počnemo od dama?

– Ne treba da smatrate da među nama ima dama, Redi, reče gospođa Sigreiv, bar ne visokih dama. Meni se brzo vraćaju zdravlje i snaga, te sam rešena da budem vrlo korisna. Nameravam da pomažem Džuni u svim kućnim poslovima, da kuvam i perem, da se brinem o deci i poučavam ih, da krpim odelo i rublje i radim sve što bude potrebno. Ako budem mogla i nešto više, radiću, ali na svaki način Džuno će vama biti na raspoloženju većim delom dana, ako ne i povazdan.

– Mislim da možemo biti zadovoljni time, gospodine Sigreive, odgovori Redi. Sad, gospodine, dve najhitnije stvari, izuzimajući građenje kuće, jesu prekopavanje komada zemlje i zasejavanje krompira i semenja, pa onda pravljenje bazena za kornjače, da ih

možemo hvatati i stavljati tamo pre nego što prestanu da polažu jaja.

– Imate pravo, reče gospodin Sigreiv, ali šta treba prvo raditi?

– Ja bih rekao, bazen za kornjače, pošto to znači samo koji dan rada za vas, Džuno i Viljema. Meni ove nedelje neće biti potrebna vaša pomoć. Ja ću se odlučiti u pogledu nekog mesta u blizini gde je drveće najzbijenije u šumi, pa ću ga seći dok ne iskrčim dovoljno velik prostor na kojem ćemo vremenom sagraditi magacin za namirnice, i čim prođe kišno doba, možemo tamo preneti i sve namirnice s onog kraja ostrva. Tu ću ja imati punu nedelju dana posla, dok poobaram potrebno drveće, prepilim građu u odgovarajućoj dužini i pripremim sve za građenje kuće, a onda svi moramo pregnuti na posao iz sve snage da je sagradimo bez otezanja. Moramo napraviti prozore, a kasnije možda i ognjište, ali ćemo na svaki način bar biti pod krovom i ležati u suvoti.

– Hoćete li zaista moći da je podignete na vreme? Kad će po vašem mišljenju početi kišno doba?

– Za tri-četiri nedelje. Kišno doba ne počinje uvek tačno u isto vreme, ali svakako neće doći mnogo kasnije. U drugoj sedmici će mi neizbežno morati pomagati jedno ili dvoje od vas, ako ne i svi. Sad sam se setio da se sutra moram vratiti u uvalu.

– A za šta idete?

– Zar se ne sećate, gospodine, onih vaših kola na dva točka upakovanih u asure, koja je bura izbacila na obalu. Vi ste se nasmejali kad ste ih videli i rekli ste da vam sad nimalo nisu potrebna. Ali, gospodine Sigreive, točkovi i osovina će nam dobro doći, jer ćemo, kad budem posekao drveće, napraviti široku stazu od toga mesta, pa ćemo onda balvane pomoću točkova izvući mnogo lakše nego kad bismo ih sami vukli ili nosili.

– To je odlična misao, Redi. To će nam zaista uštedeti mnogo truda.

– Nadam se da hoće, gospodine. Mladi gospodin Viljem i ja otići ćemo u ponedeljak rano ujutru i vratićemo se pre doručka. Danas ćemo se odlučiti u pogledu mesta na kojem će nam biti bašta, gde ćemo praviti bazen za kornjače i gde će se obarati drveće. To će biti

naš posao, gospodine Sigreive, a Viljem i Džuno mogu ovde malo bolje urediti stvari dok nam ne budu potrebni.

– Gospodin Sigreiv i Redi se posle toga spustiše na žal, pa pošto su neko vreme pregledali podmorske koralne grede, Redi reče:

– Znae, gospodine Sigreive, nama u bazenu za kornjače nije potrebno mnogo vode, jer ako bi bio suviše dubok, bilo bi teško hvatati ih kad nam zatrebaju. Treba nam samo izvestan prostor pun vode, okružen niskim zidom od kamenja, tako da životinje ne mogu pobeći, jer se one ne mogu peti, iako se mogu kretati po stepenastom pesku pomoću svojih peraja. Dakle, gospodine, koralna greda se ovde uzdiže visoko iznad vode, koja je na prostoru između nje i žala dovoljno duboka, dok stene na obali gotovo potpuno ograđuju ovaj prostor s te strane i ne daju im da otpuže preko obale. Nama ne ostaje skoro ništa drugo nego da popunimo druge dve strane, i bazen će biti gotov.

– Vidim da to neće biti ni dug posao, samo ako budemo mogli naći dovoljno polomljenih stena, reče gospodin Sigreiv.

– Skoro sve one koje su na žalu polomljene su, odgovori Redi, a ima ih dosta sasvim blizu nas; neke će biti preteške za nošenje, ali se mogu preneti ovamo između poluga i ćuskija – mi ih imamo tri-četiri. Šta velite. gospodine, kako bi bilo da pozovemo mladog gospodina Viljema i Džuno, pa da počnemo raditi. Možemo nešto uraditi do ručka.

Gospodin Sigreiv viknu i mahnu šeširom, i Džuno i Viljem dođoše do njih. Džuni narediše da se vrati po dve poluge, dok je Redi objašnjavao šta treba uraditi. Pošto se Džuno vratila s alatom, gospodin Sigreiv i Redi su ostali uz njih i pomagali im još neko vreme, a onda odoše dalje na rt da odrede mesto za baštu, ostavivši Viljema i Džuno da nastave posao.

DVADESET PETA GLAVA

Redijevi planovi za buduću baštu. – Tomica je vrlo nevaljao. – Navlači bolest na vrat. – Tomica jede zrna ricinusove biljke.

Gospodin Sigreiv i Redi odoše dalje žalom dok ne dođoše do rta koji je Redi smatrao kao zgodno mesto za pravljenje povrtnjaka. Na njemu nađoše dovoljno zemlje, premda u tankom sloju, a kako je rt bio uzan na prevlaci koja ga je spajala sa kopnom, videše da neće morati praviti dugu ogradu.

– Znae, gospodine, reče Redi, možemo i pričekati do svršetka kišnog doba, pa da tek onda podignemo ogradu, a dotle je možemo pripremiti kad nam vreme bude dozvolilo. Semenje i krompir neće iznići dok ne prođu kiše, te nam ne ostaje ništa drugo nego da izriljamo zemlju i zasejemo je što pre možemo. Moramo iskrčiti sve žbunje, a to nam neće biti teško, jer je sloj zemlje tanak, pa onda posejati jedan deo semena, jer ove godine nećemo moći praviti veću baštu; ali moramo zasejati sav krompir kako god znamo, pa makar i ne mogli svršiti šta drugo.

– Ako ne moramo praviti ogradu, odgovori gospodin Sigreiv, mislim da ćemo moći iskrčiti dovoljan komad zemlje u toku jedne nedelje dana da zasejemo sve što nam je potrebno.

– Prvi će nam posao biti da počupamo sitnije šibljje, reče Redi, i da izriljamo zemlju; krupnije žbunje moramo ostaviti, ako sad nemamo vremena. Tomica nam može biti od pomoći na taj način što će odvlačiti na stranu žbunove koje ćete vi čupati; ali sad bi bilo dobro da idemo da razgledamo šumu i odredimo mesto za obaranje drveća. Ja sam već obeležio jedno takvo mesto. Eno ga onamo, na

oko pedeset jarda¹⁶ s one strane šatora. Moramo zaći jedno sto jarda dublje u šumu.

Redi i gospodin Sigreiv pođoše u pravcu u kojem je stari mornar bio pokazao i dođoše do nešto višeg zemljišta, gde je drveće bilo tako gusto da nije bilo lako proći između njega.

– Evo, ovo je to mesto, gospodine, reče Redi. Ja nameravam da u ovom delu šume nasečem svu građu za podizanje kuće, pa će ostati čistina u obliku kvadrata, a nasred te čistine ćemo sagraditi magacin. Znao kako je gospodine, ako bude potrebe – mada, nesumnjivo, zasada nema izgleda za to – s nešto malo više truda mogli bismo ga pretvoriti u mesto za zaklon i odbranu, jer bismo izvesnim brojem brvana ovde-onde između pojedinih drveta napravili od njega ono što se u Istočnoj Indiji naziva stokadom.¹⁷

– Sasvim tačno, dragi prijatelju, ali se ja nadam da nam ono neće nikako trebati za takve svrhe.

– I ja se nadam, gospodine; ali je najbolje biti spreman, iako imamo puno drugih poslova pre nego što stignemo i da pomislimo da to radimo. E sad, gospodine, pošto je ručak gotov, biće najbolje da se vratimo, pa ćemo po ručku početi svaki svoj posao. Ja volim svaki početak, makar kako neznatan bio.

Džuno i Viljem se vratiše na ručak, koji je bila pripremila gospođa Sigreiv. Oboje su se bili jako zagrejali od napornog rada, ali su bili živo zainteresovani za svršetak svoga posla. Tomica je celo pre podne bio vrlo dosadan: nije naučio lekciju, spustio je Karolini žišku na šaku i opekao je. Zato ga je otac, čim je saznao za njegovo ponašanje, kaznio da ostane bez ručka, a on je seo natmureno i zamišljeno gledao kako hrane nestaje, ali nije plakao niti molio za oprostaj. Pošto se ručak svrši, gospođa Sigreiv zamoli muža, kad se ovaj spremao da pođe na rt s ašovom i sekiricom u ruci, da povede sobom i Tomicu, jer ona ima puno posla, pa ne može paziti na njega, bebu i Karolinu. Zato gospodin Sigreiv uze Tomicu za ruku i odvede ga na rt, pa mu reče da sedi blizu njega dok on vadi šiblje.

Gospodin Sigreiv je vredno radio, a kad je raščistio jedan deo zemljišta, naredi Tomici da šiblje koje je on povadio nosi nešto dalje

¹⁶ Jard – engleska i američka mera za dužinu: 0,9144 m. (Prim. ur.)

¹⁷ Stokade – utvrđenje od brvana. (Prim. prev.)

i meće na gomilu. To je Tomica radio kao od bede, jer je bio neraspolažen. Kad gospodin Sigreiv iskrči sekiricom veliki komad zemljišta, on uze ašov da povadi korenje i da prevrne zemlju, a Tomicu ostavi da se sam zabavlja. Tomičin otac nije gledao šta mu sin radi za čitav sat dok je bio zauzet svojim poslom, ali dete odjednom poče plakati, a kad ga otac upita zašto plače, on ne odgovori ništa, nego samo zaplaka još jače, pa se najzad poče hvatati za trbuh i drečati još glasnije. Kako je, izgleda, dečko osećao jake bolove, otac ostavi posao i povede ga do šatora, gde i gospođa Sigreiv, uplašena njegovom drekom, izađe iz šatora. Ali je dete samo drečalo i nije htelo da odgovara na pitanja, a otac i majka nisu mogli nikako da shvate šta mu je. Stari Redi, koji je dugo slušao kako Tomica vrišti, pomisli da je nešto ozbiljno posredi, pa i on ostavi posao i dođe da vidi šta je detetu. Kad ču šta se dogodilo, on reče:

– Budite sigurni da je dete pojelo nešto od čega je dobilo grčeve. Kaži mi, Tomice, šta si jeo kad si bio tamo dole?

– Bobice! dreknu Tomica.

– To sam i mislio, gospođo, reče Redi. Moram ići da sam vidim kakve su to bobice.

I starac se požuri na mesto gde je gospodin Sigreiv radio. Za to vreme gospođa Sigreiv je bila u silnom strahu da joj se dete nije nečim otrovalo, te gospodin Sigreiv ode da među lekovima potraži ricinusovo ulje.

Redi se vrati baš kad se gospodin Sigreiv žurio s bočicom u ruci. On reče Rediju da će Tomici dati malo ricinusa.

– Ama, gospodine, reče Redi, koji je držao u ruci neakvu biljku; ja mislim da ne treba da mu dajete više toga leka, jer izgleda da ga je on sam već uzeo suviše. Pogledajte, gospodine, ovo je, ako se dobro sećam – a skoro sam siguran da se ne varam – ricinusova biljka, a ovo su ricinusove bobice koje je Tomica jeo. Reci, Tomice, jesi li jeo ovih bobica?

– Jesam! viknu Tomica hvatajući se obema rukama za trbuh.

– Pogodio sam. Podajte vi njemu da popije nešto toplo, pa će mu brzo biti bolje; ništa mu se neće dogoditi, a to će mu biti pouka da nikad više ne jede nikakve bobice ni zrnevlje.

Redi je rekao suštu istinu, ali je Tomica bio bolestan toga dana i vrlo je rano legao u postelju.

DVADESET ŠESTA GLAVA

Tomica pravi baštu i dobija korisne savete.

– Jarac grunuo u Tomicu. – Tomica se rđavo vlada.

– Kokosovi orasi. – Napredovanje radova.

– Bazen za kornjače.

Sutradan, dok su gospodin Sigreiv, Viljem, Džuno i Redi bili zauzeti svaki svojim poslom gospođa Sigreiv je sedela ispred šatora, a mali Albert je puzio blizu nje. Karolina se trudila da šije iglom, a Tomica je pravio rupe u zemlji i u svaku stavljao po jedan kamenčić.

– Šta to radiš, Tomice? upita ga gospođa Sigreiv?

– Igram se – pravim baštu, odgovori joj Tomica.

– Praviš baštu! Onda treba da zasadiš drveće u njoj.

– Ne treba. Ja sejem semenje; evo, pogledaj, reče Tomica i pokaza na kamenčiće.

– Kamenčići neće nići, mama; reče Karolina.

– Ne, mila, ali semenje biljaka i cveća hoće.

– To i ja znam, reče Tomica; ali ovo je kobajagi, jer ja nemam semenja.

– Ali ti si rekao da seješ semenje, a ne kamenje, Tomice.

– Ama pa to je kobajagi, a to je to isto, odgovori Tomica.

– Nije baš sasvim isto, Tomice. Zamisli da si juče samo kobajagi jeo bobice, a ne istinski; zar to ne bi bilo bolje?

– Neću više jesti bobice, odgovori Tomica.

– Ne, nećeš one iste bobice; ali ako bi video nešto drugo što bi ti se činilo dobro, bojim se da bi ti to jeo, pa bi opet bio bolestan, i ti još gore nego juče! Nikad ne smeš jesti ništa dok ti se ne da.

– Ja volim kokosove orahe. Zašto ih ne naberemo da ih jedemo? Toliko ih ima na drveću.

– Ali ko će da se popne tako visoko, Tomice? Možeš li ti?

– Ne mogu, ali što se ne popne Redi, ili tata, ili Viljem? Zašto ne reknete Džuni da se popne? Ja volim kokosove orahe.

– Pa sigurno ćemo ih i dobiti nekom zgodnom prilikom, kad svi ne budu imali tako mnogo posla, a sad nemaju vremena. Zar ne vidiš kako svi vredno rade?

– Ja volim čorbu od kornjače, odgovori Tomica na to.

– Viljem i Džuno prave bazen za kornjače, pa ćemo je češće jesti; ali ne možemo imati sve što volimo čim zaželimo.

– A šta je to morska kornjača, mama? upita mala Karolina.

– To je jedna vrsta životinja koje žive u moru, ali nisu ribe.

– Ja volim pržene ribe, reče Tomica. Zašto mi ne jedemo pržene ribe?

– Zato što svi: imaju mnogo posla, pa zasada niko nema vremena da ih hvata. A zgodnom prilikom ćemo je dobiti, nema sumnje. Idi, dragi Tomice, donesi natrag malog Alberta: otpuzio je suviše blizu mladoga jarca Bilija, a on ponekad hoće da grune rogovima.

Tomica ode po bebicu koja je puzila prema već prilično odraslom jaretu, i u trenutku kad podiže malog brata, on nogom udari jarca po glavi.

– Nemoj to da radiš, Tomice, grunuće te glavom, pa ćeš nastradati.

– Baš me briga! odgovori Tomica, držeći bebicu za ručicu, a za to vreme se i dalje ritao nogama prema Biliju. Ali Bili nije više hteo da trpi takvo postupanje: spustio je glavu, preskočio Tomicu i grunuo ga u prsa, i Tomica i mali Albert se preturiše na zemlju jedan preko drugoga. Bebica udari u vrisku, a i Tomica stade plakati. Gospođa Sigreiv im priskoči i podiže bebicu, a Tomica, prilično uplašen, grčevito se dočepa skuta majčine haljine da se zakloni, neprestano se osvrćući i gledajući natrag u Bilija, koji je izgledao jako raspoložen da ponovi napad.

– Zašto ne slušaš šta ti se kaže, Tomice? Jesam li ti rekla da će te Bili grnuti glavom, reče gospođa Sigreiv umirujući dete.

– Ništa se ja ne bojim od njega, odgovori Tomica videći da jarac odlazi dalje.

– Ne, ne bojiš se, sad si vrlo hrabar kad je on otišao; ali ti si uopšte vrlo nevaljao dečko kad ne slušaš što ti se kaže. Sećaš li se lava u Keptaunu?

– Ne bojim se ja ni lava! odgovori Tomica.

– Sad kad ne vidiš nijednoga, ali bi se strašno uplašio da ga vidiš tu kraj sebe.

– Ja sam ga gađao kamenjem, reče Tomica.

– Jeste, gađao si ga, a da nisi to uradio, lav te ne bi onako poplašio, kao što te ni Bili ne bi maločas preturio da ga nisi dirao, odgovori mu gospođa Sigreiv.

– Mene Bili nikad ne gruva, reče mala Karolina.

– Ne, mila moja, zato što ga ti ne zadirkuješ; ali tvoj brat Tomica mnogo voli da zadirkuje životinje, pa ga one zato kažnjavaju i plaše. Vrlo je ružno od njega što to radi, naročito kad mu tata i ja govorimo da to ne čini. Dobra deca uvek slušaju svoje roditelje, ali Tomica nije dobar dečko.

– Ti si rekla da sam dobar dečko kad sam jutros znao lekciju, odgovori Tomica.

– Jesam, ali treba uvek da budeš dobar, reče mu majka.

– Ne mogu ja biti uvek dobar, primeti Tomica. Sad sam jako gladan, hoću da ručam.

– Nema sumnje, Tomice, da je već vreme ručku, ali moraš pričekati dok svi dođu kući s rada.

– Eno, Redi već ide s džakom na ramenu, primeti Tomica.

Redi brzo stiže do mesta gde je sedela gospođa Sigreiv i spusti džak na zemlju.

– Doneo sam vam malo mladih kokosovih oraha, a i malo starih s drveća koje sam oborio.

– Oh! kokosovi orasi! Ja volim kokosove orahe! kliknu Tomica.

– Jesam li ti rekla, Tomice, da ćemo ih dobiti zgodnom prilikom? Samo su oni došli brže nego što smo mislili. Jeste li se mnogo ugrijali, Redi?

– Jesam, gospođo, odgovori Redi brišući znoj s lica. Ugrije se čovek pri ovom poslu, jer u šumi nema ni najmanjeg vetrića da čoveka osveži. Da li želite da vam donesem nešto s one strane ostrva, jer ću ići tamo odmah po ručku?

– Za šta idete?

– Moraću doneti točkove radi izvlačenja građe; jer je moram sklanjati u stranu dok se ne napravi staza. Biću prinuđen da povedem mladog gospodina Viljema da mi pomogne.

– Viljem će bez sumnje uživati da ide s vama. Mora biti da mu je već dosta nošenja teškog kamenja. Ne pada mi na pamet ništa naročito što bih želela, Redi, odgovori gospođa Sigreiv. Evo ga, dolazi s Džunom, a vidim da je i gospodin Sigreiv spustio ašov. Zato, draga Karolina, pripazi malo na Alberta dok ja donesem ručak za njih.

Redi pomože gospođi Sigreiv, te postaviše za ručak na zemlji, jer u svoje novo prebivalište nisu bili doneli stolove i stolice, pošto su mislili da će moći i bez njih dok im nova kuća ne bude gotova. Viljem podnese izveštaj da će on i Džuno do sutra dovršiti bazen za kornjače. Gospodin Sigreiv je bio iskrčio toliko zemljišta da je mogao da poseje pola džaka krompira koji su spasli prilikom brodoloma, te su za dan-dva mogli da rade svom snagom na obaranju i izvlačenju građe.

Posle ručka Viljem i Redi odoše čamcem i vratili se još pre mraka s točkovima i osovinom od kola, i još nekim stvarima kojima su popunili tovar. Za čamcem su vukli i nekoliko komada debele građe koja će im, po Redijevim rečima, trebati kao dovratnici za glavni ulaz u kuću. Gospodin Sigreiv je to po podne bio ostavio svoj posao i otišao da pomogne Džuni, pa reče da je bazen za kornjače, iako nije potpuno dovršen, u stvari gotov, jer kornjače već ne bi mogle izaći iz njega kad bi ih tamo metnuli.

DVADESET SEDMA GLAVA

Izvrtnje jedne kornjače. – O pecanju ribe.

– Dovršenje bazena. – Španci i Portugalci.

– Kolonije. – O zavičajnoj zemlji i njenim kolonijama. – Dizanje i propadanje naroda. – Istorija Mavara u Španiji.

– E sad, mladi gospodine Viljeme, reče Redi, ako vam se ne spava, možda će vam biti po volji da noćas pođete sa mnom pa da pokušamo da izvrnemo koju kornjaču; jer njihovo doba brzo prolazi, i one će uskoro napustiti ostrvo.

– O, da, ja bih to jako voleo.

– E onda morate pričekati dok se smrkne. Noćas neće biti mnogo mesečine, a to je još bolje.

Čim sunce iščeze, Viljem i Redi siđoše na žal i mirno sedoše na jednu stenu. Posle kratkog vremena Redi opazi kako jedna kornjača mili po pesku, pa pošto izrazi želju da Viljem ide za njim čuteći, pođe tiho do same vode, da tako odseče životinju od mora.

Čim ih kornjača opazi, ona se uputi vodi, ali je oni sretoše, i Redi je dohvati za jedno prednje peraje, pa je izvrnu na leđa.

– Eto, vidite, mladi gospodine Viljeme, tako se izvrće kornjača; samo pazite da vas ne dočepa ustima, jer ako bi vam se to desilo, odgrizla bi vam komad mesa; to imajte na umu. Sad životinja ne može nikud otići, jer se ne može sama prevrnuti, pa ćemo je ujutru naći na tom istom mestu. Sad idemo dalje niz žal da nađemo još koju.

Redi i Viljem ostadoše do posle ponoći i za to vreme izvrnuše šesnaest koje malih, koje velikih kornjača.

– Ja mislim da će to biti dovoljno za ovaj put, gospodine Viljeme: ovo je dobar lov za jednu noć, jer smo osigurali hranu za više dana. Ali posle tri-četiri dana moramo ponovo pokušati, da bismo uvećali svoje blago. Sutra ćemo ih sve metnuti u bazen.

– A kako ćemo nositi tako velike životinje?

– Ne moramo ih mi nositi; podmetnućemo pod njih komad starog platna i tako ih vući, a to možemo lako uraditi po glatkom pesku.

– Zašto ne ulovimo i koju ribu, Redi? Mogli bismo ih staviti u bazen za kornjače.

– One ne bi dugo ostale u njemu, Viljeme, a i ako bi ostale, teško bismo ih posle uhvatili. Vremenom ćemo morati napraviti poseban bazen za ribe. Dosad nismo imali vremena, jer smo imali da radimo hitnije i važnije poslove. Ja sam često mislio da priprelim nekoliko strukova, ali nikako nisam dospeo, jer mi se uveče jako spava posle čitavog dana teškog rada. Ali čim sagradimo kuću, mi ćemo to udesiti, pa kad vas ja poučim kako se peca riba, vi ćete biti naš glavni ribar.

– Ali da li će riba hteti da zagrizi noću?

– O da, i to još bolje nego danju.

– E pa, ako mi pribavite struk i pokažete sve što treba, ja ću naći sat-dva vremena posle rada, jer Tomica neprestano traži pržene ribe, a znam da je i mama već sita mesa iz salamure, pa mislim da ono ne prija ni maloj Karolini. Mnogo se obradovala kad ste prekjuche doneli one kokosove orahe.

– E lepo, ja ću sutra uveče uzeti komadić sveće, pa ću pri njenoj svetlosti udesiti nekoliko strukova i udica. Mi ionako ne trošimo mnogo sveća.

– Ne, srećni smo da što pre legnemo; međutim mi imamo dva-tri sanduka sveća raznih vrsta tamo u uvali. Šta ćemo raditi kad to potrošimo?

– Moraćemo upotrebljavati kokosovo ulje, a u tome nećemo nikad oskudevati. Laku noć, mladi gospodine Viljeme.

Sutradan pre doručka sve je živo bilo zaposleno prenošenjem kornjača u bazen.

Po doručku Viljem i Džuno dovršiše bazen onde gde zidovi još nisu bili dovoljno visoki, i kad se vratiše na ručak, izjaviše da su izvršili svoj zadatak.

Gospodin Sigreiv takođe izjavi da je, kako on misli, iskrčio zasada dovoljan komad zemlje, a kako je Džuno bila potrebna gospođi Sigreiv da joj to po podne pomogne u pranju rublja, oni složno rešiše da Viljem, Redi i gospodin Sigreiv siđu u baštu i poseju krompir.

Redi je radio ašovom, dok su gospodin Sigreiv i Viljem sekli krompir na komadiće, tako da svaki komadić ima po jedno okce, i dok su bili tako zaposleni, Viljem u toku razgovora reče ocu:

– Ti si mi, tata, sutra dan po odlasku sa Rta dobre nade obećao da ćeš mi objasniti zašto se on tako zove, kao i šta je to kolonija. Hoćeš li to sad učiniti?

– Hoću, dragi sine; ali moraš pažljivo slušati, pa ako ne razumeš što ti kažem, ne zaboravi da mi to rekneš, a ja ću pokušati da ti stvar bolje objasnim. Tebi su govorili da smo mi Englezi sad gospodari mora, ali stvari nisu uvek tako stajale. Najstariji moreplovci novog doba bili su Španci i Portugalci. Španci su otkrili Ameriku, a Portugalci Istočnu Indiju. U ono vreme, pre više od tri stotine godina, Engleska nije bila tako snažna država kakva je sada i imala je srazmerno malo brodova; a ni Englezi se po preduzimljivosti nisu mogli porediti sa španskim i portugalskim narodima. Pokušavajući da otkriju put za Istočnu Indiju, Portugalci su došli do Rta dobre nade; ali su u to doba brodovi bili mali u poređenju s ovima koje imamo danas, a oko toga Rta vetrovi su duvali tako besno da ga nikako nisu mogli oploviti, te su ga prvo zvali Cabo Tormentoso, ili Burni rt. Najzad su uspeali u svojim pokušajima, te su ga prozvali Cabo de Buona Speranza, ili Rt dobre nade. Srećno su stigli u Indiju, pa pošto su poseli mnoge njene krajeve, vodili su trgovinu koja je za njihovu zemlju bila izvor velikog bogatstva. Razumeš li?

– Razumem, tata.

– Tebi je, dragi sine, vrlo dobro poznato da se čovek rađa, dospeva do muške zrelosti i snage, stari, gubi snagu i umire. Sa čitavim narodima biva isto što i sa svakim čovekom. Portugalci su onda bili došli do svoje zrelosti kao narod, dok su se drugi narodi tek snažili, a među te druge narode spadaju Holanđani, koji su se sa

Portugalcima otimali o prvenstvo u trgovini s Indijom. Oni su im postepeno preoteli kolonije i trgovali su mesto njih. Zatim su Englezi prokrčili sebi put u te zemlje, preoteli kolonije od Holanđana i Portugalaca i odonda ih stalno držali u svojim rukama. Portugalija, koja je nekad bila najpreduzimljivija zemlja na svetu, danas je prosto jedna cifra. Holanđani su postepeno izgubili svoju važnost; dok se kaže, i to sasvim opravdano, da u engleskim posedima sunce nikad ne zalazi; jer pošto se zemlja okreće oko njega, ono sija na jednom ili na drugom kraju zemljine kugle, koji su kolonije naše domovine.

– Jeste, potpuno razumem, tata; ali sad mi reci zašto Engleska i drugi narodi tako žude za onim što ti zoveš kolonijama? upita Viljem.

– Zato što tako mnogo žele da podignu blagostanje svoje zemlje matice. U samom začetku kolonije za nju predstavljaju znatne izdatke, jer im je potrebna njena potpora. Ali ukoliko više napreduju, one postaju sve sposobnije da joj se odužuju time što kupuju njene industrijske prerađevine, a daju za njih svoje proizvode, što predstavlja korisnu razmenu za obe strane, ali korisniju za majku domovinu nego za kolonije, jer majka domovina, prisvajajući sebi pravo da podmiruje sve potrebe kolonija, ima u njoj tržišta za radnu snagu svoga naroda bez ikakve konkurencije. A tu, dragi sine, možeš da zapaziš kakva uporedna sličnost postoji između kolonije i majke domovine na jednoj i deteta i roditelja na drugoj strani. U ranom detinjstvu majka domovina, pomaže i podržava koloniju kao novorođenče; a što se više kolonija razvija i jača, ona vraća svoje dugove; ali poređenje ne prestaje tu. Čim je kolonija postala toliko jaka i moćna da se stara za sebe, ona zbacuje jaram potčinjenosti i proglašuje se nezavisnom; isto onako kao što i sin, kad odraste i postane zreo čovek, napušta očevu kuću i laća se posla da sebi zasluži sredstva za opstanak. Isto je tako sigurno da to mora nastupiti kao što je sigurno da će ptica napustiti roditeljsko gnezdo čim nauči leteti. Najbolji primer za to imamo u slučaju Sjedinjenih Država Amerike, koje su pre nekih pedeset godina¹⁸ bile

¹⁸ Roman „Brodolom Pacifika“ je izašao godine 1841. (Prim. prev.)

kolonija Velike Britanije, a sad brzo postaju jedna od najjačih država.

– Ali zar nije nezahvalno od strane jedne kolonije da napusti svoju majku domovinu, koja ju je tako dugo štitila, čim joj više nije potrebna njena pomoć?

– U prvi mah može da izgleda da je to tačno; ali kad se bolje razmisli, mora se doći do drugog zaključka: majka domovina se više nego naplatila za sve što je učinila koloniji, i to mnogo pre nego što je kolonija bila u stanju da se otrese zavisnosti od nje, tako da kolonija posle izvesnog vremena, počinje teško podnositi prava koja majka domovina sebi prisvaja: s odraslim čovekom se ne može postupati kao sa detetom.

– A sada mi, tata, odgovori na jedno drugo pitanje: ti maločas reče da se narodi uzdižu i propadaju, pa si za dokaz naveo Portugalce. Da li će i Engleska jednom opasti i biti bez veće važnosti, kao što je Portugalija danas?

– Na to pitanje može se dati odgovor samo ako se zagleda u istoriju, a istorija nas uči da je to sudbina svih naroda. Prema tome moramo očekivati da će to jednoga dana biti suđeno i našoj dragoj domovini. Mi zasad ne vidimo znake toga, kao što ne zapažamo prikrivenost sene smrti koja leži u našim telima; ali ipak dođe vreme kad čovek mora da umre, pa tako mora biti i sa narodima. Da li su Portugalci na vrhuncu svoje moći ikada pomišljali da će spasti na ono što su danas? Da li su mogli verovati u to? Da, dragi sine, engleski narod mora vremenom snaći udes svih drugih naroda. Postoje razni uzroci koji mogu ubrzati ili produžiti taj period, ali kad-tad Engleska neće više biti gospodarica mora, niti se hvalisati svojim posedima širom zemljinog šara.

– Ja se nadam da će dotle proteći još mnogo vremena.

– Tome se nada svaki Englez koji voli svoju domovinu. Seti se da je Velika Britanija, kada je Rimski imperijum bila na vrhuncu svoje moći, bila naseljena prostim varvarima i divljacima. Sad Rima više nema i za njega se zna samo iz istorije i po ostacima njegove nekadašnje veličine, dok Engleska stoji u redu najviših naroda. Ko naseljava najveći deo afričkog kontinenta? Varvari i divljaci; a ko zna šta može od njih biti jednog dana?

– Kako? Zar da Crnci postanu veliki narod?

– To je tačno ono što su Rimljani mogli reći u staro vreme: „Kako? zar da britanski varvari postanu veliki narod?“ A oni su to ipak postali.

– Ali Crnci, tata, pa oni su... crni!

– Sasvim tačno; ali to nije razlog da do toga ne dođe. Što se tiče zagasite boje njihove kože, većina Mavara je isto tako crna kao i Crnci; pa ipak su Mavri nekada bili veliki narod, a uz to i najprosvećeniji narod svoga vremena, sa tako mnogo odličnih osobina: puni časnosti, plemenitosti, ugladenosti i viteštva. Oni su osvojili Španiju i držali je pod svojom vlasti nekoliko stotina godina; doneli su dotle nepoznate umetnosti i nauke, a bili su isto toliko hrabri i junačni kao što su bili časni i poštjeni. Nisi nikad čitao istoriju Mavara i Španije?

– Nisam, tata. Jako bih voleo da je čitam.

– A zavolećeš je još i više kad je budeš pročitao: to je istorija puna pustolovina i događaja, verovatno najzanimljivijih koji su se ikad prikupili u jednoj knjizi. Ja sam je imao u biblioteci koju sam sastavio čekajući da se vratim u Sidnej, ali ne mogu da znam da li se ona nalazi među knjigama koje smo spasli. Vremenom ćemo imati prilike da se pobrinemo za njih.

– Bura je izbacila na kopno i dva sanduka knjiga, zar ne, tata?

– Jeste, dva ili tri; ali, ako se tačno sećam, ja sam ih imao ukupno petnaest do šesnaest. Sad kad smo izrezali sve krompire, hajde da pomognemo Rediju da poseje i njih i semenje koje smo doneli iz Engleske.

DVADESET OSMA GLAVA

Pripreme za pecanje. – Pecanje. – Srećno spasenje.

– Redijev prekor Viljemu. – Viljemova riba.

– Obaranje kokosovih palmi.

Te noći je Redi sedeo dva-tri sata duže i radio pri sveći, a Viljem mu je pravio društvo, vrlo marljivo zaposlen stavljanjem olova i udica na strukove. Najzad je sve bilo gotovo.

– A kakav mamac moramo upotrebiti, Redi?

– Ja bih rekao da je najbolji mamac meso iz školjki koje se nalaze u pesku; ali bi, po mome mišljenju, isto tako poslužio i komadić svinjskog sala.

– A gde ćete pecati, Redi?

– Mislim da bi najbolje mesto bilo na krajnjoj tački rta, onde gde ulazim s čamcem između grebena – voda je duboka sasvim pri stenama.

– Ja sam nešto mislio, Redi, da li bi ove morske ptice bile dobre za jelo?

– Ne baš osobito, mladi gospodine Viljeme, jako su žilave i mirišu na ribu. To ćemo probati kad ne budemo imali ništa bolje. Sad smo položili u zemlju semenje i krompir, a sutra ujutru se moramo svi baciti na sečenje i izvlačenje građe. Ja mislim da će biti najbolje da i gospodin Sigreiv radi sekirom kao i ja, a vi i Džuno možete, kad vam ja budem pokazao kako da radite, privezivati građu za osovinu i odvlačiti je do mesta gde smo odlučili da gradimo kuću. A sad mislim da bi bilo dobro da se spava.

Ali se Viljem bio rešio da radi nešto drugo: on je znao da bi njegovoj majci bilo vrlo milo kad bi dobila malo ribe, te se reši da

pre spavanja upeca koju, pošto je mesec sijao tako da se videlo kao po danu. Zato je mirno pričekao, pa kad mu se učinilo da Redi spava kao i ostali, izašao je sa strukom i sišao na žal, gde je izabrao dve-tri školjke, smrvio ih između dva kamena, izvukao iz njih meso i metnuo ga na udice kao mamac. Zatim je otišao na rt. Bila je divna noć, morska površina glatka, a mesečevi zraci su prodirali duboko u vodu. Viljem baci struk, pa čim olovo dodirnu dno, on ga povuče otprilike za jednu stopu, kako ga je Redi bio poučio, i nije držao struk u ruci više od pola minuta, kad nešto stade snažno trzati, a on, ne nadajući se tome, zamalo ne pade u vodu. Riba je bila tako jaka da mu je struk brzo klizio iz ruke i grebao mu prste; ali posle nekog vremena on ipak uspe da je savlada, pa zatim izvuče na žal veliku ribu srebrnih krljušti, tešku osam do devet funti. Čim ju je odvukao toliko daleko od ruba stene da ne može opet skočiti u vodu, Viljem izvadi udicu, pa se reši da ulovi još jednu. Struk mu potonu u vodu isto onako brzo kao i pre, i opet nešto stade žestoko trzati; ali je Viljem ovoga puta bio spreman, te pusti da se riba zamori, pa je zatim izvuče i vide da je čak i veća nego prva. Zadovoljan svojim uspehom, on smota struk, pa pošto proturi parče kanapa kroz škrge riba, odvuče ih do šatora i obesi o stub da mu ih psi ne pojedu, zatim uđe u šator, pa ubrzo tvrdo zaspao. Sutradan Viljem je bio prvi na nogama, pa vrlo veselo pokaza Rediju svoj lov; ali je Redi bio veoma nezadovoljan njime.

– Postupili ste vrlo nepromišljeno, mladi gospodine Viljeme, izlažući se takvoj opasnosti. Ako ste se već bili rešili da pecate ribu, što mi to niste rekli, pa bih i ja išao s vama. Vi i sami kažete da vas riba zamalo nije odvukla u vodu; a pretpostavite da se to dogodilo i da je mesto ovih lubina, ili smuduta, kako ih mi zovemo, vašu udicu progutala neka omanja ajkula. Vi biste morali upasti u vodu; a stene su tako okomite onde da ne biste bili u stanju da izađete pre nego što bi vas neka ajkula zgrabila. Pomislite za časak, Viljeme, kako bi očajavali vaš otac i majka i ja, jer i ja vas nežno volim; pomislite na kakvim bi smrtnim mukama i u kakvom očaju bila vaša sirota majka kad bi dobila tu vest, kad vas ne bismo mogli naći i kad vas niko više ne bi video.

– Jako sam pogrešio, Redi, odgovori Viljem. To uviđam sad kad mislim o tome, ali sam želeo da iznenadim i obradujem majku.

– Taj je razlog skoro dovoljan da vam izdejsvuje oproštaj, dragi mladiću, odgovori Redi, ali nemojte to više činiti. Nikad ne zaboravite da sam uvek voljan i pun želje da idem s vama kud god zaželite. A sad ne govorimo više o tome; niko neće znati da ste bili u opasnosti, jer nije bilo nikakve nesreće. Ali ne smete zameriti jednom starom prijatelju ako vas malo izgrdi.

– O, to zaista neću, Redi, jer sam bio vrlo nepromišljen; ali ja nisam imao ni pojma da tu ima neke opasnosti.

– Eno, vaša majka izlazi iz šatora, reče Redi. Dobro jutro, gospodo. Znete li šta je vaš Viljem prošle noći uradio? Pogledajte, gospodo, evo vam dve krasne ribe, i to vrlo ukusne ribe, to vam ja kažem.

– To mi je neobično milo! odgovori gospođa Sigreiv. Hodi ovamo, Tomice! Voliš li prženu ribu?

– Volim, odgovori Tomica.

– Onda pogledaj na motku od šatora.

Tomica zapljeska rukama i stade igrati vičući: „Pržene ribe! Pržene ribe za ručak!“ – a Džuno reče:

– Ima fino ručak, gospojca Karolina.

Posle doručka svi pođoše u šumu, gde je Redi obarao drveće, vukući za sobom točkove na osovini i dva debela i jaka užeta. Gospodin Sigreiv i Redi su sekli drveće i vezivali ga za osovinu, a Džuno i Viljem su ga odvlačili do mesta na kojem je trebalo graditi kuću.

Nije im bilo nimalo krivo kad je ručak bio gotov, jer je posao bio vrlo naporan; a Tomica je bio tako gladan, iako nije ništa radio, da su mu morali zabraniti da dalje jede.

Te noći i pored sveg umora Redi i Viljem sidoše na žal i izvrnuše još osam kornjača. I dalje su obarali drveće i prevlačili ga sve do kraja te nedelje, a tada im se učinilo da imaju već dovoljno građe da mogu početi s građenjem. Nedelju su proveli u miru i molitvi. U ponedeljak su izvrnuli još devet kornjača i upecali tri velike ribe; a u utorak ujutru najzad otpočese graditi kuću.

DVADESET DEVETA GLAVA

Građenje kuće. – Dovršenje kuće. – Kiše počinju.

Redi je od građe koju je vukao za čamcem čak iz uvale izrezao i spremio dovratnike i ragastove za prozore. Sad je na svakom od četiri ugla pobio po jedan stub, pa je zatim uz pomoć gospodina Sigreiva zasekao na oba kraja svako brvno od kokosove palme da bi ga uglavio i ukrstio s drugim brvnom; tako da su se ona, položena jedna na drugo, skoro sasvim priljubljivala, te je samo trebalo popuniti otvore između njih uvijenim i čvrsto nabijenim kokosovim lišćem. Taj posao je bio poveren Viljemu i Džuni kad više nije bilo brvana spremljenih za prevlačenje, te se kuća tako sve više dizala od temelja. Ognjište se nije moglo odmah praviti, jer su prvo morali ili naći ilovače ili paliti kreč od morskih školjaka, pa ga zidati od maltera i kamena; ali su ostavili mesto za njega. Pune tri nedelje su naporno radili, i čim su sve četiri strane bile gotove, digli su kostur krova i venčanice, pa je zatim Redi celu kuću pokrio širokim, debelim slojem lišća od kokosovih palmi, ranije nasečenih koji je pritisnuo teškim motkama čvrsto uvezanim debelim užetima i prebačenim preko slemenja. Kad se navršila treća nedelja, kuća je bila sigurna od nevremena, a bio je već i poslednji čas za to, jer se vreme počelo menjati, gomilali su se gusti oblaci i otpočinjalo kišno doba. Jednoga dana naiđe strašan pljusak, pa se nebo opet razvedri.

– Ne smemo više gubiti vreme, reče Redi gospodinu Sigreivu. Radili smo naporno, ali moramo nekoliko dana raditi još napornije. Moramo kuću udesiti i iznutra, da bi gospođa mogla da se što pre useli.

Zatim su čvrsto nabili zemlju u samoj kući i tako napravili pod. Posle toga su dužinom cele kuće, sa obeju strana, napravili neku vrstu postelja od platna, izdignutih za dve stope od poda i udešenih da se noću spuštaju. Tada Redi i Viljem odoše na poslednje putovanje čamcem da donesu stolove i stolice, što srećno izvršiše taman pred početak prve bure kišnog doba. Unesoše u kuću posteljne stvari i posuđe, a sagradiše i jednu šupu da se u njoj kuva dok se ne napravi ognjište.

U subotu uveče kasno sva se porodica useli u novu kuću – i velika je sreća bila što nisu imali razloga za dalje odlaganje, jer je u nedelju ujutru otpočela prva bura. Vetar je duvao vrlo jako, pa iako su bili prilično zaklonjeni od njega, kokosove palme su se ipak povijale pred njegovom silinom, ukrštale se i strugale jedna o drugu. Munje su zasenjivale oči, a grmljavina strahovito tutnjala, dok je kiša pljuštala u tako neprekidnim mlazevima da se čoveku činilo kao da je nastao nov potop. Stoka je napustila pašnjake i sklanjala se u šumu; psi su se uvukli pod postelje; bio je takav mrak da se nije moglo čitati, iako je bilo tek podne.

– Ovo je, dakle, to kišno doba o kome ste govorili, Redi? reče gospođa Sigreiv. Je li to uvek tako? Ako jeste, šta ćemo onda raditi?

– Nije, gospođo, ponekad će sijati sunce, samo ne zadugo. S vremena na vreme ćemo moći izlaziti i uraditi ponešto, i to skoro svakog dana, ali će ipak padati kiša, i to po nekoliko dana uzastopce, te ćemo morati raditi u kući. Znam unapred da ćemo imati dosta posla.

– Kako moramo zahvaljivati bogu što imamo krov nad glavom; ta svi bismo se podavili u onim našim šatorima!

– To sam ja znao, gospođo, te sam zato nestrpljivo nastojao da dođemo do krova nad glavom. Zahvalimo bogu zbog toga.

– Zaista treba da mu zahvalimo, primeti gospodin Sigreiv.

I pored svega silnog pljuštanja, kiša nije probila krov od lišća kojim je kuća bila pokrivena. Redi i Viljem odoše da osiguraju čamac za koji su se bojali da ga bura ne ošteti, i vratiše se mokri do gole kože. Ručali su hladnog mesa, ali su bili zadovoljni. Bura je besnela bez prekida preko cele noći, ali su oni bili u suvoti i na sigurnom mestu, a kad bi se probudili usled pucanja gromova i pljuštanja kiše, zahvaljivali su bogu što su našli utočište u pustoši u koju ih je bura bacila.

TRIDESETA GLAVA

- Džuno i Redi. – Inspekciono obilaženje.**
– Čamac oduvan od obale. – Ovce i koze. – Jarad.
– Većanje. – Disciplina. – Osiguranje čamca.
– Pripreme. – Na posao!

Pri kraju poslednje glave prekinuli smo pričanje onde gde se naša družina na ostrvu uselila u svoju novu kuću na početku kišnog doba. Bila je subota uveče. Bura je odjednom naišla i trajala je cele noći, jer su bure u žarkim predelima žestoke na početku kišnog doba, koje odgovara našoj zimi. Ali kad su sutradan svi ustali, oblaci su se bili razili i sunce je opet sijalo jasnim sjajem. Redi i Džuno su prvi izašli iz kuće: Redi držeći pod pazuhom durbin koji je uvek nosio sa sobom kad je jutrom išao u inspekciju, kako je on nazivao te svoje šetnje.

– Pa, Džuno, reče Redi; divno je ovo jutro posle kiše.

– Jeste gos'n Redi, vrlo fino jutro. Nego, kako zapalim vatru da kotlić meni provri za doručak? Zaista ne znam: drvo i lišće sve mokro.

– Ja sam sinoć, Džuno, pre no što sam otišao da legnem, zapretao žar pepelom i preko njega metnuo nekoliko kamenova, pa onda nekoliko kokosovih grana, te mislim da će tamo još biti vatre. Znaš, Džuno, moramo se dovijati kako znamo. Ne može se sve odjednom; ali iduće godine, ako budemo živi i ako budemo napredovali, siguran sam da ćemo imati kamaru suvog goriva, i to dobro pokrivenu i spremljenu za kišno doba. Ja sam pošao u svoju jutarnju inspekciju, ali ću ostati još malo da ti pomognem.

– Fala vama, gos'n Redi; puno kiša padalo noćas.

– Jeste, padala je prilično, Džuno. Ne treba da računaš da ćeš jutros naći bistar bunar. Ja u stvari sumnjam da ćeš uopšte videti bunar. Evo nešto goriva koje nije jako vlažno.

– Sad ima dosta i vatre, odgovori Džuno, koja je sklonila granje i kamenje, pa je sad klečala na zemlji i duvala u ugarke.

– Sad ćeš moći raditi, Džuno, reče Redi, a osim toga i mladi gospodin Viljem će brzo doći, te ja mogu da idem.

Redi zviznu psima, koji dotrčaše skačući, pa zatim pođe u svoju jutarnju inspekciju. Prvo se uputi izvoru u udolici; ali mesto snažnog izvora i čiste i bistre vode koje je bilo puno bure ukopano u otvor izvora, sad je tamo bila samo mutna bujica koja je jurila niz vododerinu i tako prelila bunar da se nije ni video.

– To sam i mislio, reče Redi gledajući zamišljeno u bujicu. Pa ipak, bolje suviše vode, nego premalo.

Redi pregazi bujicu, jer je želeo da vidi bazen za kornjače, koji se nalazio na drugoj strani potoka. Kad vide da je bazen u redu, on opet pređe preko potoka na mestu gde se široko razlio po peščanom žalu i dođe do drugog rta, gde je bio pričvrstio čamac za kljun i krmu užetom, za koje je privezao težak kamen i pustio ga mesto sidra.

S toga rta je kao i obično durbinom pogledao vidik; nije smatrao da ima verovatnoće da će neka lađa zaći među to ostrvlje, ali se ipak potrudio da to uradi; no samo jutrom, kad bi tako sam išao u šetnju, jer je dobro znao da bi i sama okolnost što on to čini ožalostila i uznemirila gospodina Sigreiva. On kao i obično spusti durbin na ruku, pa pošto je svršio razgledanje reče u sebi:

„Slaba mi korist od toga.“

Kako je vetar duvao s kopna na more, čamac se bio otrgao od svoga sidra i odmakao se od obale taman toliko da je bio van domašaja Redijevih ruku.

„E, ovo je sad muka“, reče starac. „Kako sam bio nepromišljen što ga nisam vezao konopcem za obalu. Ne smem se poveriti tetki Ajkuli i zaplivati do čamca.“

„Nego, hajde da pokušamo ovako“, nastavi Redi i uze oputu užeta i škotu od jedrila s čamca, koje je bio ostavio na žalu, i priveza ih jednu za drugu tako da je dobio dovoljno dugo uže. Zatim uze komad drveta dugo dve stope, veza ga užetom preko sredine i posle

dva-tri pokušaja uspe da ga ubaci u čamac. Komad drveta se zakači ispod jedne poprečne klupice, i tako on uspe da čamac privuče obali.

Pošto je izbacio vodu koja se nakupila u čamcu za vreme bure, on opet izađe na obalu i ode da razgleda baštu.

„A sad idem da potražim ovce i koze“, reče Redi, „pa će time biti svršena moja jutarnja šetnja. Napred, Romuluse! Napred Remuse! Nađite ih!“ nastavi on, a psi, kao da su znali šta se od njih traži, odoše u potragu i ubrzo nađoše ovce i dve koze, ali treće koze nije bilo među njima.

„Gle! A gde li može biti crna Neni?“ promrmlja stari Redi i zastade malo. Najzad iz jednog čestara ču neko meketanje i uputi se prema njemu.

„To sam i mislio“, reče starac u sebi kad ugleda kako Neni leži u čestaru, a kraj nje dva tek ojarena jareta. „Hajd’mo mališani, moramo vam naći neko bolje sklonište“, reče on uzimajući po jedno jare pod svako pazuhu. „Hajde, Neni! Dole, Romuluse, dole, bitango!“ reče on psu koji je skakao prema jaradima. „Kako se usuđuješ, lopužo! Dole, kad ti kažem! A – ha! Jesi li dobio?“ I zaista je bio dobio; jer je crna Neni, koja nije volela što se on približava njenim jarićima, jurnula, grunula ga rogovima i oborila ga na zemlju. Redi se vrati kući i unese jarad, a za njim uđe i Neni. Gospodin i gospođa Sigreiv i deca bili su potpuno obučeni. Karolina i Tomica stadoše da ciče od radosti kad videše jarad, pa je čak i mali Albert pljeskao ručicama. Čim ih Redi spusti na zemlju, Karolina i Tomica odmah prigrliše po jedno.

– Evo prinove našoj porodici, gospodine Sigreive, reče Redi. Moliću vas da im dozvolite da ostanu u kući dok ja ne sklepam neki mali zaklon za njih. Ovo je tek početak, nadam se da će ih uskoro biti više.

Pošto uspeše da nagovore decu da se rastanu od jaradi, privezaše Neni u jednom kutu, gde je ona zadovoljno ležala i dojila svoj porod. Viljem i Džuno unesoše doručak, i čim se on svrši, gospodin Sigreiv reče:

– A sad, Redi, ja mislim da se moramo posavetovati i urediti sve što je u vezi sa podelom dužnosti i poslova za vreme kišnog doba. Imamo mnogo da radimo i ne smemo besposličiti.

– Tako je, gospodine, imamo mnogo da radimo, a da bismo posvršavali sve poslove, moramo ih raditi po redu i smišljeno. Ja sam dugo živeo, pa znam šta se sve može postići pomoću reda i poslušnosti. Ta više će posla svršiti ljudi na nekom dobro uređenom bojnom brodu nego u trgovačkoj mornarici za dvaput više vremena. A zašto to? Zato što svaka stvar ima svoje određeno mesto i što je svaka stvar na svome mestu. Kad vam zatreba nešto, vi ne gubite vreme u traženju, jer unapred znate gde ćete ga naći. A osim toga, gospodine, svaki pojedinac zna šta ima da radi, kao što i ostali to znaju.

– Potpuno se slažem s vama, Redi, reče gospođa Sigreiv. Smišljenost je sve. Dok jedna neuredna devojčica nađe naprstak, druga će svršiti svoj posao, a ja vam obećavam da će u ovoj kući svaka stvar imati svoje mesto i da će sve biti na svome mestu.

– Molim vas da mi ne zamerite, gospođo, što suviše govorim, ali ja nikad ne bih imao pojma šta se sve može postići pomoću reda i urednosti da me nisu uterali u red na bojnom brodu. Pošto sam prvo mnogo vremena proveo u trgovačkoj mornarici, gde je u najboljem slučaju uvek buka i zbrka, video sam kako se sve radi u tišini: u stvari nije ni bilo potrebno da neko govori osim dežurnog oficira. Svaki je čovek bio na svom mestu; svaki je imao da vuče ili popušta neko uže; komandir posade zasvira u pištaljku, i posle nekoliko sekundi svako jedro se razvija ili savija, već kako kad treba. To je meni isprva izgledalo kao neka čarolija. A zapazite, gospodine Sigreive, da kad negde ima reda i discipline, svaki pojedini čovek dobija svoju ličnu važnost, kao što i svačija nemarnost prema dužnosti koja mu je dodeljena odmah poremeti rad svakog drugog i sve pođe naopako, i uz to odgovornost nesumnjivo pada na onoga ko je kriv. Ako nisam ništa drugo naučio na bojnom brodu, naučio sam bar da što bolje iskoristim vreme i snagu kojima raspolazem.

– Imate potpuno pravo, Redi, morate i nas naučiti da tako radimo, odgovori gospodin Sigreiv.

– Mi imamo tako mnogo posla da skoro i ne znam odakle da počnem, a ipak zasada, gospodine, moramo raditi kako možemo i kad možemo dok malo bolje ne sredimo stvari. Dosad emo dobro radili.

– Šta mislite, šta bi najpre trebalo da radimo, Redi?

– Pa, znate, gospodine, prvi naš posao mora biti da izvučemo čamac na obalu i obezbedimo ga. Nasukaćemo ga na pesak na polovini žala i pokriti ga; jer ja mislim da bi sad bilo opasno ploviti njime na drugu stranu ostrva, gde će more uvek biti nemirno. U stvari, vreme će biti tako nesigurno da se neće moći unapred računati ni sa dva-tri sata mirnog mora.

– U tome se potpuno slažem s vama. Onda, šta ćemo raditi posle toga?

– Pa eto, gospodine, ne smemo ostaviti šatore onde gde su sad, nego ih moramo rasturiti, rasprostreti ih da se osuše, pa ih sklopiti, jer nam vremenom još mogu trebati; a zatim, gospodine, moramo sagraditi poveći magacin za stvari i namirnice, s krovom od palmovog lišća i podom odignutim od zemlje za četiri stope otprilike, te će se tako i ovce i koze moći zakloniti od nevremena. To možemo lako izvesti: moraćemo je zatvoriti sa tri strane, a to ćemo brzo uraditi pomoću grana kokosovih palmi. Sad imamo da napravimo ribnjak i da negde u steni usečemo solanu; ali ćemo to raditi kad ne budemo imali drugog posla. Osim toga imamo još dva posla. Prvo da odemo kroz šumu i pregledamo sve one stvari koje smo ostavili na drugoj strani ostrva, da ih rasporedimo i pripremimo za prenošenje ovamo čim kišno doba prođe. Sem toga moramo malo bolje ispitati ostrvo i utvrditi šta nam ono može dati; jer kao što znate, gospodine, mi zaista još ne znamo ništa o tome. Možda ćemo naći puno korisnih stvari, mnogo voćaka i voća, a nadam se i tvrdo se uzdam da ćemo naći i novu pašu za stoku; jer, znate, ako hoćemo da se ona množi i bude nam od koristi, ne možemo se zadovoljiti hranom koju imamo ovde; naročito ako zasejemo više zemlje, što ćemo verovatno uraditi.

– Slažem se s vama u svemu što ste rekli, Redi, odgovori gospodin Sigreiv. Samo da vidimo kako ćemo raspodeliti naše snage.

– Nećemo ih zasada raspodeljivati, gospodine, ako vam je po volji. Džuno ima dosta posla u kući pored gospođe Sigreiv. Mladi gospodin Viljem, vi i ja prvo ćemo osigurati čamac i skloniti šatore i sav pribor. Posle toga ćemo se baciti na građenje magacina i raditi na njemu kad možemo. Ako Džuno bude imala vremena na pretek, dobro bi bilo da skuplja kokosovo lišće i slaže ga na gomilu za

gorivo; a Tomica će, to znam sigurno, ići s njom da joj pokazuje kako se to radi.

– Jeste, pokazaću joj, reče Tomica i skoči na noge.

– Ne sad odmah, mladi gospodine, reče Redi; nego kad vaša mama bude mogla da je pusti da ide s vama. Hajdemo, gospodine, ne treba propustiti nekoliko časova ovakvog vremena, nastavi Redi, jer će, kako mi se čini, danas biti još kiše. Ako se slažete, gospodine, ja ću prvo otići do šatora po lopate, pa ću ih doneti sobom; posle toga ću doterati čamac do žala i naći se tamo s vama. Vi, mladi gospodine Viljeme, uzmite jedno uže; privežite za točkove jedno dobro breme kokosovog granja i dovucite ga na žal meni u susret.

– To je dosta, Redi, reče gospodin Sigreiv. Hajdemo, Viljeme.

TRIDESET PRVA GLAVA

**Obezbeđenje čamca. – Pecanje ribe. – Bura.
– Uređivanje kuće. – Redijeva istorija. – Uteha.
– Na spavanje.**

Kako su prilikom građenja kuće posekli mnogo palmi, svuda unaokolo je ležalo razbacano puno grana, te Viljem i gospodin Sigreiv brzo nakupiše onoliko koliko im je trebalo. Došavši na žal, videše da je Redi već doterao čamac i pripremio valjke da ga odmah izvuku. I za vrlo kratko vreme čamac je bio odvučen na nekih deset jarda od vode, što je po Redijevim rečima bilo dovoljno. Posle toga lopatama izvukoše pesak svuda ispod njega, tako da čamac upade u pesak do polovine.

Kad su ga posle toga svuda unaokolo zagrnuli peskom sve do ivice, oni ga brižljivo pokriše palmovim granama, na koje nabacaše pesak da ih vetar ne oduva.

– Ne razumem zašto se čamac mora ovako pokrivati, Redi: kiša mu ne bi ništa naškodila, primeti Viljem.

– Ne, mladi gospodine, kiša mu ne bi naškodila, ali sunce bi, kad se ponekad probije, jer ono vrlo jako peče kad se pomoli, te bi se čamac sav raspao u komade.

– Na to sam potpuno zaboravio, Redi, reče Viljem. A šta ćemo sad raditi?

– Pošto imamo još dva sata do ručka, kako bi bilo da vi, gospodine Viljeme, strčite po udice, pa da pokušamo da upecamo koju ribu.

– Pa ne možemo nas trojica pecati sa dve udice, reče gospodin Sigreiv.

– Ne možemo, gospodine, ali kako mladi gospodin Viljem već ume da peca, vi možete ostati s njim, a ja idem da nakupim drva i iverja Džuni za vatru. Jutros je bila na velikoj mucu zbog goriva, bilo je tako mokro, a ako se ranije naslaže na gomilu, ono će se brzo osušiti. Molim vas, gospodine, dobro pazite da labavo držite struk u ruci, jer bi vas riba mogla prevaliti u vodu. Ja sam već upozorio na to mladog gospodina Viljema, ali neće biti zgoreg da ga i vi opomenete, jer je on preterano vatren.

Redi srete Viljema kako se vraća s udicama, pa nađe za umesno da ga podseti na opasnost kojoj se izlagao kad je poslednji put pecao ribu, a zatim ode na posao vukući za sobom dvokolicu, koja više nije bila potrebna na žalu.

Gospodin Sigreiv i Viljem su bili srećne ruke: pre nego što prođe dva sata oni su bili upecali osam velikih riba, koje doneše kući okačene o čaklju kojom su, po Redijevom savetu, vadili ribe iz vode da im se ne bi kidali strukovi. Tomica glasnim uzvicima pozdravi ribu za ručak, pa kako su ih bili nahvatali mnogo, odlučise da se ruča malo kasnije, dok se ne pripravi nešto ribe, jer nisu bili protiv toga da njom zamene usoljenu svinjetinu koja im je bila jedina hrana za taj dan.

Tek što su posedali za sto, kiša poče dobovati po krovu, i posle četvrt sata bura je besnela, a gromovi i munje su bili isto tako strašni kao i dan ranije. Morao je prestati svaki rad van kuće. Gospođa Sigreiv, Džuno i Karolina su uzele svoj ručni rad, jer je trebalo iglom i koncem urediti puno stvari, a Redi brzo nađe posla i za ostale. Gospodin Sigreiv i Viljem su raspredali nekakav debeo palamar, da Redi od njegovih strukova napravi tanju i korisniju užad. Redi se lati svojih mornarskih igala i stade praviti rupice na platnenim zaklonima (koji su bili namešteni na brzu ruku) da se mogu prema potrebi razvlačiti i skupljati, a Tomici dadoše klube zamršenih uzica da ga razmrši, što je on, sit besposličjenja, vrlo strpljivo radio. Čim Redi obesi zavese, on ispod kreveta izvadi veliki zavežljaj, pa otvarajući ga reče:

– Sad ću ukrasiti spavaće odeljenje gospođe Sigreiv: ono mora biti lepše od ostalih.

U zavežljaju je bio brodski steg crvene boje i velika, četvorougaona žuta zastava, na kojoj je krupnim crnim slovima

stajalo ime *Pacifik*. Te dve zastave Redi okači nabrane oko postelje, što joj je davalo vrlo lep i prijatan izgled, a ujedno i prekrivalo grube zidove kućice.

– Ja sam vam zaista mnogo zahvalna, Redi, reče gospođa Sigreiv kad je sve bilo gotovo, to je stvarno vrlo raskošno za ovu kuću.

– To je zasada najbolje za šta se one mogu upotrebiti, reče Redi.

– I ja bih to rekao, reče zamišljeno gospodin Sigreiv.

– Redi, obrati mu se Viljem kad su već bili upalili sveće; vi ste jednom prilikom upola obećali da ćete mi ispričati svoju istoriju; ja bih jako voleo kad biste nam sad pričali malo, da nam prijatnije prođe veće.

– Pa, gospodine Viljeme, obećao sam, i održaću reč. Kad budete čuli moju priču, reći ćete da sam u svoje vreme bio vrlo nepromišljen, što je sasvim tačno; ali ako to vama posluži kao neka opomena, onda će, na svaki način, ipak biti neke koristi od nje.

– Nama će biti vrlo prijatno da je čujemo, reče gospođa Sigreiv.

– E pa onda ćete je čuti, gospođo, reče Redi i počeo pričati svoju priču.

Redijeva istorija

Vi, sasvim prirodno, želite da znate ko su bili moj otac i majka, ali tu se nema mnogo šta pričati. Otac mi je bio kapetan jedne trgovačke lađe koja je saobraćala između Južnog Šildsa i Hamburga, a sirota majka, bog joj dao pokoj duši, bila je kći jednog penzionisanog kapetana narodne milicije, koji je umro dva meseca po njihovom venčanju. Ono malo imanja što je stari gospodin zaveštao mojoj majci dodali su onome što je moj otac već bio uložio u svoju lađu, te je tako on postao vlasnik jedne trećine broda, a dve trećine su pripadale jednom bogatom brodograditelju po imenu Masterman. I tako je moj otac, nešto s prihodom koji je imao od svog udela u vlasništvu lađe a nešto sa svojom kapetanskom platom, važio za prilično imućna čoveka. Gospodin Masterman, koji je mnogo uvažavao moga oca i kome su njegovi naponi i dobro upravljanje lađom donosili lepe pare, prisustvovao je njegovom

venčanju, a kad sam se ja rodio, otprilike godinu dana kasnije, on mi je kumovao na krštenju. Svako je živi mislio da je to za mene povoljna okolnost i čestitao je mome ocu i majci, jer je gospodin Masterman bio neženja od svojih šezdeset godina i bez ikakve bliske rodbine. Istina je da je mnogo voleo novac, ali to je, govorilo se, utoliko bolje, jer ga, kad umre, ne može sobom poneti na onaj svet. Ali ne prođe mnogo pa dođe kraj svim njihovim zemaljskim shvatanjima, jer godinu dana posle moga rođenja moj otac se utopi u moru, a s njim sam znao ko se to u vodi bori sa smrću. Ili, i lađa i sva njena posluža, i moja majka, tek u svojoj dvadeset drugoj godini, odjednom se nađe kao udovica s detetom skoro još na sisi.

Mislilo se da će moja majka ipak imati dovoljno sredstava za život, pošto je lađa bila osigurana na dve trećine svoje vrednosti; ali, na opšte iznenađenje, gospodin Masterman je uspeo da proturi tvrđenje da su bile osigurane samo njegove dve trećine lađe.

– A šta je to osiguranje? upita Viljem.

– Osiguranje, dragi moj sine, znači uplaćivanje izvesne sume novca ustanovi koja se zove osiguravajuće društvo da bi se, u slučaju da lađa ili tovar propadnu ili budu oštećeni, vlasnicima broda ili tovara nadoknadila pričinjena šteta. Uplaćivanje je srazmerno opasnosti kojoj se brod izlaže. Na primer, za vreme rata plaća se deset od sto – to jest deset funti za svakih sto funti osiguranja. Ako se uzme da želiš da neku lađu i tovar osiguraš na hiljadu funti i da se za to traži deset od sto, onda bi osiguravajućem društvu imao da platiš sto funti, ako lađa i tovar srećno stignu kući; a ako, naprotiv, lađa propadne, osiguravajuće društvo ima da plati osiguranu sumu od hiljadu funti. Je si li razumeo?

– Jesam, razumeo sam, tata. Samo ne razumem kako osiguravajuće društvo može da zaradi nešto na tome; jer za vreme rata mnoge lađe propadaju ili bivaju zarobljene, te ono ima da plaća velike sume.

– Moraš imati na umu da na svaku lađu koja bude zarobljena ili propadne dolazi pedeset i više njih koje se srećno vrate, i kako svaka od njih kad se vrati plaća osiguravajućem društvu svoje osiguranje, to je onda unosan posao, a u stvari i mora biti tako, jer inače ne bi bilo toliko osiguravajućih društava. Molim vas, Redi, da izvinite što sam vas prekinuo.

– Ne mari ništa, gospodine Sigreive, ne treba nikako propuštati priliku da se mladež pouči, a vi ste u stvari ovoga puta poučili i stare, jer ni meni ta stvar nije bila tako jasna kao što mi je sad. Dakle, gospodine, u ono vreme se nije moglo lako reći da li je tvrđenje gospodina Mastermana tačno ili nije; samo znam da je sav svet povikao: „Sramota!“ i da je Masterman mnogo kriv ako je opljačkao udovicu. Posledica svega toga bila je da je moja majka imala malo ili nimalo sredstava za život; ali je našla prijatelje koji su joj pritekli u pomoć, a radila je ručne radove, te je nekako izlazila nakraj dok nisam navršio osam ili devet godina.

– A zar vaš kum, gospodin Masterman, nije pritekao u pomoć vašoj majci? – upita gospodin Sigreiv.

– Ne, gospodine, izgleda čudno da se to kaže, ali nije, a to je valjda i navelo svet da još više govori o tome. Ja držim da ga je ta povika, koju je on morao čuti i koju je pripisivao mojoj majci, odvratila od nas. A možda je tome bila uzrok i njegova savest, jer čovek nikad ne voli one o koje se ogrešio, zato što se ljuti na njih, mesto da se ljuti na sebe sama.

– Na žalost, u tim vašim rečima ima mnogo istine, primeti gospodin Sigreiv, ali je ipak čudno što nije ništa učinio.

– Bilo je vrlo čudno, gospodine, bar je tako izgledalo u ono vreme. Ali je on mnogo voleo novac, a i ljutile su ga primedbe i pričanja koja su se prenosila o njemu. Nego da nastavim, gospodine: ja sam bio snažan, živahan i hrabar dečko, a kad god sam mogao da pobegnem od majke ili iz škole, uvek bih se našao na obali ili na nekoj lađi, jer me je uvek, prirodno, privlačilo sve što je bilo u vezi s morem. Leti sam po pola dana provodio u vodi i bio sam vrlo dobar plivač. Moja majka je opazila moju sklonost prema tom pozivu i činila je sve što je mogla da moje misli uputi u drugom pravcu. Pričala mi je o opasnostima i tegobama kroz koje mornari prolaze, pa bi uvek završila smrću moga oca i potokom suza.

Naša priroda je zaista izopačena, što sam često slušao da sveštenik govori; jer mi se čini da uvek volimo da radimo ono što nam se kaže da ne treba raditi. Da me majka nije stalno odvrćala od odlaska na more, ja zaista mislim da bih možda ostao kod kuće. Kad sam bio dete, bio sam po prirodi ohol. Mislim da mi je to ostalo od oca, jer je moja majka, jadnica, bila prilično skromna.

Nisam nikako mogao trpeti da neki drugi dečko uradi nešto što ja ne bih mogao, pa sam se često suviše nepromišljeno zaletao samo da postignem nešto što drugi dečaci ne bi smeli da urade, te je bilo pravo čudo, kao što je i ceo svet govorio, kako nisam stotinu puta platio glavom. Moja jadna majka je neprestano slušala o ponekoj opasnosti u koju sam zapadao, pa bi me prvo grdila, a zatim preklinjala da ne budem tako nepromišljen i drzak; posle bi otišla u svoju sobu, molila se bogu i plakala, jer sam joj ja bio jedina nada i uteha i sve što ju je vezivalo za ovaj svet. Kasnije sam često mislio o tome kako mora da sam bio sebičan i bez osećanja. Bio sam suviše mlad, te nisam znao koliko sam joj bola pričinjavao i kolike su je strepnje i brige morile, a sve samo zbog mene. Deca to ne mogu da osete, jer kad bi mogla, ona bi drukčije postupala, pošto ljudsko srce postane grubo tek kad čovek odraste.

– Ja se slažem s vama, Redi, reče gospodin Sigreiv. Kad bi deca stvarno znala koliko njihovi roditelji pate kad se ona rđavo vladaju i koliko se plaše pred svakim dokazom njihovog nevaljalstva, ona bi bila mnogo bolja.

– Mi za to saznajemo, gospodine, tek kad je suviše kasno, nastavi Redi. E pa eto, meni je bilo jedva nešto više od devet godina kad se jednog vetrovitog dana, kad je more bilo uskomešano, usled jakog trzanja iznenada prekinuo palamar kojim je jedna lađa bila privezana za gat, a prekinuti komad tako ošinio nekog čoveka koji je stajao na samom rubu gata da ga je oborio u more. Ja sam čuo viku i video kako mu ljudi sa gata i s lađe dobacuju užad, ali ih on nije mogao dohvatiti, jer u stvari nije bio dobar plivač, a voda je bila vrlo nemirna. Ja sam odmah zgrabio kraj jednog užeta koje su ljudi baš tad izvlačili i skočio s gata u more.

Iako sam bio još mlad, plivao sam kao riba, pa sam mu tutnuo uže u ruku baš kad je hteo da potone. On se uhvatio za uže onom grčevitom snagom kojom se davljenici obično hvataju za sve što im dođe do ruku, te su ga tako ljudi dovukli do drvenih stubova gata, a malo kasnije doplovio je i čamac spušten sa zadnjeg dela jedne lađe, te nas je obojicu izvadio iz vode. Odveli su nas u jednu gostionicu i stavili nas u suve postelje dok nam se ne pošlje suvo odelo, i ja sam tek tada doznao da je čovek koga sam spasao glavom moj kum gospodin Masterman. Svi su me na sav glas hvalili, pa iako možda ne bi trebalo da ja to kažem, a ja to zaista ne govorim iz puke sujete,

to je stvarno bio smeo podvig za tako mladog dečka kakav sam ja bio u ono vreme. Mornari su me odveli kući majci u nekakvoj svečanoj povorci, a ona je, sirotica, čuvši šta sam uradio, stala da me grli, i grlila me je sve iznova, čas se radujući što sam ostao živ, a čas gorko plaćući pri pomisli na opasnost kojoj sam se izložio i na verovatnoću da će me taj moj neustrašivi duh odvesti u još veće pogibelji.

– Ali vas nije grdila što ste to uradili?

– O ne, nije, mladi gospodine Viljeme, osećala je da sam izvršio dužnost prema svome bližnjem, pa je u srcu možda osećala i da sam zlo platio dobrim; ali nije to rekla. Sutradan gospodin Masterman nas je posetio! Nema zбора da je izgledao smešan i u neprilici kad je zatražio da vidi svoje kumče za koje tako dugo nije mario. Moja majka, koja je osećala od kolike bi mi koristi on mogao biti, dočekala ga je vrlo ljubazno; međutim ja sam često slušao o tome kako on nije hajao za mene i moju majku i o njegovom verovatno nepravednom postupku prema mome ocu, te sam ga žestoko zamrzeo, i zato sam vrlo hladno primio sve njegove korake da se zbližimo. Bilo mi je milo što sam ga spasao; ali, iako u ono vreme nisam mogao sasvim tačno odrediti svoja osećanja, bilo me je stid da kažem da moje zadovoljstvo ne potiče toliko iz činjenice što sam učinio jedno dobro delo, koliko iz osećanja da sam zadovoljio svoju želju za osvetom time što sam zadužio čoveka koji je rđavo postupao prema meni. To je osećanje poticalo iz moga ponosnog duha, koji moja majka nije mogla obuzdati. I tako je, kao što vidite, gospodine Viljeme, u onome što sam uradio bilo malo moje lične zasluge, pošto sam se posle toga podavao osećanjima koja je trebalo savladati.

– Ja mislim, Redi, da se u sličnim okolnostima ni ja ne bih mogao uzdržati da ne osećam to isto, reče Viljem.

– Kad sam spasavao Mastermana, nastavi Redi; ja nisam znao da je to on, pa je pitanje i da li bih ja svoj život izložio opasnosti da sam znao ko se to u vodi bori sa smrću. Ili, i da sam to učinio potpuno svesno, ne bi li to opet bilo iz istog osećanja kojem sam se podavao i pošto sam ga spasao – iz želje da mu se osvetim za njegovo postupanje, jer nema slađe osvete nego neprijatelja zadužiti dobrim delom?

– Vi, Redi, suviše zalazite u tančine kad tako razlažete svoja osećanja, reče gospodin Sigreiv, i mislim da niste mnogo pravedni prema sebi samom.

– Ljudsko srce je varljivo i preko svake mere zlobno, gospodine, odgovori Redi. Osećanje koje me je podstaklo na to delo bilo je dobro, ali ono kojem sam se kasnije podao oduzelo je svaku vrednost mome postupku. Ja ovim iskazujem nešto što smatram za istinu, a star čovek kao što sam ja može da posmatra prošlost bez pristrasnosti, ali ne i bez kajanja. Nego, gospodine, da nastavim svoje pričanje. Gospodin Masterman se zadržao u poseti vrlo kratko vreme. Rekao je mojoj majci da će se odsad on brinuti o meni i uvesti me u posao brodograditelja čim budem svršio školu, a da će do toga vremena snositi sve troškove za mene. Moja sirota majka mu je mnogo zahvaljivala i lila suze radosnice, a kad je gospodin Masterman otišao, ona me je zagrlila i rekla da je srećna što ću sad imati svoj posao na kopnu, a neću ići na more. Ovde moram odati gospodinu Mastermanu zasluženno priznanje: održao je reč i stalno je slao novac mojoj majci, te je sad postala vesela i raspoložena i svi su joj čestitali, a ona je mene mazila i govorila da se samo mojom zaslugom izvukla iz onog očajnog položaja.

– Kako je to vama moralo biti milo, Redi! reče Viljem.

– Jeste, gospodine, bilo mi je milo, a i ponosio sam se. Ali, kako izgleda čudno kad se to kaže, nikako nisam mogao savladati odvratnost prema gospodinu Mastermanu: suviše sam dugo u duši gajio to osećanje. Nisam mogao podneti da mu moja majka bude zbog nečega obavezna niti da on plaća za moje školovanje. To je vređalo moj nerazumni ponos, ma da sam bio tako mlad; pa iako je moja majka bila vrlo srećna, ja nisam. A pored toga, kako su me bili poslali u bolju školu, te sam morao da budem u njoj sa drugim dečacima, ja više nisam mogao da trčkaram oko gatova i da idem na brodove, kao ranije, te sam tako bio lišen svih svojih ranijih uživanja. Onda nisam shvatao, kao sad, da je sve to bilo za moje dobro, nego sam postao nezadovoljan i nesrećan prosto zato što sam morao da vodim računa o svom učenju i nisam više mogao raditi šta hoću. Upravnik škole se tužio na mene, i gospodin Masterman je dolazio i dobro me izgrdio. Ja sam postao neposlušan, te sam bio kažnjen po želji gospodina Mastermana. To

me je još više razdražilo protiv njega, te sam odlučio da pobeegnem i odem na more. Vidite, mladi gospodine Viljeme, ja sam jako grešio, a to će biti slučaj i sa svim dečacima koji su svoje glavi i oholi, i misle da sve znaju bolje od onih koji vode brigu o njima. A sad samo razmotrite, gospodine Viljeme šta sam ja po svoj prilici izgubio svojim ludim postupkom. Kažem po svoj prilici, jer niko ne može izračunati ni predvideti šta će se dogoditi. Ali, koliko se moglo suditi po svim izgledima, bilo je vrlo verovatno da ću dobiti sasvim temeljno obrazovanje, da ću naslediti gospodina Mastermana u njegovim poslovima i, vrlo moguće, dobiti njegovo veliko bogatstvo, tako da bih danas bio bogat i lepo obrazovan čovek, okružen svakom udobnošću i raskošom koji život može da pruži; možda i s dobrom ženom i mnogom decom oko sebe, što bi me činilo još srećnijim, umesto da budem ovo što sam sad: siromašan, iznuren mornar na pustom ostrvu. Ja vam to naglašavam, mladi gospodine Viljeme, da vam pokažem kako jedan pogrešan i nepromišljen korak mladeži može da utiče na sve njene izgleda u životu, i mesto da joj pruži mogućnost da brodi rekom Blagostanja, pušta je da se bori protiv matice Nedaća, kao što je bio slučaj sa mnom.

– To je zaista dobra pouka, Redi, reče gospodin Sigreiv.

– Jeste, ali to ne znači da se ja žalim na svoju sudbinu, iako se kajem zbog zablude koje su me dovele do nje.

– Vaše nedaće su se ipak pokazale kao neizmerna blagodet za nas, Redi; primeti gospođa Sigreiv. Jer da vi niste onda otišli na more i da niste bili na lađi kad nas je posluga napustila, šta bi bilo s nama?

– Pa, gospođo, ima izvesne utehe u pomisli da je star i iznuren mornar kao što sam ja korisno poslužio. Možda bi, gospođo, bilo bolje da ja sad prekinem priču, pošto je ovo naše obično vreme za leganje, pa da svoje pričanje nastavim sutra uveče.

– Kako vam je volja, reče gospodin Sigreiv. – Dragi Viljeme, donesi Sveto pismo.

Čim se završi večernja molitva, oni navukoše pregradnu zavesu, pa uskoro svi polegaše i zaspashe.

TRIDESET DRUGA GLAVA

Nalaženje živine. – Živinarnik. – Redijeva istorija.

Sutra ujutru meketanje jaradi ih probudi ranije nego obično. Vreme je opet bilo lepo i sunce je jasno sijalo, te Redi istera napolje crnu Neni i njen porod.

Pojedoše odličan doručak od pržene ribe, pa onda gospodin Sigreiv, Redi i Viljem odoše na rad: prva dvojica rasturiše šator i rasprostreše platno po zemlji da se dobro osuši, a Viljem ode da traži živinu, koju već dan-dva nisu nikako videli. Pošto ju je jedno pola sata tražio po šumi kokosovih palmi, on ču kako petao kukuriče i malo kasnije nađe je svu. Stade joj bacati zrna graška koja je poneo sobom, jer su bili rešili da štede ječam i pšenicu, pa da ih poseju čim budu iskrčili malo više zemlje; a ako bi im posle ponestalo brašna, na drugoj strani ostrva su imali još nekoliko buradi, koja su spasli kad se lađa raspala, te im prema tome ono nije bilo od hitne potrebe. Živina koja je bila prilično gladna, pođe kući za Viljemom, gde je on i ostavi, pa ode da se pridruži Rediju i ocu.

– Onda, gospodine Viljeme, ja mislim da sad, pošto smo rasprostrli šatore, možemo, ako gospodin Sigreiv nema ništa protiv toga, pregnuti na posao da sklepamo živinarnik. To nam neće oduzeti više od jednog dana, a živina će onda imati krov nad glavom. Sasvim blizu kuće ima četiri vrlo debele kokosove palme: sagradićemo ga pod njima i tako ćemo obaviti jedan važan posao.

Gospodin Sigreiv se saglasi, te se odmah svi dadoše na posao. Bilo je ostalo puno pritki i vršaka kokosovih palmi posečenih za građenje kuće, te ih oni prikovaše za stabla one četiri palme tako da

su činile jedan četvorougao, pa zatim dodadoše poprečne gređice za nagnut krov.

– E sad, gospodine, ovo je samo skelet; prvo ćemo unutra preprečiti tri-četiri motke na kojima će živina stajati, pa ćemo onda strane zatvoriti i krov pokriti kokosovim granama. Nego, eno, Džuno već unosi ručak, pa ćemo ostaviti da to kasnije dovršimo.

Pošto ručaše, oni nastaviše rad: gospodin Sigréiv je prikupljao grane, dok su Viljem i Redi radili na zidovima i krovu, i tako je živinarnik bio gotov još i pre nego što se spustio mrak. Viljem namami živinu u njega, opet pomoću suvog graška, pa onda ode.

– Živina će sad, gospodine, i sama ulaziti unutra; a ja ću kasnije, kad budem imao vremena, namestiti neka vrata na ulazu. Mislim da se gospođici Karolini može poveriti staranje o živini i pilićima kad ih bude.

– Da, to će biti njena dužnost, reče Viljem; ona će se obradovati kad čuje da će biti gospodarica kokošinjca. A sad mislim da bi bilo dobro da smotamo šatorsko platno. Danas smo imali divan dan, a sutra možda nećemo imati tu sreću.

– Imate pravo, mladi gospodine, sad ćemo ga saviti i skloniti ispod postelje, tamo ima dovoljno mesta. Dok oni saviše platno i dok Viljem dovede kozu s jaradima, sunce zađe, te svi uđoše u kuću. Zamoliše Redija da nastavi svoje pričanje, koje on i započe ovim rečima:

– Sinoć sam vam rekao kako sam odlučio da pobegnem iz škole i odem na more, ali vam nisam kazao kako sam to izveo. Nisam imao prilike da izađem iz škole neopažen, sem pošto svi dečaci poležu. Soba u kojoj sam spavao bila je na najvišem spratu. Znao sam da su sva vrata zaključana; ali je na tavanu bila badža kroz koju se izlazilo na krov, čija su vratanca iznutra bila zašipljena. Do nje se dolazilo jednim lestvicama, te sam se rešio da umaknem tim putem. Ustao sam čim su ostali dečaci pospali, tiho se obukao i izišao iz sobe.

Mesec je sijao jasnim sjajem, i to je bila prava sreća za mene, te sam bez ikakvog šuma došao do badže. Imao sam malo muke dok sam otvorio vratanca, što je bilo teško za dečka mojih godina; ali sam najzad ipak uspeo da to uradim i dospeo sam na krov kuće. Stojeći u oluku, bacio sam pogled unaokolo: u luci su se videle lađe, a u daljini more, i ja osetih kao da sam već slobodan. Zaboravlja

sam da mi još ostaje da se spustim na zemlju. Najzad sam se počeo osvrtnuti oko sebe da vidim kako ću to uraditi, pa pošto sam prošao nekoliko puta tamo i ovamo, odlučio sam da siđem niz jedan oluk koji se spuštao sve do zemlje, a bio dovoljno odmaknut od cigala u zidu, tako da sam ga mogao obuhvatiti svojim malim prstima. Uz to sam bio lak kao perce i gibak kao mačka. Prešao sam preko venca, pa pošto sam se rukama i kolenima čvrsto pripio uz oluk, skliznuo sam naniže i srećno dospeo do zemlje.

– Pravo je čudo kako niste slomili vrat, Redi, primeti gospođa Sigreiv.

– Zaista je čudo, gospođo. Ja sad često mislim o tome, ali sam onda mislio samo o svojoj samovoljnoj ludoriji. Čim sam se spustio dole u jednu leju sa cvećem, požurio sam se prema ulaznoj kapiji, popeo se na nju i prebacio se na drugu stranu, na put. Bio sam gologlav, jer su nam sve kape visile dole u učionici, ali nisam nimalo mario za to. Pošao sam što sam brže mogao prema pristaništu, a kad stigoh na gat, videh da je jedna lađa razvila gornja jedra i da se sprema da iskoristi oseku koja je tek bila počela. Ljudi su pevali. „Hej složno, hej!“ dižući sidro, a ja, dok sam tako stajao i posmatrao, skoro rešen da smesta zaplivam prema lađi, spazih da se jedan čovek otisnuo od nje u malom čamcu i da vesla iz ruke prema jednom mestu malko više na obali, gde je bio privezan jedan njen palamar. Ja potrčah onamo i stigoh pre nego što on baci užu u vodu, pa bez ijedne reči skočih u čamac.

– Šta ti tražiš, mali? upita me mornar.

– Hoću da idem na more, rekoh ja ne dižući; vodite me na brod, lepo vas molim!

– Zaista, reče on, ja sam čuo da kapetan kaže kako mu treba šegrt, te možeš poći.

„Odveslao je onim jednim veslom iz ruke natrag do lađe, i ja se popeh preko ograde.

– Ko si ti? upita me kapetan.

Ja mu ispričah, kako želim da idem na more.

– Mnogo si sitan i mlad.

– Bogme nisam, odgovorih ja.

– A zar misliš da ćeš smeti da se pužeš uz katarku?

– Pokazaću vam da vidite, odgovorih ja i stadoh se verati uz užad hitro kao mačka dok se ne popeh do najvišeg križnjaka.

Kad se spustih na palubu, kapetan reče:

– E, bogme, rekao bih da će od tebe biti spretan mornar, zato ću te primiti, a čim stegnemo u London, upisaću te kao šegrt. Gde ti je kapa?

– Ostavio sam je, odgovorih ja.

– Ne mari ništa; crvena noćna kapa je nešto još bolje, reče kapetan, pa siđe u kabinu i donese mi je.

Lađa, koja je bila obična ugljarica, uskoro krenu iz pristaništa, i pre nego što svanu, ja se nađoh na prostranom okeanu, koji je otada imao da mi bude kuća i dom.

Čim se žurba i zbrka stišaše, kapetan, koji mi se činio grub i surov čovek, stade me ispitivati. U samoj stvari, još i pre nego što je taj dan protekao, ja sam se već bio pokajao zbog koraka koji sam učinio, a kad u toku te noći sedoh, sav mokar i promrzao, na neka stara jedra, meni prvi put sinu u glavi pomisao na majku i na očajanje koje sam joj pričinio, i ja gorko zaplakah. Ali je tada već bilo suviše kasno. Ja sam bio jedinac; majka nije imala nikog drugog sem mene koga bi volela, i srce joj je prepuklo zbog toga. Bedno oduženje, gospodine Viljeme, za svu njenu brigu, staranje i dobrotu. Neka mi bog oprost!“

Stari Redi prekide pričanje za nekoliko trenutaka, a za to vreme ostalo društvo je ćutalo. Viljem, koji je sedeo kraj svoje majke, okrete joj se i poljubi je.

– Uživam kad vas vidim kako to činite, mladi gospodine Viljeme, reče Redi. To mi kazuje da niste tek onako slušali moju priču, a taj vaš poljubac meni izgleda kao pečat koji jemči da nećete nikad napustiti svoje drage roditelje.

Jedna suza se skotrlja niz obraz gospođe Sigreiv kad svome sinu uzvрати poljubac.

– Sad bih prekinuo pričanje, ako je po volji, reče Redi. Ne priča mi se više. Srce mi je puno tuge dok se sećam tog svog ludog i nevaljalog postupka. Gospodine Sigreive, nastavi Redi, pošto je već vreme za spavanje, ja ću vam, ako izvolite, dodati Sveto pismo.

Gospodin Sigreiv pročita odeljak iz Svetog pisma za koji ga je Redi molio i završi jednom kratkom molitvom, pa posle toga svi odoše da legnu.

TRIDESET TREĆA GLAVA

**Razmišljanja. – Početak građenja magacina.
– Tomica u nemilosti. – Nalaženje naprstka.
– Tomica dobija oproštaj. – Redijeva istorija.**

Sutradan je svanulo lepo jutro, i čim su svršili s doručkom, oni odvuče dvokolice do bazena za kornjače, pa pošto je Redi pomoću šiljate motke sa zupcem, pripremljene naročito za ovu svrhu, probio jednu od najvećih kornjača, izvukli su je na obalu, privezali je za osovinu i odvuče je kući. Pošto je ubila kornjaču i raščerečila je, Džuno, po Redijevim uputstvima, odabra delove potrebne za čorbu, a kad lonac već bi pristavljen na vatru, gospodin Sigreiv, Redi i Viljem krenuše s velikom testerom i sekiricama da počnu obarati kokosove palme za građenje magacina, u koji je trebalo skloniti stvari i namirnice ukoliko budu mogli da ih donesu s onog drugog kraja ostrva.

– Ja nameravam da nam on bude i sklonište u slučaju opasnosti, gospodine Sigreive, reče Redi; pa sam zato i izabrao ovaj gusti deo šume nedaleko od kuće, a ako do njega prokrčimo vijugavu stazu, magacin će biti potpuno sakriven od pogleda; ali stazu ćemo morati napraviti tako široku da njome mogu prolaziti dvokolice, a panjeve i korenje drveća koje ćemo poseći moramo potpuno iskopati, jer bi inače oni privukli pažnju. To ne znači da ja mislim da će nam to sklonište biti potrebno; ali je to ipak jedna predostrožnost koja nije na odmet, pošto nam neće zadati mnogo naročitog posla.

– Slažem se s vama, Redi, odgovori gospodin Sigreiv, ne može se unapred reći šta sve može da bude.

– Znaite, gospodine, onako među nama rečeno, urođenici u ovom delu sveta često imaju običaj da u svojim činovima idu od

jednog ostrva do drugog, prosto zato da traže kokosove orahe. Ja ne znam da li su susedna ostrva naseljena ili nisu, ali je to ipak verovatno, a mi ne možemo znati kakvu narav ti ljudi mogu imati. Ja to kažem vama, ali će biti dobro da vi o tome ništa ne govorite gospođi, jer se ona može plašiti. Mladi gospodine Viljeme, uveren sam da ni vi nećete ništa govoriti.

– O, neću; ja ne bih govorio ništa što bi moglo zadati strah mojoj majci, u to možete biti sigurni, Redi.

– Sad smo blizu tog mesta, gospodine. Vidite, kad pređemo preko ove uzvišice na mestu gde je drveće tako zbijeno, zemljište se spušta, a to će nam pomoći u prikrićivanju zgrade. Čini mi se da je to blizu baš ovoga mesta gde sad stojimo, jer se nalazimo na dve trećine puta u udolicu, a nagib je i više nego dovoljan za oticanje vode.

– Koliko smo daleko od kuće, Redi? Sigurno nismo mnogo?

– Ja mislim da nema ni sto pedeset jarda u pravoj liniji, ali će put krivudati, te će biti dvaput toliko.

– Onda smatram da će ovo mesto biti dobro, te što pre počnemo, to bolje.

– Ja ću obeležiti drveće koje treba da ostane, gospodine, kao i ono koje treba poseći, tako da ostanu stabla visoka četiri stope. Gospodine Viljeme, hoćete li, molim vas, da uzmete drugi kraj kanapa?

Čim su smislili plan građevine, sekire i testere zaigraše i drvo po drvo poče padati. Radili su naporno do ručka i nije im nimalo bila mrska pomisao da će sesti za bogatu trpezu s čorbom od kornjače.

– Dragi moj Viljeme i ti, Sigreive, ala ste se strašno zagrejali! reče gospođa Sigreiv. Ne treba da radite tako naporno.

– Čovek se mora dobro zagrejati kad obara drveće, mama, reče Viljem, a naporan rad ne škodi nikom, naročito ako se hrani čorbom od kornjače. Jako smo gladni, te ćemo učiniti čast Džuninom kuvanju. A šta je s tobom Tomice?

– Tomica i ja se ne slažemo, odgovori gospođa Sigreiv. Ja sam jutros imala svoj naprstadak i počela sam da šijem, kad me Džuno odazva napolje. Karolina je pošla sa mnom, a Tomica je ostao u kući. Kad sam se vratila, našla sam ga napolju, a kad sam nastavila rad,

nisam mogla naći svoj naprstak. Pitala sam ga da li ga je on uzimao, a on mi je rekao da će ga tražiti. I zaista ga je tražio i govorio da ga ne može naći. Pitala sam ga nekoliko puta da ga nije odneo nekuda, a on je neprestano govorio da će ga on posle naći. Uverena sam da ga je on uzeo, ali on neće da kaže da li jeste ili nije. I zato ja za čitavo pre podne nisam ništa uradila.

– Jesi li uzeo naprstak, Tomice? upita gospodin Sigreiv ozbiljno.

– Ja ću ga već posle naći, tata.

– To nije nikakav odgovor. Jesi li uzeo naprstak?

– Naći ću ga posle, tata, reče Tomica plačnim glasom.

– Eto, to je sve što mi je odgovarao, reče gospođa Sigreiv.

– E onda neće dobiti ništa za ručak dok se naprstak ne stvori, reče gospodin Sigreiv.

Kad ću tu odluku, Tomica udari u plač. Džuno se pojavi s čorbom od kornjače, koja je vrlo ukusno mirisala, i kad oni očitawe molitvu i počewe jesti, Tomica stade još jače plakati. Svi su bili vrlo gladni, i Viljem podnese svoj tanjir da mu po drugi put sipaju; no ne prođe mnogo otkako ju je počeo jesti, kad on zavuče prst u usta i izvadi nešto.

– Gle, majko, evo naprstka u mojoj čorbi! uzviknu on. Zamalo ga nisam progutao.

– Onda nije nikakvo čudo što je govorio da će se naprstak naći, reče Redi smešewi se. Valjda je mislio da će ga on upecati u čorbi koja ostane posle ručka. Pa, gospođu Sigreiv, ja ne mislim da kažem da je Tomica dobar dečko, ali ipak, iako nije hteo da kaže gde je naprstak, nije ništa ni slagao o tome.

– Ne, nije lagao, reče Viljem. Ja mislim da će mu tata oprostiti ako zamoli za oprostaj, sad kad se naprstak već našao.

– Hodi ovamo, Tomice, reče gospodin Sigreiv. Reci mi zašto si metnuo naprstak u čorbu?

– Hteo sam da je probam. Hteo sam da napunim naprstak, ali me je čorba opekla, pa sam ispustio naprstak.

– Pa dobro, jedan naprstak čorbe svakako nije mnogo, primeti Redi. A zašto nisi kazao mami gde je naprstak?

– Bojao sam se da će mama prosuti svu čorbu, pa je neću dobiti za ručak.

– A, dakle, to je bio razlog, je l'? E pa, moj mladiću, rekao sam da nećeš dobiti ništa za jelo dok se naprstak ne nađe, a pošto se našao, možeš dobiti ručak; ali ako još ikad ne htjedneš da odgovoriš na neko pitanje, kazniću te mnogo strožije.

Tomica je bio sav srećan što se pridika svršila, a još srećniji zbog tanjira čorbe od kornjače. Pojeo je jedan tanjir i, zatraživši drugi, rekao:

– Tomica neće više nikad metnuti naprstak u čorbu; drugi put će metnuti limeno lonče.

– Gos'n Tomica ne treba ništa metne, reče Džuno, koja je ručala pored njega; jedan dan se opariš celo telo, ti lakomo dečko!

Posle ručka oni opet odoše na posao, i vratiše se kući tek posle sunčeva zalaska.

– Oblaci se brzo gomilaju, gospodine, primeti Redi. Noćas ćemo imati kiše.

– I mene je strah da hoćemo; ali sad to možemo i očekivati, Redi.

– Tako je, gospodine; a vremenom ćemo je imati i po nekoliko dana bez prestanka.

– Redi, reče gospođa Sigreiv, ako niste suviše umorni, možda ćete nam pričati dalje svoju istoriju?

– Na svaki način, gospođo, ako vi to želite, odgovori Redi. Kad sam sinoć prekinuo pričanje, bio sam na ugljarici, na putu za London. Imali smo vrlo povoljan vetar i brzo smo plovili. Meni je bilo vrlo mučno sve dok nismo došli do Nore, a tada mi je bilo bolje, pa sam se, kao što možete i zamisliti, čudio živom saobraćaju i ogromnom broju lađa koje su išle uz i niz reku. Ali mi se nije nikako dopadao moj kapetan. Bio je vrlo strog i surov prema ljudima; a šegrt koji je bio na brodu rekao mi je da se ne upišem kao šegrt kod ovog kapetana, nego da pobegnem i pređem na drugu lađu, jer će me on tući celog dana i postupati prema meni isto onako rđavo kao i prema njemu. Ja sam znao da on govori istinu, jer ga je kapetan tukao nogama i šamarao po dvadeset puta na dan. Ljudi su mi govorili da on ne radi to isto sa mnom zato što se boji da ja neću

hteti da budem njegov šegrt, ali da će, čim budem potpisao ugovor, i sa mnom postupati na isti način.

– A šta je to ugovor, tata? upita Viljem.

– Kad neko momče želi da nauči zanat, Viljeme, razume se da ga neko mora poučavati. Kad bi to momče, čim nauči zanat, moglo da ostavi čoveka koji ga je naučio tome zanatu, pa da radi za nekog drugog, nijedan zanatlija ne bi pristao da primi nekog dečka da ga poučava, jer bi mu sav trud bio uzaludan. U toku prve dve godine, dok momče uči zanat, ono, razume se, svome majstoru koristi malo ili nimalo. Ugovor je, prema tome, kao neki sporazum između zanatlije ili onog ko obučava i dečakovih roditelja, crkvene opštine ili staratelja, kojim se dečak obavezuje da će određeni broj godina služiti kod svog majstora, tako da u toku godina posle učenja zanata da izvesnu naknadu svome majstoru za troškove i trud koje je on oko njega imao u početku. U ugovoru majstor pristaje da šegrtu hrani i odeva, kao i da podmiruje druge njegove potrebe za vreme šegrtovanja, a dečko se obavezuje da će raditi za majstora u toku svih godina šegrtovanja, pa pošto odsluži rok, on može slobodno raditi za sebe. Dečaci koji idu na more postaju ugovorom vezani šegrti na isti način kao i dečaci koji uče zanat na kopnu.

– Hvala, tata, odgovori Viljem. Sad, Redi, molim vas, nastavite.

– Pa eto, gospodine, rešio sam se da ne ostanem na ugljarici, a kako je kapetan bio izašao na kopno, imao sam dovoljno vremena da se osvrnem oko sebe. U reci je ležala jedna velika lađa spremna da otplovi. Ja se upustih u razgovor s dvojicom dečaka koji su bili u čamcu pri dnu njenih lestvica, i oni mi rekoše da im je na njihovom brodu vrlo lepo, i da su kapetanu potrebna još dva-tri šegrti. Ja se popeh s njima na lađu i ponudih se njihovom kapetanu. Kapetan me je dugo ispitivao, a ja sam mu govorio istinu i rekao mu zašto ne volim da ostanem na ugljarici. On pristade da me primi, te odoh s njim na obalu, potpisah ugovor i dobih od njega dovoljno odela, i posle dva dana otplovismo za Bombaj i Kinu.

– Ali ste valjda pisali majci, Redi? reče Viljem.

– Jesam, gospodine, pisao sam, jer je kapetan želeo da to uradim, pa je i on pri dnu dodao nekoliko redova da je uteši; ali to pismo, koje sam ja poslao na kopno po kuvaru, nije, po nesreći, nikad stiglo. Ne znam da li ga je kuvar izgubio ili je zaboravio da ga

preda na poštu pre nego što je lađa otplovila, pa ga onda pocepao; tek, kako sam kasnije saznao, ono nije nikad dospelo do ruku moje majke.

– Pa nije vaša krivica što pismo nije srećno stiglo, reče gospođa Sigreiv.

– Ne, gospođo, to nije moja krivica, ali sam ja bio kriv za ono što sam pre toga učinio.

– Ne govorite više o tome delu svoje istorije, Redi, nego nam kažite šta se dogodilo pošto ste otplovili za Istočnu Indiju.

– Neka bude po vašoj volji. Ja sam nesumnjivo bio bistar i okretan za svoje godine, te sam zbog toga, a i zato što sam bio tako mali, ubrzo postao opšti ljubimac na brodu, naročito kod gospođa koje su putovale. Srećno smo stigli u Bombaj, gde se naši putnici iskrcše na kopno, a posle tri nedelje otplovismo kroz Moreuze, pa za Kinu. Bilo je to vreme rata, te su nas često gonili francuski gusari. Međutim kako smo imali dobru poslugu i dosta topova, nijedan se nije usudio da nas napadne, te smo srećno stigli u Makao, gde smo iskrcali tovar i utovarili čaj. Morali smo neko vreme čekati na pratnju bojnih brodova, pa smo onda otplovili za Englesku. Dok smo plovili naspram obale Il de Frans, pratnja bojnih brodova se rasturila za vreme jedne bure, a tri dana kasnije jedna francuska fregata¹⁹ ustremi se na nas, pa pošto smo izmenjali s njom nekoliko topovskih plotuna, morali smo spustiti zastavu u znak predaje. Na našu lađu poslaše jednog poručnika sa četrdeset vojnika da primi lađu, jer smo mi za njih predstavljali bogat plen. Kapetana i veći deo posluge odvedoše na fregatu, ali deset laskara²⁰ i dečaci ostadoše na putničkom brodu za Indiju da pomognu prilikom odvođenja lađe u Il de Frans, koje je tada bilo u rukama Francuza. Nije mi bilo lako da odem u ropstvo u svojoj dvanaestoj godini, ali mi se to nije činilo tako strašno, i ubrzo sam opet bio živahan i veseo kao i uvek. Već smo bili došli na dogled ostrva, ploveći protiv vetra, ka luci, kad se ukaza jedna lađa u pravcu u kojem je duvao vetar, i premda nisam mogao razumeti šta Francuzi govore, opažao sam da su se jako uzrujali i užurbali s durbinima u rukama, a Džek Romer, jedan od

¹⁹ Fregata – bojni brod za krstarenje i izviđanje. (Prim. prev.)

²⁰ Laskar – mornar iz Istočne Indije. (Prim. prev.)

mojih drugova šegрта, koji je već tri godine bio na moru, reče: „Čini mi se da ipak nećemo otići u ropstvo, Redi, jer je, ako se ne varam, ona lađa engleski bojni brod.“ Najzad nam se ta lađa primače do na tri milje otprilike, pa istače englesku zastavu i opali iz topa. Francuzi okrenuše jedra niz vetar, ali im to nije ništa pomoglo; ratni brod nas ubrzo pristiže, i Francuzi na to stadoše pakovati svoje stvari, zajedno sa svim drugim stvarima koje su bili pokupili od kapetana i brodske posluge. Odjeknu i drugi pucanj, i đule prelete preko samih naših glava. Na to oni pustiše krmu, a Džek Romer joj pritrča, pa uz moju pomoć okrenu lađu protiv vetra. U tom jedan čamac doplovi do naše lađe i zauze je, te se mi nekako oslobodismo. Kad kapetan engleske fregate ču kako su se Francuzi ponašali, on naredi da se sav njihov prtljag pregleda dok jedan po jedan izlaze na palubu i oduze im sve što su bili napljačkali.

– Zaslužili su bili da im se za kaznu oduzmu i sve njihove stvari, reče Viljem.

– Jeste, mladi gospodine Viljeme, zaslužili su; ali bi ipak bilo pogrešno da se to uradilo, jer bismo na taj način mi postali isto onako nepošteni kao i oni. Kapetan im nije oduzeo stvari, ali je njih same zatvorio u prednji magacin broda, što je, kao sa zarobljenicima, imao pravo da čini. On posla na našu lađu jednog zastavnika, kao zapovednika plena, a ostavi sve nas koji smo bili zarobljeni od Francuza da pomažemo da se lađa doveze u luku, pošto nije voleo da odvaja veći broj svojih ljudi nego što je bilo neophodno. Ubrzo zatim mi zaplovismo ka Engleskoj, srećni i presrećni što smo se spasli francuskog ropstva; ali ga na kraju krajeva samo zamenismo holandskim.

– Šta mislite da kažete tim?

– Hoću da kažem da se dva dana kasnije, baš kad smo obilazili Rt dobre nade, druga jedna francuska lađa ustremila na nas i zarobila nas. Ovoga puta nije nam se nikakav prijatelj našao u nevolji, nego su nas Francuzi odveli u Zaliv Sto – jer je onda Rt dobre nade bio u rukama Holandana, koji su, kao i Francuzi, bili u ratu s Engleskom.

– Ala vas je terala nesreća, Redi!

– Jeste, gospođo, nismo imali sreće, i ne mogu reći mnogo povoljnih stvari o robovanju kod Holandana. Ali ipak, onda sam bio

mlad, a bio sam i vesele prirode, pa mi to nije mnogo teško padalo. Nego, već je vreme za spavanje. Gospođica Karolina tvrdo spava, a ima pola sata otkako Tomica zeva, te mislim da će biti bolje da prekinemo, ako se i vi slažete s time.

PLAVA
PTICA

F. MERIJET

BRODOLOM PACIFIKA II

DRUGI DEO

TRIDESET ČETVRTA GLAVA

Grom udara u kuću. – Džuno u nesvesti.

– Koza ubijena na mestu.

– Zahvaljivanje bogu što ih je sačuvao. – Gromobran.

– Naknada. – Redijevo pripovedanje. – Pecanje ribe.

Čim oni legoše u postelju, razbesne se jaka bura. Munje su tako jako sevale da je njihov blesak prodirao kroz sve pukotine na vratima i prozorima, a gromovi su pucali nad njima tako zaglušno da nisu mogli ni trenuti. Deca su plakala i drhtala ležeći u zagrljaju gospođe Sigreiv i Džuno, koja se skoro isto toliko plašila koliko i deca.

– Ovo je strašno, reče gospodin Sigreiv Rediju, jer su obojica bili ustali iz postelje.

– Zaista je strašno, gospodine, nikad nisam video strašnije bure od ove.

Baš kad je Redi to govorio, nešto ih obojicu tresnu o zemlju i upola ih onesvesti; nad kućom se prolomi tresak groma od kojeg se sve u njoj zatrese; nekakav miris na sumpor ispuni celu kuću, a ubrzo zatim, kad ustadoše na noge, opaziše da je kuća puna dima i čuše jauke žena i vrisku dece u njihovim posteljama iza zavesa.

– Neka nam se bog smiluje! uzviknu Redi, koji je prvi došao k sebi i već pokušavao da proceni štetu koja je nastala; grom je udario u nas, i bojim se da kuća negde gori.

– Moja žena i deca! viknu gospodin Sigreiv, jesu li svi živi i zdravi?

– Jesu, jesu! viknu gospođa Sigreiv. Svi smo čitavi. Tomica je došao k meni. Nego, gde je Džuno? Džuno!

Džuno ne odgovori. Viljem skoči u drugo odeljenje sobe i nađe Džuno gde leži nepomično na boku.

– Mrtva je, tata! viknu Viljem.

– Pomognite mi da je iznesemo iz kuće, gospodine Sigreive, reče Redi i podiže sirotu devojk, možda se samo onesvestila.

Iznesoše Džuno iz kuće i spustiše je na zemlju. Kiša je pljuštala kao iz kabla.

Redi ih ostavi za kratko vreme da vidi gori li kuća, pa nađe da je planula na drugom uglu, ali da je kiša ugasila vatru. On se zatim vrati gospodinu Sigreivu i Viljemu, koji su bili pored Džuno.

– Ja ću se postarati za devojk, gospodine, reče Redi, a vi i mladi gospodin Viljem idite u kuću, jer će se gospođa Sigreiv strašno plašiti ako ostane sama u ovako strašnoj prilici. Vidite, gospodine, Džuno nije mrtva – grudi joj se dižu, te će brzo doći k sebi. Hvala bogu na njegovu daru! Teško bi nam palo da smo je izgubili.

Viljem i gospodin Sigreiv se vratiše u kuću i zatekoše gospođu Sigreiv skoro izvan sebe od brige i straha. Vest koju oni doneše, da grom nije ubio devojk, mnogo doprinese da se ona pribere. Viljem umiri malog Alberta, a Tomica već posle nekoliko minuta ponovo zasp na očevim rukama. Bura je bila popustila, i kad poče svitati, Redi se pojavi na vratima s Džunom, koja se bila toliko povratila da je mogla ući u kuću uz njegovu pomoć. Odmah je položiše u postelju, a Redi zatim ode da vidi da li je pričinjena još kakva šteta. Grom je pao u kuću na drugom kraju, u onaj deo gde su nameravali da naprave ognjište, pa videše i kako je istopio jedan deo gvozdene kotlića za čaj, a da gubitak bude još veći, koza crna Neni je bila na mestu ubijena; međutim njena jarad su ostala čitava.

– Bog nas je zaista milostivo sačuvao, reče gospodin Sigreiv.

– Jeste, gospodine. Hvala bogu na svoj njegovoj dobroti! odgovori Redi. Ja sam mislio da je s Džunom svršeno.

– Ja mislim da imamo negde jedan veliki kolut bakarne žice, zar ne, Redi? reče gospodin Sigreiv.

– Imamo, gospodine; ja sam i sam baš sad o tome mislio. Napravićemo gromobran na prvom mestu.

– Ne, Redi. Prvo ćemo zahvaliti bogu što nas je sačuvao u životu, a posle ćemo se poslužiti ljudskim merama predostrožnosti.

– Sasvim tačno. To moramo uraditi, n to iz srca punog zahvalnosti.

Sad je već bilo uveliko svanulo, i gospođa Sigreiv obuče sebe i decu. Zatim Viljem izađe da spremi doručak, a Redi nađe kolut bakarne žice među stvarima koje su bili sklonili pod krevete. Pošto je odmota i ispravi, on ode da iz magacina koji su počeli graditi donese lestvice. Čim se doručak svrši, Redi i gospodin Sigreiv opet izađoše da pričvrste gromobran, a Viljema ostaviše da radi Džunin posao, pošto je ona još tvrdo spavala na postelji.

– Ja mislim, gospodine, reče Redi, da će najpodesnije biti jedno od ona dva drveta što stoje jedno uz drugo: nisu suviše blizu kuće, a ipak su dovoljno blizu da žica privuče grom.

– Slažem se s vama, Redi; ali ne smemo ostaviti da obadva tako stoje.

– Ne, gospodine; međutim obadva će nam biti potrebna dok žicu pričvrstimo, a posle toga ćemo poseći ono drugo.

Redi prisloni lestvice uz jedno drvo, pa uze čekić i torbu velikih kovačkih eksera: ukuca jedan od njih u stablo drveta toliko duboko da je moglo održati njegovu težinu, pa zatim iznad toga ukuca drugi i produži tako sve dalje, uvek stajući na jedan od njih, a ukucavajući drugi više njega, dok ne dođe do vrha drveta, blizu grana. Onda ostavi čekić gore i opet siđe, pa ponese sa sobom testeru i malu sekiru, i za deset minuta otprilike odseče krunu kokosove palme, tako da ostade samo visok, go stub.

– Pazite, Redi, kako silazite! – reče gospodin Sigreiv zabrinuto.

– Ne bojte se, gospodine, odgovori Redi; ja, istina, nisam više mlad kao što sam bio, ali sam se suviše često peo na vrh velikog jarbola, mnogo višeg nego što je ovo.

Redi ponovo siđe, pa odseče okraću motku da je, s komadom debele zašiljene žice na vrhu, pričvrsti za vrh kokosove palme. Posle toga se ponovo pope i pričvrsti motku za vrh palme, priveza kraj bakarne žice za zašiljenu debelu žicu i ponovo se spusti na zemlju. Onda posekoše ono susedno drvo, a kraj bakarne žice ukopaše u zemlju pri dnu drveta na koje su metnuli gromobran.

– Sad smo svršili jedan važan posao, reče Redi otirući lice, jer se bio oznojio od rada.

Jesmo, potvrdi gospodin Sigreiv, ali moraćemo namestiti još jedan kraj magacina, jer nam inače mogu propasti stvari i namirnice.

– Živa istina, gospodine.

– Ti svakako razumeš ovo, zar ne, Viljeme? reče Viljemov otac.

– O, da, tata: metal privlači grom, te će on odsad udarati u šiljak mesto u kuću, sletaće niz žicu i izrivati zemlju ispod nje. Ti si mi to već ranije objasnio, tata.

– Lepo je što to niste zaboravili, mladi gospodine Viljeme, reče Redi. Opet se sprema bura, gospodine. Nailaze oblaci gušći nego ikad, primeti starac. Sve se bojim da je za danas svršeno s radom. Ja idem časkom da vidim šta je bilo s marvom; nadam se da nije više nijedno marvinče propalo. Dotle biste vi i Viljem mogli zakopati sirotu kozu. To ćete moći svršiti pre nego što bura počne.

Gospodin Sigreiv i Viljem izvukoše Neni za noge i zakopaše je ispod gromobrana. Dok oni to svršiše, Redi se vrati. On je našao ovce i koze i doterao drugu kozu, koja se ojarila za vreme bure.

– Bog oduzima, bog i daje, gospodine, reče Redi prilazeći im. Bojao sam se da nećemo imati čime hraniti sirotu jarad koja su izgubila majku, ali sad ova koza može othraniti sve četvoro. To će nesumnjivo biti teško za nju, ali će ipak morati to da čini, a mi ćemo je, na svaki način, dobro hraniti.

Redi uvede drugu kozu u kuću i metnu je u isti kut u kojem je bila i crna Neni, pa onda sedoš da ručaju. Džuno je već bila ponovo ustala i govorila je da joj je sasvim dobro, sem što je glava boli. Kao što je Redi bio prorekao, kiša opet poče žestoko padati, te se ništa nije moglo raditi napolju. Na Viljemovu molbu starac nastavi pričanje.

Redijevo pripovedanje

„Dakle, mladi gospodine Viljeme, čim se lađa usidrila u zalivu Sto, nama narediše da se iskrčamo na kopno, pa nas poslaše u zatvor kraj Vladinog Vrta. Nisu nas bogzna kako brižljivo čuvali, jer je bekstvo izgledalo nemoguće; u svakom slučaju, moram reći da se s nama u svemu lepo postupalo, ali su nam rekli da će nas poslati u Holandiju prvim ratnim brodom koji dođe u luku, a nama se pomisao na to nije mnogo dopadala.

Sa mnom je, kao što sam već rekao, bilo i drugih mornara koji su pripadali putničkom brodu za Istočnu Indiju, i svi smo se vrlo dobro slagali, ne zato što smo bili više manje istih godina, nego što smo tako dugo drugovali na istom brodu. Dvojica od tih dečaka – od kojih sam jednoga pomenuo kao Džeka Romera, dok je drugi bio Vil Hastings – bili su moji osobiti prijatelji. Jednoga dana dok smo sedeli pod jednim zidom i grejali se, jer je to bilo u zimu, Romer reče:

– Ala bi bilo lako umaći, samo kad bismo znali kuda da idemo!

– Jeste, dodade Hastings, ali kud bismo mogli ići, ako ne Hotentotima i drugim divljacima? Pa i kad bismo dospeli tamo, šta bismo radili? Ne bismo mogli nikuda dalje.

– E, bogme, ja bih više voleo da budem slobodan među divljacima, nego da budem u zatvoru, rekoh ja.

To je bio prvi naš razgovor o toj svari, ali smo kasnije češće govorili o tome, a kako su jedan ili dvojica holandskih vojnika koji su bili na straži natucali pomalo engleski, a mi znali pomalo holandski, od njih smo dobili prilično obaveštenja, jer su njih već ranije dosta često slali na granice kolonije. Mi smo se stalno raspitivali i razgovarali među sobom puna dva meseca, pa smo najzad odlučili da pobegnemo. A to je, treba da znate, mladi gospodine Viljeme, bila vrlo luda odluka, i ona pokazuje kako dečaci nisu u stanju da sami pametno rasuđuju: samo smo se izlagali naporima i opasnostima, bez ikakvog izgleda da možemo umaći. Mnogo bismo bolje učinili da smo ostali gde smo bili; ali ko će nasaditi stare glave na mlada ramena? Štedeli smo hranu; kupili neke duge holandske noževe, spakovali ono malo odela u zavežljaje, i jedne mračne noći uspeali da neopaženi ostanemo u dvorištu kad su druge zatvorenike zaključali, pa pošto smo na vrh zida prislonili jednu dugu motku koja je ležala u dvorištu, uspeali smo, posle dugog i napornog puzanja, da se prebacimo preko njega i uputili se što smo brže mogli prema planini Sto.

– Iz kakvog ste razloga išli tamo, Redi?

– Pa eto, Hastings, koji je bio najstariji, a ujedno – to moram reći – i najbistriji od sve trojice, govorio je da bi dobro bilo da provedemo tamo nekoliko dana, dok se ne rešimo šta da radimo, i da pokušamo da dođemo do jedne ili dve puške i municije; jer smo,

treba da znate, imali novaca, pošto je kapetan, kad je naša putnička lađa za Indiju bila prvi put zarobljena, razdelio oficirima i ostalim ljudima jedno burence rušpi²¹ koje je bilo na brodu, u srazmeri s njihovim platama, smatrajući da je bolje da posada broda dobije novac, nego da ga ostavi Francuzima; u zatvoru smo pak vrlo malo trošili, jer je alkohol bio zabranjen, a mi dečaci još nismo žvakali duvan niti pušili. Postojao je još jedan razlog zbog kojeg nas je Hastings nagovorio da idemo na planinu Sto, a taj je bio što bi Holandani, čim bi se saznalo za naše bekstvo, poslali za nama potere, misleći, razume se, da smo se uputili u unutrašnjost, te bismo u tom slučaju bili manje izloženi opasnosti da nas ponovo uhvate ako bismo putovali pošto prođu prva traganja za nama. Vojnici su nam pričali o lavovima i drugim divljim životinjama, kao i o tome koliko je opasno putovati, a Hastings je govorio da će oni, kad nas ne budu našli, misliti da su nas rastrgle divlje zveri, pa nas više neće ni tražiti. Vidite da je tu bilo i nekog računanja, iako smo bili nerazboriti dečaci.

– Zaista nerazboriti, primeti gospođa Sigreiv, kad ste išli ni sami ne znajući kuda kroz zemlju punu divljeg zverinja i divljaka.

– Sasvim tačno, gospođo, odgovori Redi. A sad ću vam pričati šta nam se dogodilo pre nego što smo proveli tri sata na putu. Isprva smo trčali sve dok se nismo zaduvali, pa smo zatim išli što smo mogli brže, ne pravo uz planinu, nego skrenuvši prema jugozapadu, a što više odmaknemo od varoši i što više se približimo Lažnom zalivu. Sećate se da sam vam pokazao taj zaliv, mladi gospodine Viljeme, kad smo prolazili pored Rta dobre nade.

– Da, sećam se, Redi.

– Pešačili smo otprilike četiri sata, i osećali smo se vrlo umorni kad dan svanu i mi pogledasmo ne bi li našli neko zgodno mesto da se sakrijemo. Uskoro nađosmo jednu pećinu s uzanim ulazom, unutra dovoljno široku da se u nju sakrije i šest momčića kao što smo mi bili, te se uvukosmo u nju. Bila je sasvim suva, pa kako smo bili umorni, mi polegasmo, podmetnuvši svoje zavežljaje pod glavu, u nameri da malo pridremamo. Ali tek što smo se udobno namestili

²¹ Rušpa – istočnoindijski novac, koji je do 1930. godine vredeo 1 šiling i 4 penija, tako da je jedna engleska funta sterlinga vredela 15 rušpi. (Prim. prev.)

i sklopili oči, čusmo takvu vrisku i dreku da premresmo od straha. Nikako nismo mogli shvatiti šta to može biti. Najzad Hastings pomoli glavu napolje i stade se smejati, te Romer i ja povirismo i videsmo oko sto i pedeset velikih majmuna kako skaču i preturaju se. Nikad u životu nisam video ništa ni nalik na to: bili su veći od nas, u stvari, kad bi se uspravili na stražnje noge, bili su mnogo viši, a imali su velike, bele očnjake. Među njima je bilo ženki s mladuncima na leđima, a one su bile isto tako preduzimljive kao i mužjaci. Najzad stadoše izvoditi takve stvari da mi svi udarismo u glasan smeh, i još nismo bili ni ućutali, kad ugledasmo kako se iskeženo lice jednog od najkrupnijih među njima primiče sasvim blizu našim licima. On se kao nekom čarolijom bio spustio sa stene iznad nas. Mi sva trojica uzmakosmo u pećinu vrlo uplašeni, jer su zubi u te životinje izgledali ogromni, a bila je vrlo ljuta. Majmun dreknu kreštavo, i na to spazismo kako mu svi ostali pritrčavaju što mogu brže. Ja sam ranije rekao da je pećina bila dovoljno široka za šestoricu mladića kao mi, ali je postojala i jedna unutarinja pećina, u koju nismo ni ulazili i čiji je otvor bio mnogo manji. Romer viknu glasno:

– Hajd'mo u unutarnju pećinu! Možemo ući jedan po jedan! pa se on prvi uvuče natraške; Hastings pođe za njim sa svojim zavežljajem, a ja pohitah za njima taman još na vreme; jer majmuni, pošto su jedno pola minuta brbljali između sebe, navališe u prednju pećinu baš kad ja zamakoh u unutarnju. U prednju pećinu udoše pet-šest mužjaka i to najkrupnijih. Oni na prvom mestu zgrabiše Romerov zavežljaj i smesta ga otvoriše – odmah razgrabiše hranu i proždераše je, pa onda izvukoše ostale stvari i razderaše ih u paramparčad. Čim svršiše sa zavežljajem, dvojica od njih priđoše ulazu u unutarnju pećinu i videše nas. Jedan pruži svoju dugu šapu da nas dohvati, ali ga Hastings udari nožem, i životinja vrlo brzo trže šapu. Bilo je upravo smešno gledati ga kako pokazuje ruku drugima, pa zatim vrhom jezika proba ukus krvi – a takvog zaglušnog brbljanja nisam nikad čuo. Bilo je očevidno da su vrlo ljuti, i sve ih je više dolazilo u pećinu. Zatim još jedan pokuša da proturi ruku i dobi isti onakav udarac nožem kao i onaj pre njega. Najzad dvojica ili trojica zajednički pokušaše da nas izvuku; ali ih mi odbismo noževima i sve ih teško ranismo. Tako su oni čitav sat ponavljali svoje pokušaje, pa zatim izadoše iz pećine, ali ostadoše

pred njenim ulazom cičeći i zavijajući. Nas je taj posao jako zamorio, a Romer reče da bi voleo kad bi mogao da se vrati u zatvor. To sam isto i ja osećao, dajem vam reč; ali nije bilo moguće izaći iz pećine, jer da smo izašli, životinje bi nas rastrgle na komade. Svi se složismo u mišljenju da nam nema drugog spasa nego da čekamo dok se životinje ne zamore i ne odu. A bili smo vrlo nestrpljivi, jer smo od silna uzrujanosti bili jako ožedneli, te nam je trebalo vode. Ostali smo puna dva sata tako zatvoreni pod stražom majmuna, kad odjednom jedna od tih životinja oštro vrisnu, i ceo čopor odjuri što je mogao brže, vrišteći jače nego ikad. Mi pričekasmo neko vreme da vidimo da se neće vratiti, pa se onda Hastings izvuče prvi, i pošto izvrši izviđanje svuda oko pećine, reče da su majmuni svi otišli i da on ne vidi ništa drugo sem jednog Hotentota koji sedi i napasa goveda. Na to svi izađosmo iz pećine, srećni i presrećni što smo se oslobodili. To je bila naša prva pustolovina, mladi gospodine Viljeme. Kasnije smo ih imali puno; ali sad mislim da je već vreme da se legne. Kako mi se čini, sutra ćemo imati lep dan; no to se ne može unapred reći.

– Ja bih tako voleo da čujem šta vam se kasnije desilo, Redi, reče Viljem.

– Pa doznaćete već, gospodine; ali sve ima svoje vreme, a sad je vreme za spavanje, sem ako ne biste voleli da pođete sa mnom, mladi gospodine Viljeme. Vreme se raščistilo, pa bih hteo da upecam koju ribu za sutra.

– Hoću, Redi, jer nisam nimalo umoran.

– E, onda, evo strukova i udica. Laku noć gospođo; laku noć, gospodine Sigreive.

TRIDESET PETA GLAVA

**Građenje magacina. – Na žalu. – Zadovoljstvo u poslu. –
Kamara goriva. – Dovršenje kamare. – Solana.
– Izgledi na pomoć. – Redijeva istorija.**

Posle žestoke bure o kojoj smo govorili nastalo je lepo vreme, kako je Redi pretskazao, i potrajalo je nekoliko dana. Džuno je bila slaba i pobojevala je neko vreme. Ali, iako ju je udario grom, ipak je mogla kuvati i svršavati lakše poslove. Jadna Džuno je, izgleda, vrlo živo osećala čudesnost svoga spasenja od groma. Redi ju je, kad bi izjutra ustao, nekoliko puta zaticao kako kleči pod nekom kokosovom palmom i u tajnosti se pobožno zahvaljuje bogu što ju je milostivo poštdeo. Redi se, naravno, pravio da je ne vidi, ali je odlazeći dalje često u sebi govorio: „Pod ovom mrkom kožom ima više dobra nego pod mnogom belom, a njene molitve su svevišnjem isto tako ugodne kao god i molitve kraljeva i kneževa“.

Vreme je ostalo lepo punih petnaest dana, samo s malim prekidima, i za to vreme su Redi i gospodin Sigreiv i Viljem od zore do mraka radili na građenju magacina, jer su želeli da ga što pre dovrše. A kad bi uveče završili s radom, bili su tako umorni da čak ni Viljem nije molio Redija da nastavi pripovedanje svoje istorije. Magacin je najzad bio gotov, pokriven i opleten granjem sa tri strane, dok je četvrta ostala otvorena, radi provetravanja. Donji deo su udesili da, se u njega može sklanjati stoka noću i za vreme kiše, pa su i njega sa tri strane opleli kokosovim granjem, te je postao vrlo udobno sklonište za životinje. Prokrčili su i vijugavu stazu kroz šumu kokosovih palmi sve do magacina, ali panjeve nisu povadili, jer nisu imali vremena za to. U magacin su smestili svu robu koju su bili preneli, pa su sad bili spremni da se late nekog drugog posla. Ali su se onoga dana kad su završili građenje magacina svi saglasili

da dadu sebi jedan dan odmora, koji im je nesumnjivo bio potreban. Viljem je napecao nešto riba, ubili su jednu kornjaču i na dvokolicama je odvukli do kuće, te su ne samo proveli dan u odmoru nego su priredili i pravu gozbu. Gospodin Sigreiv i Viljem šetali su po žalu sa gospođom Sigreiv i decom, dok je Redi pomagao Džuni da raskomada kornjaču. Pokazali su gospođi Sigreiv novi magacin, pa su tamo odveli i koze sa četvoro jaradi, pošto više nije bilo potrebe da budu u kući. Vreme je bilo lepo, i dogovorili su se da idu da vide baštu. Našli su da semenje još nije počelo nicati i pored tako jakih kiša.

– Mislila sam da će ga tolike kiše izmamiti napolje – reče gospođa Sigreiv.

– Ne, draga, – reče gospodin Sigreiv – njemu je potrebno više sunca nego što će ga imati pre kraja, kišnog doba. Još nekoliko dana kao što je ovaj današnji i ono će se brzo pomoliti iz zemlje.

– Hajde da sednemo na ovu uzvišicu, ona je sasvim suva – reče gospođa Sigreiv. – Nikad nisam mislila – nastavi ona pošto sede i uze gospodina Sigreiva za ruku – da mogu biti tako srećna na jednom pustom ostrvu. Kako vreme brzo prolazi! Mislila sam da ću jako osećati nedostatak knjiga, ali mi sada izgleda da ne bih ni mogla naći vremena za čitanje.

– Zaposlenost je izvor zadovoljstva, naročito kad je čovek korisno zaposlen. Vredan čovek je uvek zadovoljan čovek, samo ako ne mora da radi suviše naporno. Pa čak i kad čovek ima razloga da bude nesrećan, ništa mu bolje od rada ne može pomoći da zaboravi na to. Zaista mislim da besposlen čovek nije nikad istinski srećan, i da je mnogo bolje kad čovek ima suviše posla nego kad nema ništa da radi.

– Ali mi, mama, nećemo uvek imati da radimo tako mnogo kao sada – reče Viljem.

– Razume se da nećemo, – primeti gospodin Sigreiv – a tada ćemo naći velik izvor uživanja u knjigama. Jedva čekam da odem na drugu stranu ostrva da vidim šta nam je ostalo od knjiga i da li su jako oštećene. Ali od toga ne može biti ništa dok ne prestanu kiše i dok se opet ne bude moglo ići čamcem.

Sutradan ujutru gospodin Sigreiv upita:

– Šta ćemo prvo raditi posle doručka, Redi?

– Mislim, gospodine, da ne bi bilo rđavo da svi pregnemo na posao i skupimo granje i iverje posečenih kokosovih palmi, pa da ih složimo u kamaru za gorivo. Tomica i Džuno su već nakupili prilično veliku gomilu, i mislim da ćemo do večeri napraviti čitavu kamaru i tako je udesiti da neće mnogo prokišnjavati. Posle toga, pošto nam kiša neće dati da se odmičemo od kuće na duže vreme, urezaćemo u steni solanu i napraviti ribnjak. Za to će nam trebati najmanje nedelju dana, a onda ćemo imati malo šta da radimo u blizini kuće. Mislim da je već prošlo vreme najjačih kiša, te ćemo možda za dve nedelje moći proći kroz šumu i pregledati sve što smo spasli od brodoloma. Imaćemo dosta posla dok sredimo i pripremimo razne predmete, pre nego što ponovo nastane lepo vreme da bismo ih mogli prevesti čamcem i smestiti ih u magacin.

– Pa onda treba da ispitamo ostrvo, zar ne, Reda? – upita Viljem. – Ja nestrpljivo čekam na to.

– Jeste, mladi gospodine Viljeme; ali nam to mora biti skoro poslednji posao, jer ćemo na njemu ostati možda dve-tri noći, a za to moramo pričekati lepo vreme. No ipak ćemo to uraditi pre nego što prevezemo stvari s druge strane ostrva.

– A kako ćemo napraviti solanu, Redi? Moramo je urezivati u čvrstoj steni.

– Jeste, gospodine Viljeme; imam ja tri-četiri komada alata koji se zove hladno dleto: kratke, debele komade železa zaoštrene na jednom kraju, koji su sad u magacinu. Pomoću jednog od njih i čekića posao će ići brže nego što mislite; jer je koralna stena, iako joj je površina tvrda, u stvari vrlo meka ispod nje.

Ceo taj dan utrošili su na slaganje kokosovog granja i drveta. Redi napravi četvrtastu kamaru nalik na stog sena, sa šiljastim vrhom, preko kojeg prebaci i priveza duge grane da se kiša sliva niz njih.

– Eto, – reče Redi silazeći niz lestvice – to će nam biti zaliha za iduću godinu; gorivo koje imamo trajaće nam do kraja ovog kišnog doba, a posle toga ćemo ga lako sakupljati kad ne bude kiše. Ovo se mora čuvati za iduće kišno doba.

Gospodin Sigreiv uzdahnu, ozbiljna izgleda. Redi to opazi, pa reče:

– Gospodine Sigreive, to ne znači da će nam ono i trebati, ali se svakako moramo spremati za iduće kišno doba u slučaju da nam to bude potrebno. Ne sumnjam u to da će kapetan Ozbourn, ako je živ, poslati da nas traže. Verujem čak da će i Mekintoš učiniti to isto; no ipak ne smete zaboraviti da su možda svi nastradali, iako smo se mi srećno spasli. Malen čamac ima slabe izgleda kad treba da prođe nekoliko stotina milja morske pučine. A ako su nastradali, mi možemo ostati ovde i godinama dok nas neko ne pronađe. Moramo se uzdati u sreću, gospodine.

– Moramo, Redi. Ja sam se čeličio koliko sam mogao, ali se misli uporno nameću i same, uprkos svim mojim nastojanjima da ih potisnem.

– Razume se da se nameću, gospodine, to je prirodno; ali se morate nadati najboljem. Ništa ne vredi gristi se.

– Ja to i sam osećam, Redi, i kad vidim kako je moja žena strpljiva, čak i zadovoljna u ovakvoj oskudici, ljutim se na sebe sama.

– Žena, gospodine, bolje podnosi nesreću nego muškarac. Žena je sva ljubav, pa samo ako ima kraj sebe muža i decu i ako su oni zdravi, ona će biti srećna skoro gde bilo, dok su muškarci drukčiji: oni ne podnose da budu izdvojeni od sveta kao što ste vi sad, iako bi možda bili srećniji kad se ne bi mešali s njim, samo kad bi mogli da misle tako.

– Naše častoljublje nas čini nesrećnima – primeti gospodin Sigreiv. – Nego, da ne govorimo više o tome. Sunce je zašlo, zato moramo ići u kuću. Hajde, Viljeme.

Po večeri Redi, na Viljemovu molbu, nastavi pričanje.

Ako se tačno sećam, mladi gospodine Viljeme, stao sam onde gde je Hotentot što je čuvao goveda poplašio i oterao majmune koji su nam zadavali muke. A na to smo vam mi, gospodine, izašli iz pećine i seli pod jednu stenu, tako da nas Hotentot ne opazi, i održali ratno veće. Romer je bio za to da se vratimo, pa da se ponovo predamo u ropstvo, jer je, po njegovim rečima, smešno vući se po šumama bez ikakvog oružja za odbranu od divljih životinja i jer uskoro možemo nabasati na nešto gore od majmuna. A imao je i pravo. To je bilo najpametnije što smo mogli uraditi. Ali Hastings reče da će nam se svi smeјati ako se vratimo, i pomisao na to da

možemo biti predmet podsmeha dovede nas do saglasnosti da ne idemo. Vidite, mladi gospodine Viljeme, taj strah da nam se ljudi ne smeju uzrok je što ne samo dečaci nego čak i zreli ljudi čine ludorije. Mi smo učinili grešku, a nismo hteli da je ispravimo, jer smo se bojali ismevanja. U samoj stvari, bili smo rešeni da stavimo na kocku živote i da se izložimo opasnostima i tegobama samo zato što nismo mogli podnositi da nam se smeju zbog ludosti, što smo upravo i zasluživali. Imajte to na umu, mladi gospodine Viljeme, i nikad ne dopustite da vas strah od ismevanja navede da uradite ono što ne treba, ili da vas spreči da se vratite na pravi put ako ste s njega skrenuli.

– Velika vam hvala na vašim savetima, Redi; nadam se da ih Viljem neće zaboraviti – reče gospodin Sigreiv. – Veći broj ljudi se navodi na greške ismevanjem nego nagovaranjem na njih.

– E pa, eto, gospodine, to je za nas bio razlog da ne odustanemo od svoje lude zamisli, pa pošto smo već tako odlučili, počeli smo se dogovarati kako da dođemo do oružja i municije, bez kojih nismo mogli biti. Dok smo govorili o tome, ja povirih iza stene da vidim gde može biti onaj Hotentot i opazih da je legao i uvio se u svoju kabanicu od ovčijih koža, koju oni uvek nose. Još ranije kad smo ga videli zapazili smo da u ruci ima pušku, pošto Hotentoti uvek izlaze naoružani, te odmah skrenuh pažnju Hastingsu i Romeru da bismo, pošto on spava, mogli uzeti njegovu pušku a da on to i ne oseti. To je bila dobra misao, te Hastings reče da će dopuziti do njega, a mi da čekamo iza stene. On to i učini vrlo oprezno, i vide da se čovek pokrio kabanicom preko glave i da tvrdo spava, te nije bilo nikakve opasnosti, jer se Hotentoti, kako nam je bilo poznato, u svako doba vrlo teško bude. Hastings je prvo uzeo pušku i odneo je van Hotentotovog domašaja, zatim se vratio k njemu, presekao kožni kaiš o kojem su mu visili rog s barutom i fišeklije, pa se povukao ni najmanje ne uznemirivši spavača. Bili smo van sebe od radosti zbog te velike sreće, pa odlučismo da se vrlo oprezno udaljimo od mesta na kojem je Hotentot ležao, da nas ne bi video ako bi se slučajno probudio. Gledajući vrlo pažljivo svuda oko sebe, iz bojazni da ne naiđemo na nekog drugog, predosmo skoro čitavu milju prema Zalivu Sto, kad naiđosmo na jednu rečicu. To je bilo vrlo srećno otkriće, jer smo bili jako žedni, te, pošto prvo ugasismo žeđ,

prikrismo se blizu rečice i pojedosmo nešto hrane koju smo nosili sa sobom.

– Redi, zar niste učinili greh kad ste ukrali pušku od Hotentota?

– Nismo, mladi gospodine Viljeme; u našem slučaju to se nije moglo smatrati kao krađa, Bili smo u neprijateljskoj zemlji i trudili smo se da pobegnemo, prema tome, bili smo isto toliko na ratnoj nozi s tom zemljom koliko i onda kad su nas oni zarobili. A kad smo uzeli pušku, nismo bili veći lopovi nego oni kad su uzeli našu lađu. Imam li pravo, gospodine Sigreive?

– Mislim da imate: kad su dve države u ratu, imovina svake od njih zaplenjuje se kad se do nje dođe. Vi ste, u položaju u kome ste se nalazili, bili u pravu da prisvojite sve do čega ste mogli doći i što bi vam pomoglo u vašim nastojanjima da umaknete, premda ne bih rekao da biste moralno bili u pravu da ste ubili čoveka, ili ga i samo opljačkali bez razloga i potrebe.

– Sasvim tačno; ali, u svom nastojanju da umaknemo, mi bismo, da nam se ukazala potreba ili da se predamo kao zarobljenici ili da oduzmemo život onima koji bi hteli da nas ponovo zarobe, imali pravo da to uradimo.

– Držim da biste imali pravo da preduzmete ono što bi se moglo smatrati kao krajnja mera radi ponovnog zadobijanja svoje slobode, pošto ste bili pali u ropstvo. To se uvek tako smatralo.

– Nego, da nastavim, gospodine. Čekali smo tako do sutona, pa smo onda nastavili put prema Lažnom Zalivu što smo brže mogli. Znali smo da dole, u dolini, ili, bolje reći, na padinama brda, ima salaša i nadali smo se da ćemo kako tako doći do još dveju pušaka. Bilo je nekako oko dvanaest sati noću; mesec je jasno sijao kad smo ugledali vodu u Lažnom Zalivu, a malo kasnije smo čuli lajanje nekog velikog psa, pa onda nedaleko odatle ugledasmo dva-tri salaša sa stajama za stoku i voćnjacima. Potom potražismo neko zgodno mesto da se sakrijemo i da tu ostanemo do jutra, i nađosmo ga među ogromnim stenama. Dogovorili smo se da jedan stražari dok druga dvojica spavaju, te Hastings uze na sebe tu dužnost, pošto mu se nije spavalo. U svanuće on probudi Romera i mene te doručkovasmo. Iz svog skrovišta videli smo iz ptičje perspektive salaš i sve što se na njemu radilo.

Salaš sa zgradama neposredno ispod nas bio je mnogo manji nego ona druga dva koja su se nalazila nešto dalje. Posmatrali smo njegove žitelje koji su išli tamo-amo. Posle jednog sata videsmo kako Hotentoti izlaze i prežu volove u jaram; upregli su dvanaest pari volova, pa zatim Hotentot vozar sede na kola i potera ih prema Keptaunu, a s njim odoše jedno hotentotsko momče i jedan veliki pas. Ne prođe mnogo, i jedan drugi Hotentot otera dolinom krave na pašu, a malo kasnije izađe iz kuće jedna Holandanka sa dvoje dece i nahrani živinu.

Motрили smo još jedan sat, pa se onda pojavio sam farmer s lulom u ustima i seo na jednu klupu. Kad mu se lula ugasi, on doviknu nekom u kući, i iz nje izađe jedna Hotentotka noseći još duvana i vatru. U toku celog tog dana nismo oko kuće videli nikakvih drugih lica, te smo zaključili da i nema nikog više osim farmera, njegove žene, Hotentotke i dvoje dece. Oko dva sata po podne farmer ode u štalu, izvede svog konja, uzjaha ga i ode nekud. Videsmo ga kako pre odlaska razgovara s Hotentotkom, pa onda malo kasnije i ona ode niz dolinu s kotaricom na glavi i dugim nožem u ruci. Na to Hastings reče da je vreme da krenemo, jer je sad u kući samo jedna žena, koju možemo lako savladati i uzeti što nam treba. Ali je ipak bilo još mnogo opasnosti, jer je ona mogla dići uzbunu, pa bismo morali bežati usred bela dana, te bi nas mogli videti i opet uhvatiti. Ali kako nam nije ostajalo ništa drugo, rešismo da se oprezno spustimo do salaša, spremni da iskoristimo svaku zgodnu priliku. Sišli smo niz brdo pobauljke i dohvatili se ograde pozadi glavne kuće na salašu; tu smo ostali jedno četvrt sata, kad, na svoju veliku radost, videsmo kako farmerova žena izlazi iz kuće vodeći za ruku dvoje dece. Po svoj prilici je išla u posetu nekoj susetki, jer se uputila prema jednom od onih drugih salaša. Tek što je ona odmakla stotinak jarda, Hastings se tiho provuče kroz ogradu i uđe u kuću na zadnja vrata, zatim ponovo izađe i dade nam znak da dođemo. Kad uđosmo, videsmo kako je on već zgrabio dve puške što su visile iznad ognjišta, pa zatim brzo skidosmo rogove s barutom i kese s fišecima, koji su visili na raznim mestima u sobi, podalje od ognjišta.

Pošto smo se dočepali toga, Hastings odredi mene da motrim na glavna vrata, da se ne bi vratio neko od ukućana, a on i Romer su gledali da nađu nešto za jelo. Tako uzemosmo tri šunke i jedan hlebac

velik kao omanje koritance. Noseći sve to, izvukosmo se na zadnja vrata i dohvatismo se svoga skrovišta. Onda stadosmo gledati svuda unaokolo, ali ne videsmo nigde nikoga, te zaključismo da nas niko nije primetio. Kako je između nas i brega koji smo morali preći da bismo sišli u dolinu, ako nismo hteli da siđemo sasvim blizu salaša, ležala vododerina puna kamenja, složno rešismo da će biti bolje da ga odmah pređemo, još po danu, da tako prebrodimo tu teškoću, a ujedno da odemo što dalje od salaša. Tako i učinismo, pa nađosmo i jedno sigurno sklonište, gde privilegismo čekajući da sunce zađe pa da onda krenemo na put prema unutrašnjosti. Nismo tu probavili ni pun sat, kad čusmo kreštavu dreku naših starih poznanika majmuna na istom onom bregu s kojeg smo maločas otišli, pa ih posle videsmo kako se spuštaju prema salašu i kako vrlo vredno беру воће u voćnjaku i, što mogu brže, dobacuju ga jedan drugome; jer su, znate, te prepredene životinje bile opazile da u blizini nema ni žive duše, pa nisu propuštale tako zgodnu priliku. Oni su još bili zauzeti svojim poslom, kad se ukaza onaj Hotentot s kravama, a kad se on približi salašu, oni zavrištaše iz svega glasa i pobegoše glavom bez obzira. Posle toga videsmo kako se vraća Holanđanka i, pošto je ušla u kuću i porazgovarala s Hotentotom, čusmo je kako plače izlazeći na zadnja vrata. Otprilike na jedan sat pre sutona vrati se kući na konju i Holanđanin, farmer, a posle kratkog vremena, po vrištanju i dreci, znali smo da tuče ženu, jer, treba da znate, gospodine (to jest mi smo mislili da je tako), majmuni su se usudili da pljačkaju voćnjak samo zato što je ona ostavila kuću samu, i ja ne sumnjam da se držalo za sigurno da su oni odneli i sve ostalo što je nestalo iz kuće, jer oni uzimaju što stignu. Tako je ta stvar ispala nesrećna za sirotu ženu, ali za nas je bila prava sreća, jer je to otklonilo svaku sumnju da smo mi tu, te nije došlo do potere za nama. Zbog te usluge koju su nam majmuni učinili uveče rado smo im oprostili sve muke koje su nam priredili toga jutra. Mislim da će biti dobro da sad prekinemo, mladi gospodine Viljeme, jer je već prilično kasno.

TRIDESET ŠESTA GLAVA

**Ribnjak. – Prenošnje kamena dvokolicama.
– Aligator. – Svinja. – Psi. – Redijevo pripovedanje.**

Sutradan počеше rad na ribnjaku. Redi, gospodin Sigreiv i Viljem siđoše zajedno na žal, pa posle dugog razgledanja izabraše jedno mesto, otprilike na stotinu jarda od bazena za kornjače, kao najpogodnije za tu svrhu, jer je voda bila plitka, tako da na mestu najdaljem od obale nije bila duboka od tri stope.

– E, ovo je sad, gospodine, sasvim jednostavan posao: imamo samo da nakupimo sitnijih stena i kamenja i naslažemo ih tako da iznutra izgledaju kao zid, s nagibom prema moru, da bi se oslabila snaga talasa kad voda bude uzburkana. Voda će, naravno, strujati između kamenja i tako će se stalno menjati. Istina je da mi u većini slučajeva možemo pecati ribu kad nam je potrebna, ali nećemo uvek imati vremena za to, te je dobro imati uvek pri ruci izvesnu količinu kad se zaželi, pa zato je, naravno, možemo nahvatati i metnuti ovde, kad ne budemo imali što drugo da radimo. Onda će Džuno moći da dođe ovamo i da pomoću ostvi vadi ribu kad smo mi na radu, a njoj ustreba nešto za ručak. Ništa nije tako prijatno kao kad čovek u svako doba ima pri ruci dovoljnu količinu namirnica.

– Ali ovuda ima malo kamenja, Redi; moraćemo daleko ići po njega – reče Viljem.

– E pa onda, mladi gospodine Viljeme, hajde da doguramo ovamo dvokolice, pa ćemo moći prevlačiti veću količinu odjednom.

– A kako ćemo ga nositi, Redi?

– Okačićemo korito o osovinu. Idem gore da sve pripravim i donesem ovamo, a vi i gospodin Sigreiv možete dotle skupiti sve kamenje u neposrednoj blizini.

Redi se uskoro vrati s dvokolicama i koritancetom okačenim o osovinu, pa videše da tako mogu vrlo brzo prevlačiti kamenje. I tako su gospodin Sigreiv i Viljem donosili, a Redi je u vodi gradio zid.

– A sasvim smo zaboravili na jedan drugi posao kojim se moramo zabaviti, gospodine – primeti Redi. – Ali me je ribnjak podsetio na to.

– A šta je to, Redi?

– Kupatilo za decu, a bogme i za sve nas. Ono će nam biti potrebno čim nastanu vrućine; no taj ćemo posao odložiti do tog vremena. Moram vam reći da ću, iako se ne brinem za to dok ovaj zid pravim na plićaku, morati dobro paziti kad mi voda dođe do kolena, jer vi ne znate kako su ajkule drske u ovim predelima. Kad sam bio na Svetoj Jeleni, ne baš tako davno, imali smo jedan žalostan dokaz za to.

– Ispričajte nam to, Redi.

– Znaate, gospodine, ni sam ne bih verovao da to može biti. Znao sam za jedan slučaj, nešto nalik na to što se dogodilo kad sam bio u Istočnoj Indiji. Ali to nije bila ajkula, nego aligator. Jedan Holandanin je stajao na žalu pristaništa u Trinkomaliju i pecao ribu, a jedan aligator je plivao pravo prema njemu, dok mu čeljust nije doprla skoro do na dve stope od njega. Ali se Holandanin nije osvrtao na to pošto je stajao na obali, kad se aligator odjednom okrenuo u vodi sasvim blizu njega i pri tome ga repom ošinio po nogama, tako da ga je prevrnuo u vodu, zgrabio ga i zaronio zajedno s njim.

– Da, ali ajkula ne bi to mogla učiniti, zar ne?

– Bi, gospodine. Dva vojnika su stajala na stenama na Svetoj Jeleni. Stene su bile iznad vode, ali ih je talas prelio. Dve ajkule su doplivalale onako isto kao i onaj aligator, pa je jedna od njih, jednim udarom repa, pošto se okrenula na isti način, preturila jednoga od njih u vodu, koja je bila vrlo duboka. Njegov drug se strašno poplašio, otrčao u kasarnu i ispričao šta se dogodilo. Otprilike nedelju dana posle toga jedan skuner je bio u Peščanom Zalivu, na drugom kraju ostrva, i ljudi s broda videli su ispod krme veliku ajkulu; spustili su joj na čaklji komad svinjetine i uhvatili je. Kad su je otvorili, našli su u njoj, na svoj veliki užas, celo telo onoga vojnika, osim nogu ispod kolena. Čudovište ga je progutalo celog osim nogu, koje mu je odseklo kad je sklopilo čeljust. Ja sam u kasarni video i

čeljust i kičmu te životinje, i to je nesumnjivo bila najveća zver svoje vrste koju sam ikad video u svom životu.

– Zaista nisam imao pojma da su one tako smele.

– To je živa istina, uveravam vas, gospodine, te zato moramo biti neobično pažljivi kad ulazimo u vodu. Videli ste i sami kako je brzo iščezlo ono prase.

– Nešto mislim, Redi, kako li napreduju naše svinje – reče Viljem.

– Sigurno su se dosad već oprasile, gospodine, jer ne oskudevaju u hrani.

– Mogu li one da jedu kokosove orahe?

– Ne mogu stare, ali mogu mlade orahe, koji stalno padaju s drveća, a zatim, one nalaze i puno korenja. Ako ostanemo ovde malo duže, ubrzo ćemo imati lepu zabavu loveći ih. Samo se moramo dobro paziti, mladi gospodine Viljeme; jer, iako su to bile pitome svinje kad smo ih iskricali, one će za kratko vreme biti divlje i potpuno neukrotive. Divlji vepar je strahovita životinja.

– To i ja mislim – reče gospodin Sigreiv. – A kako ćemo ih loviti?

– Pa pomoću pasa, gospodine, a zatim pucati na njih. Radujem se što će se Zloća uskoro ošteniti, jer nam treba još pasa.

– Bojim se da ćemo imati da hranimo više usta nego što ćemo moći pribaviti hrane.

– Toga se ne treba bojati, gospodine, sve dok imamo more da u njemu lovimo ribu. Psi mogu vrlo lepo živeti od ribe, čak ako je i presna. U severnim predelima oni i ne jedu skoro ništa drugo.

– Uskoro ćemo imati i jaganjaca, zar ne, Redi?

– Hoćemo, gospodine, nadam se, vrlo skoro. Kamo sreće da imamo više hrane za stoku. U tome nam ona sad prilično oskudeva, ali dogodine, ako nađemo više paše na ostrvu, moramo sačuvati više trave blizu kuće, pa je nakositi i seno zdenuti u plastove za zimu – ili, bolje reći, za kišno doba, jer u ovom pojasu nema zime. Prilično sam siguran da ćemo prema jugu ostrva naći više čistine, pošto na toj strani kokosove šume ne dopiru do mora, kao na severu.

– Toliko željno očekujem taj ispitivački pohod – reče Viljem.

– Moramo malo pričekati, gospodine, – reče Redi – ali ja i ne znam da li ćete baš vi ići: ne smemo otići sva trojica i ostaviti samu gospođu Sigreiv.

– Ne, – primeti gospodin Sigreiv – to ne bi bilo pravo: ili ti ili ja moramo ostati, Viljeme.

Viljem ne reče ništa, ali je bilo očividno da mu je neprijatna pomisao da neće učestvovati u tom pohodu. Toga dana su radili vrlo naporno i zid se brzo dizao iz vode. O sunčevom zalasku prekinuše rad i vratiše se kući.

Po večeri Redi nastavi svoje pripovedanje.

„Ostali smo skriveni sve dok se nije smrklo, a tada Hastings i Romer, svaki sa svojom puškom preko ramena i šunkom na leđima, a ja, budući najmanji, s puškom i s velikim hlebom na uzici, provučenoj kroz rupu na sredini, krenusmo na put. Imali smo nameru da odemo na sever, jer smo znali da tamo postoji put koji vodi izvan kolonije. Ali je Hastings bio odlučio da prvo idemo prema istoku, držeći se pravila „Preko preče, naokolo bliže“, da bismo se sklonili podalje od glavnog puta. Prešli smo preko dubokog peska Lažnog Zaliva, pa smo se posle toga postepeno peli, zašavši u čestar i među mlado drveće, ali nigde nismo videli nikakve znake obrađivanja zemlje niti smo naišli makar i na jednu kuću pošto smo ostavili za sobom Lažni Zaliv. Oko dvanaest sati noću bili smo već jako umorni i žudeli smo za gutljajem vode, ali je nismo nigde našli, iako je mesec sijao da se videlo kao po danu. Međutim sasvim smo jasno čuli nešto što nam nije nikako bilo po volji: urlanje i riku divljih životinja, koja je postajala sve češća što smo išli dalje; ali ipak nismo videli nijedne, i to nas je tešilo. Najzad smo bili tako umorni da smo posedali na obronak jedne stene. Nismo smeli zaspati, nego smo tako ostali do zore i slušali zavijanje zverova. Niko od nas nije ni progovorio, a mislim da su Hastings i Romer mislili u sebi isto što i ja – da bismo dali ne znam šta da se opet nađemo zdravi i čitavi među zidovima zatvora. Ali dan najzad svanu; divlje zverinje prestade zavijati, a mi smo išli sve dalje napred, dok nismo došli do jednog potoka, gde sedosmo i doručkovasmo, a posle toga nam se hrabrost povrati, te smo idući dalje veselo razgovarali i smejali se kao i ranije. Sad smo se počeli penjati uz nekakvu planinu, za koju Hastings reče da mora biti Švarc ili Crna planina, o kojoj su nam govorili vojnici. Možda je to i bila istina, ali ja samo znam da je bila vrlo sumorna. A kad se spustio mrak, mi nakupismo šipražja i noževima nasekosmo granja, pa naložismo vatru, ne samo da se

grejemo nego i da plašimo zverinje, koje je već počinjalo zavijati. U toku dana videli smo dve-tri zveri kako se sunčaju na zaravnima: jedna od njih bila je panter. Mi smo imali pune puške, i dok smo prolazili, životinja iskezi svoje bele zube, ali se ne mače, a druge dve su bile suviše daleko, te nismo mogli raspoznati koje su. Zapalili smo vatru i večerali. Dobre polovine hleba nam je; već bilo nestalo, a i u šunke smo bili već dobro zasekli, te smo znali da ćemo se uskoro morati pouzdati u svoje puške da bismo došli do hrane. Čim smo svršili s večerom, polegali smo oko vatre s punim puškama pokraj sebe i s fišecima na sigurnom mestu. Bili smo tako umorni da smo odmah tvrdo zaspali. Dogovorili smo se da Romer prvi čuva stražu. Hastings sredinom noći, a ja ujutru. Ali je Romer zaspao i usled toga se vatra nije održavala. Bilo je već oko ponoći kad me probudi nekakvo disanje baš ispred samog mog lica, a kad sam se osvestio kako valja i otvorio oči, osetio sam kako me nešto podiže za opasač i kako se zubi neke životinje zabadaju u moje meso. Pokušao sam da dohvatim pušku, ali sam pogrešno pružio ruku na drugu stranu i zgrabio jedan upaljen ugarak, kojim sam mlatnuo životinju po njušci. Ona me je odmah ispustila i pobegla u mrak.

– Ala je to čudesno spasenje! reče gospođa Sigreiv.

– Jeste, gospođo: to je bila hijena. Te životinje su, srećom, prave kukavice. Ali ipak, da nije bilo onog upaljenog ugarka, ona bi me odnela, jer sam ja onda bio sasvim mali, te me je digla tako lako da sam u njenim zubima morao biti kao perce. Hastings se probudio na moju viku, skočio i opalio iz puške. Ja sam se bio strašno uplašio, kao što možete i zamisliti. Što se tiče Romera, on se nije nikako budio dok ga nismo jako prodrмали, toliko je bio iznuren. Taj događaj nas je učinio opreznijim i otada smo ložili dve vatre i spavali između njih, i jedan je stalno bio na straži. Putovali smo nedelju dana, a čim smo se prebacili preko planine, uputili smo se prema severu. Bili smo odmakli od stenja i čestara i pred nama je pukla prostrana ravnica. Već smo bili pojeli svu hranu i jednog dana nismo imali baš ništa da jedemo; ali smo ubili jednu antilopu, od vrste zvane *spring-bok*, i tako se snabdeli za tri-četiri dana. A pošto smo se spustili u ravnicu, nismo više oskudevali u hrani. Nego, zaboravio sam da vam kažem kako zamalo nismo platili glavom, baš pre nego što smo izašli iz jedne velike šume na padini planine.

Pešačili smo dok nije prevalilo podne i bili smo vrlo umorni, te smo odlučili da ručamo pod jednim velikim drvetom i plegali u hladovini. Hastings je ležao na leđima, pogleda uprtog naviše, kad na jednoj od nižih grana opazi pantera kako leži opružen po njoj, gleda nas zelenim očima i sprema se da skoči. Zgrabio je pušku i opalio ne nišaneći, jer nije bilo vremena za to. Ali je metak prošao životinji kroz utrobu i, kako izgleda, prelomio joj kičmu. Ona je pala na zemlju uz zaglušnu riku, na četiri-pet stopa od mesta na kojem smo mi sedeli, i odmah se prikupila za skok na Romera; ali nije mogla skočiti, jer su joj zbog prebijene kičme bili oduzeti zadnji udovi, te je digla prednje udove i ponovo pala na zemlju. Nikad u svom životu nisam video toliku pomamu i bes kod neke životinje. Mi smo se isprva bili tako preplašili da nismo mogli pucati ali je Hastings, opazivši da zver ne može da skoči, zgrabio pušku od Romera i prostrelio je kroz glavu.

– To je bilo novo čudesno spasenje, primeti gospođa Sigreiv.

– Jeste, gospođo; ali treba da znate da smo se mi sve manje osvrtni na opasnosti što smo češće upadali u njih. Sad smo morali loviti da bismo održali život, te smo postajali smeliji nego ikad. Odelo nam je bilo u samim ritama, ali smo imali dovoljno baruta i fišeka; u ravnici je bilo na stotine antilopa i gnua²² – ponekad ih upravo čovek nije mogao prebrojati. Uveravam vas da nismo oskudevali u hrani. Ali smo zbog toga izobilja divljači bili u većoj opasnosti, jer smo sad svake noći čuli i riku lavova. Od svih životinjskih glasova koji su ikad doprli do moga uha to je najstrašniji glas u mom sećanju. Pravili smo velike vatre da ih držimo na odstojanju, ali vas uveravam da smo često drhtali od straha kad bi nam se neki od njih približio.

– Jeste li ga ikad videli po danu, upita Viljem.

– Jesmo, gospodine; često smo ih viđali, ali nas nisu nikad napali, a mi smo se opet isuviše bojali da pucamo na njih. Jednom prilikom smo se s jednim sreli lice u lice. Bili smo ubili antilopu zvanu *hartibist*, pa smo, držeći puške na ramenu, trčali da je nađemo, jer smo zapazili gde je pala u visokoj travi. Baš kad smo došli do toga mesta u travi, čuli smo strašnu riku i našli se na

²² Gnu – vrsta afričke rogate antilope, slične volu, čije je meso vrlo meko i ukusno. (Prim. prev.)

desetak jarda od jednog lava, koji je bio plegao baš po onoj antilopi koju smo mi ubili. Oči su mu sevale prema nama i bio se upola pridigao, kao da se sprema da skoči. Mi svi strugnusmo što smo brže mogli. Ja se nisam ni osvrnuo sve dok nisam izgubio dah, ali se lav zadovoljio našim bežanjem i nije se potrudio da nas goni. Te noći smo legli da spavamo bez večere. Eto tako smo vam mi, gospodine, putovali skoro ni sami ne znajući kuda, tek svakako prema severu, i to pune tri nedelje, te smo bili sasvim iznureni. Sad smo se svi slagali u mišljenju da smo učinili ludost i da bismo se rado opet vratili. Celog dana smo išli ne govoreći ni reči jedan s drugim, sem kad je valjalo uloviti nešto za hranu. Što se mene tiče, ja priznajem da mi je dolazilo da legnem i umrem, da sam mogao to da učinim, i postao sam tako ravnodušan prema lavovskoj rici da mi se činilo kako bi mi skoro bilo mило kad bi neki od njih došao da me pojede – kad jednog jutra naidosmo na grupu urođenika. Nismo mogli govoriti s njima, ali su izgledali vrlo miroljubivi i dobro raspoloženi prema nama. Pripadali su plemenu Karu, kako nam rekoše pokazujući na sebe i govoreći „Karu“, pa zatim na nas i govoreći „Holandžani.“ Mi ulovismo nešto divljači i dadosmo im je, što njih mnogo obradova, pa su išli s nama pet-šest dana. Pokušasmo da ih znacima pitamo da li tu negde ima holandskih naselja, i oni nas shvatiše i rekoše da ih ima, pokazujući nam u pravcu severoistoka. Mi ponudismo da im poklonimo nešto ako hoće da nam pokažu put, jer smo se bili rešili da se predamo Holandžanima i vratimo se u zatvor. Dva čoveka pristadoše da pođu s nama, a ostali njihovi saplemenici sa ženama i decom odoše prema jugu. Sutradan stigismo u jedno holandžansko naselje zvano Grif Rejnets. Ali sad moramo prekinuti, jer je prošlo vreme za spavanje.

TRIDESET SEDMA GLAVA

**Viljemova bolest. – Redi mu pušta krv.
– Viljem u vatri. – Izvan opasnosti. – Oporavljanje. –
Redijeva predostrožnost. – Redijevo pripovedanje.**

Građenje ribnjaka je brzo napredovalo, te trećeg dana bi već skoro gotov. Čim su zidovi bili ozidani, Redi izbací pesak i šljunak, da bi deo pri obali bio gotovo isto tako dubok kao i kraj zida i da bi bilo dovoljno vode, te da se galebovi i fregatne ptice ne mogu zaletati i loviti ribu. Dok je Redi bio tako zaposlen, gospodin Sigreiv i Viljem su prikupljali još kamenja da se ribnjak podeli u četiri dela, ali tako da svi ostanu u međusobnoj vezi. Te unutarne zidove, kao i spoljašnje, načinili su dovoljno široke da se po njima može hodati, te su tako sve ribe bile na dohvat ostvama kad zažele da ih izvade. Sutradan po dovršenju ribnjaka vreme se opet promenilo. Ali bure sad već više nisu bile tako žestoke kao na početku kišnog doba. Kiša je jako pljuštala, ali je nisu pratile onako jake munje i grmljavina, niti je bila onako dugotrajna: obično bi se razvedrilo posle nekoliko sati. Za lepog vremena između dve bure nahvatali bi puno riba, pa bi ih stavili u ribnjak, te je on sad bio vrlo dobro snabdeven.

Ali se dogodi nešto što ih sve jako poplaši. Jedne večeri Viljema spopade jaka drhtavica i mnogo se žalio na glavobolju. Redi je bio obećao da će te večeri nastaviti svoje pripovedanje, ali se Viljem osećao tako bolestan da nije mogao sedeti. Metnuli su ga u postelju, a sutradan je imao visoku temperaturu. Gospodin Sigreiv se jako uplašio, jer su znaci bolesti bili svakoga časa sve gori, a Redi, koji je preko noći bio kraj njegove postelje, izazva iz kuće gospodina Sigreiva i reče mu:

– Ovo je, gospodine, ozbiljna stvar. Mladi gospodin Viljem je juče radio bez šešira, pa se bojim da je dobio napad sunčаницe. Šteta je što nemamo nekoga ko bi mu pustio malo krvi.

– Ja imam lancetu²³, – reče gospodin Sigreiv, ali ja zaista nikad u životu nisam nikome puštao krv.

– Nisam ni ja, gospodine; ali ako vi imate lancetu, mislim da nam je dužnost da pokušamo. Ako mislite da vi to ne možete uraditi, potrudicu se ja. To je vrlo prosta operacija.

– Pa neko će od nas morati, Redi.

– Možda će u ovom slučaju moja ruka biti sigurnija, primeti Redi. Bojim se da mu zapaljenje ne pređe na mozak.

– Ja bih, moram priznati, Redi, više voleo da vi to pokušate. Moja ruka ne bi bila postojana, jer strepim za život svog dragog deteta.

Opet su ušli u kuću. Gospodin Sigreiv nađe lancetu, a Redi podveza Viljemu ruku. Čim vena odskoči, on je čvrsto pritisnu palcem, i uspe odmah od prvog pokušaja. Po Redijevom savetu bolesniku su pustili mnogo krvi, i izgledalo je da mu je odmah lakše. Uvili su mu ruku, pa pošto je popio malo vode koju je tražio, opet su ga položili na jastuk. Sutradan je temperatura bila opet visoka kao i ranije. Oni mu ponovo pustiše krv, a njegova majka je bdila nad njim puna strepnje i sva u suzama. Siroti dečko je nekoliko dana bio u velikoj opasnosti, a ona nekada vesela kuća sad je bila puna tišine i sumornosti. Kako su sad njihove molitve jutrom i večerom bile tople! Kako su roditelji često i preko dana upućivali nebu molbe za ozdravljenje svoga deteta! Vreme je svakim danom postajalo sve lepše, te je bilo skoro nemoguće obuzdavati Tomicu. Džuno je svako pre podne izlazila s njim i Albertom i držala ih je kraj sebe dok je kuvala. Sreća je bila što se Zloća bila oštenila, i kad Džuno nije više mogla da ih zabavi, ona bi im donela dva šteneta da se igraju njima. Što se tiče tihe, krotke male Karoline, ona bi po ceo dan držala majku za ruku i gledala u brata, ili bi kraj njegovog kreveta radila neki ručni rad.

Redi, koji nikako nije mogao sedeti zaludan, latio se čekića i dleta da napravi solanu, pa je radio za ono vreme preko dana kad

²³ Lanceta – šiljast hirurški instrument, obično sa dva sečiva. (Prim. prev.)

njegove usluge nisu bile potrebne u kući; dok je sedeo i tesao stenu, misli su mu stalno bile kod Viljema. Nežno je zavoleo toga dečka zbog njegove dobroćudnosti i bistrine, pa bi vrlo često u toku dana zastao u poslu, a suze bi mu se kotrljale niz obraze dok se molio bogu da poštedi dečka i ostavi ga njegovim tužnim roditeljima. Devetog dana od početka bolesti Redi i gospodin Sigreiv izjavili su da Viljem ima mnogo manju temperaturu; ona uskoro i sasvim iščeze. Ali je dečko bio tako slab da se za dva-tri dana nije mogao ni uspraviti u postelji, i tek je na dve nedelje po prestanku temperature mogao izaći iz kuće. Može se zamisliti kako su se svi radovali kad se to dogodilo. Za vreme njegovog oporavljanja, nemajući šta drugo da rade, pošto je solana bila gotova, gospodin Sigreiv i Redi – koji su sad laka srca išli na posao – odlučiše da sad ograde prostor za kupanje. Džuno dođe da im pomogne i bila je vrlo korisna, jer je vukla dvokolicu na kojoj su prevlačili stenje i kamenje, a doveli su i Tomicu, da ga sklone dok gospođa Sigreiv i Karolina čuvaju bolesnika. Do dana kad je Viljem mogao izlaziti iz kuće kupatilo je već bilo gotovo, te više nije bilo mesta strahovanju od ajkula. Viljem siđe s majkom na žal i vide sve što se uradilo. Bio je vrlo zadovoljan, pa reče:

– A sad, Redi, pošto smo za sada posvršavali sve poslove oko kuće, ostaje nam još samo da ispitamo ostrvo i da odemo do uvale da pregledamo stvari spasene iz brodoloma.

– To je istina, mladi gospodine Viljeme, a vreme je vrlo lepo, te mislim da ćemo se za koji dan moći usuditi da krenemo na jedan ili na drugi put; ali još nikako dok vi ne budete jači, jer vas ne smemo ostaviti samog s mamom dok sasvim ne ozdravite.

– Da me ostavite, Redi? Pa i ja idem s vama.

– Ne, mladi gospodine Viljeme, to zasad ne može biti. Zamislite da naiđe neka olujina, pa da pokisnete i da morate spavati u mokrom odelu. Mogli biste ponovo dobiti groznicu, i to možda daleko od kuće. Moramo biti obazrivi još za neko vreme. Sad lepo sedite na ovoj steni i uživajte u ovom prijatnom vetriću, što će vam učiniti dobro. Samo ne smete ostati suviše dugo.

– Ja ću uskoro opet biti jak, Redi; hvala bogu na njegovoj dobroti.

– Ne sumnjam u to, mladi gospodine Viljeme, i zaista imamo razloga da zahvaljujemo bogu, jer bi nam teško bilo bez vas. Ja idem da iz bazena izvadim jednu kornjaču: moramo vas dobro hraniti da ojačate.

– Već nam davno niste pričali svoju istoriju, Redi, reče Viljem pošto su večerali. Voleo bih da to sad učinite; siguran sam da me to neće zamoriti.

– Drage volje, mladi gospodine Viljeme, odgovori Redi. Ali sećate li se gde sam stao, jer moje pamćenje nije ponajbolje.

– O da, ako se opominjete, bili ste tek došli s divljacima do kuće farmera Holanđanina u nekom mestu zvanom Grif Rejnets.

– Tako je, gospodine. E pa, farmer Holanđanin je izašao iz kuće kad je video da dolazimo i upitao nas ko smo. Mi smo mu rekli da smo zarobljeni Englezi i da želimo da se predamo vlastima. On nam je oduzeo oružje i fišeke, i rekao da je on vlast u tome kraju, što je bilo sasvim tačno, a zatim je dodao:

– Sigurno je da bez oružja i fišeka nećete nikuda pobeći. A što se tiče vašeg slanja u Keptaun, to možda neću moći učiniti za nekoliko meseci. Zato, ako želite da se dobro hranite, morate dobro raditi dok ste ovde.

Mi smo mu rekli da će nam biti mило da budemo od koristi, a on nam je po jednoj hotentotskoj devojci poslao nešto za ručak i pokazao nam jednu sobicu u kojoj ćemo spavati. Ali smo brzo uvideli da imamo posla s durnovitim i surovim čovekom, koji nam je davao dovoljno posla, ali ni izbliza dovoljno hrane. Nije nam hteo poveriti oružje, te su Hotentoti isterivali stoku na pašu, a nama je davao da radimo mnoge poslove oko kuće; pa je naposletku postupao sa nama vrlo svirepo. Kad bi mu ponestalo hrane za Hotentote i druge robove, kojih je imao u priličnom broju, otišao bi s drugim farmerima iz susedstva u lov na kvage da ih njima hrani. A samo Hotentoti mogu da jedu takvo meso.

– A šta je to kvaga?

– To je divlji magarac, delimično s prugama po telu, ali ne tolikim kao u zebre; životinja dosta zgodna za gledanje, ali joj je meso vrlo neukusno. E pa eto, najzad je doterao dotle da nam nije davao za jelo ništa drugo osim kvaga, kao i Hotentotima; dok su on

i njegova porodica – imao je ženu i petoro dece – živeli od ovčetine i antilopinog mesa, koje je izvrsno za jelo. Zamolili smo ga da nam da jednu pušku da ulovimo nešto bolje za jelo, a on je tako nemilosrdno tresnuo nogom Romera da posle toga puna dva dana nije bio u stanju da radi. Što se tiče jadnih Hotentota i robova, njih je svakog dana šibao bičem od nosorogove kože – a to je strašna stvar – koji je pri svakom udarcu zasecao u meso. Nama je život postao pravi teret; povazdan smo radili na salašu na ovom ili onom poslu, a on je iz dana u dan bio sve suroviji prema nama. Najzad se mi složismo da mu kažemo da to više nećemo trpeti, i Hastings mu jedne večeri to reče. Njega to tako strašno razbesne da je pozvao dvojicu robova i naredio im da Hastingsa vežu za točkove kola, i zakleo se da će mu svu kožu izreckati u komadiće, pa je onda otišao u kuću po bič. Robovi su zgrabili Hastingsa i stali ga vezivati, jer nisu smeli odreći poslušnost svome gospodaru, a na to nam Hastings reče:

– Ako sad mene tako šibaju, s nama je svršeno. Sad je kucnuo naš čas; otrčite iza kuće, pa kad on izađe s bičem, vi upadnite u kuću i dočepajte se pušaka koje uvek stoje napunjene. Uzmite ga na nišan i držite ga tako dok se ja ne oslobodim, pa ćemo onda pobeći kako znamo. To morate svakako uraditi, jer sam ja uveren da će on mene išibati namrtvo, a vas će pobiti kao odbegle zarobljenike, kao što je to pre neki dan učinio s onom dvojicom svojih Hotentota.

Kako smo ja i Romer mislili da je to vrlo verovatno, mi uradismo što nam je Hastings rekao, pa kad Holanđanin ode onamo gde je on bio privezan, na pedesetak jarda od kuće, mi upadosmo u kuću. Farmerova žena nije mogla ustati iz postelje, jer je tek bila rodila još jedno dete, a na decu se nismo ni osvrтали. Zgrabili smo dve puške i jedan veliki nož i izašli baš u trenutku kad je Holanđanin prvi put ošinuo Hastingsa bičem od nosorogove kože, i to tako da se sirotom mladiću presekao dah. Mi mu priđosmo bliže; on se okrete i vide nas, a mi ga uzemosmo na nišan i on zastade.

– Ošini samo još jednom, pa si mrtav! viknu Romer.

– Da! viknuh ja, mi smo tek dečaci, ali sad imaš posla s Englezima.

Prilazeći bliže, Romer je i dalje držao Holanđanina na nišanu, a ja prođoh mimo njega i velikim nožem presekoh kaiše kojima je

Hastings bio vezan. Holanđanin samo preblede, ali i ne pisnu, toliko se bio uplašio, a robovi se svi razbežaše. Čim se Hastings oslobodi, on zgrabi veliki drveni malj kojim se pobijaju kočevi i obori Holanđanina na zemlju, vičući iz sveg glasa:

– Evo ti, to ti je zato što šibaš Engleza, bitango jedna!

Dok je farmer ležao u nesvesti, ili mrtav – tada nismo znali da li je jedno ili drugo – mi ga vezasmo za točkove kola, pa pošto se vratismo u kuću, dočepasmo se municije i još nekih drugih stvari koje su nam mogle biti od koristi. Onda odosmo u štalu i uzesmo tri najbolja konja koja je Holanđanin imao, metnismo u džak nešto zobi za svakoga od njih, uzesmo nešto užeta za ulare, pa pojahasmo i odjurismo što smo brže mogli. Kako smo znali da će za nama poći potera, mi prvo u trku odjurismo prema istoku, u pravcu Keptauna, a zatim, čim smo stigli na zemljište na kojem se nije mogao videti trag konjskih kopita, skrenusmo na sever, u pravcu zemlje Bušmana. Mrak se spustio ubrzo pošto smo promenili pravac, ali smo mi putovali cele noći. Iako smo izdaleka neprestano čuli riku lavova, nije nam se dogodilo ništa neobično. U zoru stadosmo da odmorimo konje i dadosmo im zobi, pa zatim sedosmo da i sami jedemo hranu koju smo poneli sobom.

– Koliko ste vremena proveli kod farmera u Grif Rejnetsu?

– Skoro osam meseci, gospodine, i za to vreme smo ne samo naučili holandski nego smo se mogli sporazumeti i sa Hotentotima i drugim urođenicima, a u isto vreme smo sad dobro poznavali zemlju i znali kako da putujemo. Dok smo jeli, dogovorili smo se šta ćemo dalje raditi. Znali smo da će Holanđanin poći u poteru za nama u jakoj grupi i da će nas streljati ako nas stignu; a bojali smo se i da smo ubili onoga čoveka, pa ako bi se ta naša bojazan obistinila, nas bi obesili čim bismo stigli u Keptaun, te smo bili u velikoj nedoumici šta da radimo. Najzad odlučismo da prođemo kroz zemlju Bušmana i da izbijemo na morsku obalu severno od Keptauna. Kad smo završili razgovor, skinuli smo sedla s konja, pa smo konje privezali za kočeve na mestu gde je bilo dobre trave; jer treba da znate, gospodine, da bi oni trkom odjurili natrag na salaš kad ne bi bili privezani. Složili smo se da je bolje putovati noću, jer se manje trebalo bojati od divljih životinja nego od toga da nas neko ne vidi, pa smo onda tvrdo zaspali i spavali nekoliko sati. Predveče

nađosmo vode da napojimo konje, pa ih onda ponovo nahranismo, a zatim nastavismo put. Neću vam pričati šta nam se događalo iz dana u dan u toku dve nedelje, za koje smo vreme već prilično bili satrli svoje konje, te smo bili primorani da se zadržimo kod plemena Goragua, kako se, čini mi se, zvalo, vrlo krotkog i bezazlenog naroda, koji nam je davao mleka i uopšte vrlo lepo postupao s nama. Ali nam se jednog dana ipak dogodilo nešto neobično. Baš kad smo prolazili kraj jedne grupe omanjeg drveća, jedan nosorog je jurnuo na moga konja, koji mu je za dlaku umakao, jer se naglo okrenuo i našao se iza njega. Životinja je na to otutnjala dalje ne osvrćući se više na nas. Obično smo svakog dana ulovili po koju životinju za hranu; ponekad je to bio gnu, vrlo zanimljiv stvor, nešto između antilope i bika; drugi put opet neka vrsta antilope – njih je bilo u izobilju.

Dakle, kod tih urođenika smo ostali tri nedelje, te smo konjima dali vremena da se oporave; a zatim smo opet krenuli na put, uputivši se prema obali, ali skrećući prema jugu, jer su nam Gorague bili rekli da na severu živi jedno surovo urođeničko pleme koje se zove Kaferi i koje bi nas sigurno ubilo ako bismo došli do njega. Mi upravo nismo znali šta da radimo. Iz Keptauna smo bili otišli bez jasnog pojma kuda treba da idemo, pošto smo bili tek nerazboriti dečaci, pa smo se iz dana u dan zapletali u sve veće teškoće. Najzad smo smislili da će ipak biti najbolje da se uputimo prema Keptaunu i da se predamo kao zarobljenici, pošto smo već bili sasvim iznemogli od umora i stalnih opasnosti. Jedino smo strepeli da nismo u Grif Rejnetsu ubili onog farmera koji je onako surovo postupao s nama, ali Hastings reče da ga nimalo nije briga za to – odgovornost pada na njega, a on će da okuša sreću. I tako mi, kad se oprostismo od Goragua – koji su bili neobično zadovoljni što smo im poklonili sva dugmeta bez kojih smo mogli biti – okrenusmo konje u pravcu jugoistoka, da što pre izbijemo na more, a da u isto vreme idemo prema jugu.

Sad moram da pomenem jedan vrlo tužan događaj koji nam se desio. Dva dana posle našeg ponovnog kretanja na put, idući kroz neku visoku travu, nabasali smo na lava koji je proždirao jednog gnu. Romer, koji je slučajno bio izmakao desetak jarda ispred nas, toliko se uplašio da je opalio na životinju, iako smo se bili dogovorili da to nikad ne radimo, pošto je ludost dovoditi do besa tako silnu

zver kad nam je družina tako mala. Lav je bio lako ranjen; riknuo je tako strašno da se moglo čuti na čitavu milju, skočio na Romera i jednim udarcem šape prevalio ga sa sedla u žbunje. Naši konji su se poplašili, okrenuli se na levokrug i pobjegli, jer se životinja očevidno spremala da i nas napadne. Ona je stvarno i skočila jednom prema nama, i mi uspesmo da zaustavimo konje tek kad smo prešli pola milje. A kad smo to postigli, videli smo da je lav oborio na zemlju Romerovog konja, pa mu lešinu odvlači nadesno jureći u kasu, naizgled tako lako kao da se nimalo ne napreže. Mi pričekasmo dok on dobro ne odmače, pa onda odjahasmo natrag do mesta gde je Romer pao. Brzo ga nađosmo, ali je on bio ostao na mestu mrtav; udarac lavlje šape bio mu je razmrskao lobanju.

Nismo imali mogućnosti da sahranimo sirotog mladića, nego ga samo pokrismo žbunjem i ostavismo ga. Obojica smo bili vrlo utučeni; ja sam u stvari, jašući napred, plakao čitav sat, a Hastings nije progovorio ni reči sve dok ne dođe vreme da odmorimo konje. Trebalo je da vam kažem da su nam Gorague preporučili da ne putujemo noću, nego danju, te smo sad tako radili. Ja držim da je to bio vrlo dobar savet, s obzirom na onaj nesrećni slučaj, jer smo uvideli da su lavovi, dok smo putovali noću više puta neprestano išli za nama. Trećeg dana posle Romerove smrti prvi put ponovo ugledasmo prostrani okean, i činilo nam se kao da smo ugledali nekog starog prijatelja. Držali smo se morske obale, ali smo brzo uvideli da tamo ne možemo doći do dovoljne količine divljači niti do goriva za vatre noću, kao što smo mogli u unutrašnjosti kopna, te se dogovorismo da se opet udaljimo od morske obale. Morali smo da pređemo preko jedne puste i sumorne ravnice, a bili smo sasvim iznemogli zbog oskudice u hrani – skoro dva dana nismo bili ništa okusili – kad nabasasmo na jednog noja. Hastings obode konja da ga stigne, ali mu ništa nije vredelo; noj je trčao mnogo brže od konja. Ja sam ostao pozadi, pa, na svoju veliku radost, nađoh nojevo gnezdo i u njemu trinaest velikih jaja. Hastings se brzo vrati s potpuno zadihanim konjem. I tada tu mi lepo sedosmo, naložismo vatru, ispekosmo dva jajeta i dobro se naručasmo, a još četiri metnusmo u bisage, pa nastavismo put. Neprestano smo se borili s teškoćama i patnjama u toku pune tri nedelje. Najzad jednog dana ugledasmo planinu Sto i obradovasmo joj se kao da smo ugledali bele krečnjačke stene Stare Engleske. Obodosmo konje u nadi da

ćemo se pre mraka naći udobno smešteni u zatvoru, kad odjednom, pošto smo se bili približili Zalivu, videsmo da se na svima lađama u luci lepršaju engleske zastave. To nas jako iznenadi; ali malo kasnije naiđosmo na jednog engleskog vojnika koji nam reče da je naša vojska zauzela Keptaun pre više od šest meseci. Možete zamisliti kakvo je to bilo radosno iznenađenje za nas. Uđosmo na konjima u varoš i prijavismo se glavnoj straži. Guverner posla po nas; sasluša našu priču i posla nas admiralu, koji nas uze na svoju ličnu lađu. E sad, mladi gospodine Viljeme, ovo je zgodno mesto da prekinemo, a i vi ste sigurno već umorni, te mislim da je bolje da svi idemo da legnemo.

TRIDESET OSMI GLAVA

Ostrva Južnog mora. – Andamanska ostrva. – Pasatski vetrovi. – Golfska struja. – Redijevo pripovedanje.

Kako sutradan ujutru nije bilo nikakvog naročitog posla. Redi i gospodin Sigreiv uzeše udice da bi dodali još koju ribu onima što su ih već imali u ribnjaku. A kako je uz to vreme bilo lepo i sveže, i Viljem pođe s njima da se nadiše blagotvornog svežeg vazduha. Prolazeći kraj bašte oni opaziše da je posejano seme već niklo i poraslo za dva do tri palca iznad zemlje, i da po svoj prilici nijedno nije omanulo. Dok su Redi i gospodin Sigreiv pecali ribu, a Viljem sedeo kraj njih, Viljem reče ocu:

– Mnoga ostrva u našoj blizini su naseljena, zar ne, tata?

– Jesu, ali ne ona sasvim blizu nas, kako se meni čini. Na svaki način, nisam čuo da neki putnik pominje kako je video stanovnike na ostrvima u blizini ovog našeg.

– Kakvi ljudi žive na ostrvima u ovim morima?

– Ima ih raznih. Stanovnici Novog Zelanda su najnapredniji u pogledu civilizacije, ali se ipak i za njih kaže da su ljudožderi. Jedan deo urođenika na Van Dimenovoj zemlji i Australiji na vrlo su niskom stupnju civilizacije. Oni su u stvari malo nešto iznad životinja u polju. Ja ih smatram za najniže na lestvici ljudskog roda.

– Molim, izvinite što vam upadam u reč, reče Redi; ali ja sam video, pa mislim da mogu da navedem jedan narod, istina ne mnogobrojan, koji je još bliži životinjama u polju. Jednom prilikom sam ih video i isprva sam mislio da su to životinje, a ne ljudska bića.

– Zaista? A gde je to moglo biti, Redi?

– Na velikim Andamanskim ostrvima, pri izlazu iz Bengalskog zaliva. Jednom sam se u opasnosti usidrio u Port Kornevalisu – sjajnoj luci, u koju bi mogla stati sva engleska mornarica – i ujutro pošto smo se usidrili videli smo neke crne stvorove kako idu pobauljke ispod drveća koje je dopiralo do same vode. Uzeli smo durbin – bili smo na jednu do dve milje od obale – i videli da su to ljudi i žene, jer su stajali uspravno.

– Jeste li ikad došli u dodir sa njima?

– Ne, gospodine, nisam; ali sam se u Kalkuti upoznao sa jednim vojnikom koji je bio s njima; jer je nekad Društvo za Istočnu Indiju nameravalo da na tome ostrvu osnuje jednu naseobinu, pa je poslalo vojsku. On je pričao kako su uhvatili dvojicu od njih. Nisu imali više od četiri stope u visinu; bili su preko svake mere glupi i bojažljivi, a na sebi nisu imali nikakvog odela; nisu imali nikakvih kuća ni koliba za stanovanje, nego su samo pravili zaklone od žbunja da se zaklone od vetra.

– Jesu li imali oružja?

– Jesu, gospodine, imali su lukove i strele; ali tako nevešto napravljene i tako male da nisu mogli ubiti njima ništa osim sasvim malih ptica. Urođenici su odapeli nekoliko strela na vojnike kad su se sreli s njima, a vojnici su ih jednostavno izvadili iz kaputa, jer nisu prodrle nimalo dalje.

– E, po vašem opisu ja zaista verujem da urođenici na Andamanskim ostrvima stoje niže na lestvici čak i od onih sa Nove Holandije. Šta su uradili s ona dva urođenika što su ih zarobili?

– Pustili su ih da opet idu, gospodine; jer nisu hteli ni govoriti ni jesti, te bi umrli da su ih zadržali.

– Odakle su, tata, došli ljudi koji su se naselili na ovim ostrvima?

– To je teško reći, Viljeme; ali se pretpostavlja da su ova ostrva naseljena otprilike na isti način na koji i ovo naše ostrvo: to jest ljudima u činovima i čamcima koje je neka nevolja naterala na more i koji su spasli živote iskrcavanjem na njih.

– Jeste, gospodine, reče Redi, ja mislim da je to tačno; čuo sam da se priča kako s u Andamanska ostrva prvo naseljena kad se galija puna robova crnaca razbila negde na njihovim obalama za vreme jednog tajfuna.

– A šta je to tajfun, Redi?

– Otprilike isto što i uragan, mladi gospodine Viljeme; oni nastaju u Indiji prilikom promene monsuna.

– A šta su to monsuni, Redi?

– Vetrovi koji redovno duvaju s jedne strane određen broj meseci u toku godine, pa onda promene pravac i duvaju sa suprotne strane isto toliko.

– A šta su to pasatski vetrovi, o kojima sam čuo da je govorio siroti kapetan Ozbourn pošto smo prošli Maderu?

– Pasatski vetrovi duvaju na Ekvatoru za nekoliko stepeni na sever i na jug od njega, sa istoka na zapad, prema kretanju sunca.

– A zar te vetrove izaziva sunce?

– Da, preterana toplota sunca između žarkih pojaseva razređuje vazduh dok se zemlja okreće oko njega, te se strujanjem manje zagrejanog vazduha stvaraju pasatski vetrovi. Vi znate, kad u nekoj sobi gori velika vatra, u njoj stalno postoji promaja usled strujanja hladnog vazduha prema vatri; tako isto i sunčeva toplota izaziva pasatske vetrove. Da, mladi gospodine Viljeme, a pasatski vetar stvara ono što se zove Golfska struja.

– Kako to, tata? Ja sam i ranije čuo da se to kaže.

– Vetrovi koji stalno idu za suncem preko Atlantskog okeana, i duvaju od istoka ka za padu, jako deluju na vodu u moru i nagone je u Meksikanski zaliv – gde joj staje na put obala Amerike – te je ona zato u Zalivu²⁴ mnogo stopa viša nego u istočnom delu Atlantskog okeana. To nagomilavanje vode mora, razume se, naći oduške na nekoj strani i nalazi je u takozvanoj Golfskoj struji, kojom se voda odliva i snažno teče prema severu duž obala Amerike, pa onda na zapad, prolazeći nedaleko od Njufaundlenda, dok ne izgubi snagu negde na severu od Azorskih ili Zapadnih ostrva, koja ste, ako se sećate, videli na mapi kad smo prolazili idući ovamo.

– Golfska struja je, mladi gospodine Viljeme, uvek za nekoliko stepeni toplija nego more uopšte, a to, kažu, dolazi otuda što voda ostaje tako dugo u Meksikanskom zalivu, gde je toliko jaka sunčeva

²⁴ Na engleskom se zaliv kaže golf (Golf), te stvarno Golfska znači zalivska, a pod Zalivom (s velikim Z) podrazumeva se Meksikanski zaliv, iz kojeg polazi Golfska struja.
– Prev.

toplota, a uvek znamo da se nalazimo u Struji po morskim algama koje ona nosi sobom i koje se vide kako plove po površini.

– A šta ti, tata, nazivaš kopnenim i morskim vetrovima u Zapadnoj Indiji i drugim toplim podnebljima?

– To su vetrovi koji u izvesne časove u toku dana naizmenično duvaju s kopna na more, a zatim s mora prema kopnu, što se redovno dešava svaka dvadeset i četiri časa. I to je dejstvo sunčeve toplote. Morski povetarac počinje izjutra, a po podne se stišava, pa onda nastaje kopneni, koji traje do ponoći.

– Sad vidiš, Viljeme, nastavi gospodin Sigreiv; da sve te pojave u žarkim predelima izazivaju prirodni uzroci, a od blagotvornih su posledica po ljudski rod. Ko bi, na primer, mogao živeti na ostrvima Zapadne Indije kad ne bi redovno duvali kopneni povetarci i rashlađivali zagrejanu zemljinu površinu? A tako isto, kad pasatski vetrovi ne bi stalno duvali i kad bi pretežno vladali nad morima pod vatrenim suncem Ekvatora majine i lak vazduh, vrućina bi bila tolika da bi svako putovanje bilo nepodnošljivo.

– Razume se da bi, reče Redi; ima geografskih tačaka blizu zone pasatskih vetrova gde vetar nije postojan, pa se događalo da lađe zapadnu i ne mogu da maknu nedeljama, a posada potroši svu vodu i strašno se muči. To se zovu Konjske tačke, ni sam ne znam zašto, ali držim da je to zbog toga što konji koji se prenose brodovima prvi stradaju od žeđi kad ponestane vode. Nego, već je vreme da prekinemo, mladi gospodine Viljeme, i da uđemo u kuću.

Vratili su se kući, a posle večere Redi nastavi pripovedanje.

„Prekinuo sam pričanje kad sam rekao kako su me poslali na bojni brod i upisali me kao prekobrojnog dečka. Na njemu sam ostao skoro četiri godine, a slali su nas od luke do luke i iz jednog podneblja u drugo, tako da sam već bio snažan, visok momak, pa su me postavili za osmatrača na košu srednje katarke. Ja sam bio vrlo zadovoljan. Savesno sam vršio svoju dužnost, te tako nikad nisam bio kažnjen; jer na bojnom brodu čovek može služiti bez straha od kazne, samo ako vrši dužnost, a dužnost nije baš ni tako teška kao na lađama trgovačke mornarice; gde je malo ruku, tu ima teškog posla. Razume se da se nađe i poneki oštar i strog zapovednik bojnog broda – ono što se u vojsci zove „disciplina“ – ali sam ja imao sreću da dopadnem kod blagog i staloženog komandanta, kome je bilo vrlo krivo kad je morao da kažnjava ljude, iako nikad nije

zažmurio pred nepropisnim postupcima. Jedino me je stalno mučilo to što nisam mogao ponovo otići u Englesku da vidim majku. Napisao sam joj dva-tri pisma, ali nikad nisam dobio odgovora, te sam naposljetku postao tako nestrpljiv da sam se odlučio da pobegnem čim mi se ukaže prva prilika. Tada smo bili na stalnoj dužnosti u Zapadnoj Indiji i ja sam se o toj stvari dogovorio sa Hastingsom, jer je i on, kao god i ja, želeo da što pre pobjegne, pa smo se složili da prvom prilikom umaknemo zajedno.

Najzad smo se usidrili u Port Rojalu na Jamajci, a u toj luci je bila velika flota trgovačkih brodova Zapadne Indije natovarenih šećerom i spremnih da odmah pođu. Mi smo znali da bi nas na svakoj od tih lađa sakrili do polaska samo kad bismo mogli dospeti na neku od njih, jer se jako oskudevalo u ljudima, pošto su bojni brodovi grabili svakog čoveka kojeg bi se dočepali.

Postojala je jedino mogućnost da noću doplivamo do neke lađe, što je bilo dosta lako, jer su one bile usidrene na stotinak jarda od naše. Samo smo se plašili ajkula, kojih je u luci bilo mnogo. Ali se uoči polaska flote ipak rešismo da pokušamo sreću; toliko smo bili nestrpljivi da pobegnemo da se nismo ni na šta osvrтали. Bilo je vreme srednje straže – sećam se toga i sećaću se dok sam živ, kao da je sinoć bilo – kad smo se sasvim tiho spustili s prednjeg dela lađe i, čim smo se našli u vodi, zaplivali prema jednom od zapadnoindijskih brodova blizu nas. Stražar s mostića je opazio svetlucanje u vodi izazvano našim plivanjem, pa je, razume se, viknuo za nama. Mi nismo odgovorili, nego smo plivali što smo brže mogli; jer smo posle stražarevog dozivanja čuli užurbanost i znali smo da komandir straže spušta ljude u čamac da ga pošalje za nama. Tek što sam se ja dohvatio za palamar zapadnoindijske lađe, i baš kad sam se spremio da se uspužem uz njega, jer sam bio nekoliko jarda ispred Hastingsa, začuh iza sebe glasan krik, i kad se okretoh, videh kako ajkula zaroni pod vodu sa Hastingsom u čeljustima.

Ja sam se bio toliko uplašio da neko vreme nisam mogao ni da se maknem; najzad sam ipak došao k sebi i počeo se puzati uz palamar što sam brže mogao. Učinio sam to taman na vreme, jer se druga ajkula ustremila na mene, pa kako sam ja već bio na dve stope iznad vode, ona je skočila uvis, dohvatila moju cipelu za petu i odnela je sobom.

Strah mi je dao snage, te sam posle jednog do dva sekunda bio pod otvorom za lance sidra, a ljudi s lađe, koji su gledali preko ograde i bili očevici pogibije sirotog Hastingsa, izvukoše me i brže-bolje me sakriše u najdublji kut lađe, jer je čamac s bojnog broda bio skoro pristao uz trgovačku lađu. Kad komandir čamca dođe na lađu, rekoše mu da su nas obojicu videli u vodi sasvim blizu njihove lađe i da su nas ajkule odvukle sobom. Kako su i ljudi u čamcu čuli Hastingsov krik, komandir je poverovao da je to tačno i vratio se na brod. Čuo sam kako doboši na brodu lupaju „zbor“ da se utvrdi ko su ona dvojica koji su pokušali da pobegnu plivajući, a posle nekoliko minuta doboši su lupali „voljno“, pošto je pored moga imena i imena sirotog Hastingsa stavljeno: „O. M.“

– Šta znači „O. M.“?

„O“ znači „otpušten“ iz službe, a „M“ znači „mrtav“, odgovori Redi, i samo je milost božja htela da to ne bude tačno što se mene tiče.

– To je zaista bilo čudesno spasenje, primeti gospodin Sigreiv.

– Zaista jeste, gospodine; teško mi je opisati šta sam osećao nekoliko sati posle toga. Pokušavao sam da spavam, ali nisam mogao: bio sam na smrtnim mukama. Čim bih zadremao, učinilo bi mi se da me je ajkula zgrabila, pa bih se trgao i vrisnuo; posle bih se molio bogu i opet pokušao da zaspim, ali mi ništa nije pomoglo. Kapetan zapadnoindijske lađe se bojao da će se moja vriska čuti, pa mi je poslao dole lonče ruma, i to me je umirilo, te sam najzad tvrdo zaspao. Kad sam se probudio, video sam da je lađa razvila sva jedra i krenula okružena stotinom i više brodova, dok su bojni brodovi koji su pratili lađe pucali iz topova i neprestano davali znake. Bio je to divan prizor, a plovili smo prema Staroj Engleskoj. Ja sam bio tako srećan da bih se izložio opasnosti da ponovo padnem u čeljusti neke ajkule samo da budem slobodan i dobijem mogućnost da kročim na obalu svoje zemlje, da bih mogao otići u Nju Kasl i videti svoju sirotu majku.

– Ja bih rekla da vam vaše čudesno spasenje nije mnogo koristilo, primeti gospođa Sigreiv; ako ste tako brzo sve zaboravili.

– To u stvari nije bilo tako, gospođo, to je samo bilo osećanje koje je u meni pobudilo prvi pogled na lađe što plove prema Engleskoj. Mogu pošteno da kažem da sam bio bolji i ozbiljniji

čovjek; iako to ne znači da još i sad nisam dosta rđav i grešan, ali sam od toga dana bio bolji nego ranije. Već sledeće noći, ležeći u postelji, molio sam se bogu vrlo usrdno. Slučajno se na brodu našao jedan vrlo dobar stari Škotlandanin, drugi potkapetan, koji je ozbiljno razgovarao sa mnom i skrenuo mi pažnju na to kako sam pravim čudom ostao živ, a ja sam i sam to osetio. On je prvi sa mnom čitao Sveto pismo i pomogao mi da ga razumem, pa mogu reći i da ga zavolim. Za vreme toga putovanja kući vršio sam dužnost običnog mornara i kapetan je bio zadovoljan mnome. Ispričao sam svoju istoriju drugom potkapetanu, i on mi je ukazao na činjenicu da sam bio nepromišljen i koliko sam pogrešio što sam ostavio majku i odbio Mastermanovu pomoć. Ja sam osećao da on ima pravo i bio sam nestrpljiviji nego ikad da padnem majci u zagrljaj i da je zamolim za oprost. Lađa na kojoj sam bio plovila je za Glazgov, pa smo se kod Severnog Forlenda rastali od pratnje i srećno prispeli u luku. Kapetan me je odveo brodovlasnicima, koji mi isplatiše petnaest gvineja na ime plate za svu službu u toku te plovidbe kući, i čim sam primio taj novac, ja sam krenuo za Nju Kasl što sam brže mogao. Bio sam platio za mesto na krovu poštanskih kola, pa sam se upustio u razgovor s jednim gospodinom koji je sedeo pored mene. Ubrzo sam saznao da je i on iz Nju Kasla i prvo sam ga upitao da li je brodograditelj Masterman još živ. On mi reče da je umro pre tri meseca.

– A kome je ostavio svoj novac, upitah ja, jer je bio vrlo bogat, a nije imao rodbine.

– Nije imao rođaka, odgovorio je gospodin, pa je sav svoj novac ostavio za zidanje bolnice i sirotinjskih domova. U poslednje vreme je imao jednog ortaka u radnji, pa je brodogradilište i svu robu ostavio njemu, mislim zato što nije znao kome da ih ostavi. Bio je jedan dečko koga je, kako ja pouzdano znam, nameravao da usvoji i ogłosi ga za naslednika – dečko koji se zvao Redi, ali je on pobegao na more i odonda se nije ništa više čulo o njemu. Mislilo se da je nastradao kao zarobljenik, pošto mu se dotle došlo po tragu. Ludo dete, jer bi inače sad od njega postao bogat čovek.

– Zaista vrlo ludo – odgovorio sam ja.

– Da, ali je naškodio i još nekom drugom osim sebi. Njegova sirota majka, koja ga je volela do ludila, počela je venuti čim je čula da je on nastradao i postepeno je...

– Nećete valjda reći da je umrla? upadoh mu ja u reč, hvatajući ga za ruku.

– Jeste, reče on gledajući me iznenađeno, umrla je prošle godine: prepuklo joj srce.

Pao sam nauznak na prtljag iza sebe, pa bih pao s kola da me gospodin nije držao. On je doviknuo kočijašu da zaustavi konje, pa su me skinuli i metnuli me u kola. Srećom, u njima nije bilo nikoga, i dok su ona odmicala sve dalje, ja sam plakao kao da će mi srce prepući.

Redi je izgledao toliko uzbuđen da mu gospodin Sigreiv predloži da zasada prekine pripovedanje i svi odu na počinak.

– Hvala vam, gospodine; tako će biti najbolje, jer mi se čak i sad oči zamagle od suza. Strašno je u poznijem životu sećati se da je vaš nepromišljen postupak uskorio smrt najbolje majke; ali je to bilo tačno, mladi gospodine Viljeme, te vam tu istinu pružam da se njom koristite. Već sam vam ranije rekao da će pojedini događaji iz moga života služiti kao opomena; neka ne budu uzaludni što se vas tiče. Bog vas blagoslovio, gospodine! Bog blagoslovio i vas, gospođo! Laku noć!

TRIDESET DEVETA GLAVA

Tomica hoće jaja. – Jaja nestaju. – Tomica uhvaćen u klopku. – Tomica u zatvoru. – Redijevo pripovijedanje.

Posle nekoliko dana Džuno uđe u kuću pre doručka noseći u kecelji šest jaja koja je našla u kokošinju.

– Gledajte, gospoja Sigreiv – kokoška snelo jaja – skoro imamo puno... puno za gos'n Viljem... to njemu opet ozdravi... i puno za pilići kad dođe vreme.

– Nisi valjda uzela sva jaja iz gnezda, Džuno?

– Nisam, gospoja, ja ostavila jedan u svako gnezdo za kokoška da vidi.

– E lepo, onda ćemo ih čuvati za Viljema, i nadam se da će od njih, kako kažeš, opet ojačati.

– Pa ja sam već opet sasvim jak, mama, odgovori Viljem; mislim da bi bilo bolje ostaviti jaja da se kokoši nasade.

– Ne, ne, Viljeme; tvoje je zdravlje važnije nego izvođenje ranih pilića.

– Tomica mnogo voli jaja, reče Tomica.

– Voli, ali Tomica sad ne može dobiti jaja: Tomica nije bolestan.

– Tomicu boli tibia, reče Tomica.

– Ja mislim da si ti mali lažljivac, Tomice; a ako te boli tibia, onda su jaja škodljiva za tebe.

– Tomicu boli glava, požali se dečko.

– Jaja nisu dobra za glavobolju, Tomice; odgovori mu otac.

– Tomicu boli sve, reče opet Tomica.

– Onda Tomica mora ići u krevet i dobiti dosta ricinusa.

– Tomica neće ricinus; Tomica hoće jaja.

– Da, samo, Tomica neće dobiti jaja, odgovori mu otac; zato može prestati da priča izmišljotine. Kad bude puno jaja. Tomica će dobiti jedno, ako bude dobar dečko, inače ne.

– Ja sam obećala Karolini da će se ona starati o pilićima, reče gospođa Sigreiv, pa mislim da ona mora voditi računa i o jajima. Ona obećava da bude divna devojčica.

Gospodin Sigreiv i Redi su nekoliko dana bili zauzeti plevljenjem bašte od korova, koji je počeo nicati zajedno sa posejanim semenom; a za to vreme se Viljem vrlo brzo oporavljao. Prva dva dana Džuno je redovno donosila po tri-četiri jajeta; ali trećeg dana nije mogla naći nijedno. Četvrtog dana je izgledalo da kokoške nisu snele, na veliko iznenađenje gospođe Sigreiv, jer kad kokoši počnu nositi, one obično nose neprestano. Petoga jutra, kad su sedali za doručak, Tomica se nije pojavio, i gospođa Sigreiv upita gde je on.

– Ja sve mislim, gospođo, reče stari Redi smejući se; da Tomica neće danas doći na doručak ni na ručak.

– Kako vi to mislite, Redi? upita gospođa Sigreiv.

– Pa eto, gospođo, kazaću vam. Meni se činilo vrlo čudno što nije bilo jaja, pa sam mislio da su kokoši, verovatno, nosile negde na drugom mestu. Sinoć sam išao tamo-amo i tražio jaja, ali sam našao samo ljuske sakrivene ispod nekog kokosovog lišća, pa sam dokazivao sebi da, kad bi neka životinja – ako je uopšte ima na ostrvu – pojela jaja, ona se ne bi tako brižljivo postarala da sakrije ljuske. Zato sam jutros čvrsto uvezao vrata na kokošinjcu, a ostavio otvorena samo vratanca kroz koja kokoši ulaze kad idu na leganje. Zatim sam, pošto ste vi ustali, vrebao iza drveća i video kako Tomica izlazi i ide prema kokošinjcu. Pokušao je da otvori vrata, pa kad je video da su čvrsto zatvorena, on se uvukao u kokošinjac kroz vratanca. Čim je ušao unutra, ja sam spustio poklopac na vratanca i zakovao ga klinkem, te se on tako uhvatio u klopku.

– Pa će i ostati u njoj celog dana, mali proždrljivac! reče gospodin Sigreiv, koga je to jako zanimalo.

– I to će mu biti za pamet, dodade gospođa Sigreiv. Nećemo obraćati nikakvu pažnju na njega, makar vikao i drećao čitav sat.

– O, gos'n Tomica, ja vrlo raduje ti se najzad ufatila, to tebe nauči ne piješ jaje, reče Džuno. Sad ne dobiš ništa za jedeš; ti ne voli to.

Gospodin Sigreiv, Redi i Viljem, odoše kao i obično za svojim poslom; gospođa Sigreiv, Džuno i mala Karolina su bile u kući. Tomica je bio miran čitav sat, pa je onda počeo drečati, ali mu to nije ništa vredelo; niko nije obraćao pažnju na njega. U vreme ručka se opet stao derati, ali sa isto tako malo uspeha. Tek uveče su otvorili vrata na kokošinjacu i Tomici dopustili da izađe. On je izgledao vrlo zbunjen, pa je seo u jedan kut i nije ništa govorio.

– Pa, gospodine Tomice, koliko ste jaja danas pojeli? upita ga Redi.

– Tomica neće više piti jaja, reče švrca.

– Ne, bolje će biti da to više ne radiš, reče mu gospodin Sigreiv, jer ćeš, kao što si danas video, imati manje jela umesto da imaš više.

– Ja hoću da ručam, reče Tomica.

– Ti danas nećeš dobiti ručak, to znaj sigurno, reče gospođa Sigreiv; ne možemo ti dati i ručak i jaja; a ako plačeš, zaključaćemo te u kokošinjac da tamo i prenočiš. Sad moraš strpljivo čekati do večere.

Tomica je video da mu ništa ne pomaže, te je vrlo mirno i natmureno čekao da bude gotova večera, pa se onda naplatio za sve šta je propustio. A posle toga Redi nastavi pripovedanje.

„Rekao sam vam, mladi gospodine Viljeme, kako mi je onaj gospodin u poštanskim kolima kazao da je moja majka umrla jer joj je srce prepuklo usled lažne vesti o mojoj smrti. Ja sam bio u smrtnim mukama dok nisam stigao u Nju Kasl, gde sam mogao da proverim sve činjenice u vezi s njenom bolešću. Kad su poštanska kola stala, onaj gospodin, koji je bio ostao na krovu kola, dođe na vrata kola i reče mi:

– Ako se ne varam, vi ste Masterman Redi koji je pobegao na more, je li tako?

– Jeste, gospodine, odgovorio sam mu vrlo tužno; to sam ja.

– E pa sad, mladiću, reče mi on, ne klonite: kad ste otišli, vi ste bili mladi i nepromišljeni, pa vam sigurno nije bilo ni na kraj pameti

da ćete dovesti do očajanja svoju majku, kao što ste je i doveli. Njenu dušu nije toliko mučio vaš odlazak koliko vest o vašoj smrti, a vi niste za to krivi. Sad morate poći sa mnom, jer imam nešto da vam kažem.

– Ja ću vas sutra posetiti, gospodine, odgovorio sam mu ja, danas ne mogu ništa raditi dok ne razgovaram sa susedima i ne obiđem majčin grob. Sušta je istina da nisam nameravao da žalostim svoju majku i da nisam kriv za vest o mojoj smrti. Ali ne mogu da ne mislim da bi ona i danas bila živa i vesela da ja nisam bio onako lakomislen.

Na ovome svetu, mladi gospodine Viljeme, iz neznatnih uzroka često proizilaze velike nevolje, pa kad bismo svi, pre nego što išta preduzmemo, razmislili o mogućim posledicama svojih postupaka, bili bismo mnogo mudriji i zadovoljniji.

Onaj gospodin mi dade svoju adresu, i ja obećah da ću ga sutradan posetiti. Posle toga sam otišao do kuće u kojoj je stanovala moja majka. Znao sam da nje više nema tu, a ipak sam se razočarao i bilo mi je neprijatno kad sam iz kuće čuo veseo smeh. Zagledao sam unutra, jer su vrata bila otvorena: u uglu gde je obično sedela moja majka bio je valjak za rublje i dve žene koje su vredno radile. Druge su peglale kraj drugog stola, i kad mi viknuše: „Šta tražite?“ i nasmejaše mi se, meni se smučī, te se okretoh i odoh u susednu kuću, čiji su žitelji živeli u vrlo prisnim odnosima s mojom majkom. Zatekoh ženu kod kuće, ali me ona ne poznađe, te joj kazah ko sam. Ona je negovala moju majku u bolesti sve do poslednjeg dana, pa mi ispriča sve što sam želeo da znam. Bilo mi je nešto malo lakše pri duši kad sam čuo da moja majka ionako ne bi dugo živela, jer je imala neizlečiv rak; ali mi je ta žena u isto vreme rekla i da je neprestano mislila o meni, a da je moje ime bilo poslednja reč na njenim usnama. Rekla mi je i da je gospodin Masterman bio vrlo dobar prema njoj i da nije oskudevala ni u čemu. Ja je onda zamolih da mi pokaže gde je moja majka sahranjena. Ona metnu šešir na glavu, odvede me do njenog groba, pa me onda, na moju molbu, ostavi. Ja sedoh kraj pobusane humke koja je krila moju majku, pa sam dugo i gorko plakao što sam je izgubio i molio je za oproštaj.

Bilo se već sasvim smrklo kad sam otišao odatle i vratio se kući one dobre žene koja je negovala moju majku. Razgovarao sam s

njom i njenim mužem do kasno u noć, pa kako mi oni tada ponudiše krevet, ostao sam kod njih i na prenoćištu. Sutradan sam otišao na zakazani sastanak sa gospodinom s kojim sam se bio upoznao u poštanskim kolima, i po mesinganoj tabli sam video da je advokat. On me zamoli da sednem, pažljivo zatvori vrata, pa pošto mi je postavio mnoga pitanja da bi se uverio da li sam zaista Masterman Redi, reče mi da je on čovek koji je sređivao poslove gospodina Mastermana posle njegove smrti, pa je našao jedan dokument koji je za mene od velike važnosti, jer se njime dokazuje da osiguranje lađe koja je pripadala mome ocu i gospodinu Mastermanu, a koja je propala, nije bilo uplaćeno samo na Mastermanov deo nego i na deo moga oca, te da je gospodin Masterman prevario moju majku. Kazao mi je da je taj dokument našao u jednoj tajnoj fioci neko vreme po smrti gospodina Mastermana, pa kako je moja majka bila umrla, a za mene se mislilo da sam isto tako umro, on nije našao za shodno da objavljuje tako nezgodnu okolnost, ali da sad, kad sam se ja opet pojavio, njemu dužnost nalaže da to uradi, te će, ako se ja s tim slažem, celu stvar urediti s onom ustanovom toga grada kojoj je predata na rukovanje sva imovina gospodina Mastermana radi građenja bolnice i sirotinjskih domova. Rekao mi je da je lađa bila osigurana na tri hiljade funti, da je jedna trećina lađe pripadala mome ocu, te da mu se duguje jedna hiljada funti, koja će, zajedno s kamatama za tolike godine, preći sumu od dve hiljade funti. To je za mene bila dobra vest, pa možete misliti kako sam rado pristao na svaki njegov predlog. On se odmah dao na posao, pa pošto je pozvao na sastanak gradskog načelnika i ustanovu toga grada i pokazao im onaj dokument, oni su se odmah saglasili da ja imam pravo na taj novac i da mi ga treba isplatiti bez ikakvog osporavanja. Tako je, kao što vidite, mladi gospodine Viljeme, na moj put iskrslalo novo iskušenje.

– Kako to mislite, novo iskušenje? To je nesumnjivo bila prava sreća za vas, reče Viljem.

– Jeste, gospodine Viljeme, to je bila, što se kaže, sreća, prema opštim shvatanjima u svetu. Svi su mi čestitali, pa sam se i ja sam nadimao od ponosa sa svoje sreće, tako da sam zaboravio na sva obećanja o popravljajući, na sve zavete da ću živeti čestitim životom,

koja sam učinio nad grobom svoje sirote majke. Sad vidite zašto sam to nazvao iskušenjem, mladi gospodine Viljeme.

– Dragi sine, reče gospodin Sigreiv; bogatstvo i blagostanje često se na ovome svetu pokazuju kao najveće iskušenje, dok nas nesreća čeliči i popravlja. Zato je Redi govorio umesno kad je tvrdio da je to iznenadno dolaženje do velike sume novaca iskušenje, pa i po njegovom sopstvenom priznanju možeš opaziti da mu nije mogao doleteti, nego je zaboravio na svoje dobre odluke.

– Da, gospodine, vi ste to dobro objasnili i tako je i bilo u stvari. Čim mi je novac došao do ruku, ja sam ga počeo rasipati na svakovrsne ludorije. Srećom, nije prošlo više od deset dana otkako sam ga dobio, kad drugi potkapetan Škotlandanin, dođe kao moj anđeo čuvar da me spase. Čim sam mu saopštio šta se dogodilo, on stade vrlo razložno govoriti sa mnom i dokazivati mi kako mi se sad ukazuje prilika da se osiguram za ceo život, pa mi predloži da kupim udeo u nekoj lađi pod uslovom da budem kapetan na njoj. Meni se ta misao jako dopade, pa kako sam i sam bio ubeđen da sam se dotle pokazao samo kao ludak, ja se reših da poslušam njegov savet. Ali sam se ustezao zbog jedne stvari: bio sam još suviše mlad, nije mi bilo više od dvadeset godina, pa iako sam nekad mogao da upravljam lađom, u poslednje vreme sam slabo obraćao pažnju na to. Rekao sam to Sandersu, a on mi je odgovorio da, ako bih njega uzeo za prvog potkapetana, ta teškoća bi se lako prebrodila, pošto on može dobro upravljati lađom, te i ja mogu to naučiti za vreme prvog putovanja. I tako se sve uredilo.

Sva sreća što nisam bio potrošio više od stotinu funti – ipak dosta za tako kratko vreme. Pošao sam za Glazgov zajedno sa Sandersom i on se odmah dao na posao da potraži zgodnu lađu. Najzad je pronašao da ima jedna gotova da se spusti u more, a prodaje se usled bankrotstva trgovačke kuće za koju je građena. Raspitao se o svemu, pa pošto je saznao ko će je otprilike kupiti i da je to neka vrlo pouzdana i uvažena firma, on je otišao i predložio joj u moje ime da ja uzmem četvrtinu udela u njoj i budem joj kapetan. Kako je Sanders bio vrlo uvažen i dobro poznat kao staložen čovek, njegova je preporuka uzeta u obzir utoliko što su predstavnici firme zaželeli da me vide i da govore sa mnom. Učinio sam povoljan utisak na njih, iako sam bio tako mlad, te smo zaključili pogodbu. Položio

sam dve hiljade funti kao svoj udeo, i čim su lađu spustili u more, ja i Sanders, koga sam uzeo za prvog potkapetana, pregosmo na posao da je opremimo. Trgovačka kuća koja ju je kupila zajedno sa mnom bila je zapadnoindijska firma, te je lađa, naravno, bila namenjena trgovini sa Zapadnom Indijom. Meni je posle uplate moga udela bilo ostalo dve-tri stotine funti, i ja ih upotrebih za nabavku robe za špekulaciju na svoju ruku, za nabavku instrumenata za moreplovstvo i tako dalje. Uz to sam se i sam lepo doterao; jer znate, mladi gospodine Viljeme, iako me je Sanders savetovao da budem razuman, ja sam još bio naduven od ponosa pri pomisli da sam kapetan svoje sopstvene lađe. To je značilo velik skok za čoveka koji je bio momče na košu srednje katarke na jednom bojnom brodu. Odenuo sam se vrlo lepo – nosio sam bele košulje i prstenje na prstima. Čak sam navukao i rukavice i mučio se da mi ruke postanu bele. Mene su u stvari, kao kapetana i suvlasnika jedne lepe lađe, smatrali za važnu osobu i često me pozivali za sto ostalih suvlasnika lađe. Bio sam dosta imućan, jer mi je plata iznosila deset funti na mesec, bez obzira na ono što mi je mogla doneti moja lična špekulacija i četvrtina od zarade lađe. To se može smatrati kao najuspeliji deo moga života, te zato, ako je po volji, sad ćemo prekinuti pričanje za večeras, jer vam već sad mogu reći da to nije trajalo vrlo dugo.

ČETRDESETA GLAVA

Sporazum o ispitivanju ostrva. – Redijeve primedbe. – Očekivanja i želje.

Nekoliko dana posle toga bili su zaposleni vađenjem panjeva od kokosovih palmi na krivudavoj stazi prema magacinu, pa čim su svršili taj posao, Redi namesti gromobran pored magacina, na isti način kao i onaj kraj kuće. Sad su bili posvršavali sve poslove koje su nameravali da urade za vreme kišnog doba. Ovce su se bile ojagnjile; ali su i ovce i koze počinjale slabiti zbog oskudice u paši. Čitavu nedelju dana nije nikako bilo kiše, sunce je peklo vrlo jako, i Redi je govorio da je, po njegovom mišljenju, kišno doba prošlo. Viljem je sad opet bio sasvim snažan, te je bio nestrpljiv da što pre otpočnu s ispitivanjem ostrva i jako je želeo da i on učestvuje u njemu. Posle mnogog dogovaranja najzad su rešili da Redi i Viljem izvrše prvo ispitivanje prema jugu, pa da se onda vrate i podnesu izveštaj o svemu što su našli. To su odlučili u subotu uveče, a trebalo je da pođu u ponedeljak. Uprtnjače su već bile spremljene i pune kuvane usoljene svinjetine i pogačica koje je Džuno ispekla. Svaki je imao da nosi pušku s fišecima i po jedno uvijeno ćebe na ramenima, da ga noću prostre ispod sebe. Redi nije zaboravio busolu ni sekirice kojima će obeležavati drveće kad budu išli kroz šumu.

U subotu su ceo dan proveli u vršenju priprema. Te večeri Redi reče:

– Sad, mladi gospodine Viljeme, mislim da mogu završiti svoju priču, pre nego što pođemo na putovanje. Nemam još mnogo da vam pričam, jer moja sreća nije bila duga veka, i pošto sam dugo vremena proveo u jednom zatvoru u Francuskoj, moj život je postao neprekidan niz događaja koji su išli sve s crnjiša na goriša. Prekinuo

sam pripovedanje tamo gde sam kupio udeo u jednoj trgovačkoj lađi i bio, kako sam onda mislio, na pravom putu ka bogatstvu, te sad da nastavim. Naša lađa je bila ubrzo spremna, pa smo pod pratnjom otplovili za Barbados. Sanders se pokazao kao dobar moreplovac, a ja sam od njega, još i pre nego što smo stigli u Barbados, naučio sve što je bilo potrebno da umem zapovedati i upravljati svojom lađom. Sanders je pokušavao da obnovi naše ozbiljne razgovore, ali sam ja usled svoga bogatstva suviše digao glavu, te kako sam sad osećao da mogu biti i bez njegove pomoći, ja sam ga ne samo držao na odstojanju nego sam se držao kao viši od njega. To je bilo vrlo nezahvalno oduživanje za njegovu dobrotu prema meni, mladi gospodine Viljeme, ali se to često dešava u svetu. Sandersu je to bilo vrlo neprijatno, pa mi je po dolasku u Barbados rekao kako namerava da napusti lađu. Ja sam mu na to naduveno rekao da može raditi kako mu je volja, a u stvari sam jedva čekao da ga se otresem, prosto zato što sam bio njegov dužnik. Ovo vam pričam na svoju veliku sramotu, gospodine Viljeme. I tako me Sanders ostavi, a meni je bilo vrlo milo što je on otišao. Moja lađa je brzo bila napunjena tovarom šećera, pa smo onda čekali na pratnju za Englesku. Dok sam se bavio u Barbadosu, ukazala mi se prilika da kupim četiri bronzana topa, koje sam razmestio po palubi, a imao sam na brodu i dosta municije. Ponosio sam se svojom lađom, jer se za vreme plovidbe pokazala kao brza jedrilica; ona je u stvari plovila bolje od nekih bojnih brodova koji su nas pratili, a sad kad sam na njoj imao još i topove, smatrao sam se sasvim siguran od svih neprijateljskih gusara. Dok smo čekali na pratnju, koja je imala da dođe za dve nedelje, nastala je jaka bura, te je moja lađa, kao i neke druge, digla sidro i bila takoreći oduvana iz Zaliva Karlajl. Da bismo uplovili u Zaliv, morali smo razviti jedra, pošto je bura bila još nekako jaka. Nešto zbog toga što mi je bilo dosadilo tako dugo čekanje na pratnju, a nešto i zato što sam znao da bi mi dolazak pre drugih brodova Zapadne Indije doneo koristi, ja sam se rešio da, umesto što bih ponovo uplovio u Zaliv, otplovim za Englesku bez zaštite, uzdajući se u brzo jedrenje svoje lađe, kao i u topove na njoj. Ali sam u tome trenutku bio zaboravio da je osiguranje lađe u Engleskoj izvršeno pod uslovom da lađa „plovi uz pratnju“, te da će moja plovidba bez pratnje učiniti osiguranje nevažećim ako bi se dogodila neka nesreća. I tako sam vam ja, gospodine, odjurio za

Englesku, i u toku tri nedelje sve je išlo kako valja. Viđali smo vrlo malo brodova, a i oni koji bi počeli da nas gone nisu se u brzini mogli meriti s nama. Ali baš kad smo plovili uz kanal pod vrlo povoljnim vetrom, i kad sam već bio uveren da ću stići u luku još pre mraka, ugledasmo jednu francusku gusarsku lađu, koja nas stade goniti. Bili smo primorani da promenimo pravac, a kako je vetar bio jak, pri tome smo izgubili glavnu katarku. To je bila kobna nesreća; gusarska lađa pristade uz našu, gusari uskočiše u naš brod i ja sam se te iste noći našao u francuskom zatvoru, i to kao ubogi siromašak, jer je osiguranje lađe bilo bez važnosti pošto sam otplovio bez pratnje. Osećao sam da imam samo sebi da zahvalim za nesrećni položaj u kojem sam se našao. Na svaki način, bio sam za to strogo kažnjen, jer sam ostao u zatvoru skoro šest godina. Najzad sam uspeo da umaknem s trojicom, četvoricom drugih; pri tome smo prepatili strašne muke i najzad smo stigli u Englesku na jednoj švedskoj lađi, bez novaca, čak i bez odela koje bi nas štitilo od nevremena. Razume se da mi nije ostajalo ništa drugo nego da stupim na posao na neku lađu, pa sam pokušao da dobijem mesto drugog potkapetana, ali bez uspeha; bio sam suviše ritav i izgledao sam suviše bedno, te se reših da stupim makar kao prost mornar, jer sam skapavao od gladi. U luci je ležala usidrena jedna divna lađa; ja odoh na nju da se ponudim; potkapetan siđe do kapetana, koji izađe na palubu, kad tamo, to nije bio niko drugi nego Sanders! Ja se ponadah da me se on neće setiti, ali me on odmah poznađe i pruži mi ruku. Nikad mu u životu nije tako došlo da propadnem u zemlju od stida kao tada. Sanders to opazi, pa me pozva dole u kabinu. Ja mu onda ispričah sve što mi se dogodilo, a on je izgledao kao da je zaboravio moje ružno ponašanje prema njemu. Ponudio mi je mesto na brodu i novaca unapred, da se odenem. Ali ako on nije hteo da se seća moga postupanja, ja ga nisam mogao zaboraviti, nego sam mu to rekao i zamolio ga za oproštaj. I tako je, gospodine, taj dobri čovek bio moj prijatelj do kraja svog života. Postao sam njegov drugi potkapetan pre nego što je umro i opet smo se jako zbližili. Kad je on umro, ja sam još za neko vreme ostao kao drugi potkapetan, pa su me onda smenili. Odonda sam uvek bio običan mornar na raznim brodovima. A sad ste, mladi gospodine Viljeme, čuli istoriju Mastermana Redija; nadam se da u njoj ima ponešto što će vam moći koristiti. Ja sam sad star čovek koji se odrekao

svega na ovome svetu; još se samo nadam da ću umreti u miru i biti od koristi sve dok bogu ne bude volja da me pozove oдавде.

– Vi ste u poslednje vreme zaista bili korisni, reče gospođa Sigreiv; pa se nadam da ćete još dugo poživeti i uživati lepu starost.

– Biće onako kako je bogu drago, gospođo, odgovori Redi; ali mornari ne žive dugo. Osećam da bih na ovome malom ostrvu mogao sasvim zadovoljno provesti ostatak svojih dana. Znam da svi vi drukčije osećate, ali to je prirodno. Ja sam već star čovek i nemam se više čemu nadati; nemam roda ni poroda, i samo želim neki posao da se zabavim. Vi ste svi mladi prema meni i, sasvim prirodno, gledate u budućnost. I samo radi vas, a ne sebe radi, ja se iskreno nadam da će neko doći da nas traži i da će nas naći, pa da ćete se vi vratiti u svet poslova. Što se mene tiče, ja bih drage volje ostao da na ovome ostrvu provedem ostatak svog života, pa da mi se grane kokosovih palmi njišu nad grobom. Ne znam zašto, ali imam nekakvo osećanje da će to i biti slučaj sa mnom, i ja se sa zadovoljstvom zanosim tom mišlju.

– Ne, ne, Redi, ne smete misliti na to; vi se morate jednog dana vratiti s nama, reče gospodin Sigreiv, i živeti zajedno s nama. Mi se nećemo nikako više rastajati. Vi se morate odreći pomorskog života, pa sedeti u kutu kraj ognjišta ili se sunčati napolju, kako vam je kad volja. Vama treba odmora, i nadam se da ćete proživeti ugodnu starost. Na svaki način, ako to ne bude, to neće biti moja krivica.

– Ni moja, Redi, uveravam vas, dodade gospođa Sigreiv. Ja bih se osećala vrlo neugodno kad bih se morala rastati od vas.

– Hvala vam, gospođo, a hvala i vama, gospodine, na vašim dobrim namerama prema meni; ali sve je u božjoj ruci. Mladi gospodine Viljeme, mi moramo sutra rano na put, pa kako treba rano svi zajedno da doručujemo, ja bogme mislim da je bolje da što pre legnemo.

– Sasvim tačno, reče gospodin Sigreiv. Dragi Viljeme, donesi mi Sveto pismo.

ČETRDESET PRVA GLAVA

Polazak na ispitivanje ostrva. – Kroz šumu.

– Mumija. – Izlaženje iz šume. – Ručak. – Otkriće.

– Banana. – Biber. – Indijska smokva. – Guava.

– Papagaji. – Svinje. – Gnezda morskih ptica.

– Razgovor. – Pristanište za čamac. – Rakovi i ostrige. –

Povratak kući. – Konoplja.

– Planiranje rada.

Sutradan su svi poranili i rano doručkovali. Pržena riba je bila izvrsna, i Tomica se zamalo nije zadavio jednom kosti koja mu je zapela u grlu zbog toga što je bio alapljiv i jeo suviše brzo. Ali posle mnogih bubotaka u leđa i priličnog strahovanja gospođe Sigreiv Džuno mu silom zabi kažiprst u grlo i kosti nestade. Uprtnjače, puške i druge stvari potrebne za put stajale su spremne. Viljem i Redi ustadoše od stola, pa pošto se toplo oprostiše sa gospodinom i gospođom Sigreiv, pođoše na put. Sunce je sijalo, vreme je već bilo otoplilo; tamo daleko na pučini okean je svetlucaao, te je izgledalo kao da mu voda poigrava, a kokosove palme su ljupko mahale granama na povetarcu. Pošli su vrlo raspoloženo, pa pošto su pozvali i dva ovčarska psa i oterali natrag Zloću, koja je bila rada da pođe s njima, prođoše pored magacina i uspeše se uz breg iza njega. Pošto pripremiše sekirice da obeležavaju drveće i pošto Redi odredi pravac prema svojoj džepnoj busoli, oni ozbiljno krenuše na put. Neko vreme su sekiricama kresali koru s drveća ne govoreći ništa, a zatim Redi stade da opet pogleda u busolu.

– Meni se čini da je šuma gušća nego ikad, Redi, primeti Viljem.

– Jeste, gospodine, gušća je, i ja nagađam da se sad nalazimo u njenom najgušćem delu, baš na sredini ostrva. Nego, to ćemo brzo

videti. Moramo skrenuti malo više u stranu, prema jugu. Bolje bi bilo da idemo što možemo brže. Uskoro ćemo imati manje posla, pa ćemo onda moći više razgovarati.

Išli su sve dalje kroz šumu još jedno pola sata, pa se, kao što je Redi bio i predskazao, drveće počelo proređivati, ali ipak nisu još ispred sebe videli ništa drugo osim stabala kokosovih palmi. Bio je to težak posao svaki čas kresati koru sa drveća, te su im čela bila sasvim oznojena od naprezanja.

– Mislim da bi bolje bilo da malo stanemo, mladi gospodine Viljeme; vi ćete biti umorni; još vi niste tako jaki kao što ste bili pre bolesti.

– Nisam navikao na kretanje, Redi te zbog toga više osećam umor, odgovori Viljem brišući čelo maramicom i spuštajući pušku kraj stabla jednog drveta. Voleo bih da malko stanemo. Šta mislite, koliko li će nam još trebati da izađemo iz šume?

Oko pola sata, gospodine, kako se meni čini; možda čak ni toliko. Ne znam dokle se šuma proteže u ovom pravcu.

– Šta mislite da ćete naći, Redi?

– Teško je odgovoriti na to pitanje. Ja vam mogu reći šta se nadam da ću naći, a to je dobar komad slobodnog zemljišta između žala i šume, gde ćemo moći napasati ovce i koze, pa ćemo možda naći i neko drugo drveće osim kokosovih palmi: zasada, kao što znate, vidali smo samo njih i ricinusove bobice, od kojih je Tomica dobio malo ricinusa. Znae kako je, gospodine Viljeme, ne može se znati kakvo su sve semenje mogle naneti ptice, ili vetrovi i talasi.

– Ali, može li to semenje da niče?

– Može, gospodine Viljeme; ja sam čuo da poneko seme može ostati stotinama godina pod zemljom, pa da iznikne tek kasnije, kad se izloži toploti.

– Sad se i ja sećam, odgovori Viljem. Tata mi je pričao kako je pšenica koja je bila sahranjena u Egiptu sa jednom egipatskom mumijom pre tri do četiri hiljade godina izrasla kad su je posejali.

– Šta je to mumija, mladi gospodine Viljeme? Ja sam čuo za Egipat: to je ona zemlja u kojoj su Izrailjci robovali i čijeg su se ropstva oslobodili. To sve čitamo u Svetom pismu, i koliko su dosađivali faraonu dok im nije dopustio da odu.

– Da, i kako se utopio sa svom svojom vojskom zato što je pošao za njima da ih vrati. Mumija je, Redi, ljudsko telo balsamovano raznim začinima posle smrti da bi se očuvalo. Ja je nisam nikad video, ali znam po onome što sam čitao da su Egipćani imali običaj da balsamuju tela svojih mrtvih. Nego sad sam spreman da idemo dalje.

– Onda dobro; što brže pređemo tu šumu, to bolje, mladi gospodine Viljeme; zato treba, što se kaže, da se dobro potkujemo.

Opet su pošli dalje i nisu išli više od četvrt časa, kad Viljem viknu:

– Vidim plavo nebo, Redi; brzo ćemo izaći iz šume, i to će mi biti milo, jer me je već ruka zbolela od ovog kresanja!

– Mogu misliti, gospodine. I meni je isto tako milo kao i vama, jer sam se već zamorio od tog obeležavanja drveća; ali ga moramo i dalje obeležavati, jer inače nećemo naći put kad budemo hteli da se vratimo.

Deset minuta kasnije izašli su iz kokosove šume i našli se među šibljem višim od svojih glava, te nisu mogli videti koliko su daleko od obale.

– E pa, reče Viljem i baci sekiricu; baš se radujem što se to svršilo; hajde da sad malo posedimo, pa da tek onda idemo dalje.

– Slažem se s vašim mišljenjem, gospodine, reče Redi i sede kraj Viljema; ja se danas osećam umornije nego kad smo se prvi put uputili kroz šumu, iz uvale. Biće da je to zbog vremena. Ovamo natrag, psi! Lezite tu!

– Pa vreme je lepo, Redi!

– Lepo je sad, gospodine, ali ja sam hteo da kažem da je kišno doba vrlo nepovoljno za zdravlje i da se ja još nisam oporavio od njega. Vi ste imali pravu groznicu, pa se, naravno, ne osećate jaki, ali čovek može i da nema vatre, pa da njegovo zdravlje strada od takvog vremena. Ja sam star čovek, mladi gospodine Viljeme, pa to sad osećam.

– Ja mislim da bi dobro bilo da ručamo pre nego što pođemo dalje, Redi; to će nam činiti dobro.

– Pa lepo, gospodine Viljeme, ručaćemo rano, pa ćemo se bar osloboditi jedne boce vode. Ja upravo mislim da pod ovim drvećem

možemo ostaviti uprtnjače i sve drugo, sem pušaka, pošto se moramo vraćati istim putem, a svakako ćemo ovde i spavati, jer sam određeno rekao gospodinu Sigreivu da nas ne očekuju večeras. Nisam voleo da to kažem pred vašom majkom, ona se tako mnogo brine za vas.

Otvorili su uprtnjače i ručali, pa su i psi dobili svoj deo, a posle toga su opet pošli u istraživanje. Nekih desetak minuta probijali su se kroz gusto i visoko žbunje, dok najзад nisu izbili na čistinu i stali gledati oko sebe neko vreme, ne govoreći ni reči. More se prostiralo na jedno pola milje od njih, a zemljište do mora bilo je čisto, puno sveže trave koja je tek nicala iz zemlje, tako da je to bio divan pašnjak od najmanje nekih pedeset jutara, ovde-onda prošaran grupicama drveća i šipražja. Nije bilo pešćanog žala, nego su se stene uzdizale iz mora za dvadeset do trideset stopa, a na dva mesta su bile pokrivene nečim što se belelo kao sneg.

– E bogme, Redi, reče Viljem; sad nećemo oskudevati u paši za naše stado, čak i kad bi bilo deset puta veće.

– Nećemo, gospodine, odgovori Redi; imamo veliku sreću i mnogo razloga da zahvalimo bogu: ovo je baš ono što nam je trebalo. A sada hajdemo još malo dalje, da ispitamo one šumarke i vidimo kakvo je drveće u njima. Onako dalje vidim jedan svetlozeleni list, koji sam, ako me oči ne varaju, i ranije često viđao.

Kad stigoše do grupe drveća koju je Redi pokazao, on reče:

– Imao sam pravo, mladi gospodine Viljeme. Pogledajte onamo, to je banana; ona baš sad niče i uskoro će biti visoka deset stopa i doneti plod koji je izvrstan za jelo, a osim toga stabljika je odlično piće za stoku. Bog je milostiv.

– Evo jedne biljke koju nisam dosad video; ova mala ovde, reče Viljem i otkide jedan deo od nje, pa ga pokaza Rediju.

– Ali ja jesam, gospodine Viljeme. To se zove biber ptičije oko; od toga se dobija kajenski biber. Pogledajte kako mu se tek obrazuju mahune. To će nam dobro doći za kuvanje, jer nam je nestalo bibera. Džuno će se mnogo radovati. Znate, mladi gospodine Viljeme, mora biti da ima nekih ptica na ostrvu – bar je vrlo verovatno – jer su sigurno one donele semenje ovih biljaka. Mnoge ptice se hrane bananama i biberom. Jedna semenka je pala i nikla, pa su se posle semenke prve biljke posejale same i svake godine

rasle, i to je razlog što ih ima toliko rasturenih ovde-onde u obliku mrlja. Koliko banana raste na ovom mestu! Za koju nedelju biće ovde čitava šuma od njih.

– Kakav je ono tamo žbun gruba izgleda, Redi?

– Ja ne mogu da vidim tako dobro kao vi, mladi gospodine Viljeme, zato hajdemo do njega, to je ono što se u Zapadnoj Indiji zove indijska smokva. Vrlo mi je milo što smo je našli, jer će nam ona biti od velike koristi?

– Je li dobra za jelo, Redi?

– Ne osobito; a sitne bodlje vam se zabadaju u prste, te ih se teško otarasite; tek neće biti na odmet za promenu. Ali nam ona neće biti toliko korisna zbog toga koliko kao živica za baštu, da je štiti od životinja: to je odlična ograda, a raste brzo i bez ikakve muke. Gle, pa ima je čitavo pola jutra; baš sad počinje cvetati. Hajdemo sad do one grupe drveća da vidimo kakvo je ono.

– Kakva je ovo biljka, Redi?

– Ne znam, gospodine Viljeme; ne mogu reći da sam je ikad video.

– Onda mislim da neće biti zgoreg ako napravim zbirku od svih biljaka koje vi ne znate, pa da je ponesem ocu, jer je on vrlo dobar botaničar, pa će ih sigurno sve znati.

– Tako ćemo i uraditi, gospodine; to vam je vrlo dobra misao.

Viljem otkide deo biljke i ponese je sobom.

Kad dođoše do sledeće grupe drveća, Redi je neko vreme gledao netremice u nju.

– Čekajte malko, reče on; čini mi se da poznajem ovo drvo. Često sam ga viđao u toplim predelima. Da, sad znam, mladi gospodine Viljeme, to je guava.

– Šta! Je li to ono voće od kojeg se prave voćne pihtije?

– Jeste, mladi gospodine Viljeme, baš to.

– O, ala će se Tomica sladiti kad to čuje. Kapetan Ozborn nam je davao pihtije od guave kad smo otplovili iz Engleske, i Tomica nije znao šta je dosta; uvek je tražio još.

– Dečaci u njegovim godinama više misle na jelo nego ma na šta drugo, i to je sasvim prirodno, te ne smemo biti suviše strogi prema

njemu. Od njega će još biti krasan mladić, možete biti uvereni u to, mladi gospodine Viljeme.

– Pa ja i jesam uveren u to, Redi, i zaista mislim da hoće. Hoćemo li sad dalje?

– Hoćemo, gospodine. Na koju stranu želite da idemo?

– Hajdemo do onih pet-šest drveta, pa ćemo odande dole na stene: hteo bih da vidim zašto su onako bele.

– Pa neka bude kako vi želite, gospodine, reče Redi.

– Slušajte, Redi, kakav je to šum? Čujte kako čavrljaju! Mora biti da su to majmuni.

– Ne, gospodine, nisu to majmuni; nego, ja ću vam reći šta je to, iako ih još ne vidimo: to su papagaji – dobro poznajem njihov glas. Znaite, mladi gospodine Viljeme, nema mnogo verovatnoće da su majmuni mogli dospeti ovamo, a ptice su mogle, i njima se ima zahvaliti na bananama, guavama i drugom voću koje ćemo možda još naći.

Čim su došli pod drveće, nastade silna uzbuna i lepršanje, pa čitavo jato od neke tri stotine papagaja odlete krešteći iz sveg glasa, a njihovo lepo, zeleno-plavo perje blistalo se na sunčevim zracima.

– Nisam li vam rekao, mladi gospodine Viljeme? Uskoro ćemo jesti odlične paštete od njih.

– Paštete? Zar su paštete od njih dobre?

– Jesu, izvorsne su! Ja sam često u Zapadnoj Indiji i Južnoj Americi odlično ručao takve paštete. Stanite, gospodine. Hajdemo malo na onu stranu: vidim jedan list koji bih hteo bolje da razgledam.

– Pa ovde je zemljište močvarno, zar ne, Redi?

– Jeste. Nesumnjivo da dole ima puno vode. Utoliko bolje za stoku. Moraćemo iskopati nekoliko rupa kad ona bude došla ovamo. O, mislio sam ja da se ne varam. Pogledajte, gospodine. Ovo je još najbolje što smo dosad našli: sad se ne moramo brinuti za krompir.

– Zašto? Šta je to, Redi?

– Jam, gospodine, jam, koji se u Zapadnoj Indiji upotrebljava umesto krompira. Krompir upravo, kad se poseje u toplim predelima, ne ostaje takav kakav je.

– Kako to mislite, Redi?

– Posle jedne do dve berbe on se pretvara u ono što se zove slatki krompir; jam je po mome mišljenju nešto bolje.

U tome trenutku psi jurnuše kroz široko jam lišće i počеше da laju; zatim se ču jako šuškanje i groktanje.

– Šta je to? – viknu Viljem, koji se bio sagao da razgleda biljku jam, pa se trgao na tu buku.

Redi se nasmeja od sveg srca.

– Nije vam ovo prvi put da se trzate od njih, mladi gospodine Viljeme.

– Kako? Nisu to valjda opet naše svinje? upita Viljem.

– Razume se da jesu; one su među jam krompirima; sigurno su u velikom poslu i trude se da ih što više pojedju.

Redi viknu, a na to se iz širokog lišća začu groktanje i komešanje, pa ubrzo zatim izlete ne šest, nego oko trideset svinja koje velikih koje malih, pa grokćući i uvrćući repove odjuriše trkom preko pašnjaka i zamakoše u kokosovu šumu.

– Kako su podivljali, Redi! reče Viljem.

– Jesu, gospodine, i svakim danom će sve više divljati. Nego, moramo brzim radom što pre osigurati od njih ove jam krompire, jer inače neće za nas ostati ništa.

– Ali one će oboriti ogradu pre nego što ona i izraste.

– Hoće, gospodine; ali ćemo mi pobosti kočeve od kokosovih palmi i spolja zasaditi indijske smokve, i pre nego što kočevi istrunu, od indijske smokve će se stvoriti ograda kroz koju nikakva životinja ne može proći. A sad, gospodine, da siđemo na morsku obalu.

Kad se približiše stenama koje su se izdizale nekih pedeset jarda od vode, Redi reče:

– Sad vam mogu kazati kakve su ono bele mrlje na stenama, mladi gospodine Viljeme: to su mesta gde morske ptice dolaze svake godine da grade gnezda i izvedu mlade. One uvek odlaze na isto mesto iz godine u godinu, ako ih niko ne uznemirava.

Brzo su stigli na to mesto i videli da je belo od ptičjeg perja pomešanog sa izmetom.

– Ja ne vidim nikakvih gnezda, Redi, niti nekih ostataka od njih.

– Ne, gospodine, one i ne prave nikakva gnezda, sem što u zemlji iščeprkaju okruglu rupu duboku oko pola palca, pa tu snesu jaja i sede na njima jedna kraj druge. One će uskoro doći ovamo i počće nositi jaja, pa ćemo mi dolaziti i uzimati ih ako nam budu potrebna, jer nisu loša za jelo.

– Bože moj, Redi, koliko smo dobrih stvari već dosad našli! Ovo je vrlo srećan pohod za nas.

– Jeste, vrlo srećan, te možemo zahvaliti bogu na njegovoj dobroti što nas tako obilno snabdeva ovde u divljini; a ujedno pamтите da ćemo, ako budemo vredni, svake godine biti sve imućniji.

– Zna li, Redi, da mi se neprestano nameće misao da je trebalo ovde da gradimo kuću.

– To nije tačno, gospodine. Imajte na umu da ovde nemamo onako čistu vodu i preimućstvo pešćanog žala, s bazenom za kornjače i ribnjakom. Ne, mladi gospodine Viljeme, mi možemo ovde napasati svoje blago; možemo brati voće, uzeti svoj deo koji nam dobre ptice ostave; možemo uzimati i jam krompire i sve drugo dobro što nam se pruža; ali naša kuća i dom moraju biti onde gde su sad.

– Imate pravo, Redi; samo će se tu morati mnogo pešaćiti.

– Neće, kad se budemo navikli i kad budemo utabali stazu, mladi gospodine Viljeme; a osim toga, možda ćemo se moći dovesti i čamcem. Hteo bih da siđem na stene da vidim.

Potom su išli jedno četvrt milje duž obale, dok nisu došli do mesta gde stene nisu bile tako visoke, i tu pronađoše jedan mali zaton potpuno ograđen stenama i s uzanim ulazom.

– Gledajte, mladi gospodine Viljeme, kako je ovo zgodna mala luka za naš čamac; tu ga možemo natovariti jamom i otploviti u zaliv, samo ako nađemo na južnoj strani prolaz među koralnim stenama, koji dosad još nismo tražili, jer nam nije bio potreban.

– Jeste, Redi, zaista je to zgodno, tiho mesto za čamac; ali kako ćemo ga opet naći kad doplovimo čamcem na ovaj kraj ostrva?

– Vrlo lako, mladi gospodine Viljeme, jer ću ja ovde postaviti motku za zastavu kao znak.

– Šta je ono onamo na dnu vode, Redi? upita Viljem pokazujući u tom pravcu.

– Vidim, gospodine – to je morski rak, isto tako dobar za jelo kao i jastog. Nešto mislim, da li bih mogao napraviti korpu za hvatanje jastoga? Hvatali bismo ih puno, a vrlo su dobri za jelo.

– A šta li je ono nešto sitno i grubo po stenama?

– Ono je vrlo dobra vrsta malih ostriga, gospodine, veoma slatkih; ne kao što su one u Engleskoj, nego stvarno mnogo bolje, jer su veoma ukusne.

– Gle, Redi, pa mi to imamo još dve dobre stvari za našu trpezu, reče Viljem. Ala ćemo biti bogati!

– Hoćemo, gospodine; ali ćemo ih morati hvatati. Imajte na umu: na svetu se ni do čega ne dolazi bez truda.

– Redi, reče Viljem, imamo još dobra tri sata do mraka, pa kako bi bilo da se vratimo kući da im kažemo šta smo sve videli. Moja majka bi se tako obradovala kada bi nas videla.

– Slažem se s vama, mladi gospodine Viljeme. Dosta smo uradili za jedan dan, pa se slobodno možemo vratiti i ostati tamo nedelju dana, ako ne i više, to jest, ako budemo potrebni. Ovde zasad nema nikakvog voća i meni je sad stalo samo do jama: voleo bih da ga sačuvam od svinja. Nego, hajdemo kući, pa ćemo se o svemu razgovarati sa gospodinom Sigreivom.

Idući od obale prema šumi, Viljem je brao po koji stručak od svake biljke na koju bi naišli da sve odnese ocu. Našli su mesto gde su bili ostavili uprtnjače i sekirice, pa su se opet uputili kroz kokosove palme, putem koji su toga jutra obeležili. Stigli su kući sat pre sunčeva zalaska, gde zatekoše gospodina i gospođu Sigreiv kako sede napolju, dok Džuno stoji na žalu s dvoje dece koja se zabavljaju skupljanjem školjaka rasturenih po pesku. Viljem podnese vrlo jasan izveštaj o svemu što su videli i pokaza ocu primerke biljaka koje je sakupio.

– Ovo je, reče gospodin Sigreiv; jedna dobra poznata biljka, te se čudim, Redi, da je vi niste poznali: to je konoplja.

– Nisam je nikad video drukčije sem u obliku užeta, odgovori Redi. Njeno seme mi je dobro poznato.

– Pa, ako nam bude potrebno, ja vam mogu kazati kako se ona priprema, reče gospodin Sigreiv. Šta imaš dalje, Viljeme?

– Ovu biljku gruba izgleda.

– Ta biljka je plavi patlidžan; plod joj je plave boje. Kažu da se jede u toplim krajevima.

– Jeste, gospodine, jede se; prže ga izrezana u kriške, posoljena i pobiberena, i takvo jelo zovu bringal. Mislim da će biti to.

– Ne sumnjam da imate pravo, odgovori gospodin Sigreiv. Nego, Viljeme, pa ti bi mogao da poznaješ ovo!

– Liči na vinovu lozu.

– Pa to i jeste; to je divlja vinova loza. Vremenom ćemo imati i grožđa, pa ćemo možda i vino praviti. Ko zna?

– Imam samo još jednu, tata; šta je ovo?

– Ti je ne poznaješ, Viljeme, zato što je izrasla tako visoko; ali to je obična slačica – koju mi upotrebljavamo u Engleskoj i koja se prodaje kao slačica ili gorušica. E, bogme, ja mislim da ste vi danas postigli sjajan uspeh i da imamo da zahvalimo bogu za mnoge stvari. Evo, Džuno ide da postavi večeru, zato idemo i mi: sunce baš sad zalazi i za nekoliko minuta biće mrak.

Čim uđoše u kuću, oni održaše dogovor o svojim budućim radovima, i posle kratkog raspravljanja saglasiše se da bi bilo pametno da izvuku čamac iz peska, pa pošto to urade, da razgledaju grebene prema jugu ne bi li našli prolaz između njih, pošto bi trebalo mnogo vremena da se obilazi okolo; pa čim se to postigne, gospodin Sigreiv, Redi, Viljem i Džuno će, svi zajedno, poći kroz šumu i poneti sobom šator da ga razapnu na novopronađenom komadu zemlje i da kraj ulaza u mali zaton postave motku za dizanje zastave, da im pokazuje njihov položaj. Razume se da će biti teško uraditi sve to za jedan dan, ali će se oni ipak vratiti iste večeri, da ne bi gospođa Sigreiv ostala sama s decom. Kad to svrše, Redi i Viljem će metnuti u čamac onu dvokolicu i druge potrebne stvari, kao testeru, sekirice i ašove, pa će odveslati prema južnoj strani ostrva da nađu mali zaton. Čim se budu iskricali i osigurali čamac, vратиće se putanjom kroz šumu.

Zatim bi došli na red sledeći poslovi: da se ogradi jam plantaža da bi se odstranile svinje; da se oteraju ovce i koze kroz šumu da bi se hranile na novom pašnjaku, dok će se stara paša čuvati da se kosi za seno i polaže stoci preko zime. Redi i Viljem treba da naseku dovoljno kokosovih palmi za pravljenje letava i da pobodu stubove, a kad to bude gotovo, gospodin Sigreiv će doći da im pomogne u prikivanju letava i prevlačenju građe. Sve bi to, po njihovom računu, imalo da se uradi za mesec dana, a pošto će za to vreme gospođa Sigreiv i Džuno većim delom biti same kod kuće, one će se zaposliti plevljenjem korova u bašti i pripremanjem da se ona ogradi.

Kad se i taj važan posao svrši, čamac će se vratiti u zaliv s tovarom indijskih smokava za baštensku ogradu, pa će se zatim sva pažnja posvetiti robi spasenoj iz brodoloma, koja leži u uvali gde su se prvo iskrcali. Kad je budu pregledali i kad budu doneli što im je potrebno i smestili na sigurno mesto u magacin, onda će izvršiti potpun pregled ostrva kopnom i vodom i napraviti mapu, što je gospodin Sigreiv umeo vrlo lepo da radi. To su bili poslovi određeni za doba lepog vremena koje je tek nastajalo. Ali, čovek kaže, a bog raspolaže, kao što će se videti po prekidu u njihovim smišljenim planovima, o kojem ćemo pričati u sledećoj glavi.

ČETRDESET DRUGA GLAVA

**Lađa na pomolu. – Viljem i Redi. – Durbin. – Motka za zastavu. – Provetravanje posteljnih stvari.
– Pripreme. – Dizanje stega i zastave.
– Nade i strepnje. – Radost cele družine.
– Lađa menja pravac. – Razočarenje.**

Sutra ujutru Redi je, kao i obično, bio prvi na nogama, pa pošto je pozdravio Džuno, koja je izašla za njim iz kuće, pošao je da izvrši svoj uobičajeni pregled stoke i ostalog imanja. Stajao je u bašti na rtu. Prvo je mislio o tome kako treba nabaviti pritke za grašak, koji je sad bio izrastao sedam do osam palaca u visinu; pa je onda pošao dalje, do mesta gde je bio posejan francuski pasulj, i mislio kako bi trebalo kopati zemlju oko svake kućice, jer je to bilo dragoceno varivo koje će se moći držati i koje će im dati za vreme zime mnogo dobro jelo. Zatim je prešao do mesta gde se vreža od krastavca bila pomolila iznad zemlje, pa je sa zadovoljstvom video kako biljke dobro napreduju. I govorio je u sebi: „Koliko ja znam, nemamo nimalo sirćeta, ali ih možemo ukiseliti, i u presolcu, kao što se radi u Rusiji; to će na svaki način biti neka promena.“ Zatim je podigao oči, bacio pogled na pučinu i, kao obično, razgledao vidik. Učinilo mu se da na severoistoku vidi neku lađu, te prinese durbin oku. Nije se varao – bila je to lađa.

Starčevo srce zakuca brže. Spustio je durbin i nekoliko puta duboko udahnuo dok se nije povratio od utiska koji je učinio na njega taj iznenadni prizor. Posle nekoliko minuta opet je prineo

durbin oku, i tada je jasno video da je to lađa brig²⁵ s razvijenim košnim i gornjim jedrima i da se uputila pravo ka ostrvu.

Redi pređe na najisturenije stene rta, sa kojih su obično pecali ribu, pa sede da razmisli. Može li biti da je ta lađa poslana da traži njih, ili je, prosto, slučajno zalutala među ova ostrva? Posle kratkog vremena odluči da to mora biti prost slučaj; jer niko ne može znati da su se oni spasli, a još manje da su na ovom ostrvu. Činjenica da se lađa uputila prema ostrvu mora značiti ili da im je ponestalo vode ili nešto drugo; a možda će još i promeniti pravac i proći pored njih. „Na svaki način“, mislio je starac, „mi smo u božjoj ruci. Zasad neću ništa reći gospodinu i gospođi Sigreiv. Bilo bi suviše nemilosrdno buditi u njima nadu koja se može završiti razočarenjem. Stvar će biti odlučena za nekoliko sati. A ipak ne mogu ništa uraditi bez nečije pomoći. Moram se pouzdati u mladog gospodina Viljema – to je plemenit i bistar dečko s obzirom na njegove godine; ako poživi, biće od njega velik i, što je još bolje, dobar čovek.“

Redi opet ustade, razgleda lađu durbinom, pa ode prema kući. Viljem je bio ustao, a i ostali članovi porodice su se javljali.

– Viljeme, reče mu Redi dok su odmicali od kuće, imam da vam poverim jednu tajnu, a vi ćete odmah i sami uvideti pogrebu da je zasada nikome ne kazujete. Stvar će se svršiti za koji sat. Viljem odmah dade obećanje. Vidi se kako neka lađa plovi prema ostrvu. Možda će nam ona pomoći da se spasemo, a možda će proći mimo nas i ne opazivši nas. Za vašeg oca i majku bilo bi suviše nemilosrdno razočarenje ako bi se dogodilo ovo drugo.

Viljem je blenuo u Redija i od silnog uzbuđenja neko vreme nije mogao ni da progovori.

– O, Redi, kako sam zahvalan! Kako zahvaljujem bogu! Uzdam se da će nas ta lađa odvesti odavde, jer vi ne možete pojmiti koliko moj siroti otac pati u potaji... a tako isto i moja majka.

– Znam ja to, mladi gospodine Viljeme, dobro znam, i to je prirodno. Oni čine sve što mogu da obuzdaju svoju čežnju, i od njih se ne može ni tražiti ništa više. Ali sad, mladi gospodine Viljeme, moramo biti hitri i dati se na posao još pre doručka. Nego, čekajte, pokazaću vam lađu.

²⁵ Brig – lađa sa dve katarke i četvorougaoim (trapeznim) jedrima. (Prim. prev.)

Redi uhvati brod u polje durbina, koji nasloni na kokosovu palmu, pa onda Viljem prinese oko sočivu.

– Vidite li ga, gospodine?

– O, da, Redi. Plovi pravo prema nama.

– Da, gospodine, krmani pravo prema ostrvu; ali ne govorimo tako glasno; ostaviću durbin ovde, pa ćemo se latiti posla. Tamo u magacinu ima jedna sekira. Hodite, Viljeme; hodite brzo, dok vaš otac nije izašao iz kuće.

Viljem i Redi odoše do magacina po sekiru. Redi odabra jednu vrlo malu kokosovu palmu najbližu žalu, pa je poseče, i čim joj skide vrh, on je zajedno s Viljemom odnese na rt.

– E sad, mladi gospodine Viljeme, vi idite po ašov, pa iskopajte ovde rupu, da u nju pobodemo motku za zastavu. Kad sve bude gotovo – ja ću otići da nađem jednu koturaču i uže, pa ćemo dići zastave, čim bude imalo izgleda da će ih videti s lađe. Kad rupa bude dovoljno duboka, dođite na doručak kao da ništa nije bilo. Za vreme doručka ja ću predložiti da vi i ja izvučemo čamac iz peska i pregledamo ga, a gospodina Sigreiva ćemo zaposliti nekim poslom u kući.

– Ali, Redi, pa zastave stoje oko kreveta moje majke. Kako ćemo doći do njih?

– Kako bi bilo da ja kažem kako je vreme da se kuća dobro očisti i platno oko postelje iznese napolje da se provetri na tako lepom danu? Da zamolim vašeg oca neka on rukovodi čišćenjem dok mi odgrćemo čamac: to će ga zaposliti u kući.

– Da, to će biti dovoljno, Redi.

Za vreme doručka Redi primeti kako namerava da otkopa čamac iz peska i da će mu Viljem pomoći.

– A šta ću ja da radim, Redi?

– Pa, znate, gospodine Sigreive, ja mislim da sad, kad su kiše prestale, ne bi bilo loše kad bismo provetrili sve posteljne stvari, kako se kaže kod nas mornara. Dan je lep i topao, pa ako bi se iznele sve posteljne stvari, dobro se istresle i ostavile da se provetre, svršili bismo jedan dobar posao, jer znate, gospodine, meni se često činilo da se u kući počinje osećati neki zadah zbog neprovetrenosti.

– To će biti vrlo dobro, Redi, primeti gospođa Sigreiv; a ujedno ćemo ja i Džuno temeljno očistiti i pomesti celu kuću.

– Kako bi bilo da skinemo i platnene pregrade da se i one provetre? upita Viljem.

– Da, gospodine, reče Redi; dobro bi bilo da se sve provetri. Mi ćemo pomoći da se skinu pregrade i zastave, pa ćemo ih rasprostreti napolju da se vetre, a posle ćemo, ako gospodin Sigreiv nema ništa protiv toga, ostaviti njega da dalje nadgleda i pomaže gospođi Sigreiv i Džuni.

– Pristajem od sveg srca, odgovori gospodin Sigreiv. Svršili smo s doručkom, pa ćemo početi posao kad god vam je volja.

Redi i Viljem skidoše platnene pregrade i zastave, pa izađoše iz kuće s njima. Platno prostreše podalje od kuće, pa zatim Viljem siđe na žal sa zastavama, a Redi donese koturaču i uže da ih podignu pomoću njih.

Redijevo ratno lukavstvo je dobro uspelo. Poboli su motku za zastave i učvrstili je u zemlji neopaženi od onih iz kuće. Posle toga su Redi i Viljem otišli do kamare s gorivom, pa je svaki od njih poneo puno naručje goriva da bi napravili dim i privukli pažnju onih na lađi. Za sve to nije im bilo potrebno više od jednog sata, a za to vreme je brig stalno plovio u pravcu ostrva. Kad ga je Redi prvi put ugledao, vetar je još bio slab, ali je kasnije mnogo ojačao, tako da je brig najzad skupio gornja jedra. Vidik iza lađe, do maločas sasvim čist, sad je bio zastrt oblacima, dok su talasi zaodevali belom penom koralne grebene izbačene u more daleko od ostrva.

– Vetar postaje sve jači, mladi gospodine Viljeme, reče Redi, i lađa će brzo stići, ako se ne poplaši kod grebena, koji se sad jasnije vide kad je voda uzburkana.

– Ja sam uveren da se neće poplašiti, odgovori Viljem. Šta mislite, koliko je sada udaljena?

– Otprilike pet milja, gospodine Viljeme, ne više. Vetar je okrenuo više prema jugu, a oblaci se brzo gomilaju, kako vidim. Sve me je strah da ćemo imati novu žestoku buru; ali ona neće dugo trajati. Hajdemo, mladi gospodine Viljeme, hajdemo da dignemo zastave: ne smemo propustiti priliku; zastave će se divno i jasno lepršati, te će ih oni moći videti.

Viljem i Redi podigoše prvo steg, a ispod njega zastavu s imenom lađe *Pacifik* ispisanim krupnim slovima.

– E sad, reče Redi pričvršćujući uže od zastave; da potpalimo vatru i napravimo dim, da bismo privukli njihovu pažnju.

Čim se kokosovo lišće zapalilo, Redi i Viljem ga poliše vodom da ga ovlaže, te da se od njega diže što deblji stub dima. Lađa se brzo primicala i oni su je posmatrali u nemom napregnutom iščekivanju, kad opaziše kako gospodin i gospođa Sigreiv, Džuno s Albertom u naručju i Tomicom i Karolinom trče po žalu što brže mogu. To je dolazilo otuda što je Tomica, umoran od rada, izašao iz kuće i pošao prema žalu, pa je odatle najpre video razvijene zastave, a zatim ugledao i lađu naspram ostrva. Odmah je ponovo utrčao u kuću vičući:

– Tata! Mama! Kapetan Ozbourn se vraća... vraća se u velikoj lađi!

Gospodin i gospođa Sigreiv su na tu vest istrčali iz kuće i videli lađu i zastave kako se lepršaju, pa su, kao što smo rekli, potrčali što su brže mogli prema mestu gde su Redi i Viljem stajali kraj motke sa zastavama.

– O, Redi, zašto nam to niste ranije rekli? upita gospodin Sigreiv sav zaduvan.

– Voleo bih da ni sad ne znate za to, gospodine, odgovori Redi; ali ipak, sad ne mogu ništa; učinio sam to u dobroj nameri, gospodine Sigreiv.

– Jeste, tata, to je istina.

Gospođa Sigreiv se spusti na jednu stenu i briznu u plač. Gospodin Sigreiv je takođe bio uzrujan.

– Da li nas oni vide, Redi? viknu on najzad.

– Ne, gospodine, ne vide nas, a ja sam čekao da nas vide, pa da vam onda javim, odgovori Redi.

– Lađa menja pravac, Redi, reče Viljem.

– Jeste, gospodine, okrenula se pod vetar, boji se da se suviše primakne grebenima.

– Ne misli valjda da nas ostavi! viknu gospođa Sigreiv.

– Ne, gospođo; ali oni nas nisu još ni videli.

– Videli su nas! Videli su nas! viknu Viljem i baci kapu uvis; eno vidite: diže svoj steg!

– Živa istina, gospodine; videli su nas, bogu milom hvala.

Gospodin Sigreiv zagrlj ženu, koja mu se baci u naručje jecajući, oduševljeno izljubi decu i svečano se rukova s Redijem. Bio je skoro van sebe od radosti. Viljem je takođe bio presrećan. Džuno se kezila i smejala, a suze su joj tekle niz obraze, dok su se Tomica i mala Karolina uhvatili za ruke i skakali unaokolo.

Čim su se malo primirili, Redi primeti:

– Gospodine Sigreive, nema sumnje da su nas videli, ali mi sad moramo izvući naš čamac iz peska. Mi znamo prolaz između grebena, a oni ga ne znaju. Ali ja ipak sumnjam da će se oni usuditi da pošalju čamac na obalu dok vetar malo ne popusti. Gledajte, gospodine, baš sad vrlo jako duva.

– Ali ne mislite valjda da će duvati još jače, Redi?

– Na žalost, moram reći da mislim. Jako se natuštilo prema jugu, i sve dok se bura ne istutnji, oni neće smeti prići ostrvu. Bilo bi vrlo nesmotreno s njihove strane kad bi to radili. Ali nekoliko sati će odlučiti.

– Ali zaboga, reče gospođa Sigreiv; ako baš i duva, oni svakako neće ostaviti ostrvo a da i nas ne povedu. Doći će kad bura prođe.

– Hoće, gospođo, ako mogu; ja ozbiljno mislim da hoće; ali sam bog zna kako su u nekih ljudi srca tvrda, te imaju malo osećanja za tuđu nevolju.

Brig se, međutim, opet uklonio od vrata, kao da će prići ostrvu, ali se odmah zatim okrenuo pramcem prema severu, prihvatio vetar i udaljio se od ostrva.

– Lađa nas ostavlja! viknu Viljem.

– Nemilosrdni bednici! reče gospodin Sigreiv gnevno.

– Grešite što tako kažete, reče Redi; izvinite, gospodine Sigreive, što sam tako slobodan, ali, u stvari, da ja upravljam onom lađom, i ja bih činio ono što oni sad rade. Bura brzo postaje sve jača i za njih bi bilo vrlo opasno ako bi ostali onde gde su sad. To nikako nije dokaz da nameravaju da nas ostave; oni samo na prvom mestu misle na svoju bezbednost, pa kad bura prođe, onda ćemo ih, nadam se, ponovo videti.

Niko ne odgovori ništa na Redijevu razložnu primedbu. Porodica Sigreiv je samo videla da je lađa ostavlja i srce joj se cepalo zbog toga. Posmatrali su je čuteći, i kako se ona sve više smanjivala

u daljini, tako je isto i njih ostavljala svaka nada. Vetar se sad već sasvim razbesneo, i jedan iznenadni jak nalet olujine s kišom zamrači pučinu, te se lađa nije više videla. Gospodin Sigreiv se okrenu ženi i tužno joj ponudi da ga uzme podruku. Zatim oboje odoše sa žala bez ijedne reči, a ostatak družine, sem Redija, pođe za njima. Koliko se njihovo sadašnje vraćanje kući razlikovalo od veselog silaženja na žal! Redi je ostao neko vreme pogleda uprta onamo gde se lađa poslednji put videla. Bio je setan, jer je imao neko predosećanje da je neće više videti. Najzad spusti zastavu i steg sa motke, pa prebacivši ih preko ramena, pođe u kuću za žalosnim društvom.

ČETRDESET TREĆA GLAVA

Žalost i očajanje. – Izgledi. – Razmišljanje.

– Vraćanje pribranosti. – Urođenički čin na pomolu. –

Žene sa ostrva. – Primedbe. – Divljaci.

– Pretpostavljanja. – Uvođenje žena u kuću.

– Nade i strahovanja. – Indijanke beže.

– Savetovanje. – Izlaganje planova.

– Mirenje za sudbinom.

Kad Redi uđe, zateče ih sve pogružene u tako duboko očajanje da nije smatrao za umesno da rekne šta bilo. Dođe večer i vreme da se ide na počinak. Deca su već ranije otišla u postelju, ali je gospodin Sigreiv ostao i čuteći držao ženu za ruku. Glava gospođe Sigreiv ležala je na muževljevom ramenu, i samo bi se ponekad čulo njeno tiho jecanje. Lice gospodina Sigreiva bilo je ne samo mrgodno nego i osorno. Čas odlaska na počinak bio je odavno prošao kad Redi poremeti tišinu i reče:

– Vi valjda ne nameravate da presedite čitavu noć, gospodine Sigreive?

– O, ne; ništa nam više ne vredi sedeti, reče gospodin Sigreiv i ustade nestrpljivo. Hajdemo, mila moja, da legnemo.

U toku noći vetar je fijukao, a kiša kloparala. Deca su tvrdo spavala, ali gospodin i gospođa Sigreiv, Redi i Viljem su bili budni cele noći i slušali buku bure, obuzeti svako svojim mislima. To je bila najmućnija noć koju su proveli otkako su se iskricali.

Redi je bio obučen pre zore, pa je izašao na žal pre nego što se sunce rodilo. Bura je bila na vrhuncu, te i pored svezg brižljivog gledanja kroz durbin nije video lađu. Ostao je na žalu do doručka, a tada ga Viljem pozva, te se vrati u kuću. Tamo zateče gospodina i

gospođu Sigreiv na nogama, i pribranije nego što su sinoć bili, a oni ga toplo pozdraviše.

– Bojim se da nam ne nosite dobre vesti, Redi, reče gospodin Sigreiv.

– Ne, gospodine; a ne možete se ni nadati dobrim vestima sve dok bura ne prođe.

– Recite mi, Redi, upita gospođa Sigreiv; da li vi zaista mislite da će se lađa vratiti po nas?

– Ja ću vam reći, gospođo, kakvi su naši izgledi, a više od toga vam ne mogu ništa reći. Lađa nije mogla ostati ovde za vreme bure – to je nesumnjivo; a još se ne može znati kakve mogu biti posledice bure. Lađa je možda smanjila jedra da se sporije kreće, te neće biti daleko od nas kad se bura stiša; ili je morala leteti ispred bure i otploviti na nekih sto milja odavde. A zatim, gospođo, dolazi nova mogućnost. Po tome što je lađa plovila prema ostrvu ja mislim da joj je ponestalo vode, a onda nastaje pitanje da li nije našla za potrebno da ide dalje za luku u koju plovi ili je dobila vodu na drugom mestu. Znae, gospođo, svaki kapetan lađe dužan je da radi sve što je najbolje zna u interesu vlasnika broda. Međutim, ja u isto vreme mislim da će ona, ako bude imala makar malo mogućnosti da se vrati po nas, to i učiniti. Samo, najpre se postavlja pitanje da li će moći? A zatim, da li je kapetan čovek od srca i duše da to učini ako mu bude zgodno.

– Onda je sve to slaba uteha za nas, Redi, reče gospodin Sigreiv.

– Ništa ne vredi buditi lažne nade, gospodine, primeti Redi; ali čak ako lađa i produži put, ja držim da imamo mnogo razloga da budemo zahvalni bogu.

– Kakvih razloga, Redi?

– Pa, eto, gospodine: niko nije znao ni da li smo mi uopšte živi ili nismo, i verovatno je da niko ne bi pošao da nas traži, a sad smo mi to dali na znanje, tako da oni po imenu lađe znaju ko smo, pa ako srećno stignu u luku, oni će neizostavno saopštiti tu novost vašim prijateljima. Zar to nije jak razlog za zahvalnost? Možda nas neće baš ta lađa odvesti odavde, ali imamo sve razloge da verujemo da će poslati drugu po nas.

– Sasvim tačno, Redi; trebalo je da i ja to uvidim ranije; ali sam juče bio tako očajan i toliko razočaran da sam skoro sišao s uma. Moramo se uzdati u boga.

– Radujem se što vas čujem da tako govorite, gospodine, reče Redi. Mislio sam ja već da će se vama brzo vratiti vaša uobičajena pribranost. Uveravam vas da sam saosećao s vama, pa i sad stvarno saosećam. Znam kako je strašna neizvesnost u kojoj se nalazite.

– Ne govorimo više o tome, Redi, reče gospodin Sigreiv.

Bura je trajala celoga dana i nije pokazivala znake stišavanja ni kad su legli da spavaju. Sutradan ujutru Redi je, kao i obično, bio rano na nogama, i Viljem pođe na žal zajedno s njim.

– Čini mi se da više ne duva tako jako, Redi.

– Ne, mladi gospodine Viljeme; bura malaksava i do večeri će nesumnjivo biti svršeno s njom. Ali nam ne vredi nadati se lađi, jer ona sad mora biti daleko odavde. Možda bi joj bila potrebna i nedelja dana da doplovi do nas ako bi pokušala da to uradi, sem ako vetar ne bi promenio pravac ka severu ili zapadu.

– Redi! Redi! viknu Viljem pokazujući prema jugoistočnoj strani grebena. Šta je ono? Gledajte, to je nekakav čamac!

Redi prinese durbin oku.

– To je urođenički čun, mladi gospodine Viljeme, i u njemu ima ljudi.

– A odakle su oni mogli doći, Redi? Gledajte, zapali su među valove oko grebena. Sigurno će nastradati! Hajdemo k njima, Redi!

Pošli su žalom do tačke najbliže mestu gde se čun ljuljao na talasima, pa su ga posmatrali dok se primicao obali.

– Gospodine Viljeme, vetar je sigurno oduvao taj čun od onoga velikog ostrva što leži onamo, i Redi opet pogleda kroz durbin; u njemu su dve osobe i to su stanovnici ostrva. Jadnici! Očajno se bore za svoje živote i kao da su jako iznureni; ali sad su prošli kroz najopasniji pojas grebena.

– Jesu, reče Viljem, uskoro će dospeti u mirnije vode, ali su talasi pri žalu veliki.

– Oni neće mariti za to, ako ih ne izda snaga... divno upravljaju čamcem.

Dok su oni tako razgovarali, čun je brzo prilazio obali. Posle kratkog vremena prođe kroz zapenušane talase i nasuka se na žal. Dve osobe koje su bile u njemu imale su taman još toliko snage da iz ruke veslaju kroz talase, pa se zatim skljojkaše na dno čamca, potpuno iznemogle.

– Hajde da izvučemo čun više na žal, mladi gospodine Viljeme. Jadni ljudi! Već su gotovo mrtvi!

Dok su vukli čun, Redi vide da su obe osobe u njemu žene. Lica su im bila cela tetovirana, te ih je to mnogo unakaradilo. Inače su bile mlade i mogle su biti lepe.

– Da li da otrčim do kuće i donesem im nešto, Redi?

– Idite, mladi gospodine Viljeme; recite Džuni da im da šta bilo za doručak; nešto toplo.

Viljem se ubrzo vrati s malo ovsene kaše koju je Džuno spremala za doručak, pa posle nekoliko kašika koje silom uguraše u usta dvema ženama, one postepeno dođoše k sebi. Viljem sada ostavi Redija, a on ode da obavesti oca i majku o tome neočekivanom događaju.

Uskoro se vrati sa gospodinom Sigreivom, pa kako su sad žene mogle sedeti, oni izvukoše čun što su mogli dalje na obalu da ga talasi ne razbiju u komade. U njemu nađoše samo komad asure i dva kratka vesla kojima su žene veslale iz ruku. Ona su bila ukrašena zanimljivim duborezom, isto kao i kljun čamca.

– Vidi se, gospodine, reče Redi; čak je sasvim jasno, da je bura oduvala ove dve jadne žene u čunu u kojem su ostale same da ga čuvaju, tamo na jednom od onih ostrva na jugoistoku. One su se morale boriti s burom od prekjuče, i to, kako izgleda, bez hrane i vode. Sva sreća što su dospele na ovo ostrvo.

– Tako je, reče gospodin Sigreiv; ali, da vam pravo kažem, meni nije baš mnogo milo što su došle. To dokazuje ono što mi dosad nismo znali posigurno, to jest da imamo vrlo bliske susede i da nam oni mogu učiniti posetu koju nikako ne želimo.

– To može biti tačno, gospodine, odgovori Redi; ali ipak, ova dva jadona stvorenja izbačena ovde na obalu ne pogoršavaju stvar niti povećavaju opasnost. Možda će se to još moći okrenuti na našu korist, jer ako ove žene nauče da govore engleski pre nego što nas

drugi urođenici posete, one će nam biti tumači i možda doprineti da spasemo živote.

– Pa zar bi njihova poseta bila tako opasna, Redi?

– Pa, gospodine, divljak je divljak, i on je kao neko dete: želi da zgrabi sve što vidi, a naročito žudi za onim što mu se može korisno poslužiti kao što je gvožđe i tome slično. Možda bismo se mogli i spasiti, u slučaju da oni dođu, ako bismo jedan deo stvari sakrili, a dali im ostatak; ali se čovek ipak ne može pouzdati u njih, te bih ja više voleo da se branimo od njihove brojne nadmoćnosti, nego da se uzdamo u njihovu milost.

– Ali kako se mi možemo braniti od njihove brojne nadmoćnosti?

– Moraćemo se spremati za to, gospodine: ako bismo se dobro utvrdili, mi bismo sa svojim puškama bili po snazi više nego ravni stotinama njih.

Gospodin Sigreiv se okrete u stranu. Posle kratkog ćutanja on reče:

Nije prijatno govoriti o tome kako ćemo se braniti od divljaka, dok smo se pre dva dana nadali da ćemo otići sa ostrva. O, kad bi onaj brig došao natrag!

– Vetar se naglo stišava, gospodine, primeti Redi; još pre večeri će se izlepšati. Možemo mu se nadati; na svaki način, ja se neću odreći svake nade još za nedelju dana.

– Za čitavu nedelju dana, Redi! Avaj! kako je to tačno rečeno: što se više gubi nada, to u srcu više jada.

– To je teško iskušenje, gospodine Sigreive, ali ćemo ga mi podneti kad očeličimo srca. Dobro bi bilo da ove jadnice odvedemo do kuće i pustimo ih da povrate snagu.

– Tako je, Redi; one će nas valjda razumeti ako im govorimo znacima.

Redi im na to dade rukom znak da ustanu, i one obe to učiniše, premda dosta teško. Zatim on pođe napred, pošto im dade znak da idu za njim. One ga razumedoše i pokušашe da ga poslušaju, ali su bile vrlo slabe, i pale bi da ih gospodin Sigreiv i Viljem nisu pridržali.

Trebalo im je dosta vremena da stignu do kuće. Gospođa Sigreiv, koja je već znala šta se dogodilo, dočeka žene vrlo ljubazno,

a Džuno spremi nešto za jelo, što stavi pred njih. One jedoše malo, pa zatim legoše i začas tvrdo zaspaše.

– Naša sreća što su ovo žene, primeti gospodin Sigreiv. Imali bismo mnogo muke da su muškarci.

– Da, gospodine, odgovori Redi; ali mi ipak ni ženama ne smemo tako brzo verovati, jer su to divljaci. Ako je božja volja da još ostanemo na ovom ostrvu, one nam mogu biti korisne na mnogo načina – mogu upravo reći da će nam biti dragocene, pošto imamo puno posla za njih.

– Gde ćemo ih večeras smestiti, Redi?

– Ja sam već mislio o tome. Bilo bi dobro da imamo neku šupu blizu kuće, ali je nemamo, te ih moramo pustiti da spavaju u magacinu.

– Da, to će biti sasvim dobro.

Sad moramo preskočiti jedno petnaest dana za koje se vreme nije ništa radilo. Još je bila živa nada da će se lađa vratiti. Iako su izgledi za ostvarenje njihovih nada svakoga dana bili sve slabiji, Redi i Viljem su svakog jutra bili na žalu s durbinom u rukama, a ceo dan se provodio u pretpostavkama, nadanjima i strepnjama. U samoj stvari, pojava lađe i očekivanje da uskoro odu sa ostrva bili su sasvim poremetili pravilnost rada i zadovoljstvo naše družine na ostrvu.

Ni o čemu se drugom nije govorilo, ništa se nije počinjalo od onoga što su nameravali da urade, jer im se činilo beskorisno raditi nešto ako treba da odu sa ostrva. Pošto je prošla prva nedelja dana, oni su osećali kako se svakim danom svi izgledi okreću na njihovu štetu, a na kraju druge nedelje se, hteli ne hteli, odrekoše svake nade. Imali su dovoljno vremena da se pomire sa sudbinom, te su sad uputili misli svojim sopstvenim i neposrednim ciljevima.

Indijanke su se za to vreme oporavile i pokazivale se vrlo krotke i poslušne. Veselo su radile sve što su mogle uraditi, pa su čak naučile i poneku englesku reč. Opet se počelo govoriti o pohodu radi ispitivanja ostrva, pa je bilo odlučeno da se krene idućeg ponedeljnika, kad im se sruči na glavu nova nesreća, koja im poremeti sve planove.

U subotu ujutru, kad Redi, kao i obično, pođe u inspekciju, on idući žalom opazi da je nestalo urođeničkog čuna. Bili su ga odvukli daleko od vode, te nikako nije mogao otploviti sam. Redija nešto lednu u srce. On pogleda kroz durbin prema velikom ostrvu, pa mu se učini da u velikoj daljini nazire sitnu pegu na vodi. Dok je on bio tako zanesen, Viljem dođe k njemu na žal.

– Gospodine Viljeme, reče Redi; ja se bojim da su one žene sa ostrva umakle u svom čunu. Otrčite da vidite da li su u magacinu ili ma gde na drugom mestu, pa mi javite što možete brže.

Viljem se vrati posle nekoliko minuta sav zadihao i javi da nigde nema onih žena i da su očevidno odnele sobom izvesnu količinu krupnih klinaca i neke druge komade gvožđa koji su se nalazili u malim buradima u magacinu.

– To nije dobro, mladi gospodine Viljeme... to nimalo nije dobro; to je gore nego što se lađa nije vratila.

– Pa mi možemo i bez njih, Redi.

– Da, gospodine; ali kad one budu došle među svoje ljude i pokazale im gvožđe koje su donele sobom, i kad im budu opisale koliko se još toga može dobiti, budite sigurni da će nam oni doći u posetu u velikom broju da dobiju još toga. Trebalo je da budem pametniji, pa da ne ostavim ovde njihov čun: trebalo ga je spaliti. Moramo ići da se posavetujemo s gospodinom Sigreivom, jer sad što brže počnemo raditi, to bolje. Hajdemo, mladi gospodine Viljeme, ali imajte na umu: vašoj mami moramo reći da to nije ništa ozbiljno.

Saopštili su novosti gospodinu Sigreivu dok su još bili napolju. On odmah shvati opasnost koja im preti, ali je mislio da će biti bolje ako se i gospođa Sigreiv upozna s njom i ako se ništa ne krije od nje.

Tako su i učinili, pa su onda održali savetovanje i doneli sledeće odluke:

Moraće smesta ograditi magacin utvrđenjem i osigurati ga tako da niko ne može ući u njega, pa će, čim se utvrđenje dovrši, magacin pretvoriti u kuću za stanovanje, a stvari koje bi se smestile u magacin premestiti u sadašnju kuću ili ih sakriti negde u šumi. Pošto se budu tako osigurali od svakog iznenadnog napada, nastaviće rad na izvođenju svojih ranijih planova.

Odlučili su da toga dana, u subotu, ne počinju ništa; nedelju da provedu u pobožnoj molitvi, a u ponedeljak, s božjim blagoslovom, da otpočnu rad.

– Ne znam zašto, ali ja se osećam hrabrija sad kad stojimo pred opasnošću, nego kad je nje bilo malo ili nimalo, reče gospođa Sigreiv.

– Ne sumnjam da je tako, gospođo; kao ni u to da ćete vi tu hrabrost i dokazati ako bude potrebe, iako se nadam da je neće biti.

ČETRDESET ČETVRTA GLAVA

Neodlučnost. – Dogovaranje.

Na završetku naše poslednje glave članovi porodice na ostrvu bili su u vrlo neugodnom raspoloženju: pretrpeli su veliko razočarenje usled toga što je bura oterala lađu od ostrva, baš u trenutku kad su bili uvereni da će ona doploviti da ih poveze sobom, a osim toga i bekstvo dveju urođeničkih žena s gvozdenim klincima i drugim stvarima za kojima divljaci tako žude bilo ih je ispunilo strepnjom da će divljaci pohoditi ostrvo u velikom broju, u nadi da će dobiti još takvih stvari. Zato su živeli u takvom stanju žalosne neizvesnosti da su i posle tri nedelje otkako je bura oterala lađu, i pored svih svojih dogovaranja i donošenja odluka, još jednako stajali potpuno zaludni, ponekad se podajući nadi da će se lađa možda vratiti, a nekad opet gledajući u pravcu velikog ostrva da provere ne ide li flota urođeničkih čunova koja će ih uništiti.

Jednog jutra kad se sunce rađalo, dok su, stojeći kraj bazena za kornjače, durbinom gledali na sve strane, Masterman Redi reče gospodinu Sigreivu:

– Mi, gospodine, zaista ne smemo više ovako besposličiti; ja sam mnogo mislio o našem sadašnjem položaju i izgledima: što se tiče vraćanja lađe, zasad se moramo odreći svake nade u to. Kamo sreće da smo isto tako sigurni i da nam divljaci neće doći u posetu. Taj me strah najviše muči i on me u stvari progoni; užas me hvata kad pomislim da bi nas oni jedne noći mogli napasti iznenada i pobiti u postelji gospođu Sigreiv i onu milu dečicu.

– Neka nam bog pomogne! – uzviknu gospodin Sigreiv i pokri lice rukama.

– Bog će nam pomoći, gospodine Sigreive, ali treba da se i sami pomognemo. On će blagosloviti svaki naš trud, ali ne možemo očekivati da će se zbog nas dogoditi neko čudo; a ako stojimo skrštenih ruku kao dosada i ne preduzimamo nikakve mere protiv opasnosti koja nam preti, ne možemo se uzdati u božju pomoć. Doživeli smo jedan težak udar, ali je već vreme da dođemo k sebi od njega i da podmetnemo ramena, pa da sami gurnemo kola napred.

– Slažem se s vama, Redi, reče Viljem. Ja sam upravo i sam poslednjih dana mislio o tome.

– Svi smo mi čini mi se, *mislili* o tome, reče gospodin Sigreiv; ja lepo znam da sam iz noći u noć ležao budan, razmatrao naš položaj i razmišljao šta bi trebalo raditi, međutim nikako nisam mogao doći do neke pametne odluke.

– Ni ja to nisam mogao do noćas, gospodine Sigreive; ali sad mislim da imam da vam predložim nešto što ćete možda i vi odobriti, reče Redi. Zato, gospodine, kako bi bilo da održimo još jedno savetovanje i dođemo do nekog rešenja.

– Pristajem vrlo rado, Redi, reče gospodin Sigreiv i sede na jedan kamen; pa kako ste vi najstariji, a uz to i najbolji savetodavac od nas trojice, prvo ćemo saslušati šta vi imate da predložite.

– E pa onda, gospodine Sigreive, izgleda da nema smisla da ostanemo u ovoj kući, jer nas divljaci mogu, kao što rekoh maločas, iznenaditi u svako doba noći a da mi ne možemo ni prstom maknuti da se odbranimo od njih tolikih.

– Ja to osećam, a osećao sam to već od nekog vremena, reče gospodin Sigreiv. Šta onda da radimo? Da li da se vratimo u uvalu?

– Ja ne bih to činio, gospodine, reče Redi; nego evo šta ja predlažem. Mi smo tamo na jugu pronašli nešto što je neobično važno za nas. Ne zato što mislim da su voće i neke biljke mnogo vredne, jer će za vreme leta samo uvećati količinu naših poslastica, da ih tako nazovem – jedno veliko preimućstvo za nas je u paši koju smo tamo našli za stoku i u hrani za nju za iduće kišno doba. Ali glavno je ono parče zemljišta pod jam krompirima, koji će biti naša hrana preko zime. To nam je najvažnije, te se ne možemo dovoljno požuriti da ih zaštitimo od svinja, koje će ih nesumnjivo sve iskopati ako ih ne sprečimo u tome. A vi znate, gospodine, šta smo se ranije dogovorili da uradimo, ali šta nismo uradili. Mislim da bi nam sad ograđivanje letvama od kokosovih palmi oduzelo suviše vremena,

nego bi bilo dovoljno samo iskopati jarak svuda unaokolo oko jam krompira i ograditi ga živicom. Ali bi bilo suviše dugo i dosadno ako bismo stalno odlazili i dolazili sve do svršetka toga posla, a i gospođa Sigreiv i deca bi ostajali sami. Zato ja predlažem, pošto se lepo vreme ustalilo i pošto će ostati tako mesecima, da razapnemo šatore na ovom delu ostrva, pa da se cela porodica preseli tamo, gde će nam ubrzo biti vrlo dobro, a na svaki način bićemo i mnogo sigurniji nego da ostanemo ovde bez ikakve odbrane.

– To je odličan plan, Redi, tamo ćemo, kao što kažete, za neko vreme biti daleko od opasnosti, a posle ćemo videti šta dalje da radimo.

– Tako je, gospodine. Istina, one žene možda nisu ni dospele na ono ostrvo, jer je u toku nekoliko dana po njihovom odlasku vetar duvao nasuprot njima, a one su otišle u malom čunu, sem toga u ovom pravcu dere i jaka struja; ali ako su stigle, onda moramo očekivati posetu divljaka, a oni će, naravno, ići pravo na kuću ako zaista dođu.

– Ali, Redi, vi valjda ne mislite da treba sasvim da napustimo ovu stranu ostrva i svu udobnost koju smo izgradili, reče Viljem.

– Ne, mladi gospodine Viljeme, ne sasvim, jer ja sad prelazim na drugi deo svoga predloga. Čim budemo svršili posao na zemljištu sa jam krompirom i sve uredili što se može zgodnije, mislim da ćemo onda moći ostaviti pod šatorima gospođu Sigreiv i decu, a mi ćemo raditi ovde. Kao što smo se ranije saglasili, ostavićemo kuću u kojoj sad živimo, urediti za stanovanje magacin koji je sakriven u šumi i tako ga dobro utvrditi da će moći sa sigurnošću odoljeti iznenadnom napadu divljaka; jer se ipak moramo vratiti da ovde živimo, pošto ne možemo ostati pod šatorima kad nastane kišno doba.

– Kako mislite da utvrdite magacin, Redi? upita gospodin Sigreiv. Ja se slabo razumem u tome. Šta je to stokada?

– To ću vam objasniti zgodnom prilikom, gospodine. A onda, ako bi divljaci došli ovamo, mi bismo na svaki način mogli da se odbranimo vatrenim oružjem; jer jedan čovek u utvrđenju više vredi nego desetorica koji nemaju drugog oružja sem koplja i buzdovana; pa ih, s božjom pomoći, možemo još i odbiti.

– Ja mislim da je vaš plan odličan, Redi, reče gospodin Sigreiv; i što pre počnemo raditi na njegovom ostvarenju, utoliko bolje.

– Nema sumnje, gospodine. Dakle, sad Viljem i ja treba da pokušamo da s ove strane koralne grede nađemo prolaz za čamac, pa ćemo onda tražiti mali zaton koji smo pronašli. Čim ga budemo našli, vratićemo se da čamcem prevezemo šatore i ostale potrebe, pa kad razapnemo šatore i uredimo sve ostalo, gospođa Sigreiv se može došetati s decom kroz šumu i nastaniti se tamo. Dakle, gospodine Sigreive, ako smo svi saglasni, najbolje je da što pre počnemo raditi, jer imamo puno posla, a moramo imati na umu da ćemo morati ići i do uvale pre nego što počnemo graditi utvrđenje, da bismo došli do klinaca i mnogih drugih stvari; upravo možemo izvršiti i pravi pregled svih stvari, kad se već budemo time bavili.

– Ne smemo gubiti nijedan dan, nijedan čas, Redi. Već smo ionako suviše izdangubili, reče gospodin Sigreiv. Neka bog blagoslovi naš trud. Šta ćemo raditi danas?

Za doručkom ćete vi, gospodine, saopštiti naše namere gospođi Sigreiv, posle doručka Viljem, i ja ćemo uzeti čamac i pokušati da nađemo prolaz. Vi možete ostati ovde da pakujete šatore i druge stvari koje se moraju prvo preneti. Nadam se da ćemo se vratiti do ručka.

I na to svi ustadoše i pođoše prema kući. Svima je bilo nekako lakše pri duši što su to ugovorili; bili su zadovoljni što će preduzeti sve što čovek može učiniti da odbiju opasnost koja im preti.

ČETRDESET PETA GLAVA

Prolaz kroz koralne grebene. – Traženje zatona. – Tomica i morski rak. – Natmureni Tomica.

Za doručkom izložiše stvar gospođi Sigreiv, a ona, videći koliko će biti sigurniji, saglasi se vrlo veselo. Na nepun sat posle toga Viljem i Redi su bili spremili čamac, pa su odveslali među stene da pronađu prolaz, u čemu posle kratkog vremena i uspeše, stalno se držeći na odstojanju od dva-tri kabla od rta.

– Ovo je velika sreća za nas, mladi gospodine Viljeme, primeti Redi; ali sad moramo utvrditi neke znake po kojima ćemo opet znati kuda da idemo. Gledajte, gospodine: ova velika crna stena je u pravoj liniji sa baštenskim rtom, zato ćemo, ako se toga držimo, znati da smo u pravom kanalu; a sada da tražimo neku belegu ispred sebe, da bismo se snašli kad ulazimo u njega.

– Pa gledajte, Redi, ugao bazena za kornjače tačno se poklapa sa desnim zidom kuće, reče Viljem.

– To je tačno, gospodine; to će nam biti dovoljno, a sad veslajmo dalje što bolje možemo, da se na vreme vratimo.

Brzo su stigli do južne strane ostrva i veslali su duž obale.

– Šta mislite, Redi, koliko je ovo daleko vodom?

– Teško je to reći, mladi gospodine Viljeme; ali ima najmanje četiri do pet milja, te se moramo pomiriti s tim da ćemo veslati dobar sat. Natrag ćemo svakako moći jedriti pri ovakvom vetru.

– Sad se nalazimo u vrlo dubokoj vodi, primeti Viljem posle dužeg ćutanja.

– Jeste, gospodine; na ovoj strani ostrva to se može i očekivati: koralni rastu samo na zavetarnoj strani. Ja mislim da sad više ne možemo biti daleko od malog zatona koji smo našli. Vidite, gospodine, sad smo izbili kod otvorenih livada s grupom drveća. Kako bi bilo da za časak prestanemo veslati i razgledamo oko sebe?

– Eno dve stene sasvim blizu obale, Redi, reče Viljem pokazujući ih; a sećate se da su bile dve-tri stene ispred zatona.

– Sasvim tačno, mladi gospodine Viljeme; ne bih se začudio da ste pogodili baš na ono mesto. Hajde da veslamo unutra.

Uploviše čamcem, i kad se nađoše unutra, videše, na svoje veliko zadovoljstvo, da su baš u onom zatonu gde je površina vode bila glatka kao ogledalo.

– E sad, gospodine Viljeme, možemo lepo usaditi jarbol, pa ćemo se vratiti natenane, jedreći.

– Pričekajte časak, Redi, dajte mi čaklju: vidim nešto u pukotini stene.

Redi dodade Viljemu čaklju, a on je spusti u vodu, nabode na šiljak na njenom vrhu velikog morskog raka i izvuče ga u čamac.

– To će biti lep dodatak ručku, gospodine Viljeme, reče Redi; nećemo ići praznih ruku, pa ćemo, što se kaže, biti ljubaznije dočekani. E sad, hajde da krenemo, jer danas po podne moramo ponovo veslati ovamo, i to s tovarom.

Usadiše jarbol u čamac, pa čim isploviše iz zatona, digoše jedro, i za nepun sat pridružiše se družini u kući.

Viljem je izneo morskog raka koji je imao samo jednu štipaljku, a Džuno pristavi na vatru nov lonac vode da ga obari kao dodatak uz ručak, koji je bio skoro gotov. Tomica je najpre, prišao sa sestrom Karolinom da vidi tu životinju, pa čim je prestao da se čudi, počeo ju je, kao obično, zadirkivati, kao što je radio i s lavom u Keptaunu. Prvo je bockao raka štapićem, pa je onda pokušavao da mu odvrne rep, ali je životinja šinula repom i on je pobegao. Najzad je pokušao da zavuče životinji štapić u usta, na šta ona podiže svoju veliku štipaljku, zgrabi Tomicu za članak na ruci i stade ga tako jako stezati da je počeo da dreči i igra unaokolo, ali ga rak nije nikako puštao. Na njegovu sreću, životinja je vrlo dugo bila van vode, a gvozdена čaklja ju je bila tako povredila da je bila više nego polumrtva, inače

bi to njega mnogo jače bolelo. Redi mu pritrča i oslobodi ga raka, ali se Tomica bio tako uplašio da je strugnuo i nije prestao da trči dok nije odmakao stotinak jarda, a Džuno i Redi su mu se toliko smejali da su im suze pošle na oči. Tomica se strašno durio na njih što mu se smeju, pa je, kad je prestao trčati, seo i ostao tu sve dok nije video kako ostali ručaju, te je prišao i on, i pri tome je izgledao vrlo smešan. Kad je video raka na stolu, izgledalo je da ga se još plaši, iako je bio kivan.

– Dakle, Tomice, reče gospodin Sigreiv; ti sigurno nećeš jesti raka.

– I još kako ću ga jesti! Ješću ga, jer je on hteo mene da jede.

– Koji deo da ti dam, Tomice? Štipaljku?

– Dobro, poješću štipaljku... Gadna životinja! Ješću je zainat!

– Zašto nisi ostavio životinju na miru, Tomice? reče mu gospodin Sigreiv. Da je nisi mučio, ona te ne bi uštinula. Ja ne znam da li bi trebalo imalo da ti damo, kad hoćeš da jedeš zainat.

– Ja ga i ne volim; neću ga ni jesti; odgovori Tomica. – Više volim usoljenu svinjetinu.

– E, lepo, kad ga ne voliš, niko te neće silom goniti, Tomice, reče gospodin Sigreiv; nego ćemo to lepo podeliti između sebe.

Tomica nije bio baš mnogo zadovoljan tom odlukom, jer je u stvari želeo da jede malo raka, te se okrenuo vrlo natmureno i tako sedeo sve do kraja ručka, a naročito se natmurio kad je Redi rekao da je on već dobio svoj deo raka.

ČETRDESET ŠESTA GLAVA

Plovidba do zatona. – Bokor banana.

– Traženje vode kopanjem. – Razapinjanje šatora.

– Povratak u zaliv.

Čim se ručak svrši, gospodin Sigreiv i Džuno pomogoše Rediju i Viljemu da snesu u čamac platno i motke za šator, zajedno sa ašovima za krčenje i kočicama da se šator dobro pričvrsti. Pred polazak Viljem primeti:

– Ja mislim da bi bilo dobro da ja i Redi ponesemo i posteljne stvari, pa bi večeras mogli podići jedan šator i spavati tamo, a sutra ujutru bi podigli i drugi i posvršavali puno drugih poslova pre nego što se vratimo.

– Imate pravo, mladi gospodine Viljeme, reče Redi; samo da vidimo šta nam Džuno može dati za jelo, pa ćemo onda uraditi kao što kažete, jer ukoliko pre svi pređemo tamo, utoliko bolje.

Kako je i gospodin Sigreiv bio istog mišljenja, Džuno im spakova komad usoljene svinjetine i nešto pogačica, što oni odnese u čamac zajedno sa tri-četiri boce vode, a takođe uzeše i sekire i maljić. Pošto je Redi ubacio i komad užeta da njim veže čamac, oni se otisnuše, ubrzo prodoše kroz otvor između stena i posle snažnog veslanja – jer su se žurili da stignu što brže – opet se nađoše u malom zatonu.

Čim su izneli sve stvari iz čamca, privezali su ga užetom, pa su onda preneli jedan deo platna i motke za šator do prve grupe drveća – to su bile guave – a onda se vratili po ostale stvari i u tri navrata sve izneli gore.

– Sad, mladi gospodine Viljeme, moramo videti gde ćemo postaviti šator. Ne smemo ga razapeti blizu kokosove šume, jer bismo morali ići suviše daleko po vodu.

– Ne čini li se i vama da bi najbolje bilo ono mesto kraj banana? Tamo je zemljište više, a voda se nalazi, kao što znate, između banana i zemljišta s jam krompirom.

– Sasvim tačno, mladi gospodine Viljeme. Mislim da to neće biti rđavo mesto. Hajde da prvo odemo tamo i razgledamo zemljište.

Otišli su do mesta gde su banane sada širile svoje lepo, veliko zeleno lišće, pa odlučiše da šator postave na severnoj strani od njih, na prvom mestu zato što će drveće zaklanjati šatore da se ne vide s mora, a zatim i zbog toga što će ih bokor banana štititi od sunca za vreme najžešće žege u toku dana.

– E pa neka bude ovde, gospodine Viljeme, reče Redi; a sad hajde da donesemo sve stvari. Mesto je zgodno i suvo, te mislim da će biti odlično.

Ubrzo su vredno radili, i mnogo pre sunčeva zalaska jedan šator je bio gotov i njihove posteljne stvari u njemu.

– E, bogme, vi ste sad sigurno prilično umorni, gospodine; reče Redi. Siguran sam da ste umorni, jer ste danas naporno radili.

– Ne osećam se mnogo umoran, Redi; a još nije ni vreme za spavanje.

– Nije, gospodine; zato mislim da bi bilo dobro da uzmemo ašove, pa da kopamo rupe za vodu, te ćemo tako do sutra ujutru znati da li je voda dobra ili nije.

– Dobro, Redi, možemo to uraditi pre nego što večeramo i legnemo.

Otišli su do mesta gde je zemljište između banana i jam krompira bilo vlažno i močvarno, pa su iskopali dve velike rupe, otprilike jedan jard u dubinu i u četvrt. Voda je stala brže curiti, i pre nego što su svršili s kopanjem, bili su u njoj do članaka.

– Nećemo oskudevati u vodi, Redi, samo ako bude dobra za piće.

– Ja se toga ne bojim, gospodine, reče Redi; ali ipak, najbolje je da sve posvršavamo pre nego što oni dođu ovamo! Tako smo, dakle, svršili posao za danas.

Vratili su se u šator i večerali usoljene svinjetine i pogačica, pa su onda legli na postelje. Ubrzo su tvrdo zaspali, jer su bili zamoreni teškim radom koji su izdržali.

Sutradan o izlasku sunca oni su opet bili na nogama. Prva im je briga bila da odu da pogledaju iskopane rupe s vodom, i videli su da su pune i da se prelivaju, a voda da se potpuno izbistrila. Okusili su je i našli da je vrlo dobra, premda ne baš onako kao ona sa izvora kraj kuće u zalivu.

Čim su se umili, vratili su se i doručkovali, pa se onda dali na posao da razapnu i drugi šator, na kojem su brižljivije radili, jer je bio namenjen gospođi Sigreiv i deci. Zatim su zemljište oko šatora očistili od žbunja i visoke trave, i lepo ga unutra izravnali ašovima.

– Sad imamo da svršimo još jedan posao, mladi gospodine Viljeme, da pripremimo ognjište za Džuno. Za to moramo sići na obalu po kamenje. Ponećemo ovaj veliki komad platna, pa ćemo u njemu doneti koliko nam je potrebno.

Posle jednog sata ognjište je bilo gotovo, i Redi i Viljem pogledaše u svoje delo.

– Duše mi, ovo se zove udobno kućica! reče Redi.

– A ja sam uveren i da je lepa, dodade Viljem. Mama će uživati u njoj.

– Za koju nedelju biće banana do mile volje, gospodine, reče Redi; pogledajte, već su procvetale. A sad je, mislim, najbolje da sve ostavimo ovde i vratimo se kući. Danas po podne moramo opet doći ovamo i tu prenoćiti.

Sišli su do čamca i otplovili kao i ranije, a u deset sati pre podne već su bili kod kuće, pa su se onda dogovorili o radu za ostatak toga dana. Složili su se da toga dana po podne treba čamcem preneti hranu potrebnu za prva dva-tri dana, pa sto i stolice, posuđe za kuvanje i jedan deo rublja; da Redi i Viljem treba da se sutra rano vrate, pa da onda svi zajedno krenu kroz šumu do novog prebivališta. Sad je i mali Albert išao vrlo lepo, te će morati da ga nose samo s vremena na vreme. Tomica i Karolina će, razume se, ići pešice sa Džunom; gospodin Sigreiv, Redi i Viljem će imati da teraju kroz šumu ovce sa jaganjcima, jer su imali četiri jagnjeta i koze s jaradima, a psi će im biti vrlo korisni pomagači u tome poslu. Što se tiče živine i pilića, odlučili su da njih ostave, pošto će ih Redi i Viljem moći nadgledati prilikom svojih povremenih obilazaka.

ČETRDESET SEDMA GLAVA

Dolazak do šatora. – Svinje u jam krompiru. – Novo naselje. – Uređenje.

To popodne je čamac bio teško natovaren, te su morali dobro zapeti pri veslanju, a posle su imali naporan posao da sve stvari iznesu gore. Zato Viljemu i Rediju nije bilo nimalo krivo kad se posao svršio, te su odmah posle večere legli da spavaju.

Kad se sunce rađalo, oni su se vratili u zaliv čamcem, koji su izvukli na obalu, pa su onda otišli kući, gde su zatekli sve spremne za polazak. Gospodin Sigreiv je sakupio svu stoku, pa su onda krenuli. Belege na drveću su bile vrlo jasne, te im nije bilo teško naći put; ali su imali mnogo muke s kozama i ovcama, i zbog toga nisu brzo odmicali. Prošlo je tri sata pre nego što su izašli iz kokosove šume, i gospođa Sigreiv je bila sasvim iznemogla. Najzad su stigli, i gospodin i gospođa Sigreiv nisu mogli da ne kliknu: „Kako je ovde divno!“

Kad su došli do mesta kraj banana, gde su bili razapeti šatori, bili su takođe zadovoljni: bilo je to čarobno mesto. Gospođa Sigreiv uđe u svoj šator da se odmori posle tolikog zamaranja; koze i ovce su pustili da odskitaju kud im je drago, i one su alapljivo pasle svežu travu. Psi su posle dugog puta poredali i dahtali; Džuno je spustila malog Alberta na postelju, a ona pošla s Viljemom da nakupi goriva da bi skuvala večeru. Redi ode do izvora da donese vode, dok je gospodin Sigreiv obilazio i razgledao grupe raznog drveća kojima je livada bila prošarana. Karolina je bila u šatoru s majkom, a Tomica je sedeo na zemlji i zverao oko sebe.

Kad se Redi vrati s vedricama vode, on dozva pse i pođe prema zemljištu s jam krompirom. Posle kratkog vremena i Tomica ustade

i pođe za njim. Psi uđoše među jam krompire i uskoro stadoše besno lajati, što se Tomici jako dopadalo; kad odjednom iz krompirišta izlete čopor svinja, a za svinjama psi, i projuriše tako blizu Tomice da on vrisnu od straha i preturi se preko glave.

– Mislio sam ja da ste vi tu; reče Redi gledajući za svinjama; što pre ogradimo krompir, to bolje.

Svinje odjuriše i zamakoše u kokosovu šumu; kao što su i ranije učinile. Tomica isto tako odjuri čim uspe da stane na noge. Psi su gonili svinje i vratili se tek mnogo kasnije, zadihani i umorni, dokazujući na taj način da su ih daleko oterali.

Bilo je već kasno kad je večera bila gotova, i svi su bili srećni da što pre odu u postelju.

Rano u zoru Viljem i Redi su ponovo krenuli pešice kroz kokosovu šumu da bi dovezli čamac s nameštajem i rubljem koji su juče ostavili. Pošto su prikupili sve stvari iz kuće i uzeli iz magacina još svinjetine i brašna, dopunili su tovar jednom preostalom kornjačom, koju su nabili na kolac i preneli je na dno čamca. Zatim su se ponovo uputili prema svome novom prebivalištu i stigli na vreme za doručak. Pošto se taj obed svršio, Džuno i gospodin Sigreiv im pomogoše da iznesu do šatora sve stvari iz čamca.

– Ala je ovo divno mesto! reče gospođa Sigreiv. Ja mislim da bi ovde trebalo da nam uvek bude letnje boravište, a da se kući vraćamo samo u vreme zimskih kiša.

– Ovde je preko leta mnogo svežije, gospođo, i mnogo prijatnije; ali nas tamo kod kuće više štiti kokosova šuma.

– Jeste, to je istina, i to je dragoceno za vreme kišnog doba, ali zbog toga je preko leta tamo toplije, jer nema tako prijatnog povetarca kao ovde. Ja vas uveravam, Redi da mi se dopadaju te promene i biće mi žao kad se budemo opet vratili.

– Jutros sam videla tako divne papagaje, reče mala Karolina. Volela bih da imam jednog da bude sasvim moj.

– Potruđiću se gospođice, da vam nekom zgodom nađem jednog mladog, ali je sad još suviše rano za to, primeti Redi. Ja sad moram ići da pomognem Džuni da iseče kornjaču. Moramo napraviti ostavu među bananama.

– Ali šta ćemo raditi svi mi, Redi? upita gospodin Sigreiv. Ne smemo sedeti zaludni.

– Ne, gospodine; ali mislim da današnji dan moramo odrediti za to da sve uredimo kako treba i udesimo da u šatorima bude što udobnije. Danas moramo biti na raspoloženju gospođi Sigreiv, a sutra ćemo početi kopati jarak i ograđivati živicom zemljište sa jam krompirom. Ne moramo suviše žurno raditi na tome, jer ne mislim da će se svinje usuditi da opet dođu ovamo, pošto nameravam da svake noći vežem unaokolo sve pse, te im njihovo lajanje neće dati da priđu bliže.

– To će biti vrlo dobro, Redi. Što je ovo divna paša za ovce i koze!

– Jeste, gospodine; ovo ubuduće mora biti njihovo boravište za vreme ovog doba godine. Sad ćemo započeti jedan deo jarka i pokazati Viljemu kako da zasađuje grančice indijske smokve za živicu, a zatim predlažem da ga ostavimo ovde s majkom, neka radi natenane dok vi i ja odemo do uvale da pregledamo stvari i izaberemo šta treba doneti ovamo. Mislim da ste rekli da morate ići vi lično.

– Jeste, Redi, hteo bih da idem. Gospođa neće imati ništa protiv toga da tri-četiri dana bude bez mene. Ja ću se vratiti pošto proberemo stvari, pa ćete onda vi i Viljem, koji je više navikao na čamac nego ja, prevesti stvari do kuće; ne mislim da ćemo ih donositi ovamo.

– Ne, gospodine, odnećemo ih u magacin. Kad budemo svršili sav posao tamo, moraćemo otpočeti prepravke i pravljenje utvrđenja.

ČETRDESET OSMA GLAVA

Ograđivanje jam krompira. – Odlazak u uvalu. – Redijeva razmišljanja. – Razgledanje žala.

Sutradan ujutru oni odoše s ašovima do zemljišta s jam krompirom i otpočeše rad. Kako je zemlja bila meka i vlažna, rad je bio vrlo lak. Kopali su jarak širok skoro čitav jard, a zemlju su bacali na unutrašnju stranu. Zatim su otišli do prostranog komada zemlje gde su rasle indijske smokve, pa su odrezali priličnu količinu grančica i zasadili ih po unutrašnjem obronku jarka. Do noći su dovršili devet do deset jarda jarka i žive ograde.

– Ne mislim da će svinje moći preći preko ovoga kad sve bude gotovo, reče Redi; a mladi gospodin Viljem će moći raditi i sam kad mi odemo, kao i da smo mi tu.

– Da, samo ne tako brzo, Redi.

– Nemojte se premarati, gospodine Viljeme; treba samo da vežete pse onako kako sam ja to sinoć uradio, pa svinje posle još dva-tri pokušaja neće više ni dolaziti.

– Pokušaću da ubijem jednu do dve svinje, reče Viljem.

– Samo gledajte da budu mlade, gospodine, jer ne treba ubijati stare svinje. Mislim da ne bi bilo zgoreg da se sad vratimo: sunce će uskoro zaći, a Džuno eno, unosi večeru.

Pre nego što sutradan ujutru gospodin Sigreiv i Redi pođoše na put, Redi dade Viljemu uputstva u pogledu čamca. Kako su im namirnice i uprtnjače već bile spremne oni se oprostiše sa gospođom Sigreiv, pa pođoše svaki sa po jednom puškom, a Redi i sa sekirom obešenom o rame. Imali su dug put pred sobom, jer su prvo morali da svrate do kuće, pa da odande prođu kroz šumu do

uvale, a to je značilo dugo zaobilaženje, ali se nije dalo izbeći, pošto se moralo ići obeleženim stazama kroz šumu.

Kad su stigli kući ostali su jedan sat da se odmore, pa su sišli do bašte na rtu. Krompir i grašak su izgledali vrlo dobro, a ni luk nije bio omanuo. Redi pažljivo pregleda i popravi ogradu, jer, kako on reče, sad kad su oterali svinje od jam krompira, one će, vrlo verovatno, doći ovamo da traže hranu.

– Kako ovde sve izgleda pusto i osamljeno sad kad se više ne vidi ništa živo! – primeti gospodin Sigreiv. – Hajdemo dalje.

Nastavili su put i posle dva sata stigli u uvalu gde su se najpre iskricali. Grede i daske, izbelele na suncu, bile su razbacane po stenama oko uvale ili upola zatrpane u pesku na žalu zatona. Gospodin Sigreiv sede i duboko uzdahnu, pa reče:

– Redi, kad vidim ove grede od kojih je bio sagrađen brod Pacifik, a koje sad leže ovde razbacane u svima pravcima, u meni ožive osećanja koja sam, kako sam se ponadao, bio izbacio iz duše; ali sad ne mogu ništa protiv njih. Ove olupine broda čine mi se kao poslednja veza između nas i civilizovanog sveta iz kojeg smo iščupani, a sve moje misli o domu i domovini, pa, mogu da kažem, i sva čežnja za njima, vaskrsavaju isto onako snažno kao što su i bile.

– Pa to je sasvim prirodno, gospodine Sigreiv; i ja osećam to isto. Ja sam se, istina pomirio s tim, jer ništa ne želim niti se čemu nadam; ali kad vidim ove olupine, ipak ne mogu da ne mislim na sirotog kapetana Ozborna i na svoje drugove mornare, i da ne zaželim da im opet stisnem ruku. To su sasvim prirodna osećanja. Pa treba da znate, gospodine, da mene srce boli i za ovom jadnom lađom! Mi mornari volimo svoje lađe, naročito kad imaju dobre osobine, a *Pacifik* je bio tako divna lađa kakva samo može biti, nešto malo suviše uspravnih bokova, ali to nije važno. E pa eto, gospodine, meni se srce steže kad vidim kako sve te daske i grede leže unaokolo. Izgledaju kao kosturi nekog ljudskog stvora izbačenog na obalu, čije su kosti posle nekog vremena izbelele na suncu i vetru. Nego, gospodine, ako baš ne možemo da sasvim suzbijemo svoja osećanja, dužnost nam je da ih bar obuzdamo da potpuno ne ovladaju nama. Više ne možemo učiniti.

– Sasvim tačno, Redi, reče gospodin Sigreiv ustajući; Hajde da sad pregledamo stene, da vidimo nije li more izbacilo nešto što bi nam moglo biti od koristi.

Prošli su svuda unaokolo, ali nisu našli ništa od vrednosti sem motki i dva-tri bureta crne smole. Bilo je mnogo duga i gvozdениh obručeva od buradi, od kojih će, kako Redi reče, biti odlična taraba za baštu, kad budu imali vremena da ih prenesu čamcem. Pa je rekao i da ih ima toliko da bi mogli ograditi velik komad zemlje koji bi vremenom zasejali pšenicom i ječmom, a dotle bi im to dalo mogućnosti da prikupe seno za zimsku ishranu stoke; premda to sad više i nije tako važno kad imaju toliko stabljika od banana za polaganje stoci u toku kišnog doba.

Kad su se vratili, seli su da se odmore, pa su onda otišli do šatora u kokosovoj šumi u koje su prikupili sve predmete izbačene na obalu kad se lađa raspala.

– Gle! pa svinje su i ovde dospеле! – reče Redi. Uspele su da nekako otvore jedno bure s brašnom. Pogledajte, gospodine – valjda je bilo načeto, jer inače ga ne bi mogle probiti. Bojim se da platno nije bogzna šta; sva sreća što imamo nekoliko truba novoga, koje sam ja izneo na obalu. E sad ćemo, gospodine, videti u kakvom se stanju roba nalazi. Ovo su sve burad s brašnom i nema nikakve opasnosti ako ih otvorimo da vidimo da li su u dobrom stanju.

U prvom buretu koje su otvorili bila se po vrhu uhvatila neka kora tvrda kao daska; ali kad su je razbili sekirom, unutra je bilo sasvim dobro brašno.

– To je dobro, gospodine; pretpostavljam da će i druga burad biti ista takva. Slana voda je ušla donekle i napravila koru koja je očuvala ostatak brašna; ali mi ćemo ih otvarati kako koje dođe na red. Nego, hajde sad da ručamo, pa ćemo posle raditi. Imamo neke dobre hladne šnicle od kornjače koje nam je Džuno spakovala.

ČETRDESET DEVETA GLAVA

Pregledanje robe. – Knjige.

Pošto su ručali, nastavili su posao.

– Šta li je u ovome sanduku? reče gospodin Sigreiv pokazujući prvi sanduk koji je bio na redu. Redi se dade na posao, odvali sekirom poklopac i nađe u njemu nekoliko kutija kartona punih uzica, uzanih pantljika, gajtana, ribljih kostiju za korzete i kalemova konca.

– To je bilo poslano za neku modiskinju u Botani Bei²⁶, reče gospodin Sigreiv. Ona je sad sigurno u velikoj neprilici što ga nije dobila. Ali ćemo mi to sad zapleniti u korist gospođe Sigreiv i gospođice Karoline. Odnećemo im sve to čim budemo imali vremena. A sad pređimo na drugi sanduk, Redi.

Sledeći sanduk je imao bravu. Oni obiše poklopac i nađoše u njemu tuce boca od pola galona²⁷ punih klekovače, smeštenih po odeljcima.

– To je marka Holends, gospodine, ja je znam, reče Redi. Šta ćemo s tim?

– Nećemo je uništiti, Redi, ali ćemo je upotrebljavati samo za lek, odgovori gospodin Sigreiv. Toliko smo navikli na izvorsku vodu da bi bilo šteta oživljavati sklonost ka alkoholnim pićima. Odnećemo tamo bocu-dve kad budemo imali mesta za njih. Neka nam se nađe.

²⁶ Botani Bei (Botany Bay) znači Botanički zaliv. To je ime luke na istočnoj obali Australije, nazvane tako zbog velikog broja novih biljaka nađenih na njenim obalama kad ju je Kuk otkrio 1770 godine. (Prim. prev.)

²⁷ Galon – mera za tečnost, sadrži 4,5 litra. (Prim. prev.)

– Boleo bih da nam nikad ne zatreba da okusimo nijednu kapljicu, gospodine, ni kao lek ni inače. E sad da vidimo šta je u onome buretu s drvenim obručima.

Brzo su skinuli poklopac i pronašli vrlo lepo porcelansko posuđe za ručavanje, sa šarama i zlatnim ivicama, što je izgledalo vrlo lepo.

– E, gospodine Sigreive, ovo će nam dobro doći, jer prilično slabo stojimo s tanjirima i činijama, ali bi i prosti beli tanjiri isto tako dobro poslužili.

– I sigurno bi mnogo bolje odgovarali našem sadašnjem ruhu, odgovori Sigreiv; ali ipak, kao što rekoste, fini porcelan može isto tako korisno poslužiti kao i prost, te ga prema tome ne treba prezirati.

– Evo jednog sanduka, gospodine, na kojem stoji vaše ime, reče Redi. Zna li šta je u njemu?

– Nemam pojma, Redi; ali će vaša sekira brzo rešiti tu zagonetku.

Kad su otvorili sanduk, u njemu je sve izgledalo buđavo od slane vode koja je ušla unutra; ali kad su uklonili mrku hartiju i karton, videli su da su u njemu svakovrsne hartije i da je sve vrlo malo oštećeno, sem malog dela spolja.

– Ovo je zaista pravo blago, Redi. Sad se sećam: ovo je hartija, pera i sve što je potrebno za pisanje, pored dečjih knjiga, svezaka, kutija s bojicama i mnogih drugih stvari što se prodaju u papirnicama.

– E bogme, gospodine, to je zaista prava sreća. Sad možemo otvoriti svoju školu, pa kako će celokupno stanovništvo ovoga ostrva pohađati tu školu, to će biti prava narodna škola.

– Sasvim tačno, Redi. Deder sad ono bure.

– Ja po spoljnom izgledu mogu reći šta je unutra: to je ulje, a ono nam je dobrodošlo, jer su nam sveće na izmaku. Ali imamo još dva-tri sanduka sveća koje smo spasli. Vremenom ćemo i na njih naići. Sad dolazimo do onoga što je najdragocenije u celokupnoj našoj imovini.

– A šta je to, Redi?

– Sve ono što sam ja izneo na obalu u nekoliko putovanja čamcem pre nego što se lađa razbila u komade, jer znate, gospodine,

gvožđe ne pliva, te sam ja najviše tražio gvozdene predmete i alat. Imamo bogatu količinu klinaca. Evo ovde tri burenceta sitnih klinaca, pored dve vreće krupnih, pa ima nekoliko sekira, čekića i drugog alata, osim ovih kanura kanapa, mornarskih igala i voska, a tu su i nekolike trube tankog platna, i to sve u dobrom stanju.

– To je zaista dragoceno, Redi.

– Jeste, gospodine, bili bismo u velikoj nezgodi i oskudici da nam nije njih, jer su nam one dve urođeničke žene kad su otišle u svom čunu odnele svu gvožđariju što im je došla do ruku. Sva sreća što nismo ranije bili preneli više od ovih stvari. Evo ovde još moje pljačke, što bi rekli Amerikanci. Ovo su sve vedra za pranje palube, ovo je bure za salamuru, a ovo pekarsko tekne za mešenje hleba, kojem će se Džuno obradovati; u njega sam, kao što vidite, potrpao sve iz brodske kuhinje: kuvarske čengele, varjače i velike kašike, kao i gvozdene sadžake – sve će nam to dobro doći – a evo i dve lampe! Mislim da sam negde tutnuo i neke pamučne fitilje, znam da jesam; naći ćemo ih već kasnije. Evo ovde dva bureta: jedno puno gotovih fišeka, a drugo baruta, a evo još pola bureta fišeka, i to u dobrom stanju, kao i šest pušaka, koje ćemo, uzgred budi rečeno, morati malo očistiti. Nego, to se moglo i očekivati.

– To su zaista dragocenosti, Redi, a ipak, kako nam je lepo bilo i bez njih.

– Istina je, gospodine, ali će nam biti još lepše s njima; a kad udesimo magacin za stanovanje, moći ćemo ga doterati da bude u svakom pogledu udobniji nego naša sadašnja kuća, jer vidite onamo sve one jelove daske i grede koje smo ja i mladi gospodin Viljem pokrili peskom: ta s tim ćemo moći da stavimo patos u celoj kući i da napravimo odlične krevete.

– Ja sam zaista bio potpuno zaboravio na njih, Redi; ali, kao što kažete, ima ih dovoljno za sve što nameravate da uradite, pa i dvaput toliko. Samo kad bih mogao izbiti sebi iz glave strepnju od dolaska divljaka, zaista mislim da bismo mogli udobno živeti na ovom ostrvu.

– Zna li, gospodine Sigreive, da se radujem kad vas čujem da tako govorite, jer to dokazuje da ste zadovoljniji nego što ste bili.

– Pa i jesam, Redi, bar mislim da jesam, a možda to dolazi i otuda što su mi misli toliko zaokupljene neposrednom opasnošću

od divljaka da više i ne mislim o odlazanju sa ostrva. Jedna strepnja je u izvesnoj meri oterala i ublažila drugu.

– I ja mislim da je kao što kažete, gospodine; nego hajde da nastavimo pregledanje. Ovo su brodski kompasi, struk i kalem za merenje dubine. Sve će nam to biti vrlo korisno za naš čamac.

– A mene mnogo raduju kompasi, Redi, jer ću pomoću njih moći izvršiti geodetska snimanja ostrva kad budem imao malo vremena. Vaš džepni kompas je suviše mali za geodetska premeravanja. Vi možda i ne znate da sam ja u mlađim godinama, kad sam došao u Sidnej, bio geometar.

– Ne, to nisam nikad čuo. Onda ćete vi sigurno znati da tačno kažete koliko jutara pašnjaka imamo za stoku.

– Da, to ću vam reći čim se vratimo, ali ću već sad pribeležiti neke podatke dok sam još ovde, pošto možda neću skoro dolaziti ovamo.

– E sad, gospodine, kad budemo otvorili još ovaj sanduk na kojem vidim vaše ime, mislim da će nam biti dosta posla za danas; jer sunce zalazi i ja se osećam umoran. Napravićemo kakvu takvu postelju, večerati i leći da spavamo.

– Ja sam vrlo umoran, Redi i veoma rado ću učiniti to što predlažete. U tome sanduku su knjige, samo ne znam koji je to deo moje biblioteke.

– To ćemo brzo saznati, gospodine, reče Redi odvaljujući poklopac sekirom. Malo su umrljane spolja, ali su jako zbijene, te izgleda da nisu mnogo stradale. Evo vam dve-tri, gospodine.

– Plutarhovi *Životi*. Milo mi je što to imam: to je odlično štivo za mlade i za stare. Nije potrebno vaditi i druge, jer sad znam da su i sve ostale *Istorija*, a to je možda najbolji sanduk koji se mogao spasti.

– Ja mislim da ih ima još dva, gospodine, ali njih možemo sutra pogledati.

PEDESETA GLAVA

- Pregledanje stvari. – Ubijanje svinje.**
– Ulovljene ribe. – Tomica i svinja.
– Tomica i puška. – Tomica povređen.
– Tomica kažnjen.

Gospodin Sigreiv i Redi se zatim dadoše na posao i napraviše nekakvu grubu postelju od kokosovih grana, pa pošto su povećerali, legoše da spavaju. Sutradan su nastavili rad i otvorili svaki sanduk i denjak spasen iz brodoloma. Našli su još knjiga, četiri sanduka sveća, tri bureta pirinča, dobrog i pokvarenog, i još nekoliko drugih korisnih stvari, kao i mnoge koje nisu imale nikakve vrednosti za njih.

Na svoje veliko zadovoljstvo, našli su u dobrom stanju još i sanduk čaja i dve vreće kafe, koje je Redi bio izneo na obalu, ali nigde nije bilo šećera a nešto malo što su bili spasli sasvim se istopilo.

– To je grdna šteta, gospodine. Mladom gospodinu Tomici neće biti pravo da bude bez šećera, ali to baš nije neophodno potrebno.

– Mladi gospodin Tomica se mora navići da bude bez izvesnih stvari, Redi. Ne može se očekivati da ovde dolazimo do pojedinih stvari kao da nam je bakalnica preko puta. Hajdemo sad onamo gde su ostale stvari pokrivene peskom.

Odgurnuli su pesak ašovima i našli u dobrom stanju burad s usoljenom govedinom i svinjetinom, kao i jelove daske, ali su se mnoge druge stvari bile pokvarile. Oko podne su bili gotovi s poslom, pa kako su imali još dovoljno vremena, gospodin Sigreiv odredi pomoću kompasa položaj izvesnih tačaka zemljišta. Zatim

prebaciše puške preko ramena, pa pošto Redi ponese nekoliko funti pokvarenog pirinča za živinu, krenuše na put kući.

Došli su do kuće u zalivu, pa pošto su se malo odmorili kod magacina, nastavili su put prema šatorima na livadi. Imali su da pređu još jedno pola milje, kad Redi ču neki šum i dade gospodinu Sigreivu znak da stane. Redi mu prišapnu da su svinje sasvim blizu njih, pa napuni pušku; gospodin Sigreiv učini to isto, pa sasvim tiho podoše prema mestu odakle se sad čulo groktanje. Videli su svinje tek kad su im prišli do na dvanaest jarda, i to čitav čopor. Svinje digoš glave, stare glasno zagroktaše, a zatim, baš kad Redi opali iz puške, one se sve dadoše u bekstvo što su mogle brže. Gospodin Sigreiv nemade vremena da opali, ali je Redi bio ubio jednu, koja je ležala, trzala nogama i koprcala se ispod jedne kokosove palme.

Malko sveže svinjetine doći će nam kao poslastica, gospodine Sigreive, reče Redi dok su išli prema mestu gde je ležala ubijena životinja.

– Zaista hoće, Redi, odgovori gospodin Sigreiv. Moramo nekako udesiti da je ponesemo zajedno.

– Obesićemo je o pušku, te nam neće biti teško. Ovo je od onih svinjčadi koja su se oprasila ovde na ostrvu. Lepo prase za svoje doba.

Obesiše prase o pušku, pa ga ponesoše zajedno. Baš kad izbiše iz šume na čistinu, videše gospođu Sigreiv i Viljema, koji su čuli pucanj puške i pošli im u susret. Gospođa Sigreiv je bila malo uzrujana; ali čim je videla prase, znala je zašto su pucali.

– Moram priznati da sam se malo uplašila kad sam čula kako je puška pukla, reče ona grleći muža. Nisam imala pojma da ćete se danas vratiti. Mi smo svi dobro.

Viljem zameni oca u nošenju tereta i ovaj pođe dalje sa gospođom Sigreiv.

– Pa, mladi gospodine Viljeme, kakve novosti imate da nam kažete? upita Redi.

– Vrlo dobre, Redi. Sinoć, kad sam se umorio od rada, palo mi je na pamet da uzmem čamac i pokušam da upecam neku ribu na ovoj strani ostrva, u dubokoj vodi, pa sam ulovio tri velike, sasvim

drukčije od onih koje smo lovili među stenama. Jednu smo pojeli danas za doručak i ručak, i bila je izvrsna.

– Jeste li bili sami u čamcu!

– Nisam, poveo sam i Džuno. Mama je rekla da može biti bez nje otprilike sat-dva. Ona vrlo dobro vesla.

– Ona je vrlo spretna devojka, mladi gospodine Viljeme. A mi smo izvršili pregled, pa ćemo vi i ja imati pune ruke posla, ja vam to kažem. Ne mislim da ćemo moći sve prevesti za nedelju dana, zato bi dobro bilo da krenemo odmah sutra. Ali moramo čuti šta će reći vaš otac.

– Bogme, ja više volim veslanje u čamcu nego kopanje jarkova, to opet ja vama kažem, Redi, odgovori Viljem. Neće mi biti krivo da taj posao ostavim ocu.

– Ja mislim da to mora pasti njemu u deo, gospodine, jer on, naravno, više voli da ostane pored gospođe Sigreiv i dece.

Čim stigoše do šatora, Redi obesi svinjče o motku šatora u kojem su spavali on, Viljem i gospodin Sigreiv, pa pošto je prislonio pušku uz jednu stranu šatora, ode s Viljemom da donese nož i nekoliko drvenih šipčica pomoću kojih će urediti svinjče. Dok su on i Viljem bili odsutni, Karolina i Tomica izađoše da vide svinjče, i Tomica, pošto je rekao Karolini kako se raduje što će jesti prasetine za večeru, dohvati jednu od dveju pušaka i reče:

– Pazi, Karolina, sad ću da ubijem svinju.

– O, Tomice, ne smeš dirati pušku! dreknu Karolina. Tata će se strašno ljutiti. Seti se kako ti je puška okinula kad smo bili u uvali.

– Marim ja, odgovori Tomica. Hoću da ti pokažem kako se ubija svinja.

– Nemoj, Tomice, viknu Karolina; ako to radiš, ići ću da kažem mami!

– Onda ću ja ubiti tebe! reče Tomica i pokuša da uperi pušku prema njoj.

Karolina se tako uplaši da pobeže što je mogla brže, a na to Tomica, napregnuvši svu snagu, uspe da digne pušku do ramena i povuče za okidač.

Slučaj je hteo da Tomica uzme pušku gospodina Sigreiva, koja nije bila ispaljena, te čim je povukao za okidač, puška je opalila, a

kako je on nije držao sasvim uz rame, ona se trгла unazad, te ga je kundak udario posred lica, izbio mu dva zuba, jako mu ozledio obraz i raskrvavio mu nos, i to vrlo jako.

Tomica se tako začudio i poplašio kad je puška pukla i kad je dobio udarac po licu, da je jauknuo iz sveg glasa, ispustio pušku i potrčao prema šatoru u kojem su mu bili otac i majka, baš u trenutku kad su se oni, čuvši pucanj, trgli i potrčali napolje.

Kad gospođa Sigreiv vide Tomicu kako, sav obliven krvlju, vrišti iz glasa, ona se tako uplaši da se nije mogla držati na nogama, nego se onesvesti u naručju gospodina Sigreiva. Redi i Viljem su, čuvši pucanj, potrčali što su brže mogli, bojeći se da se nije dogodila neka nesreća, pa dok je gospodin Sigreiv pridržavao ženu, Redi je pritrčao Tomici i, brišući mu dlanom lice, opazio da nema nikakve rane ni velike nesreće, pa doviknu gospodinu Sigreivu:

– Nije povređen, gospodine; samo mu teče krv iz nosa! Prestanite da plaćete i vrištite, nevaljali dečko. Kako ste smeli da dirate pušku?

– Puška mene udarila! viknu Tomica jecajući, a krv mu je tekla iz usta.

– Tako vam i treba, Tomice. Drugi put ćete paziti i nećete dirati pušku.

– Neću je više dirati! viknu Tomica kroz plač. Ona pukla u mene.

Na to Džuno dotrča s vodom da mu opere lice. Gospođa Sigreiv dođe k sebi, i kad joj gospodin Sigreiv reče da Tomici teče krv iz nosa, vrati se u šator.

Tomica je prestao plakati posle pola sata, a tada mu je prestala teći i krv iz nosa. Oprali su mu lice i tek tada pronašli da je izgubio dva prednja zuba i da su mu obraz i usne jako natečeni. Svukli su ga i metnuli u postelju, te je ubrzo zaspao.

– Nije trebalo da ostavim puške, reče Redi Viljemu; tu sam ja kriv, ali sam mislio da se Tomici toliko govorilo da ne dira oružje, da neće smeti to činiti; ali ako samo može negde da se počini neki nestašluk, on će ga neizostavno pronaći.

– Prvo je nanišanio na mene i pokušao da me ubije, reče Karolina, ali sam ja pobegla.

– Milostivi bože! Kakvo srećno spasenje! viknu gospođa Sigreiv. Da je onda povukao za okidač, moje milo dete bi poginulo. Što je to nevaljao dečko!

– Ovoga puta je dovoljno kažnjen, gospođo, pa mogu reći da više neće tako lako dirati pušku.

– Jeste, ali mora biti kažnjen još jače, reče gospodin Sigreiv; mora to zapamtiti.

– E, gospodine, ako baš mora biti jače kažnjen, ja mislim da ga ne možete gore kazniti nego ako mu zabranite da jede prasetine kad bude pečena. Mladi gospodin Tomica tako voli da jede da će to biti najveća kazna koja ga može snaći.

– I ja tako mislim, Redi; to je rešena stvar: ni mrvice prasetine za Tomicu.

Posle toga razgovora oni večeraše i svi legoše u postelju.

PEDESET PRVA GLAVA

**Pripreme. – Polazak. – Pilići. – Prenošnje robe. –
Pismo. – Klinci i sanduci.**

Sutradan je lice mladog gospodina Tomice pružalo žalosnu sliku. Obrazi i usne su mu bili otečeni i modri, a gubitak dva prednja zuba davao mu je još gori izgled. To su srećom bili prvi zubi, inače bi posledice bile mnogo ozbiljnije.

Tomica je izgledao veoma smrknut kad je došao na doručak. Ali je bio vrlo drzak prema Džuni i rekao joj da je ubio svinju i da će ubiti još jednu kad se ta pojede.

Za doručak je bilo pržene prasetine i njen miris je jako dražio Tomicu, ali kad ga otac izgrdi i reče mu da neće okusiti ni zalogaja, on stade tako glasno plakati i rikati da su ga oterali od šatora dok ne prestane.

Po doručku Redi predloži da on i Viljem uzmu čamac i počnu prevoziti stvari iz uvale u zaliv, gde im je bila kuća, naročito naglašujući da se ne sme gubiti nijedan dan. Džuno je na njegovu molbu već bila ispekla velik komad prasetine da ga ponesu sobom i skuvala komad usoljene svinjetine, te su bili spremni za polazak. Gospodin Sigreiv pristade da za vreme njihovog odsustva radi na živog ogradi i jarku oko jam krompira.

– Ali, Redi, koliko nameravate da ostanete tamo s Viljemom? – upita gospođa Sigreiv.

– Pa znate, gospođo, danas je sreda; svakako ćemo se vratiti do subote. Moramo svršiti taj posao, a što pre, to bolje.

– Dragi Viljeme, ja ne mogu da se pomirim s tim da te ne vidim tako dugo, a kako ćeš svakog dana biti na vodi, ja ću biti u stalnom strahu sve dok te opet ne vidim.

– E pa onda, mama, moraću vam pisati hitna pisma da vam javim kako sam.

– Ne podsmevaj mi se, Viljeme. Kamo sreće da ovde ima hitna pošta, te da mi možeš pisati svakog dana.

Redi i Viljem su bili pripremili sve što je potrebno za duže odsustvo. Pneli su sobom ćebeta i mali lonac za kuvanje, a kad je sve bilo gotovo, rekli su zbogom gospođi i gospodinu Sigreiv. Džuno im pomože da snesu prtljag u čamac. Sad je trebalo veslati do zaliva, da tamo ostave prtljag, pa onda odveslati dalje u uvalu. Baš kad su hteli da se otisnu od obale, Viljem uze u čamac psa Remusa.

– Zašto vodite psa, mladi gospodine Viljeme? On bi ovde bio od koristi, da odbija svinje od krompira, a nama nije ništa potreban.

– Biće nam potreban, Redi; moramo ga povesti, jer imam izvestan plan, zato me pustite da radim po svojoj glavi.

– Dobro, gospodine Viljeme, što se mene tiče, možete uvek raditi po svojoj glavi; ako hoćete da povedete psa, onda je to svršena stvar. Zbogom, Džuno!

– Zbogom, gos'n Redi; zbogom gos'n Viljem; pazi vratite se u subotu i donesite malo ribe.

– Donećemo ti *kornjaču*, Džuno, jer će one uskoro opet doći na ostrvo, pa ćemo ih opet izvrtati na leđa.

Razapeli su jedro, pa kako je duvao dosta jak povetarac, doplovili su za kratko vreme do zaliva. Odneli su u kuću hranu i stvari i zamandalili vrata, pa su skupili živinu i dali joj nešto pokvarenog pirinča koji je Redi bio doneo sobom iz uvale, i tada su, na svoju veliku radost, videli da sad imaju preko četrdeset sasvim zdravih i naprednih pilića; neki od njih su upravo bili sasvim odrasli i već dovoljno veliki za klanje; ali kako su imali sveže hrane u izobilju, odlučili su da ih još ne diraju, jer će im jaja biti korisnija nego sama živina.

Zatim su ponovo ušli u čamac i zaveslali prema uvali, a kako je sad snažan povetarac duvao protiv njih, veslali su dosta dugo; ali, kako Redi reče, bolje je što je tako, jer će posle s natovarenim čamcem brzo jedriti natrag prema zalivu.

Kad stigoše u uvalu, nisu gubili vreme, nego odmah stadoše tovariti čamac: klinci, gvožđarija, razne vrste kanapa i alata, koje je Redi bio izneo na obalu, sačinjavali su veći deo prvog tovara; zatim bure brašna, sanduk sveća i nekoliko truba platna dopuniše tovar.

Pošto dovabiše Remusa, koji je ležao na peskovitom žalu uvale, oni se otisnuše, razviše jedro, i posle jednog sata stigoše u zaliv i prodoše kroz stenoviti greben.

– Baš mi je milo što nam je ovaj tovar srećno stigao, gospodine Viljeme, jer nam je sve ovo vrlo dragoceno. Sad ćemo sve preneti gore, pa će za danas biti dosta; sutra, ako budemo mogli, ići ćemo dva puta. Mislite li da ćemo moći, gospodine?

– O da, samo ako krenemo vrlo rano, reče Viljem; ali hajde da sad ručamo, pa ćemo ostatak stvari preneti kasnije.

Dok su ručali i dok je Viljem davao kosti psu, Redi upita:

– A je l' te, mladi gospodine Viljeme, šta ste mislili kad ste rešili da povedete sobom Remusa?

– Kazaću vam, Redi; možda se i varam, ali mislim da ne grešim: nameravam da mu dam da odnese pismo mami. Vi znate da on uvek ode natrag kad mu se naredi, i ja hoću sad da vidim da li će otići do šatora ako mu to naredim. Poneo sam parče hartije i olovku.

Viljem napisa ne parčetu hartije:

„Draga mama,

Mi smo sasvim dobro i baš smo se ovog časa srećno vratili s prvim tovarom.

*Voli te tvoj sin
Viljem.“*

Komadićem uzice on priveza hartiju psu oko vrata, pa pošto ga izvabi iz kuće, reče mu: „Remuse, *idi natrag!... idi natrag, kuco!*“ Pas je pametno gledao u njega, kao da ne zna sigurno šta treba da radi, ali Viljem dohvati kamen, praveći se da hoće da ga gađa, i pas pobeže, pa onda opet stade.

„Idi natrag, Remuse!... natrag, kuco!“

Viljem se opet napravi kao da hoće da ga gađa i ponovi naredbu, a pas na to udari u trk koliko ga noge nose kroz kokosovu šumu.

– Nekako je otišao, pa sad šta bude, reče Viljem. Mislim da će otići kući.

– Videćemo, gospodine, odgovori Redi. A sad, pošto smo ručali, prenećemo stvari.

– A gde ćemo ih metnuti?

– U magacin, gospodine Viljeme. To će trajati dosta dugo, jer su ova burad s klincima i ovi sanduci vrlo teški, te ćemo ih morati nositi zajedno i ići više puta. Nego, ipak, imamo još tri-četiri sata do mraka.

PEDESET DRUGA GLAVA

**Pas se vraća. – Odgovor na pismo. – Novo pismo.
– Povratak šatorima. Razgovor. – Razum i nagon.
– Životinje.**

Čim su preneli ceo tovar, dobro su privezali čamac, pa su otišli kući da spavaju. Baš kad su ušli, Remus stiže do njih sve skačući, a o vratu mu je visilo pismo.

– Evo psa, mladi gospodine Viljeme, reče Redi; ipak neće da ide kući.

– Uh, ala je to dosadno! Ja sam bio siguran da će otići. Zaista sam se razočarao. Nećemo mu dati ništa da jede, pa će onda ići. Nego, bože moj, Redi, ovo nije ona ista hartija koju sam mu ja vezao oko vrata. Mislim da nije. Čekajte da vidim. – Viljem uze hartiju, razvi je i pročita:

„Dragi Viljeme,

*Tvoje pismo je srećno stiglo i radujem se što ste dobro.
Piši svakog dana i neka vas bog čuva. Vrlo ste pametni i ti
i Remus.*

*Voli te tvoja majka
Selina Sigreiv.“*

– E, bogme, i jeste pametan! reče Redi. Ja sam posigurno mislio da nije otišao, a on se već i vratio odande kad mu se to naredilo.

– Dragi Remuse, dobra kuco! reče Viljem milujući psa. Dobra, zlatna kuco! Sad ću ti dati dobru večeru, jer si je zaslužio.

– Bogme jeste gospodine. Eto tako, sad smo zaveli i poštu na ostrvu, a to je velik napredak. Nego, ozbiljno, gospodine Viljeme, to se može pokazati kao vrlo korisno.

– U svakom slučaju, biće uteha za mamu.

– Hoće, gospodine, naročito zato što ćemo sva trojica morati biti ovde kad budemo udešavali magacin i vršili nameravane prepravke. A sad će, mislim, biti dobro da spavamo, jer sutra moramo ustati zajedno sa ševom, što se kaže u Engleskoj.

– A ovde bi valjda trebalo reći: zajedno s papagajem, jer su to jedine kopnene ptice na ovom ostrvu.

– Zaboravili ste na golubove, gospodine; neki dan sam video u šumi jednoga od njih; ali oni se baš sad legu. Laku noć, gospodine.

Sutradan su krenuli na put pre doručka, pa kako vetar nije bio tako jak, nisu imali mnogo muke pri veslanju. Brzo su natovarili čamac i vratili se jedreći. Onda su doručkovali, pa pošto su ostavili na žalu sve stvari koje su doneli, da ne bi gubili vreme, opet su krenuli i vratili se s novim tovarom, dva sata pre mraka. Zatim su istovarili stvari i dobro privezali čamac. Čim su ušli u kuću, Viljem napisa na parčetu hartije:

„Draga mama,

Danas smo dovezli dva tovara. Sve je dobro i vrlo sam umoran.

Vaš Viljem.“

Ovoga puta Remusa nije trebalo učiti. Viljem ga je potapšao i rekao mu: „Dobra kuco! Hajde sad, Remuse!.. idi kući, kuco!“ a pas je stao mahati repom i smesta otišao.

Pre nego što su legli, vratio se s odgovorom.

– Mora biti da vrlo brzo trči, Redi; nema više od dva sata kako je otišao.

– Nema, gospodine. Šta kaže mama?

– Samo: „Sve je dobro; neću da zadržavam tvoga pismonošu.“

– Zato ćeš ti, Remuse, dobiti dobru večeru i dugo ću ti tepati i maziti te, jer si pametna i dobra kuca.

Kako su sutradan morali da prenose do kuće jučerašnja dva tovara, išli su samo jednom u uvalu. Otposlali su poštu do šatora i ona se, kao i pre, vratila s odgovorom.

U subotu su opet išli samo jednom, pošto su se toga dana morali vratiti šatorima, a vratili su se morem, jer su metnuli u čamac jednu kornjaču. Kad su stigli, našli su celu porodicu gde ih čeka na pristaništu.

– Dakle, dragi Viljeme, ti si zaista održao obećanje i poslao si mi pismo poštom, reče gospođa Sigreiv. Kako je to divno! Sad više neću strepiti kad budeš otišao od mene.

– Moramo naučiti Romulusa i Zloću da rade to isto, mama.

– I ja ću učiti štenad, reče Tomica; i pisaću pisma.

– Da, mladi gospodine Tomice; taman dok vi naučite da pišete pisma, i štenad će porasti da ih nose, reče Redi. Vidim da vam lice još nije sasvim kako treba. Nadam se da više nećete pucati na mrtve svinje.

– Ne, neću; ali ću puno jesti kad ubijete još jednu.

– To će biti mnogo pametnije, Tomice. Hodi, dragi Alberte; hodi da te malo nosim: nas dvojica se nismo odavno lepo poigrali. Kako napreduju jarak i živa ograda, gospodine Sigreive?

– Dosta dobro, Redi, odgovori gospodin Sigreiv; gotovo sam svršio dve strane. Mislim da ću do kraja iduće nedelje ograditi krompir sa svih strana.

– Ne treba da se suviše naprežete, gospodine, ne moramo se mnogo žuriti. Viljem i ja možemo da posvršavamo puno posla zajedno.

– Pa dužnost mi je da radim, Redi; a mogu dodati i da mi je to uživanje. Sada ćemo večerati.

Dok su sedeli za večerom, povede se razgovor o bistrini koju je pokazao pas Remus, a na to gospodin Sigreiv ispriča mnoge primere koji su govorili o oštroumnosti životinja. Viljem povodom toga upita oca:

– Kakva je razlika između razuma i nagona?

– Razlika je vrlo velika, dragi Viljeme, kako ćeš videti iz mog objašnjenja. Ali prvo moram primetiti da se obično govori kako se čovek upravlja po razumu, a životinje samo po nagonu, a to je zabluda. Čovek ima nagon, kao i razum, a životinje, iako se poglavito upravljaju po nagonu, imaju i moć razmišljanja.

– U kojim postupcima čovek pokazuje da se upravlja po nagonu?

– Dete odmah po rođenju, Viljeme, upravlja se po nagonu, jer mu moć razmišljanja još nije razvijena; što više rastemo, naš razum postaje sve zreliji i dobija prevlast nad nagonom.

– To je sasvim tačno, gospodine Sigreive, primeti Redi.

– U životinja, Viljeme, nastavi gospodin Sigreiv; nagon je izvesno osećanje koje ih primorava da bez prethodnog razmišljanja i namere vrše izvesne postupke. Taj nagon je u punoj snazi već u trenutku njihovog rađanja. Matematički oblik pčelinog saća, do kojeg se, kako je opitima dokazano, dolazi s najvećom mogućom uštedom vremena i rada, jedno je od najvećih čudesa nagona. Čuda nagona se zapažaju pogotovu kod društvenih životinja ili onih koje žive u zajednici.

– Objasni mi to, tata.

– Društvene su životinje one koje žive u čoporima, stadima, jatima. Uzmimo na primer mnoge vrste ptica: laste ili divlje guske i patke, morske ptice, vrane i čavke. Nagon koji ih vodi pri seljenjima s jednog kraja sveta na drugi, način letenja divljih gusaka i pataka tako da pruže što manji otpor vetru, pri čemu svaka ptica zauzima svoje mesto u redu letenja, pa onda njihov običaj da postavljaju straže da ih čuvaju dok spavaju, kao i da daju znak za uzbunu kad se približuje opasnost: sve je to čist i čudesan nagon kod životinja.

– A kod onih koje žive u zajednicama, tata?

– Takvi su mravi, pčele i mnogi drugi insekti, ili dabar među životinjama. Ništa ne pobuđuje veće divljenje nego tačnost njihovog rada, njihov način opštenja i tačno otpravljanje dužnosti od strane svake jedinice.

– Ali to je sve čist nagon, tata, a ti si maločas rekao da životinje imaju i moć razmišljanja. Hoćeš li mi ukazati na neke slučajeve u kojima oni pokazuju da je imaju?

– Hoću, dragi sine; ali će biti bolje ako to odložimo za drugo več. Vreme je da se legne. Karolina je već zaspala, a Tomica zeva.

– Njihov nagon i razum su u oprečnosti s mojim, tata, reče Viljem; te moram čekati. Ali ja zaista jedva čekam da čujem šta imaš da mi kažeš o tome.

– I ja isto tako, mladi gospodine Viljeme, dodade Redi; ali mi nije krivo što ću imati vremena da razmislim o ovome što je gospodin Sigreiv već rekao – ima tu puno neobičnih stvari.

PEDESET TREĆA GLAVA

Obnavljanje razgovora. – Životinje.

Kako je sutradan bila nedelja, posvetili su je verskim dužnostima. Dok je gospodin Sigreiv čitao pridike, Tomica se iskrao iz šatora da zaviri u čorbu od kornjače koja je ključala na vatri; ali je Džuno nazrela njegovu nameru i zgrabila ga na vreme, baš kad je skidao poklopac s lonca. Dobio je dobru grdnju, te se jako uplašio da za ručkom ne ostane bez čorbe. No kako je krivica bila neznatna, oprostili su mu je.

Viljem uveče umoli oca da nastavi razgovor o moći razmišljanja kod životinja.

– Vrlo rado, Viljeme, odgovori gospodin Sigreiv; to je vrlo pogodan razgovor za nedelju uveče. Ali hajde da prvo ispitamo duhovne sposobnosti koje se mogu zapaziti kod životinja. One na prvom mestu imaju dobro pamćenje: pamćenje lica i mesta, i to isto tako dugotrajno kao što je i naše. Pas će i posle mnogo godina odsustva poznati svoga gospodara. Jedan slon koji je ponovo odbegao u šumu poznao je svoga *mahuta*, ili goniča, nakon dvadeset godina provedenih u divljini. Pas će umeti da se vrati kući svoga gospodara i sa daljine veće od sto milja. Isto tako je uočljivo i pamćenje papagaja ili kakadua. Ako bi bio potreban još koji dokaz, on bi se našao u činjenici da životinje sanjaju, a san je zbrkano sećanje na minule događaje; koliko ste puta čuli kako Romulus i Remus reže, laju i cvile u snu!

– To je istina, tata.

– A osim toga one raspolažu i pažnjom. Pogledajte kako mačka satima strpljivo ostaje ispred jedne rupe vrebajući da izađe miš. Pauk će mesecima čekati da mu muva upadne u mrežu. Ali ta se

sposobnost može zapaziti u svake životinje koja goni svoju žrtvu. One imaju i sposobnost za vezivanje misli, što je u stvari razmišljanje. To nam dokazuje pas, kad nekog gospodina pušta da priđe vratima, a juriša na prosjaka. Kad mu se poveri čuvanje nekog imanja, on ne obraća nikakvu pažnju na prolaznike, ali ako neki čovek zastane, on odmah laje. Ja sam nekada znao jednog policijskog psa, koji je imao običaj da skoči na jedan nizak zid oko imanja čim bi čuo da napolju neko ide, pa bi išao uporedo s tom osobom dok se ona ne bi udaljila od imanja. U slona je sposobnost za vezivanje misli još izrazitija. On u stvari bolje nego ikoja druga životinja razume šta mu se kaže, jer ima izvanrednu moć razmišljanja. Obećajte mu neku nagradu, i on će, začudo, uložiti trud u ono što radi. Uz to je do krajnosti podložan osećanju stida. U Indiji su upotrebljavali slonove za prenošenje teške artiljerije. Jedan od najboljih slonova je uzalud pokušavao da kroz neku močvaru progura jedan top.

Vodite odavde tu lenštinu, rekao je komandir, pa dovedite drugu životinju.

Slona se tako kosnuo taj prekor i toliko se napregao da gurne top glavom da mu je pukla lobanja, te je pao na mestu mrtav. Kad su Čaniju, slonu koji je tako dugo bio na berzi u Egzeteru, naredili jednog dana, kao obično, da surlom digne bačeno srebrno pola šilinga, desilo se da se novac otkotrljao i priljubio uz samu dasku kojom je zid bio obložen pri dnu. Čani je zastao za časak i razmišljao, pa je zatim uvukao vazduh u surlu i iz sve snage dunuo prema dasci. Vazduh je, odbijajući se od daske, oduvao novac prema njemu i on je mogao da ga dohvati.

– To je bilo neobično oštroumno s njegove strane, reče Viljem.

– Jeste; to je dokazivalo da on misli, da raspolaže znanjem o uzroku i posledicama, a ova druga sposobnost se zapaža i kod mnogih drugih životinja. Životinje isto tako imaju osećanje *vremena*. Ja sam znao dva prepeličara jedne stare gospođe, koji su se uvek vozili zajedno s njom kad je ona išla da se provoza svojim kolima radnim danom. Ali nedeljom, kad je ona u kolima išla u crkvu, oni, razume se, nisu išli s njom. Ti su psi znali kad je došla nedelja isto tako dobro kao i njihova gospodarica. Kad bi kola radnim danom stala ispred vrata, oba psa bi uskočila u kola čim bi

se papuča spustila, dok nedeljom nisu nikad to ni pokušavali, nego su mirno stajali u holu i gledali. Bio je i jedan zanimljiv primer s jednim konjem – koji je, uzgred budi rečeno, po mome mišljenju najplemenitija životinja na svetu – na kojem je njegov gospodar jahao i raznosio novine. On bi bez greške zastajao pred svakim vratima gde je trebalo predati novine; ali se slučajno dogodilo da su dve osobe koje su stanovale u odvojenim kućama zajedno primale jedan nedeljni list i sporazumele se da jedne nedelje jedna od njih prva čita list, a sledeće nedelje druga. Posle kratkog vremena konj se navikao na taj sporazum, pa je zastajao jedne nedelje pred jednom kućom, a sledeće pred drugom, i nikad nije pogrešio.

– To je vrlo zanimljivo. Kako je to morala biti razumna životinja, primeti Viljem.

– Životinje, kao što znate, imaju i sposobnost da primaju obuku, što je još jedan dokaz o njihovoj moći razmišljanja. Slon, konj, pas, svinja, pa čak i ptice, mogu se u velikoj meri obučiti. Dreseri su pokazivali kanarinke koje ispaljuju top, prave se da su mrtve i izvode razne druge veštine.

– Ali, tata, ja bih hteo da znam gde se može povući granica između razuma i nagona.

– Ja sam baš hteo da pređem na to, Viljeme. Kad životinje idu za svojim nagonom prilikom pribavljanja hrane, donošenja na svet mladih, kao i u merama predostrožnosti protiv opasnosti, one se drže i izvesnih utvrđenih pravila, od kojih nikad ne odstupaju. Ali se desi da iskrсну okolnosti protiv kojih nagon nije u stanju da im pruži pravu predohranu, i tada stupa u dejstvo njihova moć razmišljanja. Da bih ti to objasnio, izneću ti jednu činjenicu u vezi sa pčelom, jednom od životinja kod kojih nagon najsnažnije deluje. Ima jedan veliki leptir koji se zove mrtvačka glava i koji mnogo voli med. On ponekad uspe da se provuče kroz otvor na košnici i da uđe u nju. Pčele ga smesta napadnu i brzo ga unište svojim žaokama, ali je njegova lešina tako velika da je one ne mogu izneti iz košnice, kao što neizostavno iznose tela manjih insekata koji slučajno uđu; međutim izgleda da imaju vrlo oštro čulo mirisa. Šta one rade da bi sprečile da se taj veliki leptir usmrđi? Pa jednostavno ga balsamuju, potpuno ga oblože voskom, i tako im on više ne smeta.

– Ali, tata, zar ih njihov nagon nije mogao snabdeti nekom predohranom za takav slučaj?

– Da se takav slučaj mogao dogoditi pčelama u divljem stanju, ti bi svakako mogao pokrenuti to pitanje; ali imaj na umu, Viljeme, da pčele u divljem stanju žive u šupljem drveću i da otvor kroz koji ulaze nije nikad širi nego koliko je dovoljno da pčele ulaze jedna po jedna, te prema tome nikakva druga životinja veća od pčele ne može ući, a i ako bi ušla, ona se, naravno, može lako ukloniti iz košnice. Ali su se ovde pčele nalazile pred novim slučajem, u neprirodnom stanju, u košnici od slame sa širokim otvorom, te su nailazile na potrebu za koju nisu bile spremne, pa su prema tome i postupile.

– Da, tata, sad vidim razliku.

– Pa dalje, jedan pitomi slon u Indiji upao je u jedan dubok bazen. Nije bilo moguće podići ga iz njega, te bi prema tome morao uginuti tamo. Ali je njegov gonič, znajući kako je to pametna životinja, savetovao da se načini veliki broj snopova pruća i da mu se snopovi ubace u bazen. Životinja je potpuno shvatila šta treba da radi. Počela je polagati snopove red po red, pa je onda stajala na njih, a što su joj više snopova bacali, to ih je ona više gomilala jedne na druge i stajala na njima sve više, dok se nije popela tako visoko da je mogla izaći iz bazena. Eto tu vidite kako se javila jedna potpuno nepredviđena potreba: slon je upao u bazen, ali je stajalo samo do njega da se u ovom slučaju posluži svojom moći razmišljanja, da se doseti šta treba da uradi sa snopovima da bi mu oni poslužili za izlazak napolje.

– Taj slon je zaista razmišljao, tata. Ta mnogi ljudi i ne bi znali šta da rade sa snopovima dok im se ne bi objasnilo.

– Nadajmo se da ne bi bilo baš mnogo takvih, dragi Viljeme. Završiću svoja opažanja jednom primedbom. Kao što se može zapaziti, sposobnosti za razmišljanje su dodeljene poglavito, ako ne i isključivo, životinjama koje čovek stavlja sebi u službu: slonu, konju i psu, te su na taj način te životinje još dragocenije, jer sposobnost kojima su obdarene stoji na službi i raspoloženju čoveku.

– To je lep završetak, gospodine Sigreive, i isto toliko istinit koliko i lep, primeti Redi.

PEDESET ČETVRTA GLAVA

**Završeno prenošenje robe. – Poslednje putovanje.
– Lađa. – Razgovor. – Dolazak u zaton. – Tomica.**

U ponedjeljak ujutru Redi i Viljem otploviše čamcem kao i pre da iz uvale prevezu razne stvari. Bilo je ugovoreno da će se vratiti tek u subotu uveče, a da će pas Remus donositi vesti o njima. Naporno su radili cele nedelje, pa su u subotu dovršili čitav posao: sem jednog dela građe od razbijenog broda, prevezli su u zaliv sve stvari, samo ih nisu preneli u magacin, jer je za to trebalo više vremena.

U subotu ujutru otploviše poslednji put u uvalu. Od olupina lađe koje su ležale na žalu Redi izdvoji neke komade teške hrastovine, pa jedan deo ubaci u čamac, a ostatak priveza da se vuče po vodi za njim. Bio je to težak tovar, pa iako je vetar bio povoljan za jedrenje natrag u zaliv, čamac je vrlo sporo napredovao po vodi.

– E, mladi gospodine Viljeme, reče Redi, ove nedelje smo obavili dosta posla, a moram reći da je bilo krajnje vreme da se to svrši, jer je čamac u prilično rđavom stanju, te ga moram okrpiti na neki način kad budem imao vremena za to.

– Posle ovoga on nam neće ni biti mnogo potreban, Redi, reče Viljem, samo da se po koji put odvezemo do zatona i ni za što drugo, sve dok se ne vratimo u staro boravište.

– To je istina, mladi gospodine Viljeme; ali on mnogo propušta vodu, te ću ga svakako morati premazati smolom čim budem mogao. Ovako laka barka, pa je svršila toliko teškog posla!

– A zašto vi, Redi, kad god govorite o lađi ili barki, uvek kažete „ona“?

– E, bogme, mladi gospodine Viljeme, to vam ni ja sam ne znam, samo je sigurno da mi mornari uvek tako kažemo. Valjda zato što svaki mornar voli svoju lađu: njegova lađa mu dođe kao žena, kako se obično kaže među njima, a sem toga, znate, mladi gospodine Viljeme, lađa je i po izgledu nalik na nešto živo: sedi na vodi kao patka, a kad je majina, prekreće se s boka na bok kao neko leno čeljade, razapnete joj jedra, a ona poleti po vodi kao da je morsko prase ili delfin, opteretite je mnogim jedrima, a ona se žali; a kad je bura šiba, ona ječi, kao živo stvorenje koga nešto boli. I tako, pošto je ona za nas mornare kao neko živo biće i pošto nam je draga, mi kažemo za nju „ona“, valjda zato što čovek više voli ženu nego ikakvo drugo živo stvorenje. Ja držim da je to razlog što se za lađu kaže ona, a tako isto i za barku.²⁸

– E to ste mi lepo objasnili, Redi. U ponedeljak ćemo sigurno početi rad na utvrđenju magacina i prepravljanju našeg budućeg stana, reče Viljem.

– Treba da što pre počnemo, mladi gospodine Viljeme, odgovori Redi; znam sigurno da je gospodin Sigreiv svršio živu ogradu i jarak oko jam krompira, pa ako je to tačno, mislim da gospođa neće voleti da ostane sama sa Džunom i decom, te ćemo se svi ponovo preseliti u kuću dok ne prepravimo magacin. Moram reći da bih više voleo kad bi vaša mama ostala pod šatorima dok se sve ne svrši.

– Zato što se bojite pohoda divljaka, zar ne, Redi?

– Jeste, gospodine; to je istina.

– Ali, Redi, ako oni i dođu, mi ćemo ih videti kako dolaze, pa zar ne bi bilo bolje da u takvom slučaju budemo svi zajedno, čak i kad bismo se morali negde sakriti zato što nismo spremni? Zamislite da divljaci preplave ostrvo, pa da nađu majku, moga malog brata i sestricu bez ikakve odbrane u trenutku kad bismo morali da se povlačimo iz kuće! Kako bi to bilo užasno!

– Ali, mladi gospodine Viljeme, ja sam računao na povlačenje prema šatorima.

²⁸ Ovo je objašnjenje razumljivo i potrebno u engleskom jeziku, zato što su u njemu *sva imena mrtvih stvari srednjeg roda* i zamenjuje se zamenicom *it* (ono), a samo su životinje i lica ženskog ili muškog roda. (Prim. prev.)

– Pa to možemo raditi i svi zajedno, sem ako nas ne iznenade preko noći.

– Mi se moramo postarati da do toga ne dođe. U ovo doba godine mrak ne traje ni tri sata. Nego, gospodine Viljeme, ja ne sumnjam da vi možete imati pravo, a ako oni budu svi s nama, Džuno će nam biti od velike pomoći, pa ćemo brže svršiti posao.

– Biće najbolje da ostavimo da to pitanje reše otac i majka.

– Sasvim tačno, mladi gospodine Viljeme. Evo najzad našeg rta. Izbacićemo građu na žal, pa ćemo odveslati što brže možemo, jer je već dosta kasno.

I zaista je bilo kasno, mnogo kasnije nego što su obično stizali u mali zaton, i to usled teškog tovara, zbog kojega je čamcu trebalo tako mnogo vremena da doplovi iz uvale. A kad su doveslali u zaliv, zatekli su gospodina i gospođu Sigreiv sa decom kako ih čekaju na obali.

– Jako ste zakasnili, dragi Viljeme, reče gospođa Sigreiv. Mnogo sam se brinula dok nisam videla čamac u daljini.

– Jesmo, mama; ali nismo mogli drukčije: imali smo da prevezemo težak teret. Ali smo bar svršili posao.

– Milo mi je što to čujem, Viljeme; jer ne mogu da podnesem da tako dugo budeš daleko od mene.

– I ja sam vršio svoj posao; reče gospodin Sigreiv. Jutros sam završio živu ogradu i jarak.

– Onda dobro, primeti Redi. Moramo održati novo savetovanje, ali mislim da ono neće dugo trajati.

– Ne, sigurno neće; savetovanja retko dugo traju kad su ljudi istog mišljenja. Gospođa Sigreiv neće da ostane ovde, Redi, a ni ja ne želim da je ostavim, te mislim da u ponedeljak svi krenemo natrag kući.

– Dobro, gospodine, kako vam je volja, reče Redi.

– Nadam se da ima nešto dobro za večeru, Džuno, reče Viljem; jer sam jako gladan.

– Jeste, gos'n Viljem, puno pržena riba. Gos'n ufatio jutros.

– Ja volim čorbu od kornjače, reče Tomica.

– Ja mislim da vi volite sve, Tomice, reče Redi; sve osim bobica ricinusove biljke. To više nećete jesti, je l'?

– Ne, to neću. Ali ću jesti banane kad budu zrele.

– Ja mislim da biste ih vi jeli i pre, kad biste mogli da ih domašite; ali morate prvo malo više porasti.

– Ja ću malo pomalo porasti velik, reče Tomica.

– Nadamo se da hoćete, a i postati dobar čovek, odgovori stari Redi; ali sad moram pomoći Džuni da pripremi večeru.

PEDESET PETA GLAVA

Pripreme. – Magarac. – Životinje.

Kako je sutradan bila nedelja, dan odmora, i kako su svi naporno radili, sad su uživali odmarajući se preko celog dana. Posle podne su se dogovorili da u ponedeljak pripreme sve što je potrebno da bi ostavili šatore i vratili se kući u zalivu. Odlučili su da sva stoka ostane tu, pošto ima obilnu i dobru pašu, sem jedne koze koju će povesti sobom da im daje mleka; pa su se sporazumeli i da šatori ostanu razapeti, sa nešto kuhinjskog posuđa, da Redi i Viljem, kad budu dolazili po banane i jam krompir ili da obiđu stoku, ne bi morali spavati pod vedrim nebom i da imaju u čemu skuvati sebi ručak. Viljem i Redi su imali da u čamcu prevezu do zaliva posteljne stvari i ostalo, što su mogli da učine u dva navrata, a gospodin i gospođa Sigreiv, sa decom, da idu pešice kroz šumu, pošto rano doručkuju.

Kad su se dogovorili o svim tim pojedinostima, večerali su, pa zatim Viljem opet navede razgovor na životinje, jer je uživao da sluša kako gospodin Sigreiv govori o tome predmetu. Razgovaralo se tek nekoliko minuta, kad Viljem reče:

– Tata, uvek se kaže: „Glup kao magarac“. Je li magarac glupa životinja?

– Ne, Viljeme, to je vrlo pametna životinja; ali je stekao takav glas više zbog svoje upornosti i nepokornosti nego iz ikakvog drugog razloga. Obično se kaže: glup kao magarac, ili kao svinja, ili guska. A te tri životinje su samo žrtve pakosne klevete, jer su one sve pametne životinje. Činjenica je, međutim, da, što se tiče magarca, imamo u Engleskoj vrlo kukavne primerke; oni su zakržljali i sitni usled oskudice u zobi i valjanoj hrani, kao i zbog rđavog postupanja,

te su postali tromi životinje sumorna izgleda. Za magarca je klima u Engleskoj suviše hladna. U Južnoj Francuskoj i na Sredozemnom moru, gde je toplije, magarac je mnogo lepša životinja. Međutim ako hoćemo da ga vidimo savršenog, treba da odemo u žarki pojas, na Gvineju, na samom Ekvatoru, najtoplijem delu zemljine lopte, gde magarac, u svom zavičaju, ima svoj prvobitni izgled; on je lepo stvorenje hitro kao vetar, pa se u stvari smatra, i u Svetom pismu pominje, kao najhitrija životinja na svetu. Ksenofon u svojim spisima kaže da je gonio divlje magarce, ali da ih nijedan konj nije mogao stići. Činjenica je da su u Aziji, naročito u Palestini i Siriji, magarci na velikom glasu i da se radije upotrebljavaju nego konji. Da bismo dobili tačan pojam o vrednosti neke životinje, treba da je vidimo u njenom sopstvenom podneblju.

– A zar razlika u podneblju znači tako mnogo? upita Viljem.

– Razume se da znači, i to ne samo kod životinja nego i kod drveća, biljaka, pa čak i čoveka, dok se ne navikne na promenu. Laskar, ili mornar urođenik iz Indije, pun je života i snage u toplim i sunčanim indijskim morima, ali čim stupi u Engleski Kanal i stane duvati u pesnice zbog zime, on postaje trom, nekoristan i bojažljiv, u stvari jedno bedno stvorenje, pa bi stvarno i mnoge lađe propale da na njima nema srazmerno znatniji broj Engleza. Što se tiče životinja, ima ih koje mogu da podnesu razna podneblja, pa čak i promenu hrane. Konj, na primer, iako vodi poreklo iz Arabije, živi isto tako u umerenim krajevima, pa čak se može reći i u ledenom pojasu, jer on izdržava hladne zime u Rusiji i Severnoj Americi. Isti je slučaj i sa domaćom stokom, kao što su goveda, ovce, svinje i tako dalje. Zanimljiva je činjenica da se za vreme zime u Kanadi znatan deo stočne hrane sastoji od *ribe*.

– Ribe, tata? Zar da krave jedu ribu?

– Da, dragi sine, to je činjenica. To je značajan primer kako životinja koja se hrani travom privremeno postaje mesožder, ili bolje reći ribožder. Ali ima i drugih životinja koje mogu da žive pri svakoj temperaturi, kao vuk, lisica, divlji i pitomi zec. Zanimljiva je predohrana što ovce i koze u najtoplijim krajevima zbacuju svoju toplu vunenu odeću, a zadržavaju nešto što je tek malo bolje od dlake; dok kad se presele u hladno podneblje, one odmah ponovo

dobiju svoju odeću, a to jasno pokazuje da se htelo da se one razmnože u svim podnebljima.

– Ali koza nema vune, tata.

– A od čega se prave kašmirski šalovi, Viljeme?

– To je istina, tata.

– Većina životinja dobija sve veće pojačanje u odeći što više odmiče od toplih podneblja prema hladnijim. Vuci i lisice, divlji i pitomi zečevi menjaju boju dlake u belu čim dođu na sever. Mala engleska lasica, koju čuvari lovišta uništavaju i prikivaju na ambarska vrata, postaje snežno beli hermelin u Rusiji i drugim hladnim predelima.

– E, tata, ja mislim da je to što su životinje korisne čoveku osposobljene da žive u svakom kraju od velike dobiti za čoveka, ali ne znam da li ne grešim kad to kažem, jer ne mogu da shvatim zašto da životinja kao što je vuk nije ograničena na svoje podneblje, kao što su lav, tigar i druge zveri.

– Time ti, Viljeme, pokrećeš jedno pitanje, i meni je milo što ga ne zaboravljaš i ne zadržavaš za sebe da te zbunjuje. Istina je da bi se pastir mogao složiti s tobom da je vuk jedna napast, kao što je istina da zemljoradnik može da uzvikne: „Kakva nam je korist od čkalja i raznog drugog korova koji guši useve!“ Ali, dragi sine, kad bi bilo drukčije, moglo bi se posejati seme, isterati ovce na pašu, pa bi posle toga i zemljoradnik i pastir mogli leći da spavaju. Ali rad je sam po sebi blagodet; bez kretanja ne bi moglo biti zdravlja, a bez zdravlja ne može biti uživanja.

– Sad razumem, tata, i hvala ti na tome objašnjenju. Ti si govorio o životinjama koje mogu da žive u svim podnebljima. Hoćeš li nam reći nešto i o drugim životinjama?

– Tu ima da se kaže samo jedna stvar, Viljeme, a to je da je životinja koja vodi poreklo ma sa kojeg dela zemljine lopte neizostavno tako stvorena da je najbolje prilagođena tome kraju, jer u njemu raste i dobija se hrana najpodesnija za nju. Uzmite na primer kamilu, životinju koja je naročito stvorena prema zemlji odakle vodi poreklo, a bez čije bi pomoći bio nemoguć svaki saobraćaj u pojedinim delovima Azije i Afrike. Ona se naziva „pustinjskom lađom“, jer je pustinja „peščano more.“ Njene noge su tako podešene da mogu lako ići po pesku; ona može da živi od

najgrublje biljne hrane i slanih biljaka koje se tamo nalaze, a u stanju je da nosi vodu u nekom svom dopunskom želucu da bi podmirivala svoje potrebe onde gde se voda ne može naći. Eto ti jedne životinje naročito prilagođene izvesnom određenom mestu i potrebama ljudi u tome kraju; jer bi ona u Engleskoj ili na drugoj strani bila bez ikakve vrednosti.

– Ima puno životinja, tata, koje nemaju nikakve vrednosti za čoveka.

– Puno, dragi sine, koje su bez vrednosti, a puno je i onih koje su opasne po njegov život; ali nam je dopušteno da istrebljujemo i uništavamo one od kojih nam preti opasnost ili nam dosađuju – kao što tamanimo i čkalj u polju. Međutim ako su nekorisne nama, one ipak uvećavaju raznolikost i lepotu prirode. Ti si pred svoj polazak iz Engleske video žirafu. Eto to je životinja neobično građena. Ona u svojoj postojbini Africi živi od lišća i grana mimoze, i da nema onako dug vrat i onako visoka ramena, ne bi mogla dosegnuti do hrane. Nijedna druga životinja se ne hrani mimozom, te izgleda da je ta životinja naročito podešena da bi mogla živeti od toga drveta. Ali i životinja i drvo uvećavaju raznolikost i lepotu prirode i ispunjavaju izvestan deo zemlje koji zasada nije potreban čoveku. Čim čoveku zatreba taj deo zemljišta, one moraju uzmaći pred njim, ili će ih on uništiti. Ali već je kasno, dragi Viljeme, te ćemo zahvaliti bogu na njegovoj milosti, pa onda leći.

PEDESET ŠESTA GLAVA

Povratak u zaliv. – Početak građenja utvrđenja. – Pripreme. – Stražarenje.

Sutradan ujutru vladala je velika užurbanost: pakovalo se i pripremalo sve što je potrebno za polazak. Džuno su zivkali sad ovamo sad onamo, te je morala reći maloj Karolini da pazi na kotlić s vodom za čaj i da je zovne ako voda počne kipeti. Tomica je, kao i obično, bio svakome na putu i svojim nastojanjem da pomogne više činio štete nego koristi.

Najzad ga Redi, da ga se otrese, posla dole na obalu s jednim teškim zavežljajem. Tomica se napravi važan i podiže zavežljaj na leđa, ali kad se vratio, izgledao je vrlo zadihani i umoran, a kad mu Redi reče da odnese još jedan zavežljaj, on odgovori da je suviše umoran, pa je mirno sedeo sve do doručka i dok sve nije bilo gotovo.

Kad se doručak svrši, gospođa Sigreiv i Džuno spakovaše pribor za doručak i ručak, pa zatim gospodin i gospođa Sigreiv, praćeni psima, krenuše s decom na put kroz kokosovu šumu. Mali Albert je sad išao vrlo dobro, i Džuno ga je samo ponekad morala nositi, a inače ga je vodila za ruku. Karolina je išla pored oca i majke, a Tomica je bio suviše svojeglav, te nije išao ni s kim.

Viljem i Redi nisu oklevali da pregnu na posao: prvo su metnuli u čamac pribor za jelo, kuhinjsko posuđe, stolove i stolice. Zatim su sveli kozu na obalu, pa su se onda otisnuli s punim tovarom i stigli u zaliv mnogo pre družine koja je pešačila kroz šumu. Iskrkali su stvari na žal, pa su se ponovo otisnuli da donesu posteljne stvari, jer su još jedino one bile ostale. Dva-tri sata posle toga već su bili u zalivu sa svojim drugim tovarom i tamo zatekli družinu, koja je

stigla već pre jedan sat. Gospodin Sigreiv i Džuno su vrlo vredno prenosili stvari sa žala.

– Pa, gospodine Viljeme ovo nam je, po mome mišljenju poslednje putovanje, i to je sasvim dobro, jer se s ovim našim čamcem mora nešto uraditi čim budemo imali malo vremena.

– Zaista je tako, Redi; on nas je vrlo dobro poslužio. Znete li da se osećam nekako kao da sam se vratio kući čim smo stigli do zaliva. Nisam nikad mislio da ću bilo koji deo ostrva smatrati za svoj dom. Zaista mi je neobično milo što smo ostavili šatore. Zatekli smo golubove u grašku, Redi, te ga moramo što pre obrati. Jako su se namnožili; mislim da ih je bilo blizu dvadeset. Iduće godine ćemo, čini mi se, jesti golubije paštete, reče Viljem.

– Ako budemo živi i zdravi, reče Redi i upre pogled prema pučini.

Još pre mraka sve je bilo na svome mestu i isto tako udobno kao i pre, a kako su svi bili umorni, otišli su rano da legnu, pošto su se prvo dogovorili šta će ujutru raditi. Gospođa Sigreiv im reče da će se ona starati oko kuvanja i dece, i da im Džuno stoji na raspoloženju ako im je potrebna. Viljem i Redi siđoše u zoru do bazena za kornjače i probodoše kocem jednu, jer se približavalo vreme kad se one opet mogu hvatati, te je bazen uskoro opet imao da bude pun. Pošto su odrezali jedan deo od nje, metnuli ga u lonac i pripremili za gospođu Sigreiv, oni odmah po doručku krenuše prema magacinu u šumi.

Posle kratkog dogovaranja sa gospodinom Sigreivom Redi obeleži u kokosovim palmama oko magacina jedan četvorougao čija je svaka strana iznosila dvadeset jarda; smatrali su da je taj prostor dovoljno velik za ograđivanje. Te su kokosove palme imale da služe kao stubovi, a između njih je trebalo ukovati druge, isečene kokosove palme, do četrnaest stopa u visinu, tako da to bude neka vrsta palisada ili bedema preko kojeg niko ne može preći i koji će ih štititi od svakog napada divljaka.

Čim su tako obeležili red drveta, stali su seći drveće u redu, pa onda s druge strane reda, na prostoru od deset jarda, da sebi načine mesta za rad. Redi je usekao poprečne balvane, da bi ih prikovao od drveta do drveta, i tek sad su osetili blagodet od toga što su sačuvali toliko velikih kovačkih klinaca, jer bez njih ne bi nikako mogli

svršiti taj posao tako dobro i brzo. Gospodin Sigreiv je obarao drveće, a Viljem i Džuno su ga testerisali velikom testerom, pa ga zatim nosili Rediju. Ubrzo su izrezali više građe nego što im je trebalo, pa su zatim odvlačili vrhove i grane i slagali ih malo dalje na zemlju, da im zimi posluži za gorivo, a gospodin Sigreiv je za to vreme pomagao Rediju pri ukivanju balvana. Celog dana su naporno radili, i nimalo im nije bilo krivo kad je došlo vreme da se legne. Ali je Redi ipak iskoristio tu priliku da porazgovara s Viljemom.

– Ja mislim, gospodine, reče on, da će sad, kad smo opet tu, biti potrebna neka vrsta noćne straže, za slučaj nesreće. Ja neću nikad leći dok se potpuno ne smrkne, a to je oko devet sati, pa ću imati durbin i gledati na pučinu sve do poslednjeg trenutka. Treba da znate, gospodine, da nema mnogo opasnosti da divljaci dođu ovamo noću, ali bi mogli doći pred sam mrak ili vrlo rano ujutru, te jedan od nas mora ustajati rano pre zore, to jest, između dva i tri sata izjutra, da pazi neće li ih ugledati; ako ih ne bude, on, naravno, može ponovo leći, jer bi oni mogli stići tek nekoliko sati kasnije; moramo pak voditi računa i o vetru i vremenu, da li su pogodni za njihov dolazak k nama, a vetar neće biti pogodan za to sve do početka kišnog doba; ali on može biti vrlo slab, te onda oni ne bi marili što bi mu veslali nasuprot. Ja sam mnogo razmišljao o tome, mladi gospodine Viljeme, pa sam smislio da će oni izvršiti svoj pohod na nas tek početkom kišnog doba, ako uopšte budu došli; jer tada, znate, vetar ne duva redovno s iste strane kao što sad duva, nego je promenljiv, pa onda oni mogu da dignu jedra na svojim čunovima i da lako doplove ovamo, umesto da veslaju trideset do četrdeset milja nasuprot vetru i struji, što je mučan posao. Ali ipak, mladi gospodine Viljeme, ne smemo biti nemarni, nego moramo biti na oprezi već sada. Ja ne želim da svojim strahovanjem o tome zadajem brige vašem ocu i majci, ali vama kažem šta u stvari mislim i šta treba da radimo.

– Ja se slažem s vama, Redi, pa ću se starati da budem na nogama pre zore i da pažljivo razgledam durbinom čim svane. Vi uzmite noćno, a ja ću jutarnje stražarenje.

– Vrlo dobro, mladi gospodine Viljeme; što se toga tiče, ja bih mogao preuzeti na sebe i oba stražarenja; ali mislim da se neće

mnogo zapažati ako budete vi ustajali jutrom, a što se tiče mog dugog ostajanja noću, oni su već navikli na to.

Posle toga razgovora rastali su se, i od toga dana Viljem i Redi su stalno bili na oprezi, od rane zore pa dok se ne bi smrklo da se nije ništa više videlo.

PEDESET SEDMA GLAVA

**Tomičin nestanak. – Redi u vodi. – Redi u opasnosti. –
Čamac tone. – Redi i Tomica se spasavaju.
– Redi i Viljem.**

Radovi na utvrđenju trajali su skoro pune dve nedelje bez prekida, kad se dogodi nešto što izazva vrlo veliki strah i uzbuđenje. Jednog dana, baš kad je družina došla na ručak, gospođa Sigreiv upita iznenađeno:

– Gle, zar Tomica nije sa vama?

– Nije, odgovori gospodin Sigreiv, nije prilazio ni blizu celog dana. Pošao je s nama posle doručka, ali nije ostao ni četvrt sata.

– Ne, gospa; ja kazala gos'n Tomica pomogne mene nosim kosov lišće, a on odma otišlo.

– Za ime božje! Pa gde on može biti? viknu gospođa Sigreiv uplašeno.

– Sigurno skuplja školjke po žalu, reče Redi; a možda je i u bašti. Idem da vidim.

– Idem i ja s vama, Redi, reče Viljem.

– Ja vidim njega... o, bože!.. Vidim njega! reče Džuno pokazujući prstom, eno tamo u čamac, a čamac ide na more!

To je bila sušta istina. Tomica je bio u čamcu, a talasi su odvucli čamac od žala, te je sad bio za čitav kabl daleko od njega, među talasima kod koralnih grebena.

Viljem polete kao vetar, a u stopu za njim trčali su gospodin Sigreiv i Redi, dok su malo dalje pozadi išle gospođa Sigreiv i Džuno, prva silno uplašena. I zaista se nije smeo gubiti ni jedan trenutak, jer je duvao vetar s kopna, te je čamac za kratko vreme mogao isploviti na otvoreno more.

Čim stiže na žal, Viljem zbací kapu i kaput i jurnu u vodu. Već je bio u vodi do pojasa, kad ga stari Redi, koji je jurio za njim, dohvati za mišicu i reče:

– Odmah se vratite, mladi gospodine Viljeme. Ja to odlučno zahtevam. Vi tu ne možete ništa pomoći, jer ne razumete stvari kao što ih ja razumem; nego ću ja ići, a uzaludno je da se obojica izlažemo opasnosti. Gospodine Sigreive, molim vas naredite mu da se vrati. On će vas poslušati. Ja to odlučno tražim, gospodine.

– Viljeme, reče gospodin Sigreiv, vrati se smesta! Naređujem ti!

Viljem poslušá; ali još i pre nego što je on izašao iz vode, Redi je preplivao do prvih stena koralnih grebena i sad je preko barica na stenama leteo prema čamcu.

– O, tata! viknu Viljem, ako taj dobri starac pogine, nikad to neću sebi oprostiti. Gotovo osećam da sam pogrešio što sam te poslušao. Gledaj, tata, jedna... dve... tri ajkule tu blizu nas. Nema mu spasa! Gledaj, opet je u dubokoj vodi. Neka mu bog pomogne! O, bože, usliši moju molitvu!

Gospodin Sigreiv, kraj kojeg je sad stajala i njegova žena, tresao se od groze pred tim prizorom, pa je, bacajući brz pogled na ajkule koje su bile svega na nekoliko stopa od žala, stalno pratio Redijevo kretanje. Ako pređe duboku vodu otvora između stena, može se smatrati da je van opasnosti, jer se sad čamac lupkao o stene grebena na drugoj strani, gde je voda bila plitka. Bio je to trenutak pun napregnute strepnje. Redi se najzad dočepa grebena, dohvati se rukama za stene i pope se na njih.

– Sad je van opasnosti, zar ne? šapnu gospođa Sigreiv.

– Jeste, mislim da sad jeste, odgovori gospodin Sigreiv kad Redi već stade na stene na mestu gde mu je voda bila nešto malo preko članaka. Mislim da više nema duboke vode između njega i čamca.

Trenutak kasnije Redi je prešao stene n dohvatio rukom ivicu čamca.

– O, Bogu hvala! viknu Viljem, već je u čamcu!

– Da, moramo zahvaliti bogu, i to od sveg srca, reče gospodin Sigreiv. Gledajte ona čudovišta, nastavi on pokazujući na ajkule; kako brzo plivaju tamo-amo: namirisale su žrtvu u vodi. Sva sreća, Viljeme, što su ovde; mogle su se naći onamo kad je Redi prolazio kroz duboku vodu.

– Zaista jesu, tata. Gledajte, sad je uzeo čaklju i gura čamac od grebena u duboku vodu. O, sad je već siguran.

Ali stvari nisu baš tako stajale. Čamac se lupao o stene grebena, te mu se pri dnu napravila rupa, i čim ga je Redi odgurnuo na duboku vodu, čamac se stao puniti. Redi ga je gurao čakljom što je mogao jače, pa je onda odjednom skinuo vratnu maramu i što je mogao više nabio je u rupu. To ih spase; ali je čamac bio pun vode sve do klupica, i najmanji pokret s Redijeve, pa čak i Tomičine strane odmah bi ga izvrnuo, a još im je ostajalo da pređu preko duboke vode između grebena i žala, gde su plivale ajkule. Opažajući opasnost koja mu preti, Redi im doviknu da što mogu brže gađaju ajkule velikim kamenjem i oteraju ih.

Gospodin Sigreiv i Viljem odmah poslušашe, uz pomoć Džuno i gospođe Sigreiv, koja je u toj prilici bila pribrala nešto hrabrosti.

Pljuštanje kamenica postiže željnu svrhu. Ajkule otplivaše, a Redi dospe do žala i čamac nasede na pesak baš kad je bio do ivice pun vode i gotov da se izvrne. On dodade malog Tomicu, koji se bio tako strašno uplašio da nije mogao ni plakati, nego je bio bleđ kao krpa, široko otvorenih usta i očiju.

Čim Redi izađe iz čamca, Viljem mu se baci u naručje vičući:

– Bogu milome hvala što ste se spasli, Redi!

Gospodin i gospođa Sigreiv mu pružiše ruku i stegoše je od sveg srca. Najzad, iznemogla od silnog uzrujavanja, gospođa Sigreiv klonu glavom na Viljemovo rame i briznu u plač. A Džuno, pošto se nasmešila prema Rediju, uze Tomicu za ruku i odvede ga, govoreći mu:

– Hajde ovamo, ti nevaljalo i neposlušno dečko! Dobijev dobro šiba čim se poso svrší.

A Tomica na to udari u strašnu dreku i ne prestade sve dok ne uđe u kuću.

– Samo je za dlaku nedostajalo, mladi gospodine Viljeme, primeti Redi idući prema kući iza gospodina i gospođe Sigreiv. Koliku nesreću može pričiniti jedan nepromišljen dečko! Ali šta ćete, ne možete metnuti staru glavu na mlada ramena, te se mladom gospodinu Tomici mora oprostiti.

– Ako je do straha, Tomica je već dovoljno kažnjen, reče Viljem na to; ja sam ubeđen da se on nikada više neće usuditi da sam uđe u čamac.

– Ne, mislim da neće; ali eto, mladi gospodine Viljeme, videli ste koliko je malo trebalo pa da nam se čamac potopi; u stvari, samo me je milost božja sačuvala; nego, ako govorimo o tome koliko bi nas mogli spasti naši sopstveni naponi, šta mislite: da li biste vi mogli doterati čamac do obale onako kako sam ga ja doterao, da ste otišli mesto mene?

– Pa mislim da ne bih, jer mi se sve čini da mi nikad ne bi palo na pamet da skinem vratnu maramu i njome zapušim rupu; ali čak i kad bi mi to palo na pamet, ne bih to nikako uradio onako vešto kao vi, te bih se utopio pre nego što bih došao do obale.

– E pa eto, mladi gospodine Viljeme, ja sam stari mornar, a vi niste, i ja ne govorim prosto iz sujete kad kažem da ne biste mogli upravljati čamcem onako kao ja. A pošto ni ja nisam imao ni tri-četiri sekunde na pretek, vi biste se, kako i sami kažete, morali potopiti. Ovo govorim da vam dokažem kako sam imao pravo kad sam zahtevao da vam otac naredi da se vratite.

– Nesumnjivo, Redi; ali Tomica je moj brat, pa sam osećao da je više moja dužnost nego vaša da stavim glavu u torbu radi njega.

– To je vrlo lepo osećanje, mladi gospodine Viljeme, ali vi imate i drugih dužnosti, koje se sastoje u tome da se brinete za svoga oca i majku i da im budete nada i uteha. Vaš je život dragoceniji od moga. Ja sam star čovek, s jednom nogom u grobu, i godina-dve života ne znače mnogo za mene, dok je vaš život, nadam se, važniji. Kakav bi to bol i očajanje bili za vaše roditelje, a mogu reći i večiti izvor kajanja u budućnosti, da ste na njihove oči poginuli onako groznom smrću! Ta oni se nikad više ne bi nasmešili!

– A zar mislite da oni ne bi isto toliko žalili da ste vi poginuli na taj isti način?

– Ja dobro znam da bi isprva to bilo vrlo bolno za njih, ali bi vremenom ipak zaboravili na to; to bi, kao i gubitak sirotog Tomice, bilo za njih izvor velike tuge, ali izgubiti dva sina, i to starijeg već takoreći odraslog, to bi bilo teško, vrlo teško podneti, i samo duboka

vera vaših roditelja pomogla bi im da se pomire sa sudbinom. Ali evo nas pred kućom, zato ne govorimo više o tome.

Te večeri su njihove molitve bile svečanije nego ikad, a zahvalnost bogu polazila je iz srca neposrednije i iskrenije. Iznureni uzbuđenjima koja su preživeli toga dana, oni su se svi rano povukli u postelju.

PEDESET OSMA GLAVA

Dovršeno utvrđenje. – Kuća prepravljena.

– Bure s vodom. – Dogovaranje.

– Prelaženje u utvrđenje. – Pripreme.

– Izvrtanje kornjača.

Kad su sutradan upitali Tomicu šta ga je navelo da uđe u čamac, on im je, na njihovo veliko iznenađenje, odgovorio da je hteo da otplovi do šatora da vidi jesu li zrele banane, pa je nameravao da ih se najede i da se do ručka vrati, kako se ne bi saznalo za njegov odlazak.

– Meni se čini, mladi gospodine Tomice, da biste vi ogladneli i pre nego što biste došli do banana, samo da vas mi nismo opazili, reče Redi.

– Neću više nikad ići u čamac, reče Tomica.

– Ja čvrsto verujem da ćeš ostati pri toj odluci, Tomice, reče gospodin Sigreiv, ali ipak moram tvojoj majci poveriti dužnost da ti objasni u kakvoj si opasnosti bio i u kakvu si opasnost druge doveo svojom ludošću. Za nas je sad vreme da idemo na posao.

Utvrđenje je bilo skoro gotovo. Mnogo i dugo su se dogovarali o vratima, pa su se najzad složili da će biti dobro da uzmu jedna vrata od debelih hrastovih dasaka, ali sa još jednim parom dovratnika iznutra, otprilike na jednu stopu od vrata, kako bi se između njih i vrata mogle umetnuti kratke gredice jedna na drugu, te da se tako vrata barikadiraju kad bude zatrebalo. Tako bi ona postala jaka isto kao i ma koji deo utvrđenja. Čim sve to bude gotovo, magacin će se preudeliti za stanovanje na taj način što će se sa strane skinuti lese opletene od grana kokosovih palmi i mesto njih umetnuti brvna od kokosovih palmi.

Utvrđenje i vrata su dovršili i pre nego što je istekla nedelja, pa su počeli seći drveće za zidove kuće. To je išlo brzo, jer dok su gospodin Sigreiv, Viljem i Džuno sekli drveće i donosili ga na dvokolici do samog utvrđenja, sasvim gotovo i izrezano u potrebnoj dužini, Redi je radio na patosanju kuće od jednog dela jelovih dasaka donetih iz uvale. Međutim te nedelje su morali prekinuti rad na dva dana da bi obrali sve povrće u bašti, a čim su to svršili, opet su ga nastavili.

Protekle su još dve nedelje u neprekidnom napornom radu, ali je kuća najzad bila gotova i savršena u poređenju sa onom u kojoj su dotle stanovali. Bila je mnogo veća i jelovim daskama podeljena u tri prostorije: srednja prostorija, u koju se ulazilo spolja, bila je soba za zajedničko sedenje i ručavanje i imala je jedan prozor pozadi; dve sobe sa strane bile su spavaće sobe: jedna za gospođu Sigreiv i decu, a druga za muške članove porodice. Tako je kuća postala udobnija i potpuna.

– Vidite li, mladi gospodine Viljeme, reče Redi kad su ostali nasamo, šta smo sve uradili pomoću ovih jelovih dasaka? Ta za patosanje cele kuće i za dizanje pregrada trebalo bi nam pola godine, da smo morali testerisati drva.

– Jeste; a sem toga je prijatno imati tolike police po kući! Kad ćemo se preseliti u novu kuću?

– Što pre, to bolje, gospodine Viljeme.

Imamo još dosta posla da posvršavamo, ali to možemo raditi i izvan utvrđenja.

– A šta mislite da radite sa starom kućom? upita Viljem.

– Bilo bi najbolje da u nju zasada sklonimo neke stvari od manje vrednosti, dok ne načinimo nov magacin u samom utvrđenju.

– Onda ćemo tamo smestiti i ovu burad, jer nam ovde zapremaju mnogo mesta.

– Svu osim onog velikog, mladi gospodine Viljeme; ono će nam biti potrebno, smestiću ga u neki kut.

– A zašto, Redi?

– Da držimo vodu u njemu, gospodine Viljeme.

– Ali sad smo bliže izvoru nego što smo bili u onoj kući.

– Znam ja to, ali možda nećemo uvek moći izlaziti iz utvrđenja, pa ćemo oskudevati u vodi.

– Razumem, Redi. Kako vi na sve mislite!

– Bilo bi čudno, mladi gospodine Viljeme, kad u ovim godinama ne bih pomalko mislio. Vi nemate ni pojma koliko sam ja nestrpljiv da ih sve što pre vidim u ovom utvrđenju. Neću imati mira dok to ne bude.

– Pa zašto se ne bi uselili, Redi?

– Pa eto, gospodine, zato što ima još dosta posla; ja ne volim da navaljujem, iz bojazni da se vaša majka ne uplaši i ne pomisli da postoji neka opasnost; međutim, mladi gospodine Viljeme, opasnost u stvari postoji: ja imam neko predosećanje u tome pogledu. Ono me pritiskuje i nikako ne mogu da ga se otresem. Voleo bih kad biste vi predložili da se odmah preselimo. Kreveti su već gotovi, samo su još bez platna, ali ja ću prikovati novo do mraka.

I tako, usled toga razgovora, Viljem za ručkom predloži da se sutradan presele u novu kuću; jer je mnogo zgodnije raditi i stanovati u istoj kući. Gospodin Sigreiv je bio istog mišljenja, ali je gospođa Sigreiv mislila da je bolje pričekati da se prvo sve dovede u red.

– Pa, gospođo, reče Redi, stvari se mogu dovesti u red samo ako vi lično dođete da to uradite. Nijedna stvar neće biti na svom mestu ako vi ne dođete da je tamo postavite.

– E, Redi, reče gospođa Sigreiv, kad ste vi protiv mene kao i ostali, ja popuštam, pa ako vam je volja, preselićemo se sutra.

– Ja zaista mislim, gospođo, da je tako bolje; ovo je poslednji mesec lepog vremena, te ćemo morati mnogo raditi, a posao će mnogo brže ići ako pređemo tamo.

– Neka bude tako, Redi; vi najbolje znate; sutra ćemo se nastaniti u utvrđenju.

– Bogu hvala! promrmlja stari Redi tako tiho da ga je čuo samo Viljem, koji je sedeo kraj njega.

Ceo sutrašnji dan prošao im je u promeni stana i prenošenju postelja i posuđa, pa su onda te noći spavali u utvrđenju. Redi je bio sagradio zgodnu šupicu od dasaka da posluži Džuni kao kuhinja, pa su proveli još jednu nedelju dana radeći sledeće poslove: rasporedili

su stvari – manje važne, kao zalihe soli, brašna, proizvode iz bašte i tome slično, smestili su u staru kuću; burad s barutom i veći deo fišeka su takođe metnuli tamo radi veće sigurnosti, ali po jedno bure usoljene, govedine, svinjetine i brašna, svu gvožđuriju i klince, platno i tome slično smestili su privremeno ispod nove kuće, koja je, kad su je sagradili za magacin, bila uzdignuta četiri stope iznad zemlje da bi poslužila kao zaklon stoci. To smestište je bilo prostrano, i, razume se, sasvim suvo, te je stalo sve što su hteli da metnu u njega. Redi se tako isto postarao da se bure za vodu postepeno napuni, pa mu je udario čep u dno, da se može točiti voda.

– E, gospodine Sigreive, reče Redi u subotu, u poslednje vreme smo mnoge nedelje proveli u teškom radu, ali je ovo poslednja od njih. Sad smo se udobno smestili u novoj kući; stvari su nam sve pod krovom i zaklonjene od nevremena, te sad možemo raditi s manje žurbe. Viljem i ja sad moramo ići da izvrnemo koju kornjaču ako možemo, jer je njihovo doba već poodmaklo, a ja moram opraviti čamac da bismo mogli odveslati i videti kako su krompiri i stoka.

– I banane i guave, dodade Tomica.

– Gle, pa mi smo na njih sasvim zaboravili, primeti gospođa Sigreiv.

– Jesmo, gospođo: imali smo toliko posla da to nije nikakvo čudo; ali ipak možda ih još ima, te ću ja otići tamo čim čamac bude mogao ploviti i doneti sve što nađem.

– Mi moramo posejati krompir još pre kišnog doba, Redi.

– To bi dobro bilo, ako bismo imali vremena, jer sad više neće biti mnogo lepih dana. Ali svakako ćemo ga moći posejati postepeno, za lepog vremena između kiša. Ja sad idem da potražim kornjače. Laku noć gospođo; laku noć, gospodine. Hajdemo, Viljeme.

Viljem i Redi pođoše na žal, ali uz put sretoše Džuno gde se vraća iz kuhinje, i Redi joj reče da prikupi što više granja i složi ga na kamaru u nekom kutu u samom utvrđenju, jer će tu biti više pri ruci.

– Dobro, gos'n Redi, reče Džuno. Razumem, najbolje biti spreman.

– Sasvim tačno, Džuno, reče Viljem. Laku noć.

Viljem i Redi uspeše da izvrnu još šest kornjača, da bi ih dodali onima koje su već imali, pa pošto su durbinom pažljivo pregledali vidik, vratili su se kući, zašipili vrata na utvrđenju i legli.

PEDESET DEVETA GLAVA

**Pranje rublja. – Jam krompiri. – Stražarenje.
– Urođenički čunovi na jedra. – Pripreme.
– Razgovor. – Gospodin i gospođa Sigreiv.**

Prođe još jedna nedelja, i za to vreme Redi opravi čamac, dok su Viljem i gospodin Sigreiv bili zauzeti kopanjem bašte. To je i za kuću bila nedelja velikog posla. Gospođa Sigreiv i Džuno, pa čak i mala Karolina, vredno su radile, a Tomica je bio korisniji nego ikad dotle, nosio je vodu kad god im je bila potrebna i pazio na malog Alberta. U stvari je bio toliko vredan da ga je gospođa Sigreiv pohvalila pred ocem, i Tomica je bio pun ponosa.

U ponedeljak Viljem i Redi otploviše čamcem do malog zatona, gde zatekoše svu stoku u dobrom stanju i s puno izgleda da će se umnožiti. Mnoge banane i guave bile su sazrele i sasušile se; ali ih je bilo još toliko da su napunili čamac dopola. Svinje nisu bile provalile u jam krompir, a šatori su bili u ispravnom stanju.

– Najbolje će biti da stoku ostavimo tu gde je sad, mladi gospodine Viljeme; ako bude bure, ona može otići da se skloni u kokosovoj šumi, a hrane ima dovoljno i za deset puta toliko stoke.

– I ja tako mislim.

– Ali ćemo za koji dan morati ponovo doći po šatore: ne smemo ih ostaviti ovde za sve vreme kišnog doba. Pa, hoćemo li sad natrag, gospodine?

– Hoćemo. Tomica će se svakako obradovati našem tovaru. Ali zar nećemo prvo iskopati malo jam krompira?

– Ja sam na to potpuno zaboravio, mladi gospodine Viljeme. Idem po ašov: ostavili smo ga u najbližem šatoru.

Pošto su se snabdeli jam krompirom, zaveslali su natrag. Nebo se naoblacilo još i pre nego što su stigli do zaliva i pretila je oluja. Ali je kiša počela padati tek pošto su se iskricali, a tada je žestok pljusak objavio početak kišnog doba. Voće je bilo svima dobrodošlo, jer ga oдавно nisu bili okusili; a Tomica se prosto gladno trudio da ga se što više dočepa; sve mu se činilo da ne jede dovoljno brzo, te mu je najzad gospodin Sigreiv morao zabraniti da dalje jede.

Sledeći dan je bio neobično lep i sve je izgledalo kao umiveno posle kiše koja je pala. Ipak su se dogovorili da Redi i Viljem sutradan ponovo odu i dopreme kući šatore i onoliko jam krompira koliko bude moglo da stane u čamac. Viljem i Redi izađoše te noći kao i obično, i Redi primeti da je vetar okrenuo prema istoku.

– To će biti nezgodno za nas sutra, Redi, primeti Viljem. Moći ćemo jedriti do zatona, ali ćemo natrag morati veslati s punim čamcem.

– Samo da ne bude još gore do sutra, reče Redi. Ali sad se moramo vratiti i leći. Ja ću ustati čim svane, te se vi ne morate buditi, sem ako vam je volja.

– Ne mogu da se ne probudim, reče Viljem, pa ću zato ustati zajedno s vama.

– Vrlo dobro, gospodine. Ja se uvek radujem vašem društvu.

Sutra ujutro, baš pred samo svanuće, Redi i Viljem odšpiše vrata i sidoše na žal. Vetar je još duvao prema istoku, i to dosta jako, a nebo je bilo naoblaceno. Kad sunce izađe, Redi je kao i obično, imao pri sebi svoj durbin, pa je kroz njega razgledao pučinu prema istoku. Kako je neko vreme držao durbin na oku ne govoreći ništa, Viljem ga upita:

– Vidite li šta, Redi, kad tako dugo gledate u tom pravcu?

– Bojim se da vidim, ako me moje stare oči ne varaju, odgovori Redi, ali će za koji minut stvar biti sasvim jasna.

Na vidiku prema istoku lebdelo je povesmo oblaka, ali čim sunce odskoči iznad njega, Redi, koji je jednako držao durbin uperen u tom pravcu, reče:

– Da, gospodine Viljeme, nisam se prevario. Video sam ja da su one tamne mrlje njihova mrka jedra od trave.

– Kakva jedra, Redi? upita Viljem brzo.

– Na indijanskim čamcima, mladi gospodine Viljeme. Znao sam ja da će oni doći. Uzmite durbin, pa pogledajte i sami. Meni se oko zamaglilo od dugog naprezanja.

– Da, sad ih vidim, reče Viljem držeći durbin na oku, pa zatim dodade: Gle, pa ima ih najmanje dvadeset do trideset, Redi!

– A u svakom po dvadeset do trideset ljudi.

– Bože blagi! Šta ćemo da radimo, Redi? Ala će se moja sirota majka uplašiti! Bojim se da nećemo moći ništa protiv tolikog broja.

– Možemo, Viljeme, možemo i moramo mnogo, mnogo učiniti. Nema sumnje da divljaka ima na stotine; ali imajte na umu da mi imamo utvrđenje u koje oni ne mogu provaliti, a uz to dosta oružja i baruta, te im možemo dati jak otpor, možda ih čak i odbiti, jer oni imaju samo topuzine i koplja.

– Ala se brzo primiću! Pa oni će biti ovde za jedan sat.

– Neće, gospodine, neće ni za dva sata. Ono su vrlo veliki čamci. Ali ne smemo gubiti vreme. Dok ih ja malo duže gledam da ih bolje osmotrim, vi otidite do kuće i dajte ocu znak da siđe ovamo k meni; a zatim spremite sve puške i prenesite iz stare kuće u utvrđenje burad s barutom i gotovim fišecima. Zovnite Džuno, ona će vam pomoći. Imaćemo dovoljno vremena da sve posvršavamo. Kad budete s tim gotovi, biće dobro da siđete ovamo.

Posle nekoliko minuta Viljem otrča gore u kuću i gospodin Sigreiv se pojavi.

– Uveren sam da postoji neka opasnost, Redi. Viljem mi nije hteo ništa kazati, valjda iz bojazni da ne poplaši majku. Šta ima novo?

– Ima novo, gospodine, da divljaci dolaze ovamo u velikom broju; možda pet do šest stotina njih, te ćemo se morati boriti svim silama.

– Mislite li da imamo nekog izgleda na uspeh protiv takve sile?

– Imamo, gospodine; ja ne sumnjam da ćemo ih s božjom pomoći odbiti; ali se moramo uporno boriti, i to, bojim se, nekoliko dana.

Gospodin Sigreiv razgleda durbinom flotu urođeničkih čamaca.

– Ovo je zaista strašno nadmoćna snaga protiv koje imamo da se borimo.

– Jeste, gospodine; ali tri puške iza bedema su skoro ravne svim njihovim topuzima i kopljima, samo ako niko od nas ne bude ranjen.

– Onda, Redi, moramo se uzdati u boga i činiti sve što možemo. Ja ću vam pomagati koliko god mogu, a i Viljem će tako isto, uveren sam, vršiti svoju dužnost. Ja zaista imam za šta da se borim: za ženu i za decu, ali vi, Redi, nemate takvih veza.

– Nemam, gospodine; ali ću se boriti za svoj život, jer iako on ne vredi mnogo, ja ipak ne želim da poginem od njihove ruke, a boriću se i za vas i vašu decu, gospodine, jer sam vam svima jako odan, pa kraj. Ja mislim, gospodine, da bi bolje bilo da više ne čekamo ovde, pošto nemamo mnogo vremena da se spremimo da ih dočekamo. Treba još samo da prikujemo nekoliko debelih čamovih dasaka s unutrašnje strane palisada, da možemo stajati na njima kad nas napadnu, te da vidimo šta neprijatelj smeri i da možemo pucati na njih. Ali bi bilo dobro da prvo odemo do stare kuće, pa da donesemo ono što će nam najviše trebati od namirnica i drugih stvari i da dovaljamo burad u utvrđenje, jer će oni prvo doći u staru kuću i možda uništiti sve u njoj. Burad će svakako razlupati, zbog gvozdениh obruča. Za jedan sat ćemo puno uraditi, jer daljina nije velika. Mislim da u utvrđenju imamo sve što nam je potrebno: Džuno ima goriva, veliko bure vode će nam trajati najmanje dve-tri nedelje, a ako budemo imali vremena, dovući ćemo dvokolicu, pa ćemo ubiti dve kornjače da imamo svežeg mesa.

– Baš nam je sad do kornjača, Redi.

– Što da ne, gospodine? Bolje je da ih mi uzmemo, nego da ostavimo da ih divljaci jedu mesto nas. Doneću ih što više mogu, makar ih i ne jeli: one mogu živeti nedeljama ako ih izvrnemo na leđa u hladovini.

Taj se razgovor vodio dok su išli prema kući. Čim stigoše, videše da su Viljem i Džuno preneli barut i fišeke. Gospodin Sigreiv uđe da saopšti novost svojoj ženi, za koju se bojao da će se mnogo uplašiti.

– Ja sam već ranije čula da se to može očekivati, dragi moj, – reče gospođa Sigreiv – te mi to nije došlo sasvim iznenada, i činiću

sve što može činiti sirota, slaba žena. Osećam da mi neće nedostajati hrabrosti kad treba da branim svoju decu.

– Meni je zaista mnogo lakše pri duši, reče gospodin Sigreiv, što vidim da si ti tako spremna i odlučna. Neću nimalo brinuti – samo, mi imamo puno posla.

– Onda vam moram i ja pomoći, dragi mužu; a ukoliko mi bude nedostajalo snage, ja ću to nadoknaditi jakom voljom.

Gospodin i gospođa Sigreiv se posle toga pridružiše Viljemu, Rediju i Džuni, koji su bili pošli prema staroj kući. Deca su još spavala u postelji, te nije bilo potrebno da ih neko čuva.

ŠEZDESETA GLAVA

Pripremanje. – Sve spremno.

– Divljaci se iskrcavaju. – Povlačenje u utvrđenje.

Kako su s mesta na kojem je bila stara kuća mogli lepo videti sve urođeničke čamce, Redit ih je posmatrao pomoću durbina kad god bi se vratio pošto bi odvaljao neko bure do utvrđenja. Svi su radili naporno; čak je i gospođa Sigreiv radila sve što je mogla: ili je pomagala pri valjanju nekog bureta ili je nosila nešto što je mogla podići. Posle jednog sata bili su uneli u utvrđenje sve do čega im je bilo najviše stalo, a urođenički čamci su još bili na šest do sedam milja od ostrva.

– Imamo još dobar sat do njihovog dolaska, reče Redit, pa čak i onda će oni biti u velikoj nedoumici. Ne verujem da će se iskrcati pre dva sata. Imaćemo dovoljno vremena za sve što hoćemo da uradimo. Džuno, ti idi po dvokolice, a vi, Viljeme siđite dole s motkom, pa ćemo preneti u utvrđenje nekoliko kornjača. Gospodine Sigreive, vaša mi pomoć nije potrebna, te bi bilo dobro ako biste bili ljubazni da iznesete puške i pregledate kremene.

– Da, a zatim ćete morati da ih puniti, reče gospođa Sigreiv. Za svaki slučaj to možemo činiti Džuno i ja i spremati ih za vas, pa vi samo da palite iz njih.

– Odlična misao, gospođo, primeti Redit. Time ćete nam zaista mnogo pomoći.

Posle pola sata Džuno i Viljem doneše šest kornjača, a zatim i Redit dođe za njima u utvrđenje.

Zatim dovaljaše burad i uspraviše ih uz sam palisad, pa onda pričvrstiše za njega daske, dovoljno visoko da mogu stajati na njima i pucati na neprijatelja. Pokazali su gospođi Sigreiv kako se pune puške, pa su sad tako isto učili i Džuno.

– E sad smo, gospodine, svi spremni, reče stari Redi, te gospođa i Džuno mogu ići da se malo pozabave s decom i spreme doručak.

– Doručak već gotov. Kotlić davno ključa, reče Džuno.

Čim su deca bila obučena, gospodin Sigreiv dozva Redija, koji je napolju posmatrao čamce, te odoše da očitaju jutarnje molitve, pa su se od sveg srca molili bogu da im pomogne u tome času nevolje. Zatim doručkovaše na brzu ruku, jer su kao što se može i zamisliti, bili suviše uzrujani da bi mogli jesti. Gospođa Sigreiv je prigrllila decu u naručje, ali se neobično hrabro držala.

– Ova neizvesnost je gora od svega, reče ona naposljetku. Čisto bih volela da su već tu.

– Da odem do Redija da čujem šta on kaže, draga? Vratću se za tri minuta.

Gospodin Sigreiv se vrati posle kratkog vremena i reče da su čamci već blizu žala, da su divljaci, očevidno, znali za prolaz između grebena, pošto su krmanili pravo u njega, i da su spustili jedra; da ih Redi i Viljem motre, ali sakriveni iza kokosovih palmi.

– Nadam se da neće ostati tamo suviše dugo.

– Ne boj se toga, draga Selina. Ali je dobro da prate njihovo kretanje do poslednjeg trenutka.

Za vreme toga razgovora između gospodina i gospođe Sigreiv u samom utvrđenju, Viljem i Redi su posmatrali kretanje divljaka, od kojih se jedan velik deo iskrcao iz deset čamaca, a ostali su se ugledali na njih i što su brže mogli probijali se kroz prolaz između grebena. Svi divljaci su bili išarani, s ratnim ogrtačima i perjanicama na glavi, naoružani kopljima i buzdovanima, i jasno se videlo da nisu dolazili s miroljubivim namerama. Isprva su bili zauzeti izvlačenjem čamaca na žal, a kako su čamci bili veliki i teški, taj posao ih je zaposlio za nekoliko minuta sve do jednoga.

Viljem, koji je bio uzeo durbin da ih bolje vidi, reče Rediju:

– Ala to izgleda zverska i svirepa rulja! Ako nas savladaju, oni će nas sigurno pobiti.

– O tome ne može biti nikakve sumnje, mladi gospodine Viljeme; ali mi se moramo uporno boriti i ne dati im da nas savladaju. Oni bi nas nesumnjivo pobili, a ne verujem da nas posle toga ne bi i pojeli; ali to nije mnogo važno.

Viljem se sav strese pri pomisli na to, pa onda odgovori odlučnim glasom:

– Ja ću se boriti dokle god bude daha u meni. Ali, Redi, oni već idu navije što mogu brže.

– Jeste, gospodine; pravo navije prema staroj kući. Ne smemo više čekati. Hodite, Viljeme.

– Učinilo mi se da sam video neku drugu lađu s razvijenim jedrima tamo na pučini prema baštenskom rtu, i to baš kad smo se okrenuli da pođemo.

– Vrlo verovatno da je to čamac koji se u toku noći odvojio. Hodite brzo, mladi gospodine Viljeme, već se čuju njihovi uzvici.

Posle jednog minuta oni su došli do vrata utvrđenja; ušli su, zatvorili vrata, pa ih utvrdili kratkim kokosovim gredicama koje su bili udesili prema do vratnicima.

– Ovo je prilično sigurno, primeti Redi, a sad se moramo uzdati u boga i u svoje napore.

ŠEZDESET PRVA GLAVA

**Divljaci dolaze. – Napadaju. – Povlače se.
– Savetovanje divljaka. – Nestalo vode.
– Raspravljanje. – Oskudica u vodi.**

Glasna vika divljaka nagna strah u srce gospođe Sigreiv. Sva sreća što nije videla njihova išarana tela i zverski izgled, jer bi se inače još više uplašila. Mali Albert i Karolina obisnuše joj o vrat s izrazom užasa na licu. Nisu plakali, nego su se samo okretali na sve strane da vide odakle dolazi ta buka, pa bi se onda još jače pripili uz svoju majku. Tomica je bio zanesen nastojanjem da pojede sve što je bilo ostalo od doručka, jer sad nije bilo nikoga da ga obuzdava, kao obično. Džuno je imala mnogo posla napolju, a bila je vrlo vredna i hrabra. Gospodin Sigreiv je bio zauzet pravljenjem rupa u palisadu, dovoljno širokih da mogu proturiti pušćane cevi i pucati na divljake a da se sami ne izlažu opasnosti, dok su Viljem i Redi, s punim puškama, bili na straži i motrili njihovo dolaženje.

– Sad su zaposleni u staroj kući, gospodine, primeti Redi, ali ih to neće dugo zadržati.

– Evo ih idu! viknu Viljem. A gledajte, Redi, nije li ono jedna od onih žena koje su pobile od nas u čunu, ona što ide napred s prvom dvojicom muškaraca? Jeste, ona je to, znam sigurno.

– Imate pravo, mladi gospodine Viljeme; to je jedna od njih. Ah, zastali su; nisu se nadali utvrđenju, to je jasno, i to ih zbunjuje. Gledajte kako su se svi zgrnuli u gomilu i kako razgovaraju: drže ratno savetovanje kako da postupe. Onaj visoki čovek mora biti jedan od njihovih poglavica. A sad, mladi gospodine Viljeme, iako nameravam da se borim što mogu bolje, nisam voljan da počnem prvi, zato ću se pokazati preko palisada, pa ako me napadnu, onda ću mirne savesti ispaliti pušku na njih.

– Samo se čuvajte da vas ne pogode, Redi.

– Nema opasnosti od toga, mladi gospodine Viljeme. Evo ih idu!

Redi sad stade na dasku u utvrđenju da se pokaže divljacima, koji digoše urnebesnu dreku, a kad pojuriše napred, prema Rediju, polete čitavo tuce kopalja, tako sigurno uperenih da bi on jamačno poginuo da se nije odmah zaklonio iza palisada. Tri-četiri kopalja se zabodoše u palisad sasvim pri vrhu, i ostadoše trepereći a ostala poleteše preko njega i padoše u drugi kraj utvrđenja.

– Sad, gospodine Viljeme, dobro nišanite.

Ali, pre nego što Viljem stiže da opali, gospodin Sigreiv koji je bio pristao da zauzme mesto na uglu, kako bi video ako divljaci dođu s druge strane, opali iz puške, i poglavica pade na zemlju.

Redi i Viljem takođe opališe i videše kako još dva divljaka padoše, uz strašnu dreku njihovih drugova. Džuno im dodade druge, već napunjene puške, a prihvati prazne; a gospođa Sigreiv, pošto je rekla Karolini da pazi da njen mali brat i Tomica budu mirni i dobri, izađe, okrenu ključ u vratima i požuri da pomogne u punjenju pušaka.

Sad su koplja letela kroz vazduh i bilo je dobro što su oni mogli pucati iz utvrđenja ne izlažući se otvoreno, jer bi inače imali malo izgleda da se sačuvaju. Dreka je postajala jača, a divljaci su sad počinjali napadati sa svih strana. Najpreduzimljiviji od njih verali su se kao mačke i stvarno uspevali da dođu do vrha palisada, ali čim bi pomolili glavu preko njega, metak iz puške bi ih tako sigurno pogađao da su padali mrtvi van utvrđenja.

Takva bitka je trajala više od jednog sata, pa su onda divljaci odustali od juriša, pošto su izgubili mnogo ljudi, a družina u utvrđenju dobi vremena da predahne.

– Nisu nimalo dobro prošli u ovom prvom okršaju, reče Redi. Mi smo se dobro borili, a vi ste se, mladi gospodine Viljeme, držali kao da ste od malena to radili. Mislim da niste nijednom promašili cilj.

– Mislite li da će sad otići? upita gospođa Sigreiv.

– O, ne, gospođo, još ne; pokušaće oni na sve moguće načine pre nego što odu. To su, znate, hrabri ljudi, a jasno se vidi da znaju šta je barut, jer bi se inače više začudili.

– I ja bih to rekao, dodade gospodin Sigreiv. Kad divljaci prvi put čuju pucanje vatrenog oružja, oni se strašno zaprepaste.

– Jeste, gospodine; ali to nije bio slučaj kod ovih ljudi, te zato mislim da ovo nije njihov prvi okršaj s Evropljanima.

– Jesu li svi otišli, Redi? upita Viljem, koji je sišao s daske i prišao majci.

– Nisu, gospodine; sad ih vidim kroz drveće: sede u krugu i sigurno drže govore. To je običaj kod tih ljudi.

– Bogami, ja sam žedan, reče Viljem. Donesi mi malo vode, Džuno.

Džuno ode do bureta s vodom da ispuni Viljemovu molbu i posle nekoliko minuta vrati se sasvim utučena.

– O, gos'n! O, gospa! Nema vode! Voda sav otišla!

– Voda otišla! viknu Redi i svi ostali u jedan glas.

– Jeste, ni kaplja vode u buretu.

– Pa ja sam ga napunio do vrha! viknu Redi vrlo ozbiljno. Bure nije propuštalo vodu u to sam siguran. Kako se to moglo desiti?

– Gospa, ja mislim, ja sada znam, reče Džuno. Vi sećate se kako vi pre dva-tri dana, kad mi prali, rekli gos'n Tomica nosi vodu sa izvora u malo vedro. Vi znate kako se on brzo vratio i kako vi kazali on dobar dečko, i tako rekli gos'n Sigreiv kad on došla na ručak. Eto, gospa, ja sasvim sigurna, gos'n Tomica ne mučiti se ide na izvor, nego uvek nosi vodu iz bure i tako bure prazno.

– Mislim da imaš pravo, Džuno, reče gospođa Sigreiv. Šta da radimo?

– Idem govorim sa gos'n Tomica, reče Džuno i otrča u kuću.

– Ovo je vrlo nezgodna stvar, gospodine Sigreiv, primeti Redi ozbiljno.

Gospodin Sigreiv je mahao glavom.

Oni su u stvari svi videli opasnost svoga položaja: ako divljaci ne napuste ostrvo, oni će skapati od žeđi ili će se morati predati, i u tom slučaju će njihovi životi nesumnjivo biti žrtvovani.

Na to se Džuno vrati: njena sumnja je bila isuviše opravdana. Zanesen pohvalom što tako brzo donosi vodu, Tomica je izvadio čep

iz bureta i točio vodu iz njega. Sad je plakao i obećavao da neće nikad više uzimati vodu.

– Njegova obećanja dolaze suviše kasno, primeti gospodin Sigreiv. E, takva je volja božja da sve naše pripreme protiv ovoga napada propadnu usled lenosti jednog deteta, i moramo se pokoriti.

– Sasvim tačno, gospodine, reče Redi. Sad nam sva nada leži u tome da će se divljaci zamoriti i napustiti ostrvo.

– Kad bi je bilo makar malo, samo za decu, ja sama ne bih marila, primeti gospođa Sigreiv. Ali da gledam kako se ova sirota stvorenja muče... Zar baš nigde nema kapi vode, Džuno?

Džuno mahnu glavom.

– Sve otišlo, gospa, nema nigde.

Gospođa Sigreiv reče da će ona ići da potraži i uđe u kuću zajedno sa Džunom.

– Ovo je vrlo gadna stvar, Redi, primeti gospodin Sigreiv. Koliko bismo sad dali za jedan dobar pljusak, čiju bismo vodu mogli nahvatati?

– U vazduhu nema izgleda za kišu, gospodine, reče Redi, ali ipak moramo položiti nadu u onoga koji nas neće napustiti.

– Da hoće divljaci da nas opet napadnu, primeti Viljem, jer što pre dođu, to će se stvar brže svršiti.

– Ja sumnjam da će oni danas doći, gospodine; držim za verovatno da će napasti noću, a bojim se napada noću više nego danju. Moramo se pripremiti za to.

– Šta možemo učiniti, Redi?

– Na prvom mestu, gospodine, ako prikujemo još dasaka od jedne kokosove palme do druge, možemo povisiti veliki deo palisada, tako da će teže biti preći preko njega. Neki od divljaka zamalo nisu uskočili ovoga puta. Ako to uradimo, nećemo više imati da čuvamo i branimo velik prostor; pa ćemo pripremiti sve za veliku vatru, tako da se samo potpali, da se ne bismo morali boriti u potpunom mraku. To će njima dati izvesno preimućstvo, jer će moći da gledaju kroz palisad i da vide gde smo, ali ne mogu proturiti koplja kroz njega, pa to neće imati nikakve važnosti. Vatru moramo naložiti na sredini utvrđenja i metnuti u nju dosta katrana, da gori jasnim plamenom, a razume se da je ne smemo paliti dok nas ne

napadnu. Tako ćemo videti gde će oni pokušati da se probiju unutra i gde da nišanim puškama.

– To je vrlo dobra zamisao, Redi, reče gospodin Sigreiv. Da nije te nesrećne oskudice u vodi, ja bih bio pun nade da ćemo ih odbiti.

– Mi ćemo nesumnjivo mnogo prepatiti, gospodine Sigreive; ali ko zna šta nam sutrašnji dan može doneti.

– To je istina, Redi. Vidite li sad divljake?

– Ne, gospodine. Otišli su s onog mesta gde su maločas bili, pa ih čak više i ne čujem. Valjda su zauzeti oko svojih ranjenika i izginulih.

Kao što je Redi bio rekao, divljaci ih više nisu napali, te su on, Viljem i gospodin Sigreiv prikovali daske na stabla drveća iznad palisada, i tako su zidove utvrđenja povišili bar za pet stopa, zbog čega je bilo nemoguće uspužati se i prebaciti se preko njih. Uz to su pripremili sve za veliku vatru: u jednom buretu punom kokosovog lišća izmešanog s drvima i katranom, da bi gorela pomamno. Nisu ni ručali ni večerali, jer su imali samo usoljene svinjetine i govedine i žive kornjače, te, po Redijevom savetu, nisu ni jeli, jer bi od toga bili samo još žedniji.

Jadna deca su se mnogo mučila. Mali Albert je jaukao i vikao: „Vode! Vode!“ Karolina je znala da je nema, pa je bila mirna, mala jadnica, iako je mnogo patila. Što se tiče Tomice, glavnoga krivca za svu tu nesreću, on je bio najnestrpljiviji, pa je urlao neko vreme, dok mu Viljem, ljut zbog njegovog ponašanja, nije opalio šamar, te je od urlanja prešao na cviljenje, bojeći se da ne dobije još jedan. Redi je stalno stajao na straži. U samoj stvari, u kući su se svi osećali tako bedno da su bili srećni da izađu iz nje: nisu mogli ništa pomoći, a sirota gospođa Sigreiv je imala tešku i bolnu dužnost da umiruje decu u tako teškoj oskudici, jer je vreme još bilo toplo i zaparno.

ŠEZDESET DRUGA GLAVA

Drugi napad. – Divljaci se povlače. – Predložena odbrana. – Sve žedniji. – Raspravljjanje. – Misli. – Razgovor. – Straža.

Ali ubrzo, čim se mrak spusti na zemlju, dreka divljaka uguši dečje jauke. Kao što je Redi predskazao, to su oni polazili u noćni napad.

Izvršili su napad sa sve četiri strane utvrđenja, naročito pokušavajući sada da se prebace u njega. Ponekad su bacali i po koje koplje, ali je bila očevidna njihova namera da nadmoćnim brojem prodru u utvrđenje. Bilo je dobro što se Redi postarao da prikuje čamove daske iznad prvobitnog palisada, jer bi inače divljaci nesumnjivo postigli svoj cilj. A ovako, pre nego što je plamen vatre, koju je Džuno potpalila po Redijevom naređenju, dovoljno sve osvetlio, tri-četiri divljaka su uspela da se popnu, ali su ih Viljem i gospodin Sigreiv ustrelili čim su dospeli na vrh palisada.

Kad se vatra rasplamtala, bilo je lakše nišanimi u divljake izvan utvrđenja, i mnogi su pali pokušavajući da se prebace preko palisada. Napad je trajao više od jednog sata, a tada, uvidevši najzad da ne mogu uspeti, divljaci ponovo odstupiše, noseći sobom, kao i ranije, svoje mrtve i ranjene.

– Nadam se da će se ponovo ukrcati u čamce i napustiti ostrvo, reče gospodin Sigreiv Rediju.

– Ja mogu samo da želim da tako bude, gospodine; to nije nimalo nemoguće; ali se ne može ništa znati. Ja sam nešto mislio, gospodine Sigreive, da bismo mi mogli udesiti da pratimo njihovo kretanje na taj način što bismo napravili osmatračnicu. Znae, gospodine, ona kokosova palma je, nastavi Redi pokazujući na

jedno od drveta za koja je palisad bio prikovan, mnogo viša od svih ostalih, pa ako ukujemo u nju velike kovačke klince u razmaku od jedne stope, mogli bismo se penjati na nju kao od šale i tako imati pregled celog zaliva. Tako bismo znali sve što neprijatelj smeru.

– Jeste, to je tačno; ali zar neće onaj ko se popne biti jako izložen?

– Neće, gospodine, jer su, kao što vidite, kokosove palme posečene svuda oko palisada na tolikom odstojanju da nijedan divljak ne može prići a da ga onaj sa osmatračnice ne vidi i ne dobije dovoljno vremena da ponovo siđe pre nego što onaj stigne da se baci kopljem na njega.

– Držim da imate pravo, Redi; ali, za svaki slučaj, ja ne bih pokušavao da to radim dok se ne razdani, jer se neki od njih možda krije pod utvrđenjem.

– Svakako, to može biti, gospodine, te nećemo ni počinjati pre nego što svane. Na sreću, ostalo nam je još dosta kovačkih klinaca.

Gospodin Sigreiv posle toga uđe u kuću. Redi je izrazio želju da Viljem legne da odspava dva-tri sata, pošto će on stražariti. Kad ujutru gospodin Sigreiv izađe, onda će i on prileći da malo odspava.

– Ne mogu da spavam, Redi. Prosto sam lud od žeđi, odgovori Viljem.

– Da, gospodine, to je vrlo teško, ja to i sam osećam, ali kako li je tek onoj jadnoj deci? Njih mi je najviše žao.

– Meni je najviše žao moje majke, reče Viljem. Ona trpi neiskazane muke dok gleda patnje svoje dece, a ne može im pomoći.

– Jeste, zaista, to mora biti strašno za materinsko srce, ali možda će divljaci uskoro otići, pa ćemo onda zaboraviti na sve nevolje.

– Ja se u boga nadam da hoće, Redi; ali oni izgledaju vrlo odlučni.

– Jeste, gospodine, gvožđe je za njih što je za nas zlato; a šta ne bi civilizovani ljudi učinili za zlato? Hajdete, mladi gospodine Viljeme, sad vi na svaki način lepo ležite, ako baš i ne možete spavati.

Za to vreme gospodin Sigreiv se bavio u kući. Zatekao je decu kako još uvek vapiju za vodom i pored sveg milovanja i utišavanja

od strane gospođe Sigreiv, koja je lila suze dok se nadnosila nad sirotog malog Alberta, Džuno je izašla napolje, pa je ašovom kopala što je mogla dublje u nekoj slaboj nadi da će možda naći malo vode; ali je sve bilo uzalud, te se vratila tužna i neutešna. Nije im ostajalo ništa drugo nego da se strpe, a strpljenje se nije moglo očekivati od tako male dece. Mala Karolina je samo bila oborila glavu i nije ništa govorila. Gospodin Sigreiv je ostao dva-tri sata kraj svoje žene, pomagao joj da umiruje decu i hrabrio je što je bolje mogao. Zatim je izašao i našao Redija na straži.

– Redi, sto puta bih više voleo da nas ovi divljaci napadaju i da moram da branim ovo utvrđenje, nego da makar i pet minuta budem u onoj kući i gledam kako mi se pate žena i deca.

– U to nimalo ne sumnjam, gospodine, reče Redi, ali ne klonite, i nadajmo se najboljem. Meni izgleda vrlo verovatno da će divljaci posle ovog drugog napada napustiti ostrvo.

– Voleo bih da mogu da mislim tako, Redi; bio bih vrlo srećan. Ali ja sam došao da preuzmem stražu, Redi. Ne biste li i vi malo pospavali?

– Bih, gospodine, pospavao bih malo. Zovnite me posle dva sata. Tada će već biti dan, pa ću moći raditi, a vi ćete se moći odmoriti.

– Suviše sam brižan da bih mogao spavati; bar tako mislim.

– Mladi gospodin Viljem je rekao da je suviše žedan da bi mogao spavati, siromah, pa eno ga spava prilično tvrdo.

– Nadam se u boga da će mi poštediti toga dečka, Redi.

– I ja se nadam, jer je to plemenito momče. Nego, svi smo mi u božjoj ruci. Laku noć, gospodine.

– Laku noć, Redi.

Gospodin Sigreiv se pope na dasku, i ostade sam sa svojim mislima, koje, kako se može zamisliti, nisu bile vrlo prijatne.

Redi se probudi u zoru i smeni gospodina Sigreiva, koji se ne vrati u kuću, nego leže na kokosove grane, gde je Redi ležao kraj Viljema. Čim iznese kovačke klince i čekić, Redi pozva Viljema da mu pomogne, te ih počese ukucavati u kokosovu palmu, a za to vreme je jedan stražario da se neki divljak ne prišunja, a drugi radio. Za nepun sat došli su do samih grana i vrha drveta, a odatle su imali

potpun pregled zaliva kao i ostrva. Viljem, koji je ukucavao poslednje tuce klinaca, pogleda unaokolo, pa zatim siđe do Redija.

– Sve se lepo vidi, Redi. Kuću su sasvim spravili sa zemljom, a oni većinom leže napolju pokriveni svojim ratnim kabanicama. Neke žene idu tamo-amozmeđu kuće i čamac, koji leže na žalu gde su se prvo iskricali.

– Uveren sam da su kuću srušili da bi izvukli klince, reče Redi. Jeste li videli neke od njihovih mrtvih?

– Ne, nisam mnogo zagledao, ali ću se uskoro ponovo popeti. Sišao sam zbog toga što su mi već ruke drhtale od udaranja čekićem i što mi je čekić bio suviše težak, tako da ga više nisam mogao držati. Za minut-dva popeću se sasvim lako. Usne me peku, Redi, i natekle su mi i ispucale. Nisam imao pojma da je to tako strašno kad je čovek bez vode. Mislim da je siroti Tomica već sad više nego kažnjen.

– Dete ne razmišlja o posledicama, mladi gospodine Viljeme, a nije se moglo predvideti da će ta potrošena voda dovesti do ovakve nevolje. To je prosto bilo njegovo dovijanje iz lenosti, i ma šta proizašlo iz toga, mora se smatrati kao takvo i ništa više.

– Ja sam se nadao da ću na drvetu naći koji orah, ali ih nije bilo.

– Pa i da ste ih našli, u ovo doba godine u njima uopšte ne bi bilo mleka. Nego, mladi gospodine Viljeme, ako divljaci ne odu danas, nešto se mora učiniti. Ja bih voleo da se vi opet popnete da vidite nisu li se oni ponovo uskomešali.

Viljem se opet pope na vrh drveta i ostade na njemu nekoliko minuta. Kad siđe, on reče Rediju:

– Sad su svi na nogama i komešaju se kao roj pčela. Nabrojao sam dvesta šezdeset ljudi u ratnim kabanicama i s perjanicama; žene idu na izvor i vraćaju se s vodom; kod čamac nema nikoga izuzev osam do deset žena, koje se, čini mi se, udaraju po glavi ili rade nešto slično. Nisam mogao dobro videti, ali izgleda da sve rade isto.

– Ja znam šta rade, mladi gospodine Viljeme; seku se noževima ili nekim drugim oštrim oruđem. To je običaj kod toga sveta. Sve mrtve meću u čamac i te žene nariču nad njima. Možda i odlaze, pošto su mrtvi već u čamcima, ali se ništa ne može znati.

ŠEZDESET TREĆA GLAVA

**Dogovaranje. – Užasna žeđ. – Redijev predlog.
– Redijev pokušaj. – Redi ranjen. – Dobijaju vodu.**

Drugi dan im prođe u osmatranju divljaka i očekivanju novog napada. S vrha palme su pre podne videli kako divljaci drže ratni savet sedeći u velikom krugu, dok jedan stoji u sredini i govori im. Posle podne savet se razide, pa videše kako su se divljaci razmyleli na sve strane, kako seku kokosove palme i skupljaju pruće.

Redi ih je dugo posmatrao, pa najzad siđe s drveta nešto pre sunčeva zalaska.

– Gospodine Sigreive, reče on, po mome mišljenju noćas nećemo imati nov napad, ali se sutra možemo nadati nečem ozbiljnom. Divljaci seku drveće i prave velika bremena granja. Posao im ne napreduje brzo, jer su u njih sekire od kamena, ali istrajnost i mnogobrojnost će sve postići, a pouzdano mogu reći da će raditi cele noći, sve dok ne budu načinili toliko snopova koliko im treba.

– Ali šta vi mislite, Redi, u kakvoj nameri oni seku drveće i prave snopove?

– Nameravaju ili da ih nagomilaju tako mnogo uz palisad da mogu po njima doći do vrha ili da ih naslažu i potpale, i tako nas unište vatrom.

– Mislite li da će uspeti?

– Ne bez velikih gubitaka. Možda ćemo ih i odbiti, ali će to biti teška bitka, teža od svih koje smo dosad imali. Moramo dovesti žene da pune puške, da bismo mi palili što brže možemo. Ja se ne bih mnogo bojao njihovog pokušaja da nas zapale, samo kad ne bi bilo

dima. Kokosovom drvetu, naročito kad je s korom, kao što je u našem palisadu, treba dugo vremena da se ugljeniše; međutim ono ne gori lako kad stoji uspravno, a kad se snopići potpale, vatra neće dugo trajati, ali će biti žestoka.

– Ali kako ćemo mi, ovako izmučeni usled oskudice u vodi, sačuvati snagu da ih dočekamo u tako zagušljivom dimu i plamenu? Moraćemo pasti od iznurenosti.

– Moramo se nadati najboljem i činiti sve što najbolje možemo, gospodine Sigreive, odgovori Redi, a imajte na umu da – ako bi se meni nešto dogodilo za vreme sukoba i ako bi bilo izgleda da budete savladani – morate iskoristiti dim da umaknete u šumu i probijete se do šatora. Ja ne sumnjam da ćete moći to učiniti. Napad će, razume se, biti sa strane izložene vetru ako se oni posluže vatrom, i vi morate pokušati da umaknete prema zavetarnoj strani. Ja sam već pokazao Viljemu kako će odbiti jednu gredu ako to bude potrebno. Ako zauzmu utvrđenje, divljaci neće isprva misliti na to da vas traže, a možda čak ni kasnije, kad se budu dočepali svega što se nalazi u kući.

– Zašto vi, Redi, kažete: ako mi se dogodi neka nesreća? upita Viljem.

– Zato, mladi gospodine Viljeme, što ako oni nabacaju snopove tako da po njima mogu ići do vrha palisada, ja mogu biti ranjen ili ubijen, kao što možete biti i vi.

– Naravno, odgovori Viljem, ali oni još nisu ušli, i prvo će morati zapeti iz petnih žila da to postignu.

Redi zatim reče gospodinu Sigreivu da će on čuvati stražu i da će ga pozvati u dvanaest sati. Za ta dva dana su vrlo malo jeli. Ubili su jednu kornjaču i ispržili komade njenog mesa; ali su od jela samo još više žedneli, pa čak ni deca nisu htela da jedu meso. Njihove muke su sad zaista bile strašne, a sirota gospođa Sigreiv je bila skoro izbezumljena.

Čim gospodin Sigreiv uđe u kuću, Redi dozva Viljema i reče mu:

– Gospodine Viljeme, mi moramo nekako doći do vode. Ja ne mogu da gledam samrtne muke ove jadne dece niti duševno stanje u kojem se nalazi vaša majka; a osim toga, ako ne dođemo do vode, mi nikako nećemo sutra moći odbiti divljake. Ako se posluže vatrom, mi ćemo se bukvalno ugušiti u dimu. Nego, znate šta,

Viljeme? Ja nameravam da uzmem jedno burence od sedam galona i da siđem do izvora po vodu. Možda ću uspeti, a možda i neću, ali moram to pokušati, pa ako ne uspem, znači da tu nema pomoći.

– Zašto ne biste pustili mene da odem, Redi? reče Viljem.

– Iz puno razloga, Viljeme, reče Redi, a glavni je u tome što ne mislim da biste vi uspeli onako kako bih ja mogao uspeti. Ogrnuću se kabanicom i uzeću perjanicu onoga divljaka što je pao mrtav u utvrđenje i tako ću se prurušiti; ali neću nositi oružje, sem ovoga koplja, jer bi mi to smetalo i imao bih da nosim težak teret. A sad pazite, morate me pustiti, da izađem na vrata, a kad ja budem izašao, preprečite iznutra jednu gredu za slučaj neke nesreće: to će učvrstiti vrata, ako ih oni napadnu. Pazite na moj povratak i budite spremni da mi odmah otvorite da uđem. Jeste li me razumeli?

– Jesam, Redi; potpuno sam vas razumeo. Ali moram priznati da se sad stvarno plašim: kakva će to grdna nesreća biti ako se vama nešto dogodi!

– Tu se ne može ništa, Viljeme. Voda se mora dobiti, ako se ikako može; a bolje je sad to pokušati, nego kasnije, kad oni mogu bolje motriti: sad su prestali da rade i zauzeti su jelom, pa ako uopšte sretnem nekoga, to će biti neka žena.

Redi uđe u kuću da uzme jedno burence u koje staje šest-sedam galona vode; stavi na glavu divljakovu perjanicu; ogrnu se njegovom ratnom kabanicom, pa pošto stavi burence na rame i uze koplje u ruku, Viljem skloni gredice kojima su vrata bila utvrđena, a Redi, uverivši se da nema nikog sakrivenog pod palisadom, steže Viljemu ruku, pređe preko iskrčenog prostora izvan utvrđenja i šmugnu pod zaklon kokosovih palmi.

Viljem zatvori vrata kako mu je bilo rečeno; a sigurnosti radi prepreči jednu gredu između unutarnjih dovratnika i stade stražariti.

Napregao je iz sve snage sva čula i osluškivao i najmanji šum, trzao se čak i na lako šuškanje vetra među granama kokosovih palmi nad njegovom glavom.

Tako je stajao neko vreme i držao zapetu pušku kraj sebe.

„Bilo bi već vreme da se vrati“, pomisli Viljem. „Nema donde ni sto jarda, a ipak još ne čujem nikakav šum.“ Najzad mu se učini da čuje neke tihe korake. Da, ne vara se. Redi se vraća i nikakva se nezgoda nije dogodila. Viljem već spusti ruku na gredicu da je odgurne u stranu i otvori vrata, kad ču neko komešanje i pad kraj samih vrata. On smesta odbaci gredicu i otvori vrata, baš kad ga Redi pozva po imenu. Viljem dograbi pušku i izlete napolje. Zateče Redija kako se rve s jednim divljakom, koji ga je držao pod sobom i naslanjao mu koplje na grudi. Viljem za tren oka nanišani, opali, i divljak pade mrtav kraj Redija.

– Brzo unesite vodu, Viljeme, reče Redi slabim glasom, ja ću se nekako dovući ako mogu.

Viljem zgrabi burence s vodom i unese ga, pa se onda požuri do Redija, koji je dobauljao na kolenima. Čuvši pucanj puške, gospodin Sigreiv je istrčao iz kuće, pa je, našavši vrata utvrđenja otvorena, pošao za Viljemom i, videvši ovoga kako se trudi da pridigne Redija, dohvatio starca za drugu ruku i tako su mu zajedno pomogli da posrćući uđe u utvrđenje. Zatim su ponovo utvrdili vrata i potrčali mu u pomoć.

– Jeste li ranjeni, Redi? upita Viljem.

– Jesam, dragi dečko, jesam; i to, bojim se, smrtno ranjen; koplje mi je probolo grudi. Vode, brzo vode!

– Avaj! Kad bi je samo bilo! reče gospodin Sigreiv.

– Imamo je, tata, reče Viljem, ali nas je skupo stala.

Viljem otrča po lonče, pa pošto izvadi čep iz burenceta, natoči malo vode i dade je Rediju, koji je požudno ispi.

– A sad me, Viljeme spustite na one kokosove grane. Idite unutra i odnesite vodu drugima, pa kad se svi napijete, vratite se k meni. Ne kazujte gospođi Sigreiv da sam ranjen. Učinite što vas molim.

– Tata, odnesi ti vodu, molim te učini to! reče Viljem. Ja ne mogu ostaviti Redija.

– Hoću, sine, reče gospodin Sigreiv, ali se prvo ti napij.

Viljem koji se osećao vrlo slab, iskapi lončić vode i smesta živahnu, pa zatim, dok je gospodin Sigreiv žurio u kuću noseći vodu deci i ženama, zaposli se oko Redija, koji je teško disao, ali nije govorio.

ŠEZDESET ČETVRTA GLAVA

Redijeva rana. – Gospođa Sigreiv. – Razgovor.

– Redi i Viljem. – Na osmatračnici.

– Napad na utvrđenje. – Dolazi pomoć.

– Kapetan Ozbourn stiže.

Pošto se dvaput vraćao po vodu da zadovolji one u kući, gospodin Sigreiv dođe da pomogne Viljemu, koji je skidao Rediju odelo da vidi kakva je i kolika rana koju je zadobio.

– Bolje bi bilo da ga prenesemo onamo gde su one druge kokosove grane: tamo će udobnije ležati, reče Viljem.

Redi prošaputa: „Još vode!“ Viljem ga ponovo napoji, pa ga onda on i otac preneše na udobnije mesto. Čim su ga položili na zemlju, Redi se okrenu na bok i izbaci nešto krvi.

– Sad mi je bolje, reče on tiho. Previte mi ranu, Viljeme; star čovek kao ja nema krvi na pretek.

Gospodin Sigreiv i Viljem mu na to otkopčаше košulju i razgledaše ranu: koplje je bilo prodrlo duboko u pluća. Viljem skide svoju košulju, razdera je u zavoje i previ ranu, te tako zaustavi krv.

Redi je isprva izgledao vrlo iznuren zbog prenošenja, ali se toliko pribrao da je mogao govoriti tihim glasom kad gospođa Sigreiv izađe iz kuće.

– Gde je taj dobri i hrabri čovek? viknu ona. Hoću da mu zahvalim.

Gospodin Sigreiv joj priđe i uze je za mišicu.

– On je ranjen, draga moja, i to, bojim se, teško ranjen. To ti nisam maločas kazao.

Gospodin Sigreiv joj najpre ukratko ispriča sve što se dogodilo, pa je zatim odvede do mesta gde je Redi ležao. Gospođa Sigreiv kleče kraj njega, dohvati ga za ruku i briznu u plač.

– Ne plačite za mnom, draga gospođo, reče Redi, moji su dani bili izbrojani; ja samo želim što vam ne mogu više biti od koristi.

– Dragi i dobri starče, reče gospođa Sigreiv pošto malo počuta, makar kakva bila naša sudbina, ono što ste vi učinili za mene i za sve moje neće se nikad zaboraviti.

Gospođa Sigreiv se zatim nadnese nad njega, pa pošto ga poljubi u čelo, ustade na noge i ode u kuću plačući.

– Viljeme, reče Redi, ja sad ne mogu da govorim. Podignite mi malko glavu, pa me ostavite: biće mi bolje ako budem miran. U poslednje vreme niste osmatrali. Dođite opet posle pola sata. Ostavite me sada, gospodine Sigreive, biće mi bolje ako malo prodremam.

Viljem i gospodin Sigreiv ispuniše Redijevu molbu. Popeše se na daske uz palisad, pa oprezno i pažljivo razgledaše svuda oko utvrđenja. Najzad stadoše.

– Tužno je ovo, Viljeme, reče gospodin Sigreiv.

Viljem je mahao glavom.

– Nikako nije dao da ja idem, reče on. Kamo sreće da jeste. Bojim se da je jako povređen. Misliš li i ti tako, tata?

– Ja mislim da neće moći preboleti, Viljeme. Sutra ćemo osetiti da ga nema, ako nas divljaci napadnu. Jako strepim za ishod te borbe.

– Ja skoro ne znam šta da kažem; samo, otkako smo se osvežili vodom, osećam da bih mogao uraditi dva puta više nego ranije.

– I ja osećam to isto, dragi sine; ali ipak, nas dvojica ne možemo mnogo učiniti kad je takva sila protiv nas.

– Ako majka i Džuno dođu da nam pune puške, reče Viljem, svakako ćemo učiniti bar toliko koliko bismo učinili pre, kad nas je bilo trojica, onako iznureni kakvi smo bili.

– Možda je i tako, Viljeme; mi ćemo na svaki način činiti sve što možemo, jer se bojim za naše živote i živote naših milih i dragih.

Viljem tiho priđe Rediju i vide da starac drema, ako ne i spava, zato ga nije dirao, nego se vrati ocu. Uneli su u kuću burence s vodom i poverili ga staranju gospođe Sigreiv, da se voda ne bi prosipala uludo; međutim sad, kad su utolili žeđ, svi su osetili da su vrlo gladni. Džuno i Viljem izađoše iz kuće i odsekoše nekoliko komada kornjačinog mesa, pa ih ispržiše i svi se svojski najedoše, i možda nikad u životu nisu tako slatko jeli.

Bilo je već skoro svanulo kad Viljem, pošto je više puta tiho prilazilo Rediju da se uveri da li spava ili ne, zateče starca otvorenih očiju.

– Kako se osećate, Redi? upita ga Viljem.

– Osećam se lagodno i spokojno, Viljeme, i ne osećam mnogo bola; ali mislim da se gasim i da neću još dugo. Zapamtite da, ako morate bežati iz utvrđenja, ne treba da se osvrćete na mene, nego me ostavite gde sam. Ja ne mogu živeti, a ako biste me pokrenuli, samo bih brže umro.

– Ja bih pre umro s vama zajedno nego što bih vas ostavio, Redi.

– Ne, gospodine, to je pogrešno i nerazumno: vi morate spasavati svoju majku, braću i sestre. Obećajte mi da ćete učiniti kako ja želim.

Viljem je oklevao da obeća.

– Ja vam ukazujem na vašu dužnost, mladi gospodine Viljeme. Ja znam šta vi osećate, ali se ne smete podavati osećanjima; obećajte mi to, jer ćete me inače jako ožalostiti.

Viljem steže Redijevu ruku: srce mu je bilo toliko puno žalosti da nije mogao govoriti.

– Oni će doći u zoru, Viljeme... bar tako ja mislim. Nemate vremena na pretek. Popnite se na osmatračnicu i čekajte tamo dok ne svane; posmatrajte ih dokle god se to može bez opasnosti, pa onda siđite da mi kažete šta ste videli.

Redijev glas oslabi posle tolikog naprezanja pri govoru.

On dade znak Viljemu, a ovaj se odmah pope na kokosovu palmu i pričeka na njoj do svanuća.

U samu zoru opazi da su se divljaci dali na posao, da su preko puta mesta na kojem se nalazila stara kuća prikupili sve snopove pruća i da su zauzeti pripremama za napad. Najzad vide kako je

svaki uprtio na rame po jedan snop i kako počinju nastupati prema utvrđenju. Viljem odmah siđe s drveta i dozva oca, koji je razgovarao sa gospođom Sigreiv. Puške su bile napunjene, a gospođa Sigreiv i Džuno stadoše na svoja mesta ispod dasaka da pune puške kako se koja ispali.

– Moramo pucati na njih čim budemo sigurni da ih nećemo promašiti, Viljeme, reče gospodin Sigreiv, jer što duže zadržavamo njihovo napredovanje, to bolje.

Kad prvi divljaci dođoše na odstojanje na pedeset jarda, oni opališe obojica i dva čoveka padoše, a oni nastaviše s pucanjem dok su njihovi napadači nastupali, i to s velikim uspehom za prvih deset minuta; ali posle toga divljaci navališe u većoj gomili, postaravši se da pri nastupanju nose snopove ispred sebe da bi se zaštitili. Tako su bez opasnosti došli do utvrđenja i tu počeli polagati snopove. Gospodin Sigreiv i Viljem su ih jednako obasipali vatrom, ali ne sa onoliko uspeha kao ranije.

Iako su mnogi divljaci padali, snopovi su se postepeno gomilali, dok nisu najzad dostigli visinu rupa kroz koje su oni proturali puške, a kako su divljaci uspeali da snopove poredaju stepenasto od zemlje do vrha palisada, bilo je očividno da nameravaju da se penju uz njih i osvoje utvrđenje uskakanjem. Najzad je izgledalo da su svi spustili svoje snopove, pa su se onda povukli unazad do kokosovih palmi.

– Otišli su, tata, reče Viljem, ali će opet doći, i bojim se da je s nama svršeno.

– I ja se bojim, plemenito čedo moje, odgovori gospodin Sigreiv, oni se povlače samo da se urede za opšti juriš i sad će uspeti da se probiju unutra. Ja bih gotovo više voleo da su potpalili snopove; onda bismo možda mogli umaći, kako nas je naučio Redi, ali sad, bojim se, nećemo imati mogućnosti za to.

– Nemoj ništa govoriti majci, reče Viljem, branimo se do kraja, pa ako nas savladaju, onda je to božja volja.

– Voleo bih da poslednji put zagrlim tvoju majku u znak oproštaja, reče gospodin Sigreiv; ali neću: to bi u ovom trenutku značilo slabost. Biće bolje da to ne činim. Evo ih idu, Viljeme, kao roj! E sad, neka te bog blagoslovi, sine moj!

Sad je čitava gomila divljaka bila krenula od kokosove šume u vidu jedne neprobojne mase; šuma se prolomila od njihove vike iz sveg glasa, koja je uterala strah u srca gospođe Sigreiv i Džuno; ali se one nisu pokolebale.

Divljaci opet dođoše do na pedeset jarda od njih i oni opet otvoriše vatru. Njihovoj vatri odgovori zaglušna dreka, i divljaci već skoro stigoše do podnožja strme padine od snopića, kad i dreku i pucanje pušaka nadjača jedan mnogo jači pucanj, a zatim praštanje i lomjava među kokosovim palmama, na šta se obe strane trgoše iznenađeno. Zatim odjeknu još jedan, pa opet još jedan pucanj; u zemlji se otvoriše rupe a veliki broj divljaka popada.

– To mora biti top s neke lađe, tata, reče Viljem. Spaseni smo... spaseni smo!

– Ne može biti ništa drugo; spaseni smo, i to nekim čudom, reče gospodin Sigreiv, do krajnosti začuđen.

Divljaci zastadoše u svom nastupanju, sasvim zaprepašćeni pucanjem topova koji su grurali kroz vazduh jedan za drugim, dok su đulad i parčad zviždala i proletala kroz kokosovu šumu. Posle poslednjeg plotuna divljaci okrenuše leđa i pobegoše prema svojim čamcima: nijedan se više nije mogao videti.

– Spaseni smo! viknu gospodin Sigreiv, pa skoči sa daske i zagrlji ženu, koja se spusti na kolena i, puna zahvalnosti diže sklopljene ruke prema nebu.

Viljem se žurno pope na osmatračnicu na kokosovoj palmi i sad je dovikivao onima dole, dok su topovi neprestano pucali.

– Veliki skuner, tata; puca na divljake u čamcima; oni padaju na sve strane; neki su zaronili u vodu. Jedan čamac pun naoružanih ljudi plovi prema obali. Već su sasvim blizu žala kraj baštenskog rta. Tri urođenička čamca, puna ljudi su se otisnula; topovi opet pucaju; dva su urođenička čamca potopljena, tata; čamac s broda se navezao na obalu i ljudi iz njega idu ovamo.

Potom Viljem siđe s osmatračnice što je brže mogao.

Čim je sišao, stao je sklanjati gredice sa vrata utvrđenja. Baš kad je izvadio poslednju, čuo je napolju korake oslobodilaca. Širom je otvorio vrata, i trenutak kasnije našao se u zagrljaju kapetana Ozborna.

ŠEZDESET PETA GLAVA

Objašnjenje. – Redi na samrti. – Redijeva smrt. – Žaljenje. – Pripreme.

Biće dobro ako, pre nego što završimo ovu priču, objasnimo svojim mladim čitaocima kako se kapetan Ozborn pojavio u tome srećnom trenutku. Čitaoci će se setiti da je pre nekoliko meseci jedan brig došao naspram ostrva i da je družina na ostrvu bila strašno razočarana kad se on nije opet pojavio, naročito pošto je video zastavu i steg koje su oni istakli.

Oni na brigu su u stvari ne samo videli njihove znake nego i pročitali ime *Pacifik* na istaknutoj zastavi. Ali ih je ona bura bila oterala tako daleko na jug da je zapovednik broda smatrao da ne bi odgovorio svojoj dužnosti prema brodovlasnicima ako bi propustio toliko vremena i vratio se do ostrva, jer je na brodu imao tovar čija bi se vrednost umanjila ako ne bi među prvima stigao na tržište. Zato je odlučio da punim jedrima otplovi u Sidnej, jer je ta luka bila njegovo mesto opredeljenja.

Kad su ono Mekintoš i mornari sa *Pacifika* preneli kapetana Ozborna u čamac, on je još bio u nesvesti. Ali je postepeno došao k sebi, pa se posle jedne burne noći, u kojoj su ljudi imali grdne muke da se održe nad vodom, toliko povratio da je mogao da sasluša Mekintoševo pričanje o svemu što se dogodilo i o tome kako se on našao u čamcu na pučini. Sutradan ujutru vetar se stišao, pa su imali sreću da naiđu na jednu lađu koja je plovila za Van Dimenovu Zemlju i koja ih je primila.

Prema svemu što je čuo od Mekintoša, kapetan Ozborn nije nimalo sumnjao u to da je porodica Sigreiv nastradala, pa je zgodnom prilikom izvestio brodovlasnike o propasti lađe na kojoj je

porodica putovala. Našavši se na Van Dimenovoj Zemlji, kapetan Ozborn se toliko oduševio lepotom i plodnošću toga kraja, a možda i nije više imao volje da se ponovo vrati na more posle opasnosti kojima se izlagao prilikom svog poslednjeg putovanja, da se rešio da kupi zemlju i ostane tu. To je i učinio, pa je svoju farmu već bio snabdeo stokom i jednim skunerom otplovio u Sidnej da tamo dočeka pošiljku veće količine robe iz Engleske koju je bio poručio, te se zatekao tamo kad je brig stigao i objavio da se na jednom malom ostrvu nalaze neki beli ljudi i da su istakli zastavu na kojoj je bilo ispisano ime *Pacifik*.

Čuvši to, kapetan Ozborn je otišao do kapetana briga i raspitao se o svemu. Video je da po geografskoj dužini i širini to ostrvo nije daleko od mesta na kojem je posluga napustila lađu, te je bio ubeđen da se porodica Sigreiv nekim čudom spasla. Zatim je otišao guverneru Novog Južnog Velsa i upoznao ga s utvrđenim činjenicama, i guverner mu je odmah rekao da mu stavlja na raspoloženje vladin naoružani skuner ako hoće da lično ode i potraži svoje nekadašnje saputnike na brodu. Ma koliko da je u to vreme kapetanu Ozbornu svako odsustvovanje bilo nezgodno, on je odmah pristao, i posle nekoliko dana skuner je krenuo mestu svoga opredeljena. Stigao je naspram ostrva istoga jutra kad je i flota urođeničkih čamaca izvršila iskrcavanje i kad je Viljem, dok su se žurili prema utvrđenju, rekao Rediju da se neka druga lađa s razvijenim jedrima vidi naspram baštenskog rta. Da je tada Redi imao vremena da prinese durbin oku, on bi video da je to skuner, a ne, kako je onda, mislio, urođenički čamac koji se u toku noći izdvojio od ostalih.

Skuner se primakao koralnim grebenima, pa se zatim ponovo odmakao, da bi poslao u zaliv čamac koji će izmeriti dubinu radi usidrenja.

Dok su vršili merenje dubine, ljudi sa čamca su opazili divljačke čamce, a kasnije su čuli i pucanje vatrenog oružja prilikom prvog napada. Vrativši se na brod, ispričali su šta su čuli i videli, i izrazili mišljenje da na ostrvu divljaci napadaju na bele ljude. Kako se čamac vratio na brod tek u sumrak, oni nisu imali vremena da pretresu to pitanje, a zatim je izvršen noćni napad i oni su opet čuli pucnjavu pušaka.

Zbog toga je kapetan Ozborn postao vrlo nestrpljiv da se što pre iskrca, ali kako je na ostrvu bio vrlo veliki broj divljaka, a posada broda raspolagala samo sa dvadeset pet ljudi, zapovednik je smatrao da bi bilo nesmotreno činiti takav pokušaj. Ali se ipak postarao što je bolje mogao da brod usidri tako da može štititi svoje ljude, pa je onda pristao i na iskrcavanje.

Čamac je bio našao duboku vodu i dobro mesto za bacanje sidra, baš kraj same obale baštenskog rta, pa su učinjene sve pripreme da lađa uplovi u zaliv sutradan ujutru; ali je, na nesreću, nastala majina, koja je vladala više od polovine dana, te je brod mogao uploviti tek prekosutra, baš kad su divljaci otpočinjali svoj poslednji napad na utvrđenje. Lađa je, čim je uplovila u zaliv, otvorila vatru iz svojih kratkih topova, a njeno dejstvo nam je već poznato: divljaci su bežali na sve strane. Zatim su spustili ljude u čamac, i kapetan Ozborn je poveo odred koji se iskrcao i stigao u pomoć u tako dobar čas.

Čitaoci moraju, ako mogu, zamisliti radost gospodina i gospođe Sigreiv kad su videli svog starog prijatelja kapetana Ozborna. Sad je svaka opasnost bila prošla. Odred koji se bio iskrcao otišao je pod komandom potkapetana da izvidi da nema negde još divljaka, ali su, sem mrtvih i samrtnika, svi bili umakli u manjim čamcima. Kapetan Ozborn je ostao kod porodice Sigreiv i ukratko joj ispričao svoje doživljaje, a oni su njega izvestili o stanju sirotog Redija, kome je Viljem otišao da mu se nađe čim je kapetan Ozborn počeo razgovarati s njegovim ocem i majkom. Kapetan Ozborn se požurio napolje da ga vidi. Redi ga je odmah poznao, to jest, poznao mu je glas, jer se starcu vid već toliko bio pomutio da više nije raspoznavao.

– To je kapetan Ozborn, znam, reče on slabim glasom. Stigli ste u dobar čas, gospodine; znao sam da ćete doći i uvek sam to govorio. Primate zahvalnost jednog samrtnika.

– Nadam se da vam nije baš tako rđavo, Redi; na lađi imamo lekara; odmah ću poslati po njega.

– Nikakav lekar ne može meni pomoći, gospodine, odgovori Redi. Neće proći ni sat vremena, a ja ću preći u Večnost. Zahvaljujem bogu zbog spasenja ove porodice, ali, kapetane Ozborne, moj čas je već kucnuo.

Potom starac sklopi ruke na prsima i ostade neko vreme u tihoj molitvi.

– Biće bolje ako ga ostavimo, reče kapetan Ozborn. On ne želi da ga iko uznemirava. Ja ću za svaki slučaj poslati po lekara, iako osećam da je to izlišno. Na njega se već spustila ruka smrti.

Gospodin i gospođa Sigreiv odoše zajedno s kapetanom Ozbornom, svi uzbuđeni tim prizorom. Viljem ostade i dalje kraj Redija da mu da vode kad zatraži. Minut-dva posle toga Redi otvori oči.

– Jeste li tu, Viljeme? Ne mogu da vas vidim. Slušajte me, moj dragi dečko. Sahrinite me pod drvećem na uzvišici iznad vrela. Želim da tamo počivam. Siroti Tomica! Nemojte mu nikad kazati da je bio uzrok moje smrti. Dovedite ga sad ovamo, kao i Džuno i Karolinu, da im kažem zbogom, Viljeme.

Viljem se, sav obliven suzama, požuri u kuću i saopšti ocu i majci Redijevu želju. Na to oni pođoše svi zajedno da se poslednji put oproste s njim. Redi ih je pozivao po imenu jedno po jedno. Kako bi koje pozvao, ono bi kleknulo kraj njega i poljubilo ga. On se opraštao s njima svojim slabim glasom, koji je najzad prešao u šapat. Oni su i dalje ostali ćuteći, uplakani, stajali su oko njega svi, samo je Viljem klečao i držao ga za ruku, kad starčeva glava pade unazad, i njega nije više bilo među živima.

– Sve je svršeno, reče tužno gospodin Sigreiv. Zatim on odvede ženu i decu, a ostavi samo Viljema i Džuno. Sirota Džuno zaplaka kao da će joj srce prepući čim joj gospodar i gospodarica odoše, da bi dala oduške svojim osećanjima.

– O, gos'n Viljem, ja često mislila, a mislim i sad, njega samo bog poslao spase nas. Živeo dok mogao radi nešto za nas, a sad opet ide kod boga.

– I ja verujem da ide tamo, Džuno; nadam se da ću i ja živeti tako čestito i umreti tako lepo kao što je on.

Viljem mu sklopi oči, a Džuno ode i donese brodsku zastavu, kojom pokriše njegovo mrtvo telo, pa se onda i oni pridružiše ostalima u kući.

Dok je Viljem bio kraj Redija, zapovednik skunera se iskrcao s još jednim odredom ljudi, koje odmah posla da pretraže ostrvo i

gone divljake koji su možda još ostali, ali oni nisu našli nijednoga. Kapetan Ozborn ga predstavi gospodinu i gospođi Sigreiv, pa se onda počеше dogovarati o ukrcavanju. Rešili su da se sutrašnji dan provede u pakovanju i prenošenju prtljaga na brod, a porodica da se ukrca prekosutra. Viljem im tada saopšti želju staroga Redija u pogledu sahrane. Zapovednik odmah izdade naređenja da se napravi mrtvački sanduk i da njegovi ljudi iskopaju grob na mestu koje im Viljem bude pokazao. Dogovorili su se i da sutradan u zoru Džuno pođe u čamcu s ljudima da im pokaže mali zaton, te da prenesu na lađu merino ovce, koje su bile od veće vrednosti, a sve ostale životinje osim pasa imale su da ostanu na ostrvu da se nađu u nevolji onima koji bi možda nekad u budućnosti pretrpeli nesreću sličnu onoj koja je zadesila putnike sa *Pacifika*.

Sutradan rano čamci su bili na obali, te su preneli prtljag na brod. Gospodin Sigreiv nije hteo poneti sobom ništa od stvari koje su mogle biti korisne ljudima koji bi pretrpeli brodolom na ostrvu, kao nameštaj, alat, gvoždariju, klince, govedinu, svinjetinu i brašno – sve su to uneli u kuću i zaključali. Usled toga ni prtljag koji su nosili nije bio velik i brzo je bio prenesen na lađu.

ŠEZDESET ŠESTA GLAVA

- Redijev grob. – Žaljenje. – Džuno u žalosti.**
– Razgovor. – Primedbe o Rediju. – Primedbe.
– Redijev pogreb. – Ljubav prema ostrvu.
– Skuner plovi. – Dolazak u Sidnej.
– Porodica Sigreiv.

Žurba i buka prilikom pripremanja za odlazak, kao i brzo nizanje događaja koji su nagnuli svega za nekoliko dana, nisu dali gospodinu i gospođi Sigreiv i Viljemu vremena da mnogo misle. Najzad se sve pripreme privedoše kraju, i zapovednik broda ih nije više podsticao da požure s pakovanjem i pripremama, jer su popodne određenog dana sve stvari bile prenesene na brod i utvrđene da sutradan otplove.

Sad su imali vremena da osećaju, pa su gorko oplakivali gubitak svoga starog prijatelja i žalili što nije živ dočekao da s njima otplovi za Sidnej. Oni su se uvek zanosili nadom da će ih jednog dana neka lađa odvesti sa ostrva, pa su u toj nadi računali kako će onda i stari Redi postati član njihovog budućeg doma. Sad, kad im se želja ispunila, kad su njihove najmilije žudnje imale da se ostvare, osećanje žaljenja je toliko mutilo njihovu radost i zahvalnost, njihova tuga zbog gubitka njihovog spasioca bila je toliko da su osećali kako bi skoro rado pristali i da ostanu na ostrvu, samo kad bi im se on mogao vratiti.

Kapetan Ozbourn, zapovednik i posada skunera bili su se oprostili od njih za tu noć i otišli na brod, pošto su se sporazumeli o svemu što se ticalo Redijeve sahrane sledećeg jutra, pred sam polazak. Deca su bila plegala, a Džuno je izašla iz kuće. Gospodin i

gospođa Sigreiv i Viljem su sedeli u svojoj upola praznoj sobi, kad Džuno uđe. Bilo je očevidno da je sirota devojka opet plakala.

– Pa, Džuno, reče gospodin Sigreiv, želeći da prekine ćutanje koje je vladalo već pre nego što je ona ušla, zar ti nije milo što odlazimo sa ostrva?

– Ja nekad mislila ja ću mnogo radujem se, ali sad ja ne mari mnogo, odgovori Džuno. Ostrvo vrlo lepo, a mi svi bili mnogo zadovoljni, pre nego što došli divljaci. Samo da nisu ubili stari Redi, ja bi ne marila ništa.

– Jeste zaista, reče gospođa Sigreiv, to je bolan udar za sve nas. Ja sam se tvrdo nadala da ćemo uzeti u svoj dom toga starca i da ćemo mu moći pokazati svoju zahvalnost, ali...

– Božja je volja da sve bude drukčije, nastavi gospodin Sigreiv. Ja bih dao polovinu svega što imam samo da on nije poginuo.

– Oh, gos'n, ja maločas sedela kod njega, podigla zastava da vidim, a njegov lice izgleda tako mirno, tako zadovolan, tako dobar, ja skoro mislim on smeši na mene; a posle ja plakala. O, gos'n Tomica, to sve zbog tebe, leno dečko!

– Moja je žalost utoliko veća što je njegov život bio žrtva nepromišljenosti jednog mog deteta. To će biti nezaboravna pouka za Tomicu kad bude dovoljno zreo da potpuno shvati posledice svoga postupka.

– To on ne sme nikad saznati, tata, reče Viljem, koji je sedeo žalosno nagnut nad stolom. Jedna od poslednjih Redijevih želja bila je da se to nikad ne kaže Tomici. Naterao me je da mu to obećam.

– Njegove želje će se pobožno poštovati, dragi sine, reče gospodin Sigreiv, jer šta mi sve ne dugujemo tome dobrom starcu? Kad su nas drugi izneverili i ostavili nas da propadnemo, on je ostao da s nama deli sudbinu, sa svim izgledima da će nam okean biti hladna grobnica. Spasli smo se i iskrcali se na kopno zahvaljujući njegovoj veštini. On se starao za podmirivanje naših potreba, činio nam život sve udobnijim, učio nas kako da što bolje iskoristimo ono što imamo, bio nam savetodavac, pa mogu reći i zaštitnik. Šta bismo mi radili bez njega? Da nije bilo njegovih mera predostrožnosti, svi bismo izginuli od kopalja onih divljaka. Njegovo samopožrtvovanje nam je donelo vodu koja nam je spasla živote, a pri tome poduhvatu

on je žrtvovao svoj život. Kakav nam je divan primer moralne snage i skromnosti uvek davao! I zaista mogu s pravom reći da sam i ja, ovako grešan kakav mora da sam još uvek, postao bolji čovek blagodareći njegovom primeru. Kamo sreće da on sad sedi ovde s nama... ali neka bude volja božja!

– Ja se osećam kao da sam izgubila neku podršku ili potporu, dragi moj mužu, reče gospođa Sigreiv, toliko sam bila navikla da od njega očekujem savet još otkako smo došli na ovo ostrvo. Sad stalno osećam da mi nešto nedostaje, pa se onda setim koga nam nema. Da nam ga smrt nije tako iznenada otela – da je ostao da poživi još koju godinu, da smo mogli da okružimo njegovu samrtničku postelju i zatvorimo mu oči u miru... – i tu gospođa Sigreiv briznu u plač, naslonivši glavu na rame svoga muža.

Posle nekog vremena gospođa Sigreiv se umiri; ali je tišinu koja je posle toga nastala s vremena na vreme još remetilo Džunino jecanje. Viljemovo srce je bilo prepuno tuge, te za neko vreme nije mogao progovoriti ni reći. Najzad reče tihim glasom:

– Ja osećam da sam izgubio najboljeg prijatelja posle svog dragog oca i majke. Ne mogu sebi oprostiti što sam ga pustio da ide po vodu. Moja je dužnost bila da idem, pa je trebalo i da odem.

– Ali mi ne bismo mogli biti bez tebe, dragi sine. Mogao si ti poginuti! reče gospođa Sigreiv.

– Bilo bi onako kako je božja volja, draga majko, odgovori Viljem. Možda bih poginuo, a možda i ne bih.

– Nikada ne znamo šta nam sutrašnji dan može doneti, reče gospodin Sigreiv, ni šta nas još čeka. Da se nije ta nesreća dogodila, da nam je stari Redi pošteđen, kako bismo srećni i veseli i vi i ja napustili ovo ostrvo, puni iščekivanja i uživanja u izgledima na sve što nam pruža život u svetu. Kakvu je promenu izvršila na meni ta žalosna smrt! Kako mi je obuzdala snagu i polet! Sav sam se pretvorio u misli i strepnje. Rekao sam sebi: „Bili smo srećni na ovom ostrvu; podmirivali smo sve svoje potrebe, čak smo imali i veliku udobnost. Nismo se izlagali nikakvim iskušenjima, jer smo bili izdvojeni od celog sveta. Jesam li siguran da ću i ubuduće biti tako srećan? Znam li pouzdano da sad, kad je došao toliko željeni čas moga povratka u svet, neću imati razloga da žalim što sam ikad napustio ovo tiho i mirno mesto?“ Osećam, draga ženo, da mi

dužnost prema porodici nalaže da se vratim u društvo; ali sam daleko od osećanja da naša sreća može biti veća. Ipak se moramo držati jednog prostog pravila koje glasi: vrši svoju dužnost u svakom položaju u koji dospeš.

– Da, dragi mužu, odgovori gospođa Sigreiv, ja osećam da je istina sve što si rekao, ali smo u božjoj ruci, i moramo se uzdati u boga.

– I uzdaćemo se, mila moja, reče gospodin Sigreiv. Nego, već je kasno, a sutra treba rano ustati. Ovo nam je poslednja noć na ostrvu. Mislili smo da ćemo otići odavde puni radosti – a suđeno nam da odemo puni tuge i žalosti.

Sutradan su rano ustali i spakovali ono malo stvari što je još trebalo preneti na lađu. Gospodin Sigreiv je očitao molitvu, pa su onda seli za doručak. Govorili su tek po koju reč, jer ih je sve bila obuzela nekakva tuga. Čekali su dolazak kapetana Ozborna i posade skunera da prisustvuju sahrani sirotog starog Redija. Viljem, koji bi ponekad izašao da pogleda na lađu, sad je došao i rekao da dva čamca plove prema obali. Nekoliko minuta kasnije pojaviše se kapetan Ozborn i zapovednik skunera, i posle kratkog razgovora izadoše da dadu neka uputstva. Kovčeg je bio donesen s broda. Položili su Redijevo telo u njega i zatvorili ga. Viljem je prisustvovao tom činu, a suze su mu brzo tekle niz obraze kad se poklopac spustio i kad je bacio poslednji pogled na svoga starog prijatelja.

Posle pola sata sve je bilo spremno, te pozvaše porodicu iz kuće. Odredili su da Viljem, gospodin Sigreiv, kapetan Ozborn i Džuno – po svojoj molbi – budu počasna pratnja i da nose kićanke mrtvačkog pokrova.

Šest mornara digoše na ramena kovčeg pokriven britanskom zastavom mesto mrtvačkog pokrova i odneše ga do groba, a za njima su išli gospođa Sigreiv s decom, zapovednik skunera i nekoliko mornara. Gospodin Sigreiv očitao opelo, koje je Džuno ponekad prekidala jecanjem, pa zatim nabacaše zemlju u raku i svi se čuteći vratiše kući. Zapovednik skunera je, na Viljemovu molbu, naredio da se napravi ograda oko groba i postavi tabla s ispisanim pokojnikovim imenom i danom smrti. Kad je s tim bilo svršeno, Viljem, duboko uzdahnuvši, pođe kući sa zapovednikom skunera i

saopšti da je sve svršeno i da čamac čeka na njih da ih preveze na brod.

– Hajdemo, mila, reče gospodin Sigreiv.

– Hoću, hoću, odgovori gospođa Sigreiv, ali ne znam kako je to; tek sad, kad je došao čas za to, mene srce tako boli što odlazim sa ostrva. Da nije bilo Redijeve smrti, ja zaista mislim da bih više volela da ostanem.

– Ne sumnjam da ti je žao, mila moja, ali ne smemo pustiti kapetana Ozborna da čeka na nas.

– Želela bih da imam vremena da još jednom obiđem čitavo naše malo imanje: baštu, ribnjak i bazen za kornjače. Volela bih da kažem zbogom životinjama, dragi Sigreive; to je možda slabost, ali ja ne mogu drukčije.

– Hoćemo li ostaviti Neni, mama, i sve piliće? upita Karolina.

– Da, draga, ostavljamo sve koze i živinu drugim ljudima, ako ikad dođu na ovo ostrvo.

– Zar ćemo ostaviti i sve kornjače u bazenu? reče Tomica. Od kornjača se pravi dobra čorba. Ja volim kornjače.

– To je dobra misao, reče kapetan Ozborn, prenećemo sve kornjače na brod. Neće nam trebati mnogo vremena za to.

– O, ne, reče zapovednik broda. Sidite na žal, momci, odveslajte do bazena i prenesite sve kornjače na brod.

Dok su oni to radili, gospođa Sigreiv ode do Redijevog groba da vidi ogradu i tablu koju su, kako joj je Viljem rekao, mornari napravili. Ona bi se i duže zadržala, naslonjena na ruku svoga muža, ali kapetan Ozborn ponovo dođe i reče da čamac čeka na njih.

Kako je gospodin Sigreiv znao da zapovednik broda želi da pre mraka odmakne što dalje od ostrva, on povede ženu prema čamcu. Svi se ukrcaše i brzo se nađoše na palubi skunera, odakle su i dalje upirali poglede prema ostrvu, dok su ljudi dizali sidro. Najzad se i jedra razviše, oni prođoše pored baštenskog rta, i dok su odmicali s povoljnim vetrom, predmeti na obali postajali su sve nerazgovetniji. Ali su njihovi pogledi još uvek bili uprti u tome pravcu. Viljem i Džuno su stajali na pupi: Viljem je držao durbin i stalno gledao kroz njega dok je lađa odmicala, kad ga kapetan Ozborn upita šta gleda.

– Šaljem poslednje zbogom Redijevom grobu, odgovori Viljem.

– On zaista dobro čovek, reče Džuno tiho.

Dok su tako leteli na zapad, prošli su i pored uvale u koju su se prvo iskricali, i gospodin Sigreiv skrenu gospođi Sigreiv pažnju na to. Gospođa Sigreiv ostade neko vreme zagledana u nju čuteći, pa zatim reče, okrećući glavu na drugu stranu:

– Nikad nećemo biti srećniji nego što smo bili na ovom ostrvu, Sigreive.

– Dobro će biti, draga moja, ako nikad ne budemo manje srećni, odgovori njen muž.

Sad je skuner brzo leteo po vodi, a ostrvo je svakog minuta postajalo sve nejasnije. Posle nekog vremena kopno iščeze ispod linije vidika, i samo su se još videli vrhovi drveća, dok postepeno i oni ne iščezoše. Džuno je i dalje gledala, a kad se najzad nije videlo ništa više, ona mahnu maramicom prema ostrvu kao da hoće da mu kaže zbogom. Zatim siđe u kabinu da sakrije svoju tugu.

Povoljan vetar je i dalje duvao, te posle srećnog putovanja od četiri nedelje i nešto više oni stigoše u luku Sidnej, koja je bila njihova meta kad su se u Engleskoj ukricali na brod *Pacifik*.

P.P. – Kako moji dragi čitaoci sigurno žele da saznaju nešto više o porodici Sigreiv, ja ću im reći da je gospodin Sigreiv, došavši u Sidnej, našao svoja stada i krda znatno umnožena. Nastojnik koga je bio ostavio da upravlja njegovim imanjem bio je vredan i pošten, pa iako se tvrdo verovalo da je cela porodica nastradala i da će čitavo imanje pripasti dalekim naslednicima, ipak, usled dugog zakonskog postupka, kao i činjenice da je bilo potrebno nekoliko meseci za opštenje sa Engleskom, a i usled nedostatka sigurnog saznanja o njihovoj pogibiji, imanje nije moglo preći u druge ruke, nego je još bilo u rukama izvršitelja. Gospodin i gospođa Sigreiv su doživeli da vide svu svoju decu odraslu. Viljem je nasledio veći deo imanja svoga oca, pošto mu je mnogo godina pomagao da upravlja njime. On se oženio i izrodio mnogu decu. Tomica je i pored svih svojih neprilika odrastao i postao vrlo lep momak, pa je stupio u vojsku. Sad je major i kažu da je očuvao svoje sklonosti iz mladih dana, te je kraj svih svojih mnogih i napornih dužnosti još uvek marljiv i valjan oficir u oficirskoj *menaži*. Karolina se udala za jednog mladog

sveštenika, kome je divna žena. Mali Albert je otišao u mornaricu i sad je zapovednik broda.

I gospodin i gospođa Sigreiv su umrli, a sirota Džuno je još živa i stanuje kod Viljema, na plantaži porodice Sigreiv, a najveće joj je uživanje da drži njegovu decu na krilu i priča im duge priče o ostrvu, dok ih ne rasplače pripovedanjem o Redijevoj smrti i sahrani.

A sad, draga deco, pošto sam vam ispričao sve što sam znao, mogu samo da se nadam da će vam se dopasti ovo što sam napisao za vas, pa vam od sveg srca kažem zbogom.

KRAJ